

KIERUNEK BIAŁY ŚLĄSK

**STRATEGIA ROZWOJU
OBSZARU FUNKCJONALNEGO BIAŁY ŚLĄSK
NA LATA 2016-2022**
Projekt do konsultacji społecznych

*Projekt roboczy dokumentu przygotowany przez zespół ekspertów
Fundacji Kreatywny Śląsk*

***UWAGI można zgłaszać do 28 sierpnia 2016r.
poprzez formularz elektroniczny lub na adres e-mail:
bialy@kreatywnyslask.pl***

1.	Wprowadzenie	3
1.1	Założenia metodologiczne	3
1.3	Podstawy organizacyjno-funkcjonalne obszaru Biały Śląsk	9
2.	Diagnoza strategiczna, w tym identyfikacja potencjałów i barier rozwojowych obszaru funkcjonalnego .	10
2.1	Położenie i układ funkcjonalny obszaru	10
2.2	Analiza obszaru w sferze społeczno-kulturowej	11
	Demografia	12
	Aktywność społeczna	18
	Edukacja i opieka nad dzieckiem	21
	Zdrowie	27
	Kultura	36
	Bezpieczeństwo społeczne i publiczne	39
	Oferta edukacyjna	42
	Zasoby kulturowe	46
2.3	Analiza obszaru w sferze gospodarczej	47
	Podmioty gospodarcze	48
	Rynek pracy	52
	Wymiana międzynarodowa	57
	Oferta inwestycyjna	59
	Powiązania funkcjonalne	62
2.4	Analiza obszaru w sferze infrastruktury technicznej i komunikacyjnej (uwarunkowania przestrzenne)	67
	Infrastruktura transportowa	67
	Transport publiczny	75
	Infrastruktura turystyczna, sportowa i rekreacyjna	76
	Infrastruktura komunalna	81
	Infrastruktura mieszkaniowa	84
2.5	Analiza obszaru w sferze ochrony środowiska naturalnego	87
	Zasoby przyrodnicze	87
	Zanieczyszczenie środowiska	93
	Jakość przestrzeni	95
	Infrastruktura ochrony środowiska	98
2.6	Ocena jakości życia i warunków gospodarczych obszaru	100
	PODSUMOWANIE	109
3.	Analiza SWOT	112
4.	Analiza podmiotowa w aspekcie potencjalnych pól współpracy	114

5.	Studia scenariuszowe	115
6.	Główne wyzwania obszaru funkcjonalnego	121
7.	Wizja określająca miejsce i rolę OF w procesach rozwoju regionu	125
8.	Strategiczne cele i kierunki rozwoju obszaru funkcjonalnego Biały Śląsk	128
9.	System wdrażania Strategii	131
9.1	System instytucjonalny wdrażania dokumentu	133
9.2	Zasady wdrażania strategii	137
9.3	Kluczowe przedsięwzięcia partnersko-rozwojowe obszaru funkcjonalnego.....	138
9.4	Zasady i główne źródła finansowania wdrażania rozwiązań zawartych w dokumencie.....	142
9.5	Wytyczne do polityk lokalnych i postulaty do polityk ponadlokalnych w zakresie wsparcia realizacji Strategii obszaru funkcjonalnego	147
10.	System monitorowania Strategii	148
	Wskaźniki monitoringu	149
11.	Określenie aktualnych i potencjalnych ryzyk realizacji i sposobów ich przełamania	151
12.	Karty projektów.....	152
Aneksy		174
	I Szkoły podstawowe zlokalizowane na obszarze Białego Śląska w 2015 r.	174
	II Gimnazja zlokalizowane na obszarze Białego Śląska w 2015 r.	177
	III Szkoły średnie przygotowujące do egzaminu maturalnego zlokalizowane na obszarze Białego Śląska w 2015 r.	179
	IV Szkoły zawodowe zlokalizowane w obszarze Białego Śląska, które przygotowywały do egzaminów zawodowych w 2015 r. (stary i nowy egzamin, sesja letnia).....	180
	V Usługi specjalistyczne oferowane w obszarze Białego Śląska	182
	VI Kierunki kształcenia w technikach, szkołach zawodowych i szkołach policealnych zlokalizowanych w obszarze Białego Śląska, których uczniowie w 2015 roku przystąpili do egzaminu zawodowego na nowych zasadach.	183
	VII Zabytki wpisane do rejestru zabytków prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	187
	BIBLIOGRAFIA	194
	Spis rysunków, tabel i wykresów	196

1. WPROWADZENIE

1.1 ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE

Celem generalnym prac związanych z przygotowaniem Strategii Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk na lata 2016-2022 było określenie celów rozwojowych i kierunków działań Obszaru Funkcjonalnego (OF) zlokalizowanego na terenie subregionu centralnego województwa śląskiego przy jednoczesnym wypracowaniu modelu kreowania i późniejszej realizacji projektów inwestycyjnych, organizacyjnych i społecznych służących podnoszeniu konkurencyjności i atrakcyjności zarówno całego obszaru, jak również poszczególnych gmin i podmiotów .

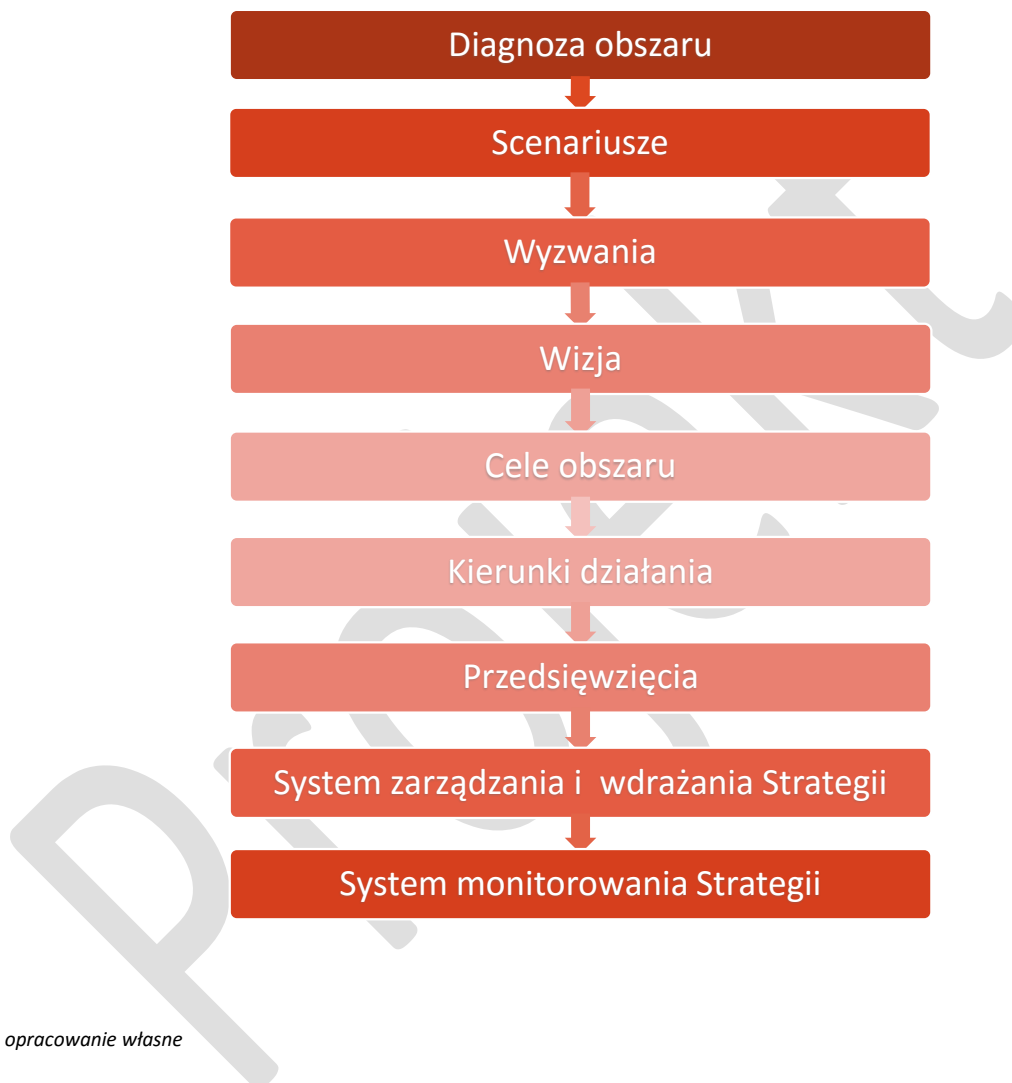
Strategia wyznacza ścieżkę zintegrowanego rozwoju Obszaru Biały Śląsk w oparciu o partnerskie gospodarowanie posiadanymi zasobami oraz współpracę w zakresie wykorzystywania szans w otoczeniu i budowania pozycji konkurencyjnej obszaru.

Celami szczegółowymi prac były:

- diagnoza stanu Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk w zakresie:
 - społecznym, w tym sytuacji demograficznej, zasobów kapitału społecznego i ludzkiego, potencjału instytucji działających w sferze społecznej oraz oferty ich usług publicznych, a także określenia skali problemów i wyłączenia społecznego,
 - gospodarczym, w tym potencjału sektorów działalności zlokalizowanych w obszarze, struktury pracujących i zasobów rynku pracy, w tym bezrobotnych, oferty inwestycyjnej jednostek samorządowych, powiązań ekonomicznych w sferze organizacyjnej i funkcjonalnej gmin tworzących Obszar Funkcjonalny, mechanizmów i instrumentów pozyskiwania inwestorów zewnętrznych, specyficznych potencjałów gospodarczych w sferze produkcji i usług, w tym opartych na walorach turystycznych i kulturowych,
 - infrastrukturalnym, w tym potencjałów i barier o charakterze transportowym, komunikacyjnym oraz stanu i potrzeb rozwoju infrastruktury komunalnej,
 - ekologicznym, obejmującym opis stanu środowiska, walorów przyrodniczych i kulturowych obszaru mogących stanowić podstawę dla wykreowania pakietowej oferty turystycznej i edukacyjnej, stan infrastruktury środowiskowej oraz stopień jej obciążenia.
- wskazanie kluczowych wyzwań, którym należy wspólnie jako partnerskie gminy stawić czoła w perspektywie strategicznej,
- określenie potencjałów obszaru, w oparciu o które może nastąpić jego dalszy rozwój,
- zdefiniowanie kierunków rozwoju wykorzystujących potencjał stworzony przez uwarunkowania społeczne, gospodarczej, infrastrukturalne i środowiskowe,
- określenie planu operacyjnego zawierającego konkretne projekty inwestycyjne i organizacyjne wpływające na dynamikę rozwoju obszaru,

- określenie instrumentów prowadzenia polityki rozwoju obszaru, w tym określenie systemu wdrażania, układu organizacyjnego i podmiotowego oraz możliwych źródeł finansowania działań prorozwojowych,
- określenie systemu monitorowania procesów rozwoju obszaru umożliwiającego reagowanie na zmiany i procesy zachodzące w obszarze i jego otoczeniu.

Rysunek 1 Logika Strategii Białego Śląska

Źródło: opracowanie własne

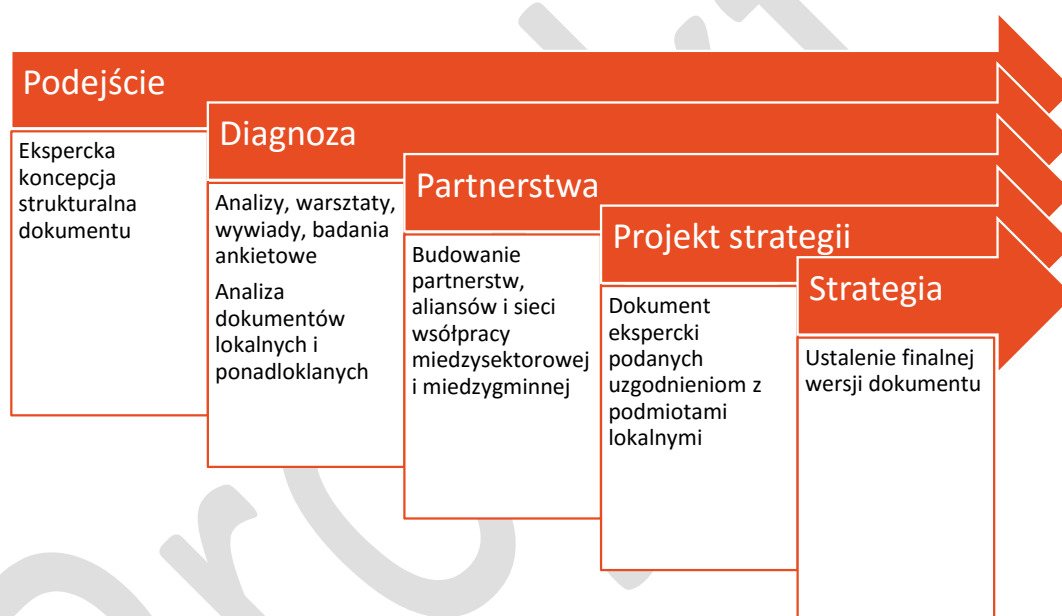
Szeroki i wielowymiarowy zakres badań diagnostycznych wykonany na rzecz analizy sytuacji i perspektyw rozwojowych Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk (OF), stanowi podstawę do opracowania strategicznych wytycznych określających kierunki rozwoju i współpracy miast i gmin w ramach obszaru. Użyteczne w procesie formułowania Strategii wnioski wynikające z analiz obejmują przede wszystkim:

- opis stanu w ramach wymiarów rozwoju: społecznego, gospodarczego, infrastrukturalnego i środowiskowego całego obszaru i różnicowań wewnętrznych,
- określenie kluczowych uwarunkowań decydujących o rozwoju obszaru,

- rozpoznanie trendów odzwierciedlających ewolucyjny rozwój,
- zidentyfikowanie pozycji OF w otoczeniu ponadregionalnym i regionalnym,
- rozpoznanie potrzeb, oczekiwań i aspiracji podmiotów lokalnych i mieszkańców, które mogą być wspierane przez funkcjonowanie obszaru,
- nakreślenie zakresu oraz charakteru aktualnych i potencjalnych aktywności podmiotów zlokalizowanych w gminach obszaru, szczególnie w aspekcie podejmowania działań partnerskich.

Sformułowanie Strategii poprzedza szczegółowa analiza lokalnych i subregionalnych opracowań o charakterze strategicznym.

Rysunek 2 Proces opracowania Strategii

Źródło: opracowanie własne

Specyficzne zagadnienia, które były podstawą prac nad diagnozą sytuacji OF związane są między innymi z następującymi pytaniami:

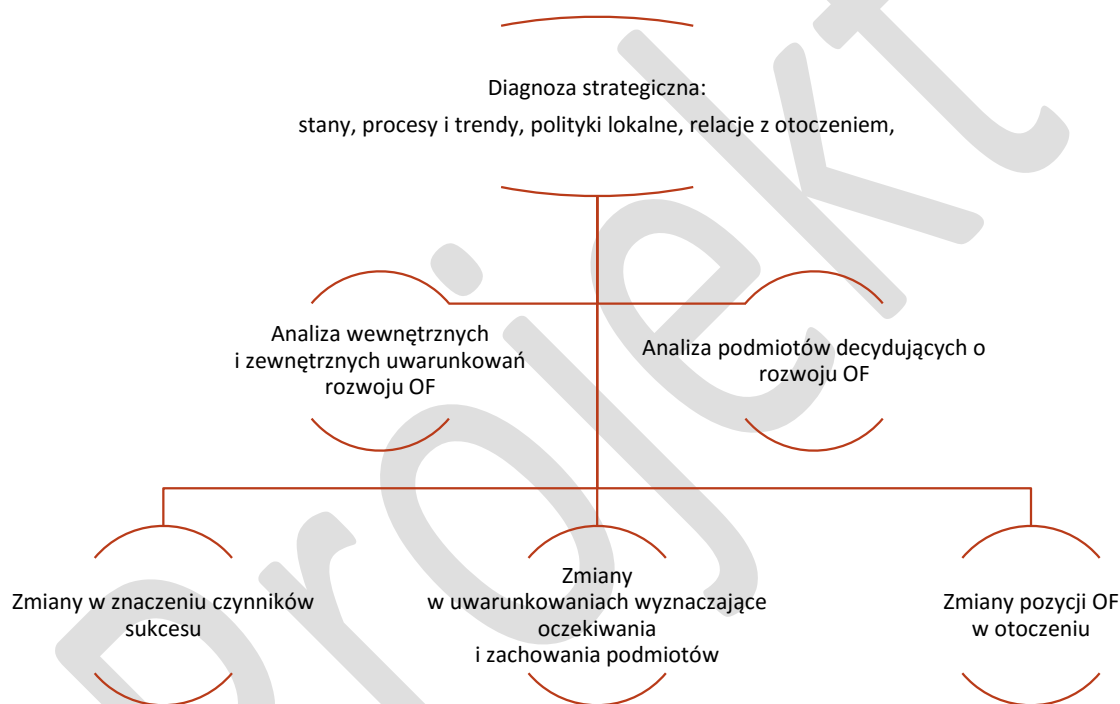
- jakie kluczowe czynniki sukcesu – wewnętrzne i zewnętrzne – zadecydują o strategicznym rozwoju obszaru?
- jakie czynniki wewnętrzne i zewnętrzne mogą utrudniać strategiczny rozwój obszaru?
- jakie podmioty mogą pełnić funkcje lidarskie w generowaniu przedsięwzięć wspierających rozwój OF oraz gmin, które go tworzą,
- jakie wartości OF można uznać za kluczowe w aspekcie budowania relacji z otoczeniem oraz podwyższania pozycji OF w otoczeniu regionalnym i ponadregionalnym?

- jakie kierunki i przedsięwzięcia można uznać za najbardziej realne i użyteczne w kontekście realizacji procesów rozwoju (ze względu na potencjały OF i zainteresowanie udziałem w realizacji potencjalnych partnerów)?

Do sformułowania diagnozy Strategii wykorzystano również metody warsztatowych, badania ankietowe i wywiady bezpośrednie. W ramach tych prac udział brali przedstawiciele miast i gmin wyznaczonego obszaru.

Wśród czynników oceny stanu obszaru uwzględnione zostały uwarunkowania wynikające z polityk lokalnych i ponadlokalnych określonych w dokumentach strategicznych.

Rysunek 3 Logika i zakres diagnozy

Źródło: opracowanie własne

Diagnoza została przeprowadzona w przekroju całego Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk przede wszystkim w oparciu o:

- analizę statystyczną na podstawie danych GUS oraz instytucji publicznych jako suma wskaźników gmin (NTS 5) tworzących Obszar Funkcjonalny, suma wskaźników prezentowanych na poziomie powiatów NTS 4¹ (dot. wskaźników niedostępnych na poziomie NTS 5 np. prognoz demograficznych),
- badania desk reserch,

¹ W skład obszaru wchodzi miasto na prawach powiatu Bytom, wszystkie gminy powiatu lublinieckiego oraz powiatu tarnogórskiego w wyjątkiem gminy Ożarówce – co jednak ze względu na fakt, iż gmina ta jest gminą małą, nie wpływa na formułowanie wniosków w zakresie diagnozy całego obszaru w wybranych zakresach.

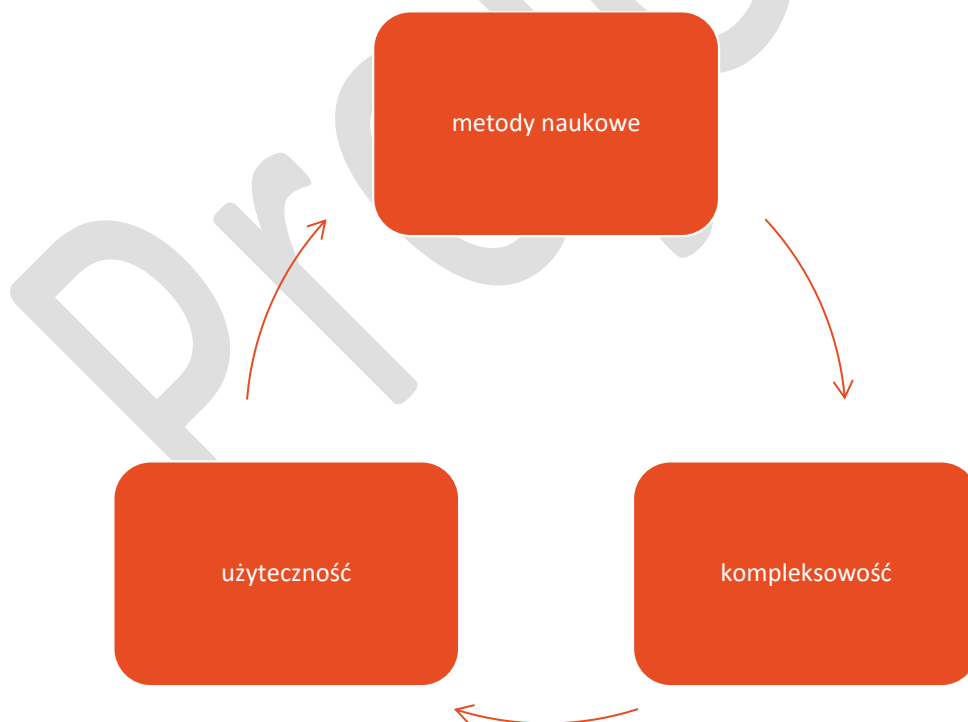
- warsztaty, badania ankietowe CAWI oraz wywiady pogłębione w części dot. diagnozy problemów i potencjałów Obszaru Funkcjonalnego.

ZASADY REALIZACJI PRAC

W trakcie realizacji badania, zespół ekspertów kierował się zasadami gwarantującymi skuteczność realizacji celu wyznaczonego przed wykonawcą, tj.:

- kompleksowością podejścia oznaczające uwzględnienie wielu poziomów analizy, w tym wykorzystanie analiz statystycznych, przestrzennych oraz funkcjonalnych, rozpoznanie procesów rozwoju z perspektywy różnych aktorów uczestniczących w procesie kształtowania polityki i jej realizacji,
- podejściem naukowym, tzn. zachowaniem poprawności metodologicznej oraz obiektywizmu analiz i studiów dzięki wykorzystaniu szerokiego zakresu metod badawczych opartych na danych i informacjach pochodzących z różnych źródeł,
- użytecznością rozwiązań, to jest ukierunkowaniem wyników prac na wdrożenie, co oznacza rozpoznanie potrzeb podmiotów lokalnych w szczególności uczestniczących w projekcie, oraz praktyczny charakter rekomendacji.

Zasady przeprowadzenia badania.

Źródło: opracowanie własne

ODBIORCY PRAC

Podstawowymi odbiorcami prac będą władze samorządowe miast i gmin tworzących Obszar Funkcjonalny Białego Śląska. Ponadto jasne określenie celów, kierunków działań oraz przedsięwzięć realizacyjnych powinno stanowić instrument komunikacji z partnerami społecznymi i inwestorami zarówno wewnętrznymi, jak i zewnętrznymi. Ten ostatni aspekt należy szczególnie podkreślić ze względu na zakładany partnerski sposób wdrażania Strategii.

METODY BADAWCZE

W ramach przygotowania dokumentu zastosowano podejście badawcze obejmujące szereg powiązanych narzędzi analitycznych i wnioskujących.

Analiza dokumentów i literatury tematu (Desk research)

1. W ramach analizy i przeglądu dokumentacji zespół badawczy analizował europejskie, krajowe i regionalne dokumenty strategiczne, prawne i analityczne, dotyczące rozwoju obszarów funkcjonalnych w szczególności:
 - Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (MRR 2013),
 - Długookresową Strategię Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (MAC 2013),
 - Strategię Rozwoju Kraju 2020 (MRR 2012),
 - Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie,
 - Założenia krajowej polityki miejskiej do roku 2020 (MRR 2013),
 - Raport ESPON dla projektu 1.4.3. „Study on urban functions” (ESPON 2006),
 - Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego Śląskie 2020+ (WSI 2013),
 - Strategię dla Rozwoju Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego do roku 2020 (projekt MRR, 2013).
2. Analiza dokumentów strategicznych (lokalnych strategii) w zakresie identyfikacji barier, potencjałów i kierunków rozwoju gmin tworzących Obszar Funkcjonalny Biały Śląsk.

Badania ankietowe

W ramach prowadzonych prac przeprowadzono badania ankietowe metodą CAWI (wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW), które posłużyły określeniu i zdefiniowaniu celów i kierunków działań. Ankiety adresowano do organizacji samorządu gospodarczego i przedsiębiorców działających na obszarze oraz mieszkańców obszaru, w tym młodzieży.

Tematyka ankiet była jednolita lecz formularze badawcze zostały opracowane dla każdej z ankietowanych grup respondentów. Ankiety poza aspektem badawczym pełniły funkcję konsultacyjną, w szczególności w zakresie identyfikacji potrzeb i oczekiwań związanych z rozwojem OF, a także funkcję promocyjną stanowiąc załączek informowania mieszkańców o idei tworzenia obszaru funkcjonalnego.

Bezpośrednie wywiady pogłębione

Bezpośrednie wywiady przeprowadzono z osobami odpowiedzialnymi za kształtowanie polityki rozwoju w miastach i gminach obszaru funkcjonalnego, w tym z prezydentami, burmistrzami i wójtami jednostek samorządu

terytorialnego tworzącymi obszar lub ze wskazanymi osobami właściwymi w zakresie kształtowania polityki rozwoju lokalnego.

Bezpośrednie wywiady pogłębione przeprowadzono również z przedsiębiorcami w gminach – 34 wywiady.

Analizy statystyczne

Analiza statystyczna obejmowała w głównej mierze:

- analizę miar rozkładu (położenia),
- analizę struktury i natężenia zjawisk,
- analizę szeregów czasowych,
- metody i narzędzia statystyki opisowej, w tym opis tabelaryczny, graficzna prezentacja wyników.

Analizy statystyczne oparto głównie na danych statystycznych pochodzących z zasobów statystyki publicznej udostępnionych w ramach Banku Danych Lokalnych (BDL), danych pochodzących z raportów i badań opracowanych na szczeblu regionalnym i lokalnym, danych pierwotnych pochodzących z instytucji publicznych służące delimitacji obszarów funkcjonalnych, w tym danych dotyczących dojazdów do pracy (Izba Skarbowa, GUS).

Warsztaty strategiczne

W toku prac zorganizowano 3 warsztaty strategiczne przeprowadzone w celu zdiagnozowania problemów oraz wypracowania celów i kierunków działań i projektów realizacyjnych w ramach obszaru funkcjonalnego. Uczestnikami warsztatów byli przedstawiciele właściwych jednostek samorządu terytorialnego, tj.: Gmina Boronów, Miasto Bytom, Gmina Ciasna, Gmina Herby, Miasto Kalety, Gmina Kochanowice, Gmina Koszęcin, Gmina Krupski Młyn, Miasto Lubliniec, Powiat Lubliniecki, Miasto Miasteczko Śląskie, Gmina Pawonków, Miasto Radzionków, Miasto Tarnowskie Góry, Gmina Tworóg, Miasto i Gmina Woźniki, Gmina Świerklaniec, Gmina Zbrosławice.

Celem prac warsztatowych było:

- przedstawienie i weryfikacja konkluzji wynikających z prac analitycznych, badań ankietowych, konsultacji z podmiotami z OF,
- ustalenie wspólnej wizji rozwoju obszaru oraz wynikających z niej priorytetów i celów,
- określenie ścieżek realizacji Strategii, w tym kluczowych przedsięwzięć, a także wypracowanie mechanizmów wdrożeniowych.

1.3 PODSTAWY ORGANIZACYJNO-FUNKCJONALNE OBSZARU BIAŁY ŚLĄSK

Porozumienie obejmujące 18 jednostek samorządu terytorialnego tj. gminy Boronów, Bytom, Ciasna, Herby, Kalety, Kochanowice, Koszęcin, Krupski Młyn, Lubliniec, Miasteczko Śląskie, Pawonków, Radzionków, Świerklaniec, Tarnowskie Góry, Tworóg, Woźniki, Zbrostawice oraz Powiatu Lublinieckiego stanowi podstawę przygotowania Strategii obszaru funkcjonalnego pn. Biały Śląsk.

Porozumie to zostało zawarte w oparciu o deklarację z dnia 11 stycznia 2013 r. podjętą przez władze 5 gmin powiatu tarnogórskiego, tj. Krupskiego Młyna, Miasteczka Śląskiego, Radzionkowa, Tarnowskich Gór i Tworoga oraz Izby Przemysłowo-Handlowej w Tarnowskich Górach. Główną intencją deklaracji było podjęcie działań ukierunkowanych na intensyfikację i wsparcie wdrożenia nowoczesnych technologii w przemyśle. Zgodnie z deklaracją gminy mają dążyć do tworzenia korzystnych warunków dla rozwoju przemysłu, handlu i usług opartych o innowacyjność oraz nowe technologie, w oparciu o współpracę zarówno podmiotów gospodarczych, samorządu terytorialnego jak i nauki.

Do porozumienia zawartego w ramach deklaracji tarnogórskiej w maju 2013 roku dołączyło 11 kolejnych jednostek samorządu terytorialnego tj. Boronów, Bytom, Ciasna, Herby, Kalety, Kochanowice, Koszęcin, Pawonków, Woźniki, Lubliniec oraz Powiat Lubliniecki. Podmioty postanowiły ściśle współpracować w zakresie działań intensyfikujących procesy rozwoju gospodarczego części subregionu województwa śląskiego poprzez wykorzystanie potencjałów oraz współpracy samorządów z ośrodkami naukowymi i przedsiębiorcami.

Ostatecznie w marcu 2015 roku do dotychczasowych 17 jednostek samorządowych porozumienia dołączyły dwie gminy, tj. Zbrostawice i Świerklaniec.

Kluczowym krokiem w zakresie zbudowania trwałych partnerskich relacji w obszarze oraz określenia wspólnych celów rozwojowych była decyzja o wypracowaniu Strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego, która powinna określić nie tylko priorytetowe obszary działania ale również formy i zasady organizacyjne realizacji wspólnej polityki rozwoju.

Potrzeba dalszej integracji zdeterminowana jest przede wszystkim zapewnieniem wysokiej skuteczności i efektywności zaplanowanych działań oraz stworzeniem wyspecjalizowanej struktury organizacyjnej, której głównym celem będzie działanie na rzecz harmonijnego rozwoju całego obszaru.

Dotychczasowe ramy funkcjonalno-organizacyjne wiążące sygnatariuszy deklaracji oparte na luźnym porozumieniu nie gwarantują trwałości podejmowanych wysiłków i sukcesu wyrażonego w podniesieniu konkurencyjności i atrakcyjności obszaru i poszczególnych gmin.

2. DIAGNOZA STRATEGICZNA, W TYM IDENTYFIKACJA POTENCJAŁÓW I BARIER ROZWOJOWYCH OBSZARU FUNKCJONALNEGO

2.1 POŁOŻENIE I UKŁAD FUNKCJONALNY OBSZARU

Obszar Funkcjonalny Biały Śląsk położony jest w środkowo-zachodniej części województwa śląskiego. Od północy graniczy z powiatami: kłobuckim i częstochowskim, od wschodu z powiatami: myszkowskim i będzińskim, od południa z miastami: Piekary Śląskie, Chorzów, Świętochłowice, Ruda Śląska, Zabrze i Gliwice, oraz od zachodu z powiatem gliwickim i województwem opolskim.

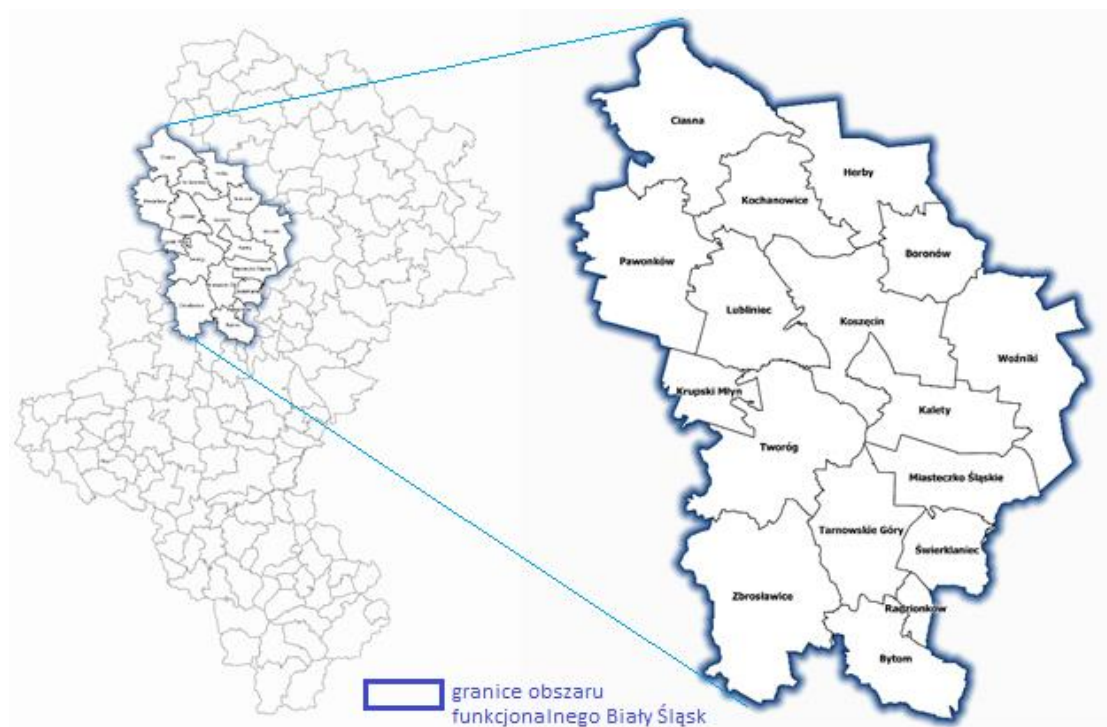
Biały Śląsk obejmuje obszar 17 gmin. Obszar tworzą miasta wchodzące w tzw. rdzeń Metropolii Górnośląskiej tj. Bytom, Tarnowskie Góry i Radzionków oraz lokalny ośrodek rozwoju - miasto Lubliniec. Ponadto do obszaru należą miasta i gminy powiatów lublinieckiego oraz tarnogórskiego, tj. Miasto Kalety, Miasto Miasteczko Śląskie

Gmina Boronów, Gmina Ciasna, Gmina Herby, Gmina Kochanowice, Gmina Koszęcin, Gmina Kruski Młyn, Gmina Pawonków, Gmina Świerklaniec, Gmina Tworóg, Miasto i Gmina Woźniki, Gmina Zbrosławice².

Położenie obszaru oraz potencjał społeczny i gospodarczy powodują, iż stanowi on istotne ogniwo w procesach rozwoju całego województwa śląskiego.

Biały Śląsk obejmuje powierzchnię 1490 km², co stanowi 12% powierzchni województwa. Tereny wiejskie stanowią 68,4% powierzchni obszaru, natomiast wskaźnik urbanizacji wynosi 77,2%³.

Rysunek 4 Położenie i zasięg terytorialny obszaru funkcjonalnego Biały Śląsk.

Źródło: opracowanie własne.

2.2 ANALIZA OBSZARU W SFERZE SPOŁECZNO-KULTUROWEJ

Na sferę społeczną rozwoju składa się wiele elementów takich jak: edukacja, zdrowie, kultura, czy aktywność społeczna. Ponadto należy także zwrócić uwagę na problemy z jakimi boryka się na co dzień dana społeczność takie jak depopulacja, starzenie się czy niedostosowanie społeczne.

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, wzorem Biura Projektowego UNDP w Polsce, które współpracowało z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego i Szkołą Główną Handlową, opracował tzw. lokalny wskaźnik rozwoju społecznego (LHDI – Local Human Development Index) za rok 2012 dla województwa śląskiego.

² Obszar funkcjonalny Biały Śląsk nie obejmuje gminy Ożarówice należącej do powiatu tarnogórskiego. Ze względu na poziom agregacji danych w różnych bazach, jeśli w opracowaniu mowa o powiecie tarnogórskim to dane dotyczą również gminy Ożarówice (chyba że wskazano inaczej).

³ Wskaźnik urbanizacji rozumiany jako udział ludności zamieszkującej tereny miejskie do ludności ogółem.

Uzyskany wskaźnik LHDI pokazuje w jaki sposób poszczególne jednostki administracyjne pozycjonują się względem siebie, jakie są ich mocne i słabe strony. Wskaźnik LHDI obejmuje takie obszary jak: zdrowie (oczekiwane trwanie życia, zgony z powodu chorób układu krążenia i nowotworów), edukację (odsetek dzieci w edukacji przedszkolnej w przedziale wiekowym 3-4 lata, średnia z wyników egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodnicze) oraz średni poziom zamożności. Na podstawie analizy wykazano, że poziom rozwoju społecznego w obszarze Białego Śląska jest stosunkowo niski. Łączny wskaźnik LHDI dla powiatu lublinieckiego plasuje go na 29 miejscu wśród wszystkich powiatów województwa, Bytom – miejsce 27. Najwyższą pozycją osiąga powiat tarnogórski – miejsce 13. Szczególnie źle wypadają wskaźniki zamożności, a w przypadku Bytomia wskaźnik edukacji. Na korzyść należy zapisać rozwój w zakresie edukacji w powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz wskaźnik zdrowotny w powiecie tarnogórskim.

Tabela 1 Wskaźniki rozwoju społecznego (pozycja w rankingu 36 powiatów województwa śląskiego) w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim w 2012 r.

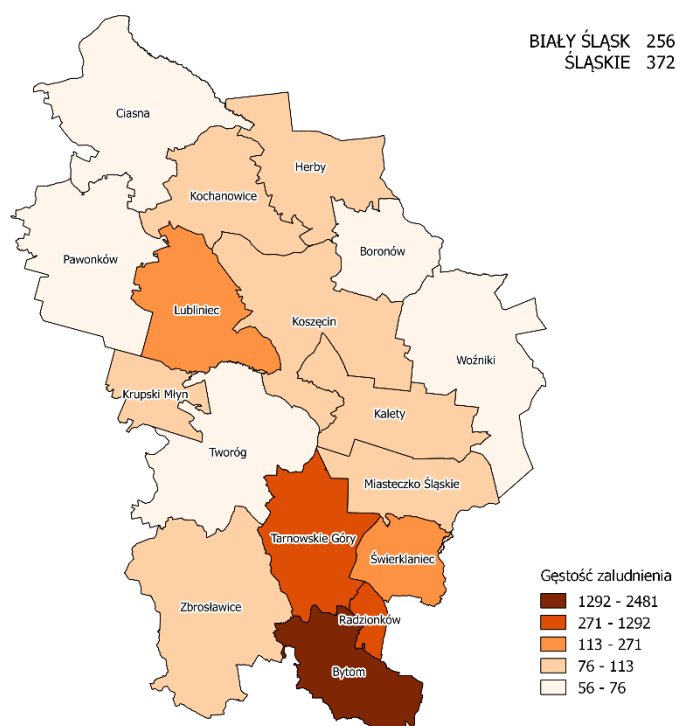
	Wsk. zdrowia	Wsk. edukacji	Wsk. zamożności	LHDI
Bytom	21 poz.	33 poz.	29 poz.	27 poz.
p. tarnogórski	15 poz.	12 poz.	22 poz.	13 poz.
p. lubliniecki	29 poz.	7 poz.	34 poz.	29 poz.

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Moduł gospodarczy: Część II Regionalne mierniki rozwoju” – opracowanie RCAS, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego.

DEMOGRAFIA

Obszar Funkcjonalny Biały Śląsk jest zamieszkiwany przez 382,1 tys. mieszkańców, co stanowi 8% mieszkańców województwa śląskiego. Generalnie poza Bytomiem oraz Tarnowskimi Górami i Radzionkowem obszar charakteryzuje się niskim wskaźnikiem gęstości zamieszkania, co wynika z faktu, iż znaczną część powierzchni poszczególnych miast i gmin stanowią obszary o charakterze zielonym, tj., obszary leśne oraz rolne.

Rysunek 5 Gęstość zaludnienia w gminach Białego Śląska w 2014 r.

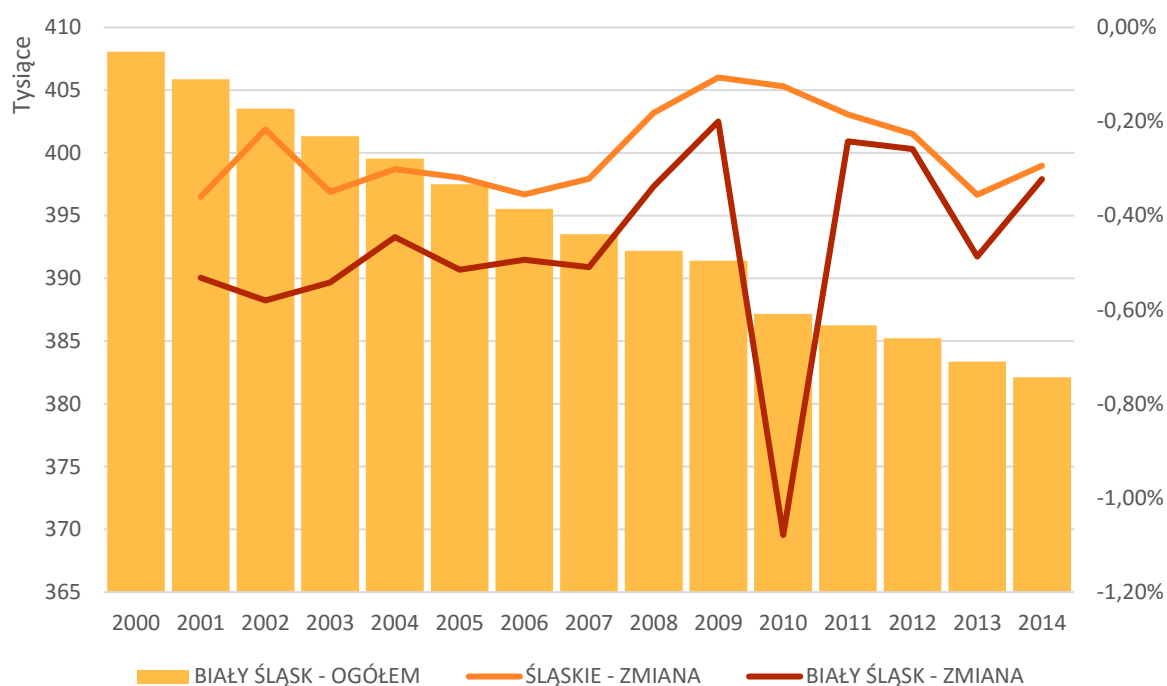

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Od 2000 roku liczba ludności na terenie Białego Śląska systematycznie spada. W 2000 roku liczba ludności zamieszkującej ten teren wynosiła 408,1 tys., tymczasem w 2014 już 382,1 tys. (spadek o prawie 26 tys. osób tj. o 6,4%). W przypadku województwa śląskiego jako całości spadek liczby ludności w analizowanym okresie wyniósł -3.6%.

Wśród gmin należących do Białego Śląska największą pod względem liczby ludności jest Bytom (172,3 tys. osób). Jest to też miasto, które w ostatnich 14 latach zanotowało największy odpływ ludności – 23,5 tys. osób (tj. spadek o 12%). Dużymi miastami są także: Tarnowskie Góry (60,9 tys. mieszkańców) oraz Lubliniec (24,2 tys. mieszkańców). Do najmniejszych gmin analizowanego terenu należą Boronów i Krupski Młyn (poniżej 4 tys. mieszkańców). Negatywne tendencje dotyczące znaczącego odpływu ludności w ostatnich latach oprócz Bytomia dotyczą także: Krupskiego Młyna (spadek o 8,1%) oraz Ciasnej (spadek o 6,4%). Tendencja odwrotna charakteryzująca się znaczącym napływem ludności dotyczy Boronowa, Koszęcina i Kochanowic (wzrost liczby ludności powyżej 3%) oraz Woznik i Pawonkowa (wzrost ok 1%).

Wykres 1 Zmiany w liczbie ludności na terenie Białego Śląska oraz w województwie śląskim w latach 2000-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Tabela 2 Liczba ludności w latach 2000 i 2014 oraz współczynnik feminizacji w gminach Białego Śląska.

Jednostka terytorialna	ludność 2000	ludność 2014	zmiana 2014/2000	współczynnik feminizacji ⁴
Bytom	195 807	172 306	-12,0%	108,9
Tarnowskie Góry	62 764	60 879	-3,0%	107,9
Lubliniec	24 664	24 182	-2,0%	104,1
Radzionków	17 533	17 050	-2,8%	106,3
Zbrostawice	15 934	15 757	-1,1%	100,4
Świerklaniec	10 693	11 814	10,5%	104,8
Koszęcin	11 388	11 765	3,3%	104,4
Woźniki	9 578	9 641	0,7%	101,0
Kalety	8 828	8 626	-2,3%	104,8
Tworóg	8 290	8 073	-2,6%	101,5
Ciasna	8 155	7 632	-6,4%	103,2
Miasteczko Śląskie	7 436	7 383	-0,7%	106,1
Kochanowice	6 652	6 891	3,6%	104,5
Herby	6 979	6 886	-1,3%	100,4
Pawonków	6 546	6 612	1,0%	101,3
Boronów	3 255	3 371	3,6%	101,9
Krupski Młyn	3 552	3 265	-8,1%	102,8

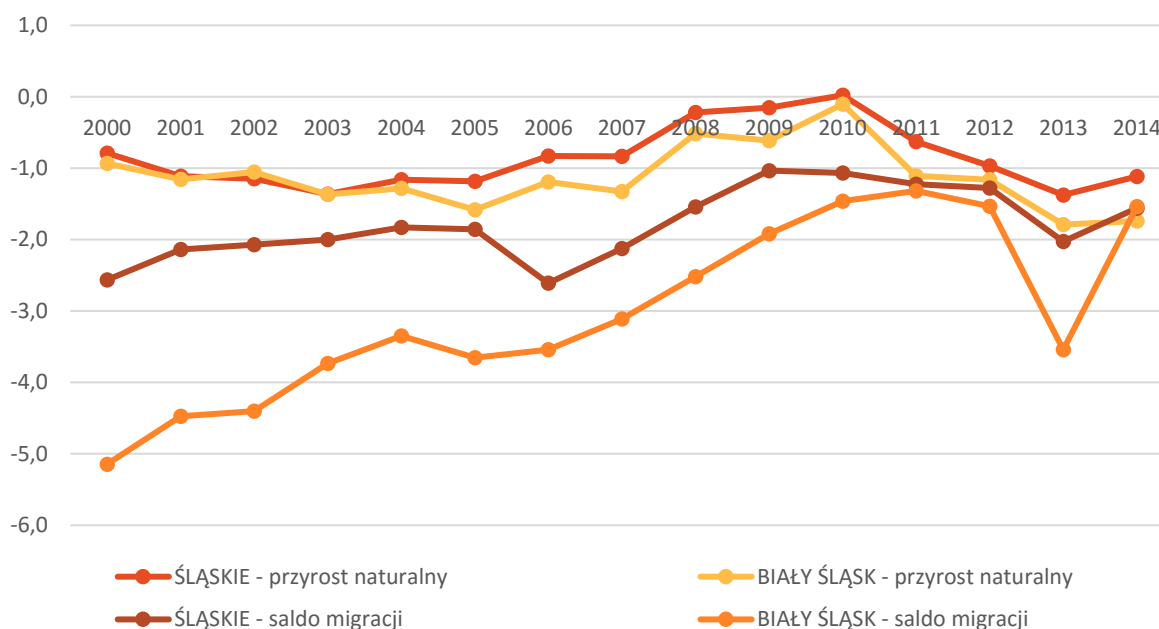
⁴ Współczynnik feminizacji – liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn

BIAŁY ŚLĄSK	408 054	382 133	-6,4%	106,6
--------------------	----------------	----------------	--------------	--------------

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Liczba ludności jest wypadkową przyrostu naturalnego oraz salda migracji. W 2014 r. liczba mieszkańców Białego Śląska w wyniku nadwyżki liczby zgonów nad liczbą urodzeń zmniejszyła się o 665 osób tj. -1,7 osoby na 1000 mieszkańców (w województwie wartość ta wyniosła -1,1). Od 2000 roku wskaźnik przyrostu przyjmuje wartości ujemne i tylko w latach 2008-2010 i w 2000 wynosił mniej niż -1 (czyli wartość bliską zeru). Saldo migracji wykazuje na przestrzeni lat korzystną tendencję. Mimo że nadal wykazuje ono wartości ujemne to z roku na rok są one mniejsze. W 2000 roku saldo migracji w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosiło -5,1, tymczasem w 2014 już tylko -1,5. Negatywne saldo migracji wynika przede wszystkim z wyjazdów za granicę. Do 2007 roku corocznie z terenu Białego Śląska ubywało ponad 1000 osób w wyniku ruchu zagranicznego.

Wykres 2 Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców i saldo migracji na 1000 mieszkańców na terenie Białego Śląska i w województwie śląskim w latach 2000-2014.

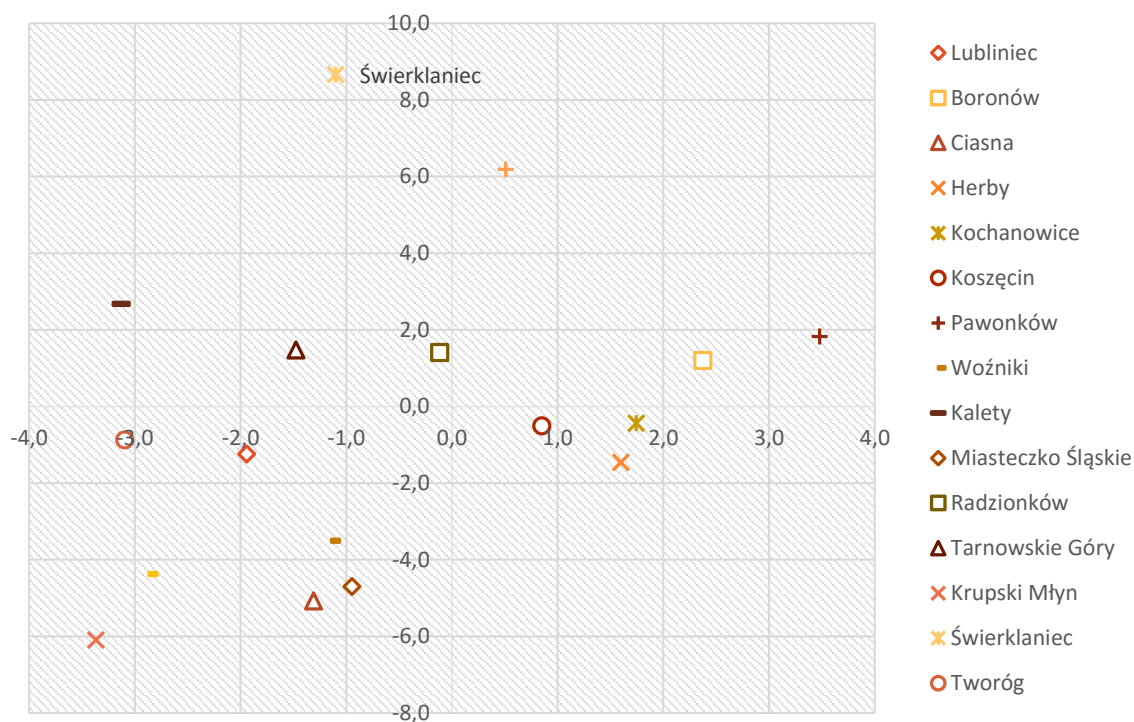

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Rozpiętość pomiędzy najwyższym i najniższym wskaźnikiem przyrostu naturalnego wśród gmin Białego Śląska wynosi 6,9 pkt. proc. Najniższą wartość osiąga Krupski Młyn (-3,4), a najwyższą Pawonków (3,5). W przypadku salda migracji rozpiętość wynosi 14,8 pkt. proc. i najniższą wartość osiąga Krupski Młyn (-6,1), a najwyższą Świerklaniec (8,7). Idealną sytuacją jest, gdy zarówno przyrost naturalny jak i saldo migracji są dodatnie. Taką sytuacją w obszarze Białego Śląska charakteryzują się 3 gminy: Zbrosławice (wskaźnik przyrostu naturalnego 0,5, wskaźnik salda migracji 6,2), Boronów (odpowiednio 2,4 i 1,2) oraz Pawonków (odpowiednio 3,5 i 1,8). Po drugiej stronie plasują się gminy z negatywnymi wskaźnikami tj. Krupski Młyn (odpowiednio -3,4 i -6,1), Bytom (odpowiednio -2,9 i -4,4), Ciasna (odpowiednio -1,3 i -5,1), Miasteczko Śląskie (odpowiednio -0,9 i -4,7), Woźniki (odpowiednio -1,1 i -3,5), Lubliniec (odpowiednio -1,9 i -1,2) oraz Tworóg (odpowiednio -3,1 i -0,9).

Ilościowo ze względu na fakt, że jest to też najliczniejsza gmina, najwięcej osób ubywa co roku w Bytomiu.

Wykres 3 Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców oraz saldo migracji na 1000 mieszkańców w gminach Białego Śląska w 2014 r.

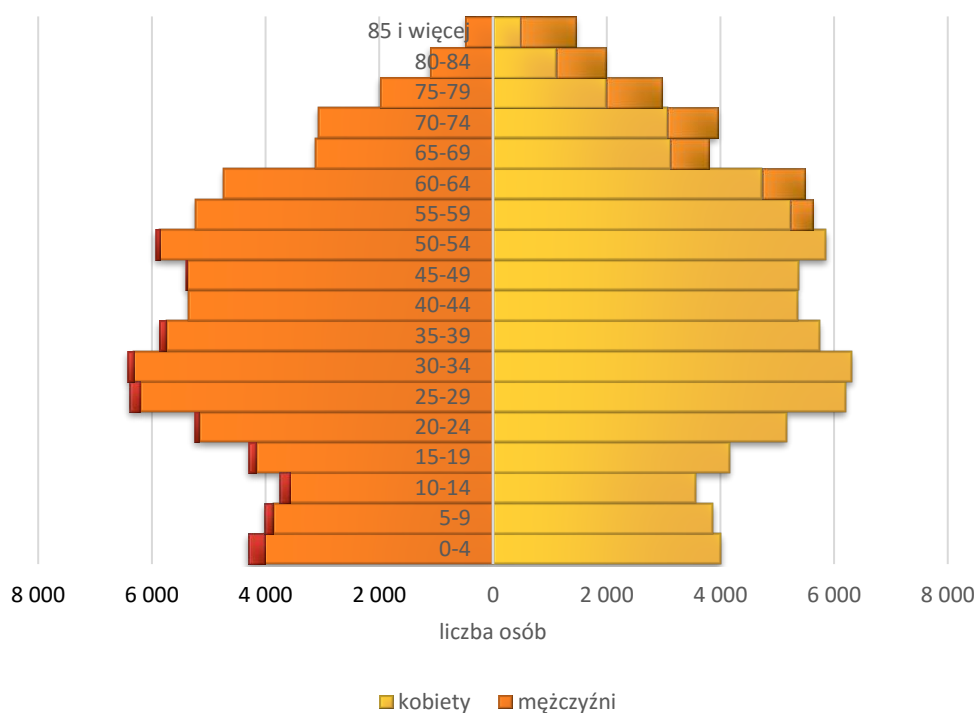

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Struktura wiekowa ludności obszaru Biały Śląsk jest w pełni zgodna ze strukturą poszczególnych grup wiekowych w województwie śląskim. Największą liczbę ludności stanowią osoby w grupie produkcyjnej - 63,3%, 16,6% w grupie przedprodukcyjnej i 20,1% w poprodukcyjnej. W przypadku województwa śląskiego proporcje te wynoszą odpowiednio 63,2%, 16,8% i 20,0%.

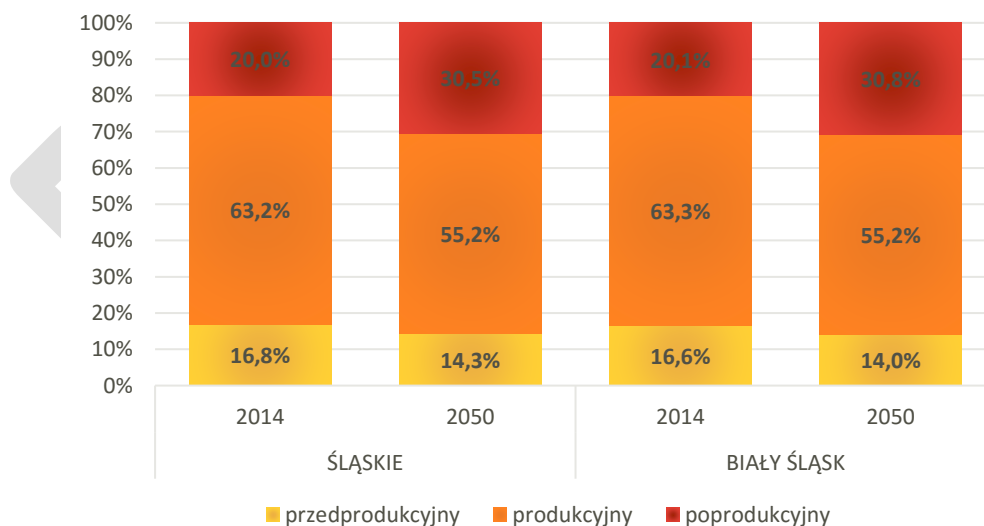
Podobnie również jak w województwie śląskim niekorzystnie kształtuje się piramida wieku i płci dla obszaru Biały Śląsk. Zauważa się wyż demograficzny wśród osób w wieku 25-34 oraz 50-54, natomiast niską liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym zwłaszcza 10-14 lat. Jest to bardzo niekorzystna sytuacja, która wskazuje na tendencję starzenia się społeczeństwa. Tendencję tą potwierdzają prognozy Głównego Urzędu Statystycznego dotyczące liczby ludności. Zgodnie z nimi na terenie Bytomia oraz powiatów tarnogórskiego i lublinieckiego liczba ludności do 2050 roku spadnie o 89,1 tys. osób. W wyniku takiego stanu rzeczy odsetek osób w wieku produkcyjnym spadnie do 55,2%, a osób w wieku poprodukcyjnym wzrośnie do 30,8%. Wskaźnik obciążenia demograficznego mierzony liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym tj. przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym zmieni się z 58,0 w 2014 roku do 81,0 w 2050 roku.

Wykres 4 Piramida wieku i płci dla Białego Śląska w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Wykres 5 Udział procentowy grup osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym na terenie Białego Śląska oraz w województwie śląskim w 2014 r. oraz w 2050 r.⁵

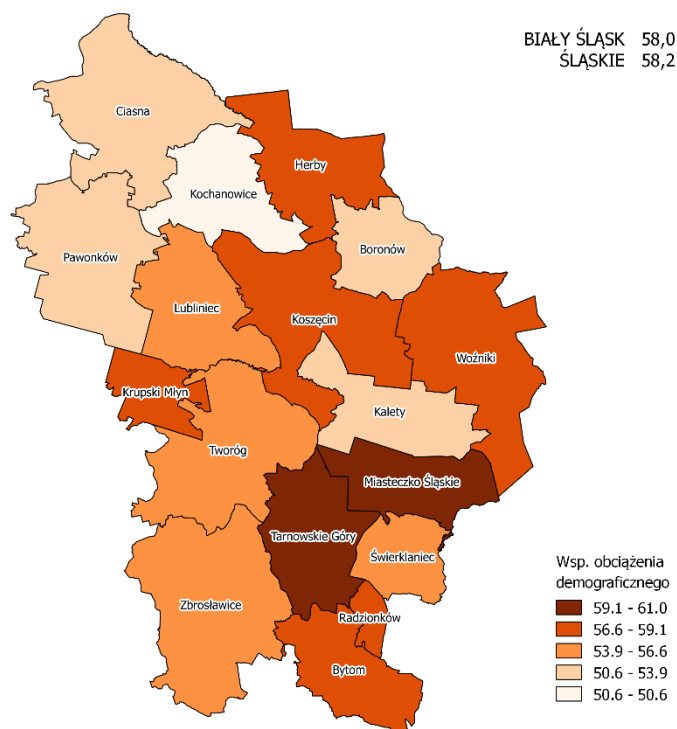

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

⁵ GUS prezentuje prognozy na poziomie powiatów, dlatego przedstawione obliczenia dotyczą całych powiatów, tj. również gminy Ożarówice.

Wśród gminy Białego Śląska największym obciążeniem demograficznym w 2014 roku charakteryzowały się Tarnowskie Góry (59,8) oraz Miasteczko Śląskie (61,0), natomiast najniższym Kochanowice (50,6) oraz Boronów (52,3) i Kalety (52,4).

Rysunek 6 Współczynnik obciążenia demograficznego⁶ w gminach Białego Śląska w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

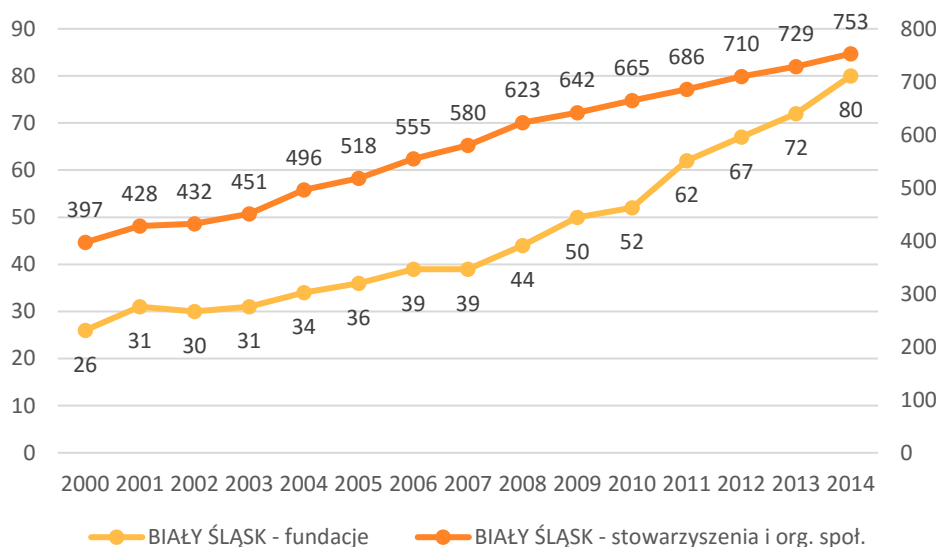
W zakresie oceny aktywności społecznej mieszkańców obszar Białego Śląska jest zróżnicowany wewnętrznie. Wykazuje to opracowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego indeks aktywności społecznej⁷. Na indeks składa się analiza takich zjawisk jak: aktywność polityczna, przedsiębiorczość, działalność organizacji pozarządowych, postawy mieszkańców regionu wobec działalności społecznej i politycznej na rzecz tak swojego najbliższego otoczenia, jak i ogólnokrajowego dobra wspólnego. Na podstawie badań prowadzonych na poziomie regionalnym można wskazać, że powiat lubliniecki oraz Bytom charakteryzują się relatywnie niskim poziomem aktywności społecznej opierającym się na współczynniku przedsiębiorczości; aktywności politycznej; oraz współczynniku dostępności NGO's, natomiast powiat tarnogórski poziomem przeciętnym.

⁶ Współczynnik obciążenia demograficznego – liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

⁷ „Moduł społeczny: Część I Aktywność społeczna w województwie śląskim” – opracowanie RCAS, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego.

Według danych GUS liczba organizacji pozarządowych od 2000 roku stale wzrasta osiągając w 2014 roku liczbę 753 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 80 fundacji. Stanowiło to odpowiednio 7,7% i 5,6% ogółu organizacji w województwie.

Wykres 6 Liczba fundacji oraz stowarzyszeń i organizacji społecznych zarejestrowanych w bazie REGON w obszarze Białego Śląska w latach 2000-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Według danych zbieranych przez stowarzyszenie Klon Jawor w województwie śląskim w 2016 roku działało aktywnie 12,9 tys. organizacji pozarządowych, z czego 930 to organizacje pożytku publicznego. W obszarze Białego Śląska w analizowanym okresie działało 770 organizacji (tj. 6% ogółu organizacji w województwie), z czego zaledwie 63 były uprawnione do 1%. Najwięcej organizacji zlokalizowanych było w Bytomiu i Tarnowskich Górach, i tam też pojawił się największy odsetek organizacji uprawnionych do 1%. Najczęściej działalność non-profit prowadzona jest w zakresie sportu, turystyki i wypoczynku, przezwyciężania trudności życiowych oraz nauki, kultury i ekologii.

Tabela 3 Organizacje pozarządowe działające w obszarze Białego Śląska oraz w województwie śląskim.

	organizacja pozarządowe aktywne	organizacje pożytku publicznego uprawnione do 1% ⁸
ŚLĄSKIE	12863	930
BIAŁY ŚLĄSK	770	63
Bytom	379	18
Lubliniec	69	12
Boronów	5	2
Ciasna	3	1
Herby	8	1
Kochanowice	4	0

⁸ Zgodnie z oficjalnym wykazem Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Koszęcin	14	0
Pawonków	5	0
Woźniki	11	2
Tarnowskie Góry	171	18
Kalety	12	0
Krupski Młyn	7	1
Miasteczko Śląskie	13	1
Radzionków	39	1
Świerklaniec	10	3
Tworóg	8	1
Zbrostawice	12	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy.ngo.pl stan na 25.04.2016 r.

Frekwencja w wyborach jest ściśle związana z ich rodzajem. Przeciętnie rzecz biorąc najwyższa frekwencja występuje w wyborach do Sejmu i wyborach prezydenckich, natomiast zdecydowanie najniższa w wyborach do Parlamentu Europejskiego. W przypadku wyborów do Sejmu oraz wyborów prezydenckich w 2015 roku w obszarze Białego Śląska najniższa frekwencja wystąpiła w Ciasnej (odpowiednio 33,43 i 33,35), a najwyższa w Radzionkowie (odpowiednio 24,57 i 53,63). W Ciasnej zanotowano także najniższą frekwencję w wyborach do Parlamentu Europejskiego. Największy odsetek osób głosował w wyborach do samorządu w 2015 roku w Krupskim Młynie, a najniższy w Bytomiu. Generalnie pod względem frekwencji stosunkowo dobrze wypadają: Radzionków i Tarnowskie Góry, natomiast słabo: Ciasna i Pawonków.

Tabela 4 Frekwencja w wyborach w gminach Białego Śląska oraz w województwie śląskim w latach 2014 i 2015.

	Wybory prezydenckie 2015 ⁹	Wybory do Sejmu 2015	Wybory do Parlamentu Europejskiego 2014	Wybory samorządowe ¹⁰ 2015
ŚLĄSKIE	49,87	52,25	23,75	43,34
Bytom	43,86	46,42	19,80	33,39
Lubliniec	51,29	51,79	24,15	42,39
Boronów	44,36	46,87	15,77	52,64
Ciasna	33,35	33,43	11,43	44,99
Herby	48,19	46,94	19,13	50,28
Kochanowice	41,79	41,33	17,21	45,71
Koszęcin	48,54	48,33	20,94	50,31
Pawonków	39,15	38,11	14,28	44,69
Woźniki	47,14	48,16	20,02	46,34
Tarnowskie Góry	51,36	54,17	26,40	40,81
Kalety	46,28	45,81	20,49	47,40
Krupski Młyn	49,93	51,63	23,66	59,07

⁹ Pierwsze głosowanie

¹⁰ Do Sejmiku Województwa

Miasteczko Śl.	46,44	46,60	18,58	52,42
Radzionków	53,63	54,57	25,78	46,61
Świerklaniec	48,13	54,45	21,59	48,26
Tworóg	44,15	46,23	20,97	46,30
Zbrosławice	41,68	42,67	18,72	42,58

Źródło: opracowanie własne na podstawie pkw.gov.pl

EDUKACJA I OPIEKA NAD DZIECKIEM

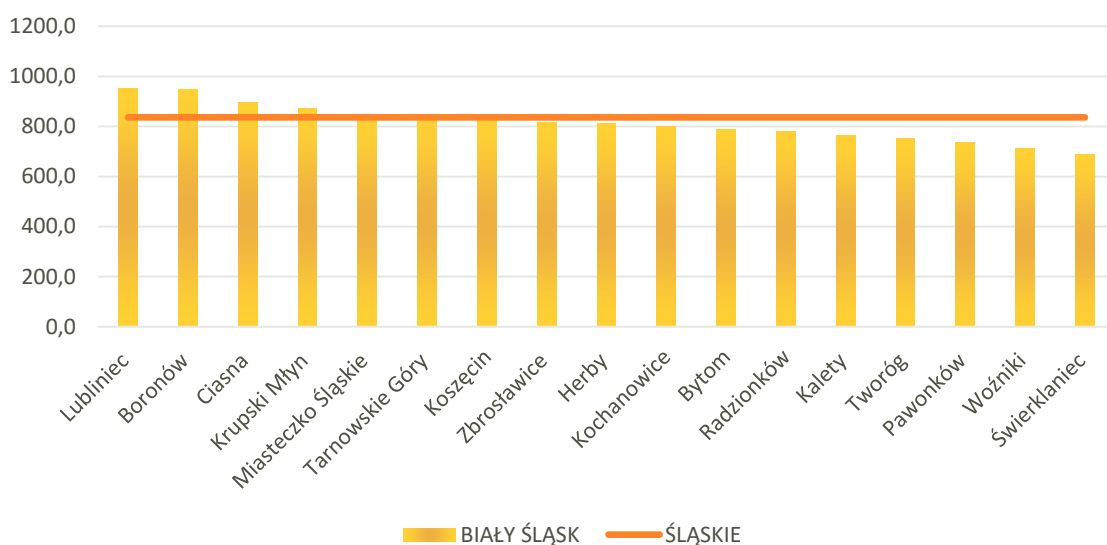
Na opiekę nad dzieckiem i edukację składają się:

- żłobki,
- przedszkola,
- szkoły podstawowe,
- gimnazja,
- szkoły ponadgimnazjalne,
- szkoły wyższe.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2014 roku w województwie śląskim funkcjonowało 145 **żłobków**, z czego na terenie gmin Białego Śląska zaledwie 9. Żłobki funkcjonowały w głównych miastach analizowanego obszaru tj. w Bytomiu, Tarnowskich Górach oraz Lublińcu. Dodatkowo w Bytomiu i Lublińcu działały kluby dziecięce (po jednym w każdym mieście), a w Świerklańcu jeden oddział żłobkowy. Łącznie wszystkie jednostki oferowały 411 miejsc dla młodych podopiecznych.

W analizowanym okresie na terenie Białego Śląska funkcjonowały 143 **przedszkola** i 536 oddziały przedszkolne, które łącznie oferowały 12 057 miejsc. W odniesieniu do roku 2000 liczba przedszkoli wzrosła o 20, a oddziałów przedszkolnych o 127 – łącznie przybyło 2 235 miejsc w placówkach. W 2014 roku z usług przedszkoli skorzystało 11 267 dzieci. W przeliczeniu na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w województwie śląskim korzystało z usług placówek przedszkolnych średnio 836 dzieci. Wyższymi wartościami na terenie Białego Śląska charakteryzują się: Lubliniec (953 dzieci na 1000 w wieku 3-5 lat), Boronów (947 dzieci) oraz Ciasna i Krupski Młyn.

Wykres 7 Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w gminach Białego Śląska oraz w województwie śląskim w 2014 r.

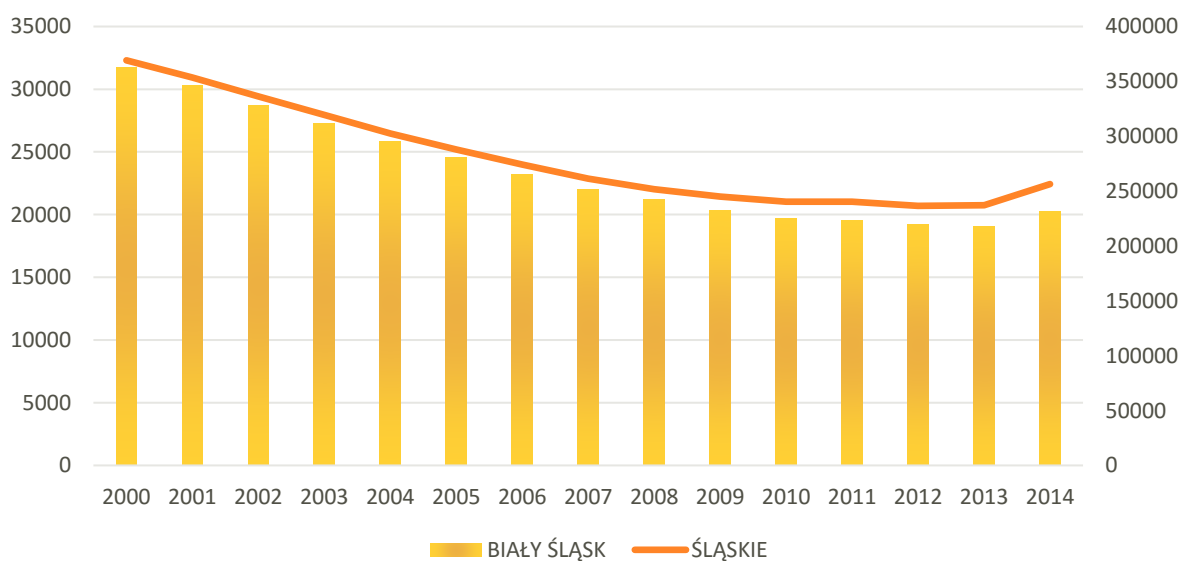

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Według danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie w 2015 roku w analizowanym obszarze funkcjonowało 89 **szkół podstawowych**. Najwięcej bo aż 24 zlokalizowane były w Bytomiu (spis szkół podstawowych w aneksie).

Liczba uczniów szkół podstawowych w latach 2000-2013 systematycznie spadała. W 2014 roku zauważa się lekki wzrost. W 2000 roku do szkół podstawowych w obszarze Białego Śląska uczęszczało 31,7 tys. dzieci (stanowiło to 8,6% ogółu dzieci chodzących do szkół podstawowych w województwie). W 2014 liczba dzieci spadła do 20,3 tys. co z kolei stanowi 7,9% ogółu dzieci w województwie. Spadek liczby dzieci uczęszczających do szkół podstawowych wyniósł aż 36%.

Wykres 8 Uczniowie szkół podstawowych w gminach Białego Śląska oraz w województwie śląskim w latach 2000-2014.

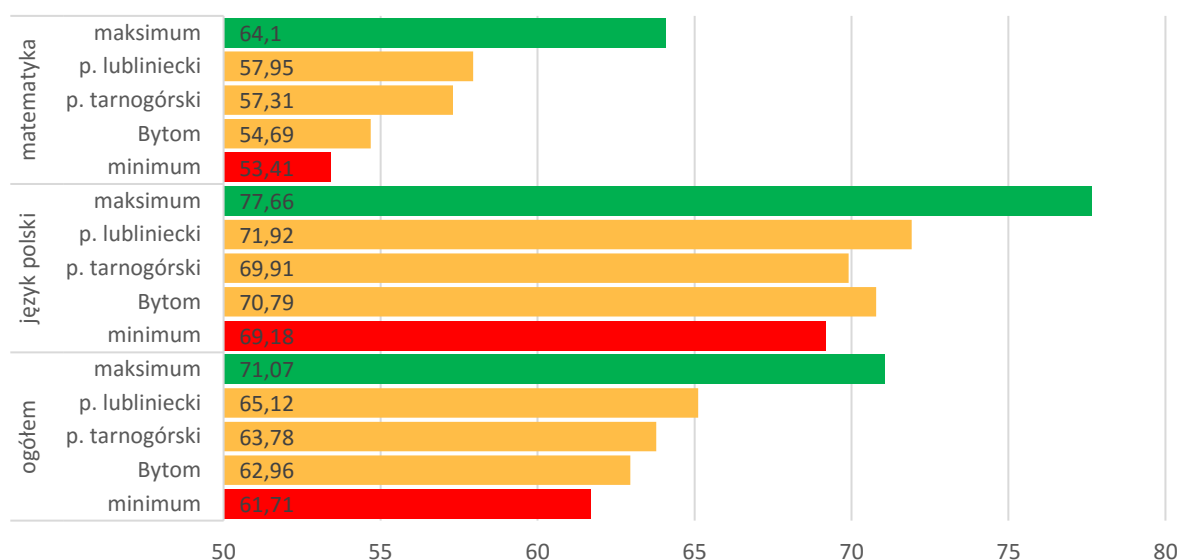

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Wśród gmin z obszaru Białego Śląska najwyższy spadek liczby dzieci uczęszczającej do szkół podstawowych zauważono w Kaletach (-48%), Pawonkowie (-42%) oraz Ciasnej (-41%), natomiast najniższy w Świerklańcu (-11%) oraz Tworogu i Koszęcinie (-27%).

Do sprawdzianu szóstoklasisty przystąpiło w 2015 roku w województwie 36 415 dzieci, w tym z obszaru Białego Śląska 2 877 dzieci tj. 8%. Wyniki uzyskiwane przez mieszkańców Białego Śląska plasują się poniżej średniej dla województwa, zarówno analizując wyniki ogółem jak i w podziale na język polski i matematykę. Przeciętnie najwyższe oceny otrzymują uczniowie szkół zlokalizowanych w powiecie lublinieckim. Szczególnie wysokimi wynikami charakteryzuje się gmina Kochanowice, gdzie średni wynik z egzaminu wyniósł w analizowanym okresie 69,5.

Wykres 9 Średni wynik z egzaminu szóstoklasisty ogółem, z języka polskiego i matematyki w Bytomiu, powiatach tarnogórskim i lublinieckim w 2015 r.¹¹

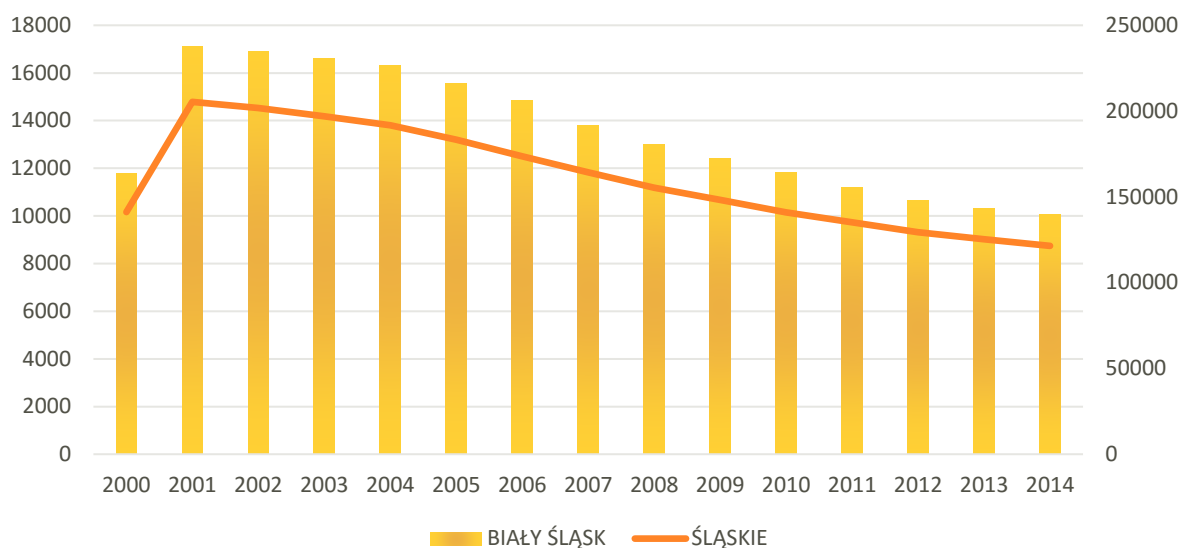
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Jaworzno.

W 2015 roku na terenie gmin Białego Śląska funkcjonowało 57 **szkół gimnazjalnych**. Najwięcej zlokalizowanych było w Bytomiu (20) oraz w Tarnowskich Górach (7) (spis szkół w aneksie).

Liczba młodzieży uczęszczającej do gimnazjów powiela tendencję w województwie tj.: od 2001 roku obserwuje się sukcesywny spadek liczby gimnazjalistów. W stosunku do roku 2001 w 2014 roku liczba młodzieży uczącej się w gimnazjach Białego Śląska spadła o 45% (w województwie o 46%). Najniższy spadek dotknął gminy: Radzionków (-39%), Tarnowskie Góry (-41%) oraz Świerklaniec (-42%), natomiast najwyższy: Pawonków (-57%), Kochanowice (-55%) oraz Miasteczko Śląskie, Tworóg i Kalety (powyżej 50%).

¹¹ Minimum i maksimum oznacza najwyższą i najniższą wartość w województwie w danej w kategorii.

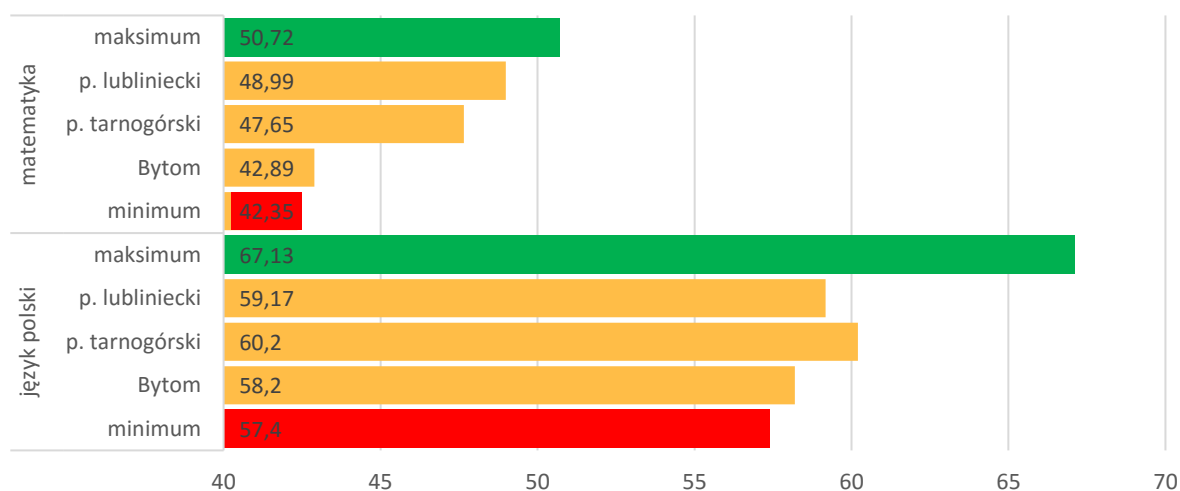
Wykres 10 Uczniowie gimnazjów w gminach Białego Śląska oraz w województwie śląskim w latach 2000-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Do egzaminu gimnazjalnego z języka polskiego w 2015 roku w województwie śląskim przystąpiło łącznie 38 124 uczniów, w tym z obszaru Białego Śląska 3 090 (8,1%). Średni wynik z języka polskiego w województwie śląskim wyniósł 61,88, i była to wartość wyższa niż dla powiatów lublinieckiego, tarnogórskiego oraz Bytomia. Wyższą wartość od średniej wojewódzkiej osiągnęli uczniowie szkół w Boronowie, Herbach i Tarnowskich Górach. W przypadku matematyki do egzaminu przystąpiło 38 121 uczniów, w tym z obszaru Białego Śląska 3 088. Średni wynik dla województwa w tej części wyniósł 47,25 i był niższy niż dla powiatów lublinieckiego i tarnogórskiego. Wśród wszystkich jednostek wchodzących w skład Białego Śląska najwyższą średnią osiągnęli uczniowie gminy Herby (56,13).

Wykres 11 Średni wynik z egzaminu gimnazjalnego z języka polskiego i matematyki w Bytomiu, powiatach tarnogórskim i lublinieckim w 2015 r.¹²

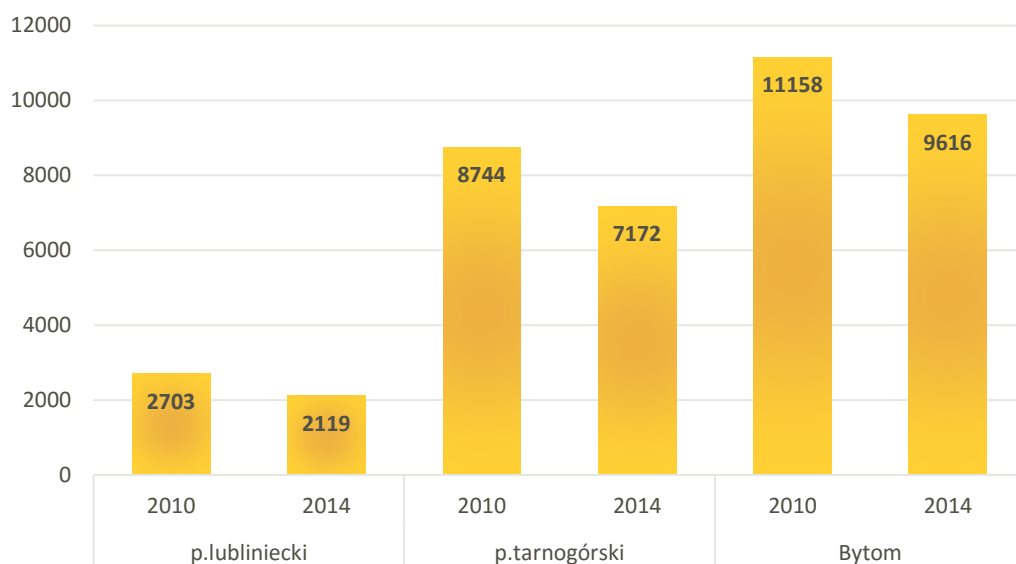
¹² Minimum i maksimum oznacza najwyższą i najniższą wartość w województwie w danej w kategorii.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Jaworzno.

W 2015 na obszarze Białego Śląska funkcjonowały 32 szkoły, które przygotowywały do przystąpienia do egzaminu dojrzałości. Wśród szkół było 11 dla dorosłych. Ponadto do nauki zawodu przygotowują **technika, technika uzupełniająca, szkoły policealne oraz zasadnicze szkoły zawodowe**. W 2015 roku w obszarze Białego Śląska do egzaminów zawodowych przystąpili uczniowie z: 25 techników w tym uzupełniających, 16 zasadniczych szkół zawodowych oraz 18 szkół policealnych (spis szkół ponadgimnazjalnych w aneksie).

Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych i policealnych podobnie jak innych typów szkół również ulega tendencji malejącej. W województwie w ciągu 4 lat spadła o 18%, w szkołach zlokalizowanych na terenie Białego Śląska o 16,4% (w sumie o 3,7 tys. osób). Najbardziej w wartościach względnych redukcja liczby uczniów dotknęła powiat lubliniecki, gdzie liczba osób uczęszczających do szkół spadła o 21,6% (0,6 tys.), a najmniej Bytom – 13,8% (1,5 tys.). W wartościach bezwzględnych powiat tarnogórski zanotował ubytek liczby uczniów na poziomie podobnym do Bytomia.

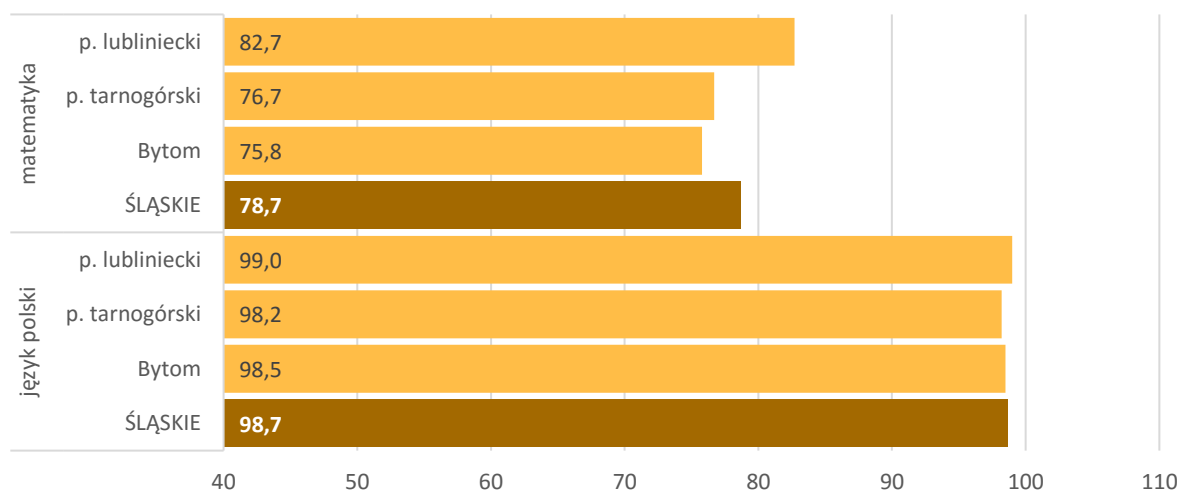
Wykres 12 Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych i policealnych w powiatach tarnogórskim i lublinieckim oraz mieście Bytom w latach 2010 i 2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W 2015 roku w województwie do egzaminu dojrzałości po raz pierwszy przystąpiło 29,9 tys. uczniów, z czego 8,8% z terenu powiatów lublinieckiego i tarnogórskiego oraz miasta Bytom. Odsetek zdawalności w regionie w maju 2015 wyniósł 75,7% i był niższy tylko od wyniku dla powiatu lublinieckiego (81,7%). Częściej egzaminy zdawały osoby uczące się w szkołach publicznych niż niepublicznych. Wysoka zdawalność egzaminów dotyczyła głównie języka polskiego, gdyż sięgała prawie 100%. W przypadku matematyki w województwie egzamin zdało 78,7% maturzystów – również w tym przypadku odsetek osób, które zdały egzamin był wyższy wyłącznie w powiecie lublinieckim.

Wykres 13 Odsetek osób ubiegających się z sukcesem o świadectwo dojrzałości po raz pierwszy w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Jaworzno.

W 2015 roku w sesji letniej do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie (na nowych zasadach) przystąpiło w województwie śląskim 25,5 tys. osób, w tym w obszarze powiatów lublinieckiego i tarnogórskiego oraz miasta Bytom 2,5 tys. Byli to uczniowie takich szkół jak: technikum, technikum uzupełniające, szkoła policealna oraz zasadnicza szkoła zawodowa. Zdawalność egzaminu na poziomie regionu wyniosła 73,55%. W Bytomiu i powiecie lublinieckim odnotowano lepszy wynik (odpowiednio 75,6% i 85,6%), w powiecie tarnogórskim niestety niższy (72,6%).

W obszarze Białego Śląska funkcjonuje także kilka **szkół wyższych** będących filiami uczelni z większych miast:

- Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna im. Ludwika Solskiego w Krakowie - Wydział Teatru Tańca (z siedzibą w Bytomiu),
- Polsko-Japońska Akademia Technik Komputerowych w Warszawie - Centrum Badawczo-Rozwojowe Polsko-Japońskiej Akademii Technik Komputerowych w Bytomiu,
- Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny Politechniki Śląskiej w Bytomiu,
- Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu - Wydział nauk społecznych w Tarnowskich Górach.

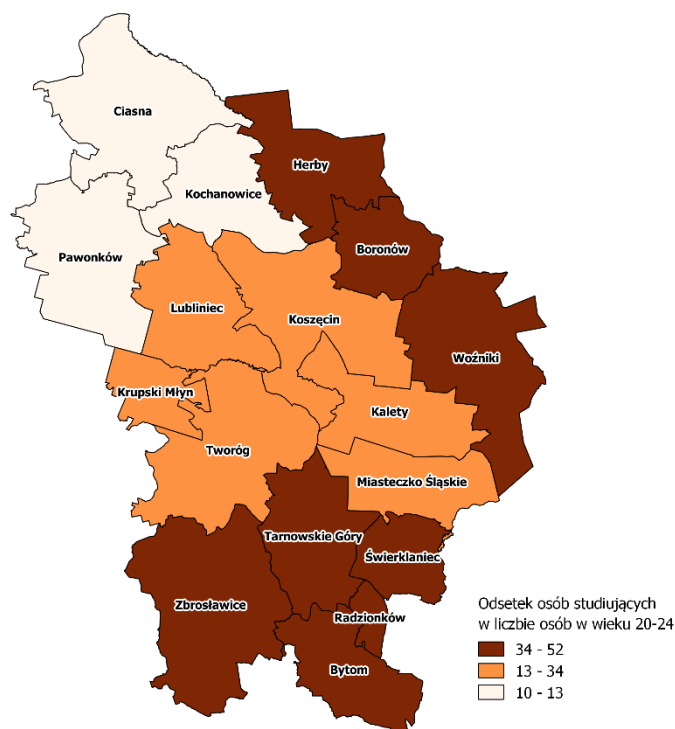
Ponadto młodzi ludzie pochodzący z Białego Śląska korzystają z bogatej oferty uczelni wyższych zlokalizowanych w Metropolii Górnośląskiej i Aglomeracji Częstochowskiej.

Z badania przeprowadzonego przez Regionalne Centrum Analiz i Planowania Strategicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego wynika, że w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców najwięcej studentów pochodzi z powiatu tarnogórskiego – 437 os./10 tys. mieszkańców i z Bytomia (394 os.), a na końcu z powiatu lublinieckiego (293 os.)¹³. Najniższe wskaźniki ilości osób studiujących na uczelniach w województwie śląskim dotyczą Pawonkowa, Ciasnej i Kochanowic. Z drugiej strony jedne z wyższych wartości przyjmuje

¹³ Dotyczy uczniów kształcących się na uczelniach zlokalizowanych w województwie śląskim.

wskaźnik dla Woźnik. Analizując odsetek osób studiujących do ludności w wieku 20-24 zauważa się, że im bliżej granicy województwa tym niższy wskaźnik. Może to wynikać z faktu, że w analizie brane były pod uwagę wyłącznie uczelnie zlokalizowane w województwie śląskim.

Rysunek 7 Odsetek osób studiujących na uczelniach województwa śląskiego w liczbie osób w wieku 20-24 lat w 2013 r.

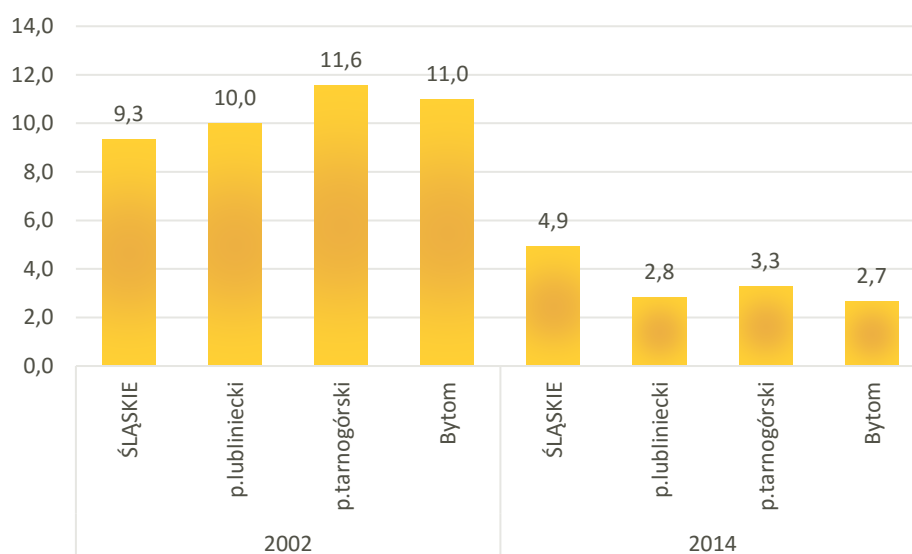
Źródło: opracowanie własne na podstawie „Moduł przestrzenny: Część II Siła i zasięg oddziaływania ośrodków akademickich województwa śląskiego” – opracowanie RCAS, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego.

ZDROWIE

Obszar Białego Śląska, zgodnie z nomenklaturą GUS, należy do podregionu bytomskiego. W 2014 roku przeciętne dalsze trwanie życia dla tego terenu wynosiło 72,8 lat dla mężczyzn i 80 lat dla kobiet. Były to wartości nieco niższe niż dla województwa śląskiego ogółem.

Podstawowym wyznacznikiem długości trwania życia jest **stan zdrowia** ludności. W ostatnich latach w obszarze Białego Śląska znacznie poprawiły się warunki zdrowotne i infrastrukturalne. Przykładem tego jest choćby znaczna poprawa wskaźnika zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych. W 2002 roku wskaźnik ten oscylował między 10,0 w powiecie lublinieckim a 11,6 w powiecie tarnogórskim, ale nadal był wyższy od średniej dla całego województwa (9,3). Tymczasem już w 2014 roku wskaźnik ten znacznie spadł i wynosił od 2,8 w powiecie lublinieckim do 3,3 w powiecie tarnogórskim i tym samym był niższy od średniej dla województwa (4,9).

Wykres 14 Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w latach 2002 i 2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Analizując zgony według przyczyn należy jednoznacznie wskazać, że najczęstszą ich przyczyną zarówno w województwie jak i w obszarze Białego Śląska są choroby układu krążenia oraz nowotwory. Nowotwory są dodatkowo tą grupą chorobową, z powodu której w odniesieniu do 2002 roku liczba zgonów wzrosła o ponad 20% w obszarze Białego Śląska (o więcej wzrosła tylko liczba zgonów z powodu zaburzeń wydzielania wewnętrznego, układu trawiennego i nerwowego, ale w tych przypadkach wartości bezwzględne liczby zgonów są stosunkowo niskie). W odniesieniu do liczby zgonów w całym województwie, w obszarze Białego Śląska stosunkowo duże wartości notuje się w wyniku chorób zakaźnych i pasożytniczych oraz chorób układu trawiennego.

Tabela 5 Zgony według wybranych przyczyn w Bytomiu i powiatach lublinieckim i tarnogórskim w latach 2002 i 2014.

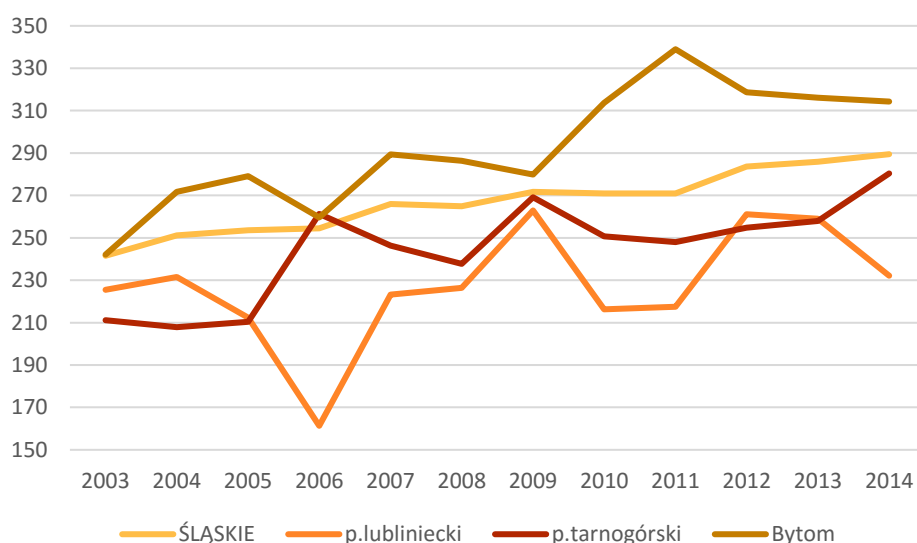
	Bytom		p.lubliniecki		p.tarnogórski		ŚLĄSKIE		udział Białego Śląska w ŚLĄSKIE
	2014	zmiana 2014/2002	2014	zmiana 2014/2002	2014	zmiana 2014/2002	2014	zmiana 2014/2002	
niektóre choroby zakaźne i pasożytnicze ogółem	19	-9,5%	9	350,0%	9	-18,2%	331	-33,5%	11,2%
nowotwory ogółem	543	20,1%	179	12,6%	388	24,4%	13296	16,0%	8,3%
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej ogółem	57	72,7%	21	5,0%	27	-12,9%	1266	46,7%	8,3%
choroby układu nerwowego ogółem	33	26,9%	15	150,0%	25	25,0%	874	55,2%	8,4%
choroby układu krążenia ogółem	851	0,5%	352	-0,8%	661	5,9%	22509	2,9%	8,3%
choroby układu oddechowego ogółem	60	-10,4%	29	0,0%	47	74,1%	1871	-0,7%	7,3%

choroby układu trawiennego ogółem	116	19,6%	26	8,3%	82	64,0%	2321	10,3%	9,7%
zewnątrzne przyczyny zachorowania i zgonu - ogółem	101	-32,7%	47	34,3%	63	10,5%	2521	-19,7%	8,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Analizując najczęstszą przyczynę zgonów przeliczono ich liczbę na 100 tys. ludności. Wskaźnik przedstawiony został dla lat 2003-2014. W przypadku chorób nowotworowych w całym analizowanym okresie wskaźnik zgonów najwyższe wartości przyjmuje w Bytomiu, natomiast w powiatach lublinieckim i tarnogórskim prawie zawsze wartości niższe od średniej dla województwa. Niestety analiza wskaźnika w czasie wykazuje tendencję rosnącą.

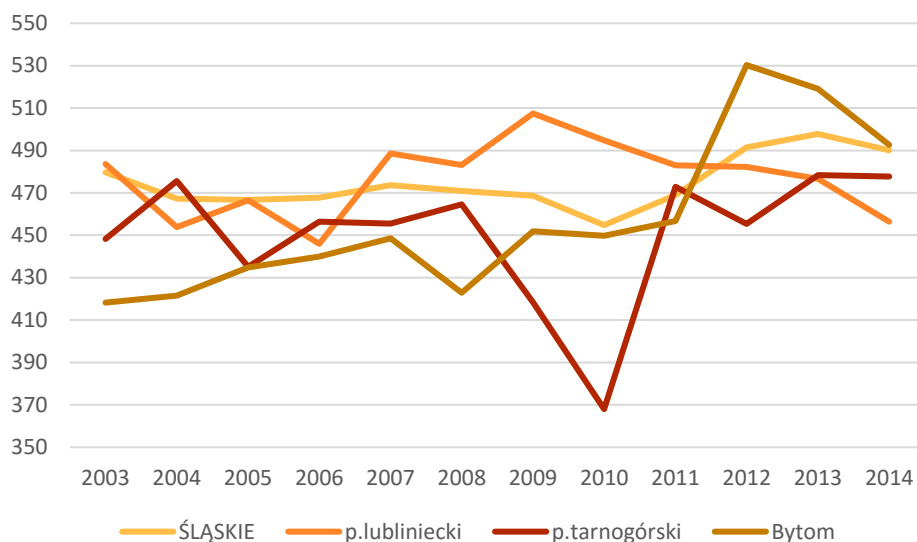
Wykres 15 Zgony z powodu nowotworów na 100 tys. ludności w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz województwie śląskim w latach 2003-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

W przypadku chorób układu krążenia sytuacja jest bardziej zróżnicowana. Wartości wskaźnika dla Bytomia prawie cały czas do roku 2011 utrzymywały się na najniższym poziomie, jednak od 2012 (mimo tendencji spadkowej) stale osiąga wartości wyższe dla średniej w województwie. Stosunkowo niskie wartości charakteryzują wskaźnik dla powiatu tarnogórskiego. Mimo znacznego zróżnicowania w czasie generalnie wskaźnik we wszystkich przypadkach (oprócz powiatu tarnogórskiego) spada począwszy od roku 2012.

Wykres 16 Zgony z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. ludności w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz województwie śląskim w latach 2003-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Stacjonarna opieka zdrowotna na obszarze Białego Śląska koncentruje się w dużych miastach tj. Bytomiu, Lublińcu i Tarnowskich Górach. W Bytomiu zlokalizowane są:

- Szpital Specjalistyczny Nr 1 (publiczny, miejski);
- Szpital Specjalistyczny Nr 2 (publiczny, wojewódzki);
- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny Nr 4 (publiczny, wojewódzki);
- "CHIRURGIA JEDNEGO DNIA AVIMED" Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (niepubliczny).

Ponadto działają 3 zakłady opiekuńczo-lecznicze:

- Zakład Opiekuńczo-Leczniczy (Centrum Pomocy pod wezwaniem Ducha Świętego w Bytomiu);
- Zakład Leczniczo-Opiekuńczy (przy Szpitalu Specjalistycznym nr 1 w Bytomiu);
- Zakład Opiekuńczo-Leczniczy dla Przewlekle Chorych Zgromadzenia Służebnic Najświętszego Serca Jezusa.

W Lublińcu działają: Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej oraz Wojewódzki Szpital Neuropsychiatryczny im. Dr Emila Cyrana.

W Tarnowskich Górach stacjonarną opiekę zdrowotną zapewniają niepubliczne jednostki:

- Wielospecjalistyczny Szpital Powiatowy S.A. (NZOZ Szpital im. dr B. Hagera w Tarnowskich Górach);
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital św. Kamila Zakonu OO. Kamilianów;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Zakład Pulmonologii Sp. z o.o.

Ponadto specjalistyczną opiekę w zakresie rehabilitacji w skali województwa zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Repty" Górnośląskie Centrum Rehabilitacji im. Gen. Jerzego Ziętka. W Tarnowskich

Górach funkcjonuje także hospicjum Kamiliańskie Centrum Opieki Paliatywnej (w ramach Szpitala św. Kamila) oraz Hospicjum Królowej Pokoju.

Poza wskazanymi jednostkami dodatkowo w Zbrostawicach zlokalizowane są: Ośrodek Leczniczko-Rehabilitacyjny „Pałac Kamieniec” Sp. z o.o. w Kamieńcu (dla dzieci) i Zakład Psychiatrii Dziecięcej. oraz w Kochanowicach Szpital Rehabilitacyjny Kochcice (oddział Szpitala Chirurgii Urazowej im. dra J.Daaba w Piekarach Śląskich).

Zgodnie z danymi Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego¹⁴ w 2014 roku w województwie we wszystkich szpitalach ogólnych udostępnionych było 25,6 tys. łóżek, z czego w jednostkach zlokalizowanych w obszarze Białego Śląska 2,7 tys., czyli ponad 10%. W przeliczeniu na 10 tys. ludności najlepiej sytuacja wygląda w powiecie tarnogórskim, dla którego analizowany wskaźnik wynosi 81,4, nieco gorzej w Bytomiu – 72,1. Najniższą wartością wskaźnika charakteryzuje się powiat lubliniecki – 45,3 łóżek na 10 tys. ludności. Analiza liczby łóżek na poszczególnych działach wskazuje na specjalizację jednostek z obszaru Białego Śląska. Najwięcej łóżek (choć zlokalizowane wyłącznie w powiatach lublinieckim i tarnogórskim) znajduje się na oddziałach rehabilitacyjnych - aż 865, co stanowi 25% łóżek tego typu w województwie. Na uwagę zasługują także oddziały ginekologiczne (122 łóżka, 12,7% ogółu łóżek w regionie) oraz dziecięce (217 łóżek, 10,7% ogółu łóżek w regionie).

Tabela 6 Liczba łóżek w szpitalach ogólnych zlokalizowanych w Bytomiu i powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w 2014 r.

	Bytom		p. lubliniecki		p. tarnogórski		ŚLĄSKIE	
	liczba łóżek	na 10 tys. ludn.	liczba łóżek	na 10 tys. ludn.	liczba łóżek	na 10 tys. ludn.	liczba łóżek	na 10 tys. ludn.
szpital ogólny	1242	72,1	349	45,3	1128	81,4	25620	55,9
oddział chorób wew.	142	8,2	35	4,1	124	9	3487	7,6
oddział chirurgii ogólnej	141	8,2	30	3,9	45	3,2	2246	4,9
oddział kardiologiczny	67	3,9	0	0	0	0	993	2,2
oddział ginekologiczny	135	7,8	22	2,9	60	4,3	2026	4,4
oddział dziecięcy	65	3,8	22	2,9	35	2,5	958	2,1
oddział neurologiczny	92	5,3	0	0	26	1,9	1308	2,9
oddział chorób płuc	30	1,7	19	2,5	36	2,6	1154	2,5
oddział chirurgii urazowo-ortopedycznej	40	2,3	0	0	0	0	1643	3,6
oddział reumatologiczny	14	0,8	0	0	0	0	364	0,8
oddział rehabilitacyjny	0	0	205	26,6	660	47,7	3457	7,5
oddział okulistyczny	50	2,9	0	0	15	1,1	652	1,4
oddział otolaryngologiczny	35	2	0	0	15	1,1	561	1,2
oddział onkologiczny	35	2	0	0	0	0	831	1,8

Źródło: „Zasoby ochrony zdrowia w województwie śląskim w liczbach 2014” Śląski Urząd Wojewódzki, 2015.

Znaczący jest także odsetek łóżek na oddziałach psychiatrycznych (wyłączając Wojewódzki Szpital Neuropsychiatryczny im. Dr Emila Cyrana w Lublińcu) – 111, co stanowi 17,5% tego typu łóżek w województwie.

¹⁴ „Zasoby ochrony zdrowia w województwie śląskim w liczbach 2014” Śląski Urząd Wojewódzki, 2015.

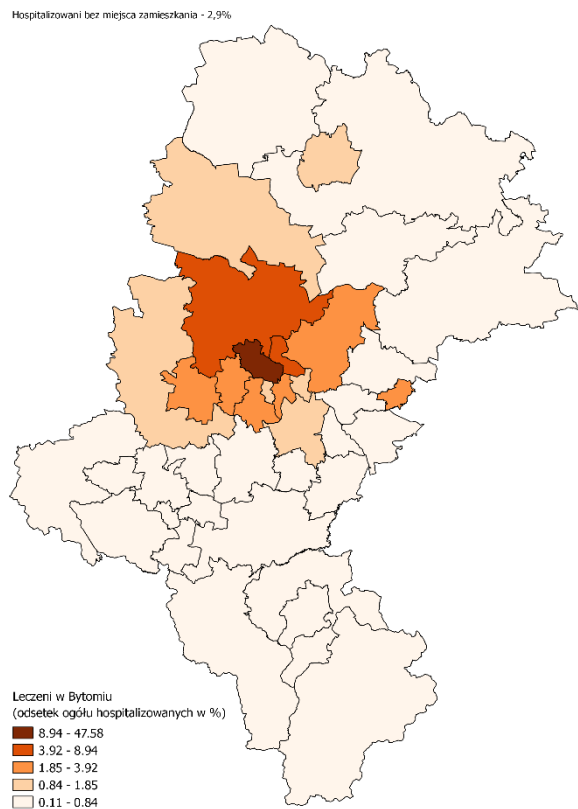
W przypadku podmiotów psychiatrycznej opieki stacjonarnej liczba łóżek w obszarze Białego Śląska wynosi 665, co stanowi 22,5% tego typu łóżek w regionie.

W zakładach opiekuńczo-leczniczych, hospicjach i oddziałach medycyny paliatywnej zlokalizowanych na terenie Białego Śląska w 2014 roku udostępniano 408 miejsc.

W szpitalach ogólnych w województwie śląskim w 2014 roku leczyło się łącznie 925,7 tys. osób, co w przeliczeniu na 1 łóżko wynosiło 36 osób. Przeciętny pobyt chorego w szpitalu wynosił 6,6 dnia, a wykorzystanie łóżek 64,7%. W obszarze Białego Śląska najwięcej osób leczyło się w Bytomiu (37,7 tys.) oraz powiecie tarnogórskim (23,4 tys.). W powiecie lublinieckim z usług szpitali skorzystało 9,5 tys. osób. W przeliczeniu na 1 łóżko najwyższą wartość wskaźnika osiąga Bytom – 29,8, choć jest to i tak wartość dużo niższa od średniej dla województwa. Najdłuższym przeciętnym pobytem pacjenta w szpitalu charakteryzował się powiat tarnogórski, tam też jednostki charakteryzują się najwyższym wskaźnikiem wykorzystania łóżek (80,1%). Należy jednak podkreślić, że wskaźniki te są ściśle związane ze specyfiką i profilem szpitali.

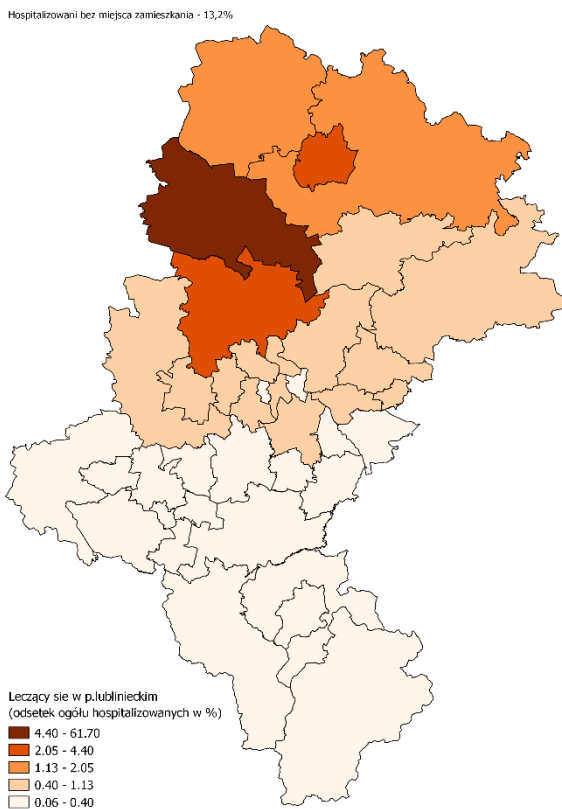
Pacjenci jednostek zlokalizowanych w powiecie lublinieckim w 61,7% przypadków pochodzą z terenu powiatu. Spoza powiatu najwięcej osób pochodzi z Częstochowy (4,4%) oraz powiatu tarnogórskiego (3,6%). Generalnie najwięcej hospitalizowanych spoza powiatu napływa z północnej części województwa. W powiecie tarnogórskim leczy się 51,8% zameldowanych na miejscu, w Bytomiu natomiast 47,6%. Do powiatu tarnogórskiego najczęściej napływają osoby z powiatu lublinieckiego (5,6%), Bytomia (6,6%) oraz Zabrze (5,7%), natomiast do Bytomia z powiatu tarnogórskiego (8,5%) oraz Piekar Śląskich (8,9%). W obu przypadkach oddziaływanie jednostek leczniczych można określić w ramach centralno-zachodniej części województwa.

Rysunek 8 Odsetek ludności leczącej się w Bytomiu w 2014 r.

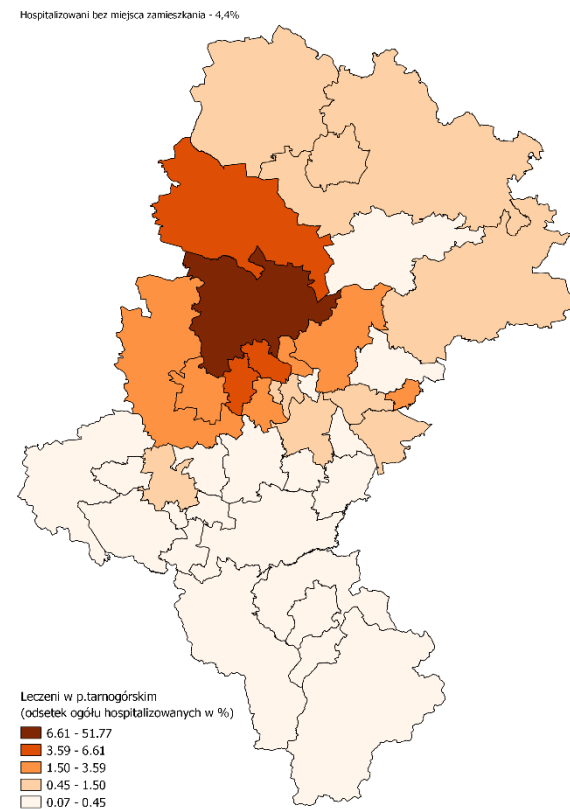
Źródło: „Ocena zabezpieczenia opieki zdrowotnej na terenie woj. śląskiego część II” Śląski Urząd Wojewódzki, 2015.

Rysunek 9 Odsetek ludności leczącej się w powiecie lublinieckim w 2014 r.

Źródło: „Ocena zabezpieczenia opieki zdrowotnej na terenie woj. śląskiego część II” Śląski Urząd Wojewódzki, 2015.

Rysunek 10 Odsetek ludności leczącej się w powiecie tarnogórskim w 2014 r.

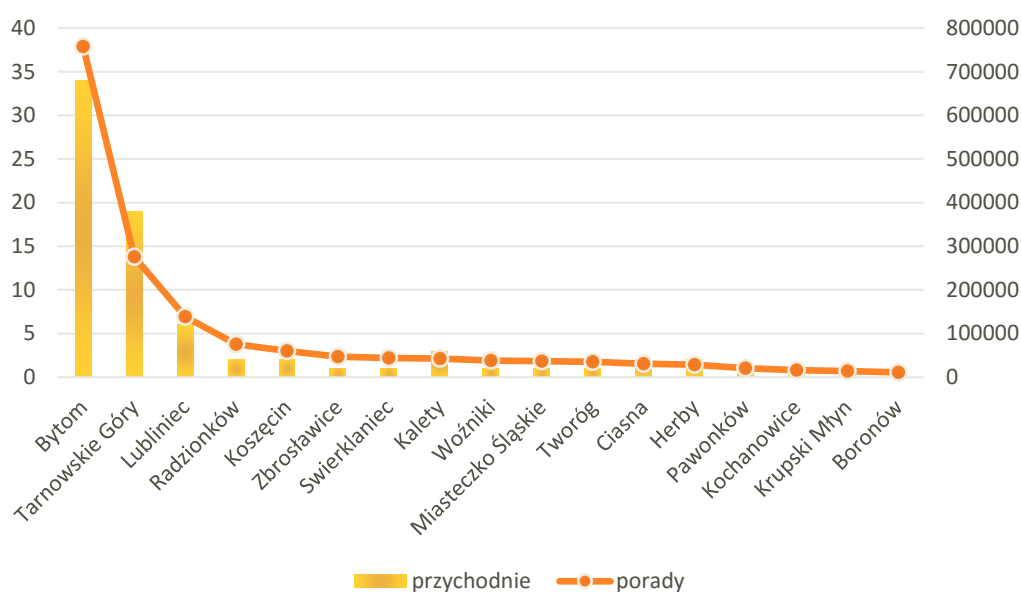

Źródło: „Ocena zabezpieczenia opieki zdrowotnej na terenie woj. śląskiego część II” Śląski Urząd Wojewódzki, 2015.

Na **ambulatoryjną opiekę zdrowotną** składa się podstawowa opieka zdrowotna (POZ) oraz opieka specjalistyczna.

W ramach podstawowej opieki zdrowotnej udzielane są między innymi porady lekarza rodzinnego. Najwięcej podmiotów świadczących tego typu usługi zlokalizowanych jest w Bytomiu (34) oraz w Tarnowskich Górach (19). Więcej niż jedną przychodnię na swym terenie posiadają również: Lubliniec, Ciasna, Herby, Koszęcin, Kalety i Radzionków. Podobnie jak liczba przychodni kształtuje się liczba udzielanych porad w ramach POZ. W 2014 roku najwięcej ich udzielono w Bytomiu (757,8 tys.), Tarnowskich Górach (276,1 tys.) oraz Lublińcu (138,5 tys.). Najmniej natomiast w Krupskim Młynie (13,6 tys.) i Boronowie (11,1 tys.). W głównych miastach obszaru tj. Bytomiu, Tarnowskich Górach i Lublińcu świadczona jest także nocna i świąteczna opieka zdrowotna.

Wykres 17 Liczba przychodni i udzielone porady w ramach POZ w gminach Białego Śląska.

Źródło: Przychodnie: Strona internetowa <http://www.nfz-katowice.pl> stan na 21.04.2016 r. (podmioty świadczące usługi lekarza POZ¹⁵); porady: BDL, GUS (stan za 2014 r.)

Specjalistyczna opieka zdrowotna realizowana jest w 12 spośród 17 gmin należących do obszaru Białego Śląska. Najwięcej, bo aż 46 różnych usług oferowanych jest w Bytomiu. Do gmin pozbawionych specjalistycznej opieki należą: Boronów, Ciasna, Herby, Kochanowice i Krupski Młyn. Dokładny spis usług specjalistycznych oferowanych w poszczególnych gminach został umieszczony w aneksie.

W 2014 roku w obszarze Białego Śląska udzielono łącznie 959,1 tys. porad w specjalistycznej opiece ambulatoryjnej. Najwięcej, bo aż 38% stanowiły porady stomatologiczne, w następnej kolejności: porady chirurgiczne (177,3 tys.) oraz ginekologiczno-położnicze (126,1 tys.). W skali województwa duży odsetek porad udzielono w ramach: chorób zakaźnych (17,1% porad udzielonych w regionie), chorób wewnętrznych (13,9%

¹⁵ W przypadku gdy świadczeniodawca wskazywany był kilka razy pod tym samym adresem, w zestawieniu został ujęty tylko raz.

porad udzielonych w regionie), pediatrycznych (12,7% porad udzielonych w regionie) oraz gruźlicy i chorób płuc (11,2% porad udzielonych w regionie).

Tabela 7 Porady udzielone w specjalistycznej ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w obszarze Białego Śląska oraz w województwie śląskim w 2014 r.

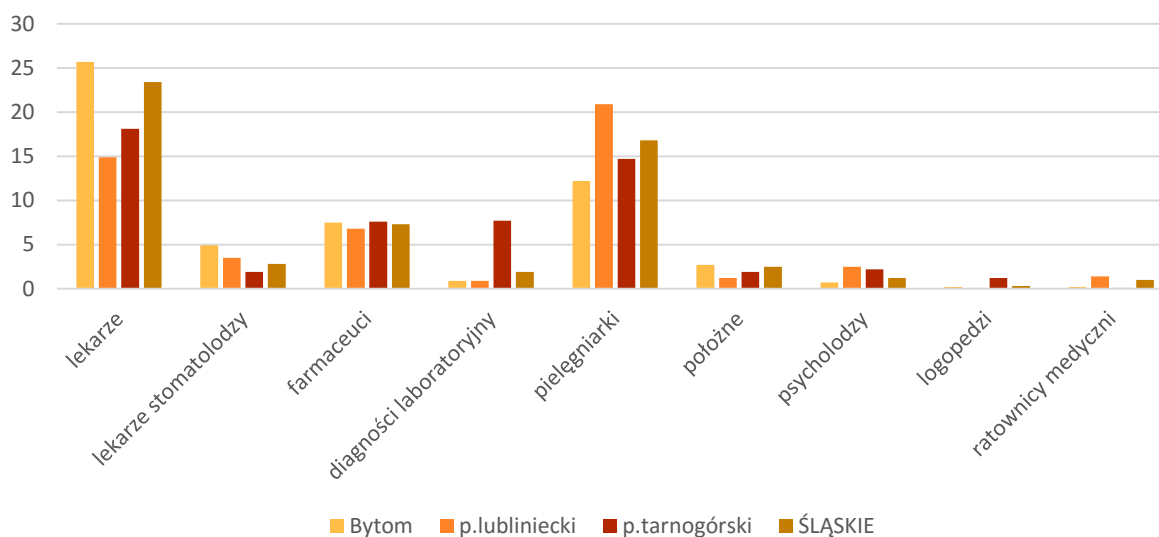
Porady	Bytom	p.lubliniecki	p.tarnogórski	ŚLĄSKIE	udział Białego Śląska w ŚLĄSKIE
Razem lekarskie:	520 111	144 775	294 167	14 969 049	6,5%
chorób wewnętrznych	23 230	2 411	1 355	230 661	13,9%
alergologiczne	4 271	3 493	12 839	428 457	4,8%
diabetologiczne	20 251	2 347	11 842	384 238	9,3%
endokrynologiczne	5 167	1 589	8 522	322 566	4,9%
geriatryczne	0	0	9	19 650	0,0%
kardiologiczne	32 916	8 887	13 436	942 497	6,1%
nefrologiczne	2 634	159	1 278	88 070	4,8%
dermatologiczne	32 213	6 371	13 109	946 923	5,5%
neurologiczne	28 436	10 847	29 276	1 269 448	5,5%
onkologiczne	13 985	622	2 839	288 388	6,2%
gruźlicy i chorób płuc	20 154	8 678	13 654	381 360	11,2%
reumatologiczne	11 897	2 741	6 105	292 280	7,3%
rehabilitacyjne	6 957	3 712	12 247	398 240	6,5%
chorób zakaźnych	8 115	0	0	47 576	17,1%
medycyny sportowej	832	110	8	20 455	5,1%
pediatryczne	10 236	2 090	638	94 338	12,7%
ginekologiczno - położnicze	70 046	19 495	36 559	1 735 741	7,1%
chirurgiczne	105 408	31 572	40 343	2 884 131	6,3%
okulistyczne	47 463	11 298	38 239	1 620 414	6,4%
otolaryngologiczne	27 791	11 223	20 957	970 476	6,3%
urologiczne	13 595	2 125	15 433	450 736	7,0%
stomatologiczne	176 025	57 994	130 621	3 963 280	9,1%

Źródło: „Zasoby ochrony zdrowia w województwie śląskim w liczbach 2014” Śląski Urząd Wojewódzki, 2015.

W przypadku lekarzy, średnio w województwie na 10 tys. mieszkańców przypada 23,4 specjalisty. Jest to wartość niższa niż dla Bytomia, ale wyższa niż dla powiatów lublinieckiego i tarnogórskiego. Powiat lubliniecki charakteryzuje się pozytywnymi wskaźnikami w przypadku stomatologów, pielęgniarek z wykształceniem wyższym, psychologów, czy ratowników medycznych. Powiat tarnogórski natomiast w przypadku farmaceutów, diagnostów laboratoryjnych oraz logopedów. Rozszerzając analizę liczby pielęgniarek i położnych o pracowników z wykształceniem średnim można zauważyć bardzo dobre wskaźniki dla powiatu lublinieckiego i Bytomia (w

przypadku pierwszej grupy pracowników) i dla Bytomia (w przypadku drugiej grupy pracowników). Łącznie w obszarze Białego Śląska w 2014 roku pracowało 809 lekarzy, 2013 pielęgniarek i 234 położne co stanowiło odpowiednio: 7,5%, 8,1% i 9,1% ogółu pracowników danej grupy w województwie.

Wykres 18 Pracujący personel medyczny z wyższym wykształceniem w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz województwie śląskim w 2014 r.

Źródło: „Zasoby ochrony zdrowia w województwie śląskim w liczbach 2014” Śląski Urząd Wojewódzki, 2015.

KULTURA

Na obszarze Białego Śląska zlokalizowanych jest wiele atrakcji kulturalnych. Na szczególną uwagę zasługują muzea. W Bytomiu funkcjonuje Muzeum Górnośląskie, które jest wojewódzką instytucją kultury. Ponadto w Tarnowskich Górach można odwiedzić Kopalnię Srebra, która wraz z 27 innymi atrybutami pretenduje do wpisania na listę UNESCO.

Muzea w obszarze Białego Śląska:

- **Muzeum Górnośląskie** (instytucja kultury Samorządu Województwa Śląskiego) - działa od 1910 roku, udostępnia eksponaty archeologiczne, etnograficzne, przyrodnicze, dokumenty historyczne oraz dzieła sztuki. Zbiory poszczególnych działów należą do najliczniejszych nie tylko na Śląsku, ale i w kraju.;
- **Zabytkowa Kopalnia Srebra w Tarnowskich Górach** – jedyna w Polsce podziemna trasa turystyczna umożliwiająca zwiedzanie podziemi dawnej kopalni kruszców srebronośnych, założonej w triasowych dolomitach i wapieniach. Od 2004 pomnik historii. Obiekt nominowany do wpisu na Listę światowego dziedzictwa UNESCO;
- **Muzeum w Tarnowskich Górach** - powstało w 1958 roku z inicjatywy Stowarzyszenia Miłośników Historii i Zabytków Ziemi Tarnogórskiej (późniejsze Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Tarnogórskiej). Muzeum gromadzi zbiory związane z historią i kulturą Tarnowskich Gór oraz powiatu, uwzględniając szersze tło kultury polskiej;

- **Muzeum Chleba, Szkoły i Ciekawostek** w Radzionkowie - muzeum jest jedynym poświęconym piekarstwu i ciastkarstwu muzeum w krajach Europy Wschodniej, porównywalne jedynie z podobnymi placówkami w Niemczech, Szwajcarii i Francji;
- **Centrum Deportacji Górnoślązaków do ZSRR w 1945 roku** – powstałe na mocy porozumienia Gminy Radzionków z katowickim oddziałem IPN w Radzionkowie. Centrum pełni różne funkcje w obszarze edukacji i kultury. Za podstawowe należy wskazać działalność ekspozycyjną oraz związaną z pozyskiwaniem, gromadzeniem i przechowywaniem wszelkich materiałów związanych z deportacją Górnoślązaków do Związku Radzieckiego w 1945 roku;
- **Muzeum Pro Memoria Edith Stein w Lublińcu** – placówka mieści się na piętrze domu Courantów – dziadków Edyty Stein, męczennicy i świętej kościoła katolickiego, patronki Lublińca. Ekspozycja ma charakter multimedialny i ukazuje życie Edyty Stein oraz jej tragiczną śmierć w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu;
- **Muzeum Paleontologiczne w Lisowicach (Pawonków)** - powstało przy współpracy Urzędu Gminy w Pawonkowie, Instytutu Paleobiologii PAN w Warszawie, Zarządu Stowarzyszenia Rozwoju Sołectwa Lisowice oraz Sołectwa Lisowice. Prezentuje początki i życie dinozaurów.

Zgodnie z danymi przedstawiony przez Główny Urząd Statystyczny w 2014 roku muzeum w Bytomiu odwiedziło 42,9 tys. osób oraz zorganizowano tam 479 imprez oświatowych – przede wszystkim lekcji, ale również koncertów, warsztatów czy odczytów. Dwa muzea w Tarnowskich Górach w tym samym okresie odwiedziło 92,6 tys. osób i zorganizowano tam 296 imprez oświatowych (głównie lekcje, konkursy, koncerty i odczyty). Radzionków (Muzeum Chleba) odwiedziło 35 tys. osób.

W Bytomiu na szczególną uwagę zasługują **Opera Śląska** (również wojewódzka instytucja kultury) oraz **Bytomski Teatr Tańca i Ruchu Rozbark**. Opera Śląska funkcjonuje od 1945 roku od prawie początku w gmachu byłego Teatru Miejskiego. Wystawiane są tutaj opery, operetki, balety, a także organizowane koncerty galowe. Według danych GUS w 2014 roku Opera wystawiła 156 przedstawień, z których skorzystało 52,2 tys. widzów. Drugą istotną instytucją jest Bytomski Teatr Tańca i Ruchu Rozbark. Misją i założeniem instytucji jest tworzenie i propagowanie sztuki tańca współczesnego, wzbogaconego o inne formy sztuki ruchu (jak pantomima, balet klasyczny, taniec uliczny itp.). Siedzibą instytucji jest budynek Cechowni kopalni Rozbark. Głównym celem Teatru jest tworzenie spektakli własnych oraz prezentacja najciekawszych spektakli teatru tańca współczesnego (i nie tylko), z Polski i ze świata. W 2014 roku Teatr wystawił 40 przedstawień (na miejscu), w których uczestniczyło 4,1 tys. osób.

Marką dla całego województwa a nawet kraju jest **Zespół Pieśni i Tańca Śląsk im. St. Hadyny**, który swoją siedzibę ma w Koszęcinie. Zespół jest prężnie działającą instytucją kultury podlegającą Samorządowi Województwa. Zespół porusza się w sferze tradycji kultury regionalnej i narodowej dając wyraz doskonałej adaptacji do wymogów współczesnego rynku muzycznego. Laureat wielu nagród, koncertuje na całym świecie.

Ponad wskazane wyżej instytucje na terenie Białego Śląska funkcjonują **kina** oraz obiekty wystawiennicze. Najwięcej osób korzysta z kin w Bytomiu (dwa kina: Cinema City i BCKino), Lublińcu (Kino Karolinka przy Miejskim Domu Kultury) oraz w Tarnowskich Górach (Kino Olbrzym przy Tarnogórskim Centrum Kultury). W 2014 roku z

kin w Bytomiu skorzystało 223,3 tys. osób, w Tarnowskich Górach – 31,3 tys. osób, a w Lublińcu – 22,8 tys. osób. Ponadto kina działają również w Domu Kultury Karolinka w Radzionkowie oraz w Koszęcinie.

Obiekty wystawiennicze zlokalizowane na obszarze Białego Śląska działają często przy domach kultury jak np. Galeria Mozaika w Centrum Kultury Karolinka w Radzionkowie, galeria w Tarnogórskim Centrum Kultury, czy Galeria pod Glinianym Aniołem w Lublińcu. Są jednak także osobne jednostki jak działające w Bytomiu Centrum Sztuki Współczesnej KRONIKA.

Na uwagę zasługuje również **Śląskie Centrum Edukacji Regionalnej** w Koszęcinie, które działa w siedzibie Zespołu Pieśni i Tańca Śląsk i służy rozwijaniu i kształtowaniu świadomości społeczeństwa, edukacji dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie zagadnień regionalizmu, kultury i sztuki. Jego działalność jest bardzo wyraźnym odwołaniem do nowoczesnych, praktykowanych w Europie, form aktywności instytucji kulturalnych.

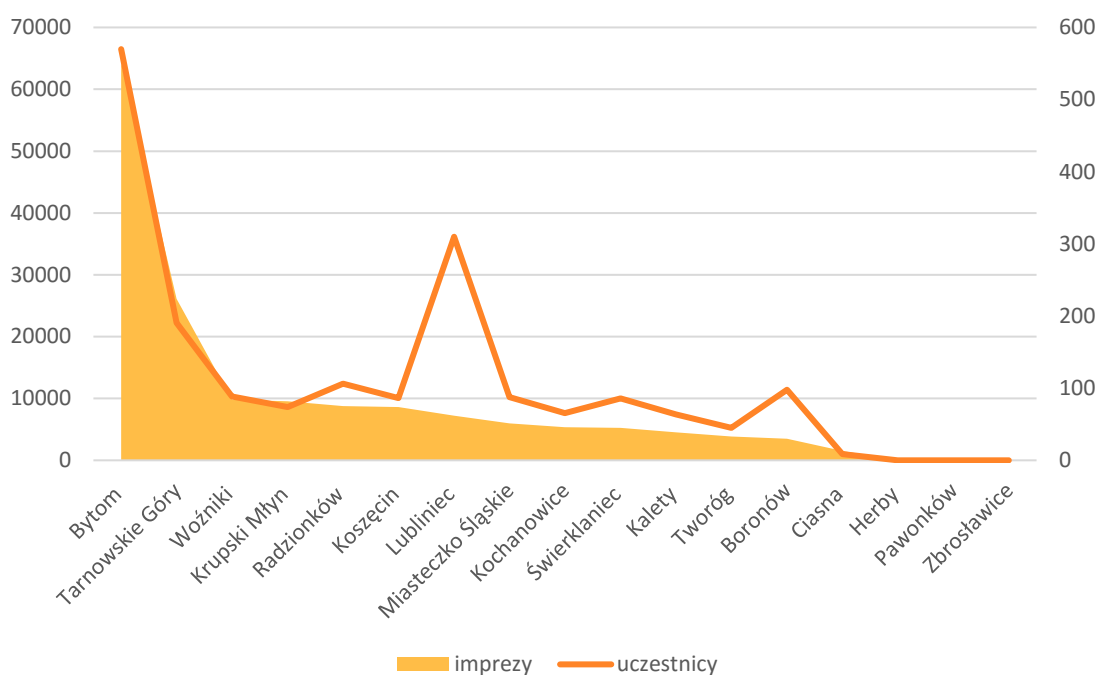
Za klimat kulturalny odpowiadają także **imprezy masowe**, czyli koncerty, festiwale, spektakle w plenerze czy inne imprezy artystyczno-rozrywkowe. Według danych GUS w 2014 roku na terenie Białego Śląska zorganizowano 47 imprezy masowe, w których wzięło udział 150 tys. osób. Do najbardziej znanych cyklicznych imprez należą Bytomska Noc Świętojańska oraz GWARKI w Tarnowskich Górach, czy Dni Śląska organizowane przez Zespół Pieśni i Tańca Śląsk.

W obszarze Białego Śląska funkcjonuje 21 **domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic**, z czego 15 posiada własną salę widowiskową. Najwięcej instytucji zlokalizowanych jest w Tarnowskich Górach (5), następnie w Bytomiu (3) oraz Koszęcinie (2). W pozostałych gminach (za wyjątkiem Herbów, Pawonkowa i Zbrostawic) funkcjonuje po 1 jednostce.

W gminach (często przy domach kultury) prowadzone są **koła (kluby)** oraz **zespoły artystyczne**. Najwięcej klubów działa w Bytomiu (18) oraz Tarnowskich Górach (16) i Radzionkowie (11). Najczęściej organizowane są kluby taneczne, plastyczne lub seniora. Łącznie we wszystkich klubach w obszarze Białego Śląska zrzeszonych jest 2,8 tys. osób. Ponadto działają zespoły artystyczne - 108, w tym 19 w Tarnowskich Górach, 13 w Woźniakach i 12 w Miasteczku Śląskim. Najczęściej powoływane są zespoły taneczne, wokalne i chóry oraz muzyczne. Łącznie zespoły gromadzą 2,6 tys. członków.

Spośród 1,4 tys. imprez zorganizowanych w obszarze Białego Śląska w 2014 roku, najwięcej miało miejsce w Bytomiu (ponad 0,5 tys.), następnie w Tarnowskich Górach (224). Tylko w dwóch gminach nie wskazano żadnych imprez: Zbrostawicach i Pawonkowie. Łącznie w imprezach uczestniczyło 219,3 tys. osób. Najczęściej organizowane były prelekcje, spotkania, wykłady, występy zespołów amatorskich oraz imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne.

Wykres 19 Liczba imprez i uczestników imprez kulturalnych organizowanych w gminach Białego Śląska w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W obszarze Białego Śląska w 2014 r. działało łącznie 69 bibliotek z filiami (8,6% ogółu placówek w województwie). W bibliotekach zebranych było łącznie 1 013,5 tys. książek. Z bibliotek skorzystało w analizowanym czasie 46,3 tys. czytelników.

BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE I PUBLICZNE

Z badania przeprowadzonego przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego¹⁶ wynika, że poziom niedostosowania społecznego w powiatach tarnogórskim i lublinieckim jest niski, natomiast w Bytomiu przeciętny. Opracowany indeks obejmował takie zmienne jak osoby korzystające z pomocy społecznej, przestępczość i samobójstwa.

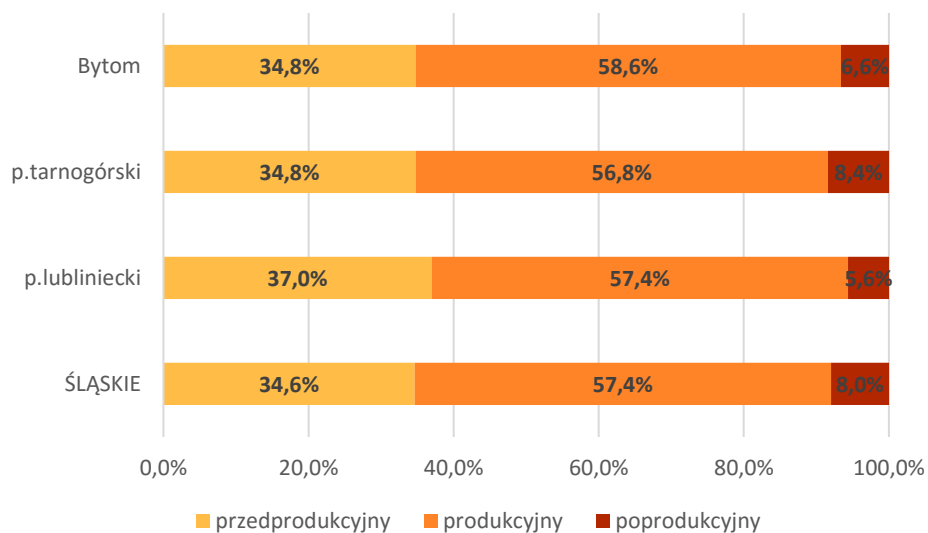
W 2014 roku z pomocy społecznej skorzystało na terenie Białego Śląska 10,4 tys. gospodarstw domowych (stanowiło to 10,5% ogółu gospodarstw, które skorzystały z pomocy w województwie). Wśród analizowanych gospodarstw 7,7 tys. spełniało kryterium poniżej dochodu (odsetek tych rodzin w województwie wynosił już 11,5%). Odsetek gospodarstw będących poniżej kryterium dochodowego wynosił od 64,2% w powiecie tarnogórskim do 79,6% w Bytomiu.

łącznie w analizowanym okresie z pomocy skorzystało w obszarze Białego Śląska 25,8 tys. osób (członkowie gospodarstw domowych). W większości były to osoby w wieku produkcyjnym (57,9%) lub w wieku

¹⁶ „Moduł społeczny: Część II Niedostosowanie społeczne w województwie śląskim” – opracowanie RCAS, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego.

przedprodukcyjnym (35,2%). Największy odsetek dzieci i młodzieży korzystających z pomocy wystąpił w powiecie lublinieckim, natomiast osób w wieku produkcyjnym w Bytomiu.

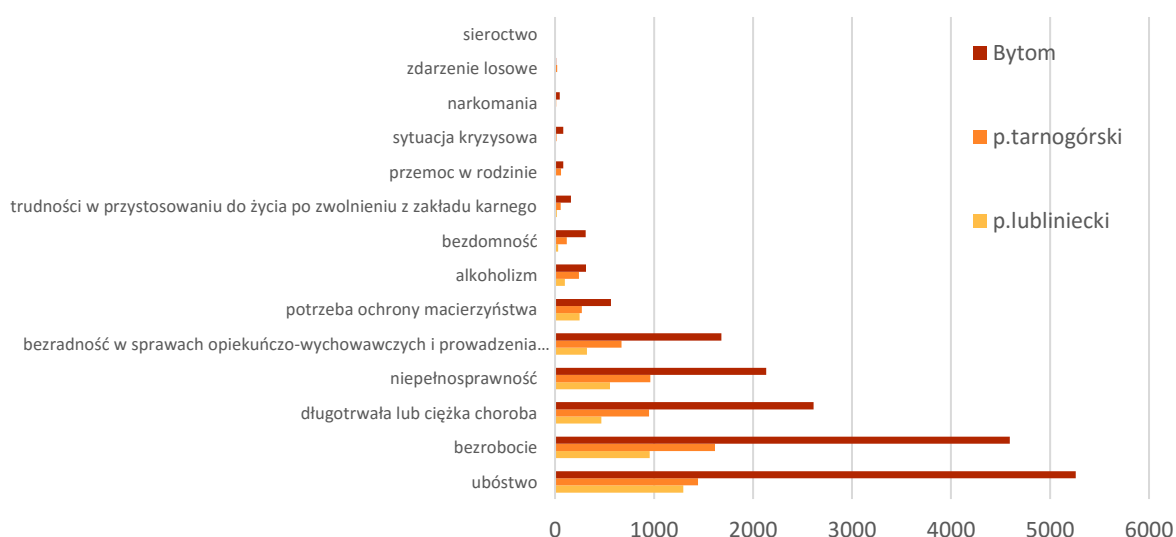
Wykres 20 Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej wg ekonomicznych grup wieku w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz województwie śląskim w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Głównymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej było ubóstwo i bezrobocie. Na tle województwa szczególnie duży odsetek osób skorzystał z pomocy z powodu: długotrwałej lub ciężkiej choroby, niepełnosprawności lub sytuacji kryzysowej.

Wykres 21 Przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Innym źródłem wsparcia dla rodzin w ciężkiej sytuacji jest zasiłek rodzinny. W 2014 łącznie z tego typu wsparcia w obszarze Białego Śląska skorzystało 8,4 tys. rodzin. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują

zasitek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku wyniósł w województwie 19,9%, tymczasem w powiecie lublinieckim i Bytomiu powyżej 25%.

Pomoc dla osób potrzebujących oferowana jest także za pośrednictwem placówek stacjonarnej pomocy społecznej. Według danych GUS w 2014 roku takich placówek wraz z filiami było 27. Na całym obszarze Białego Śląska zlokalizowanych było 13 domów pomocy społecznej. Łącznie z wszystkich jednostek skorzystało w analizowanym okresie 1 877 osób. W szczególności byli to przewlekle chorzy.

Tabela 8 Placówki stacjonarnej pomocy społecznej w obszarze Białego Śląska w 2014 r.

Etykiety wierszy	Bytom	p.lubliniecki	p.tarnogórski	Biały Śląsk
placówki (z filiami)	8	7	12	27
domy pomocy społecznej	4	3	6	13
filie domów pomocy społecznej	0	1	0	1
mieszkańcy (łącznie z filiami)	523	634	720	1877
<i>przewlekle psychicznie chorzy</i>	135	277	130	542
<i>niepełnosprawni intelektualnie dorośli, dzieci i młodzież</i>	40	73	208	321
<i>osoby bezdomne</i>	132	69	25	226
<i>osoby w podeszłym wieku</i>	205	18	174	397
<i>przewlekle somatycznie chorzy</i>	0	197	130	327

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

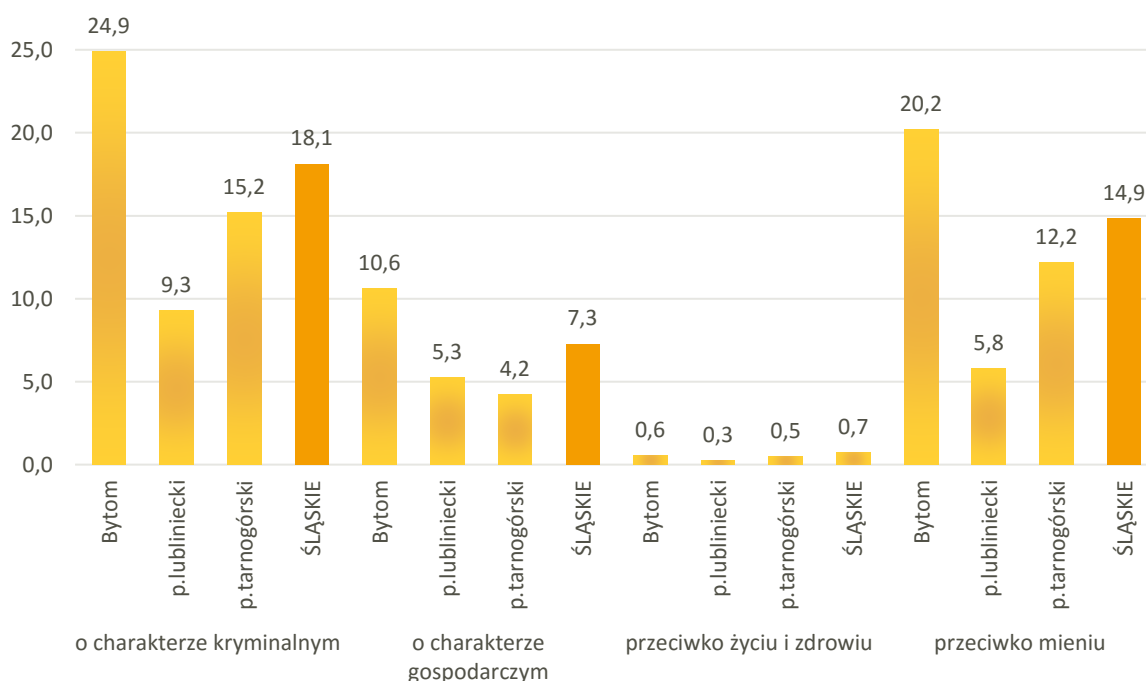
Ponad wskazane wyżej placówki na terenie Białego Śląska zlokalizowany jest jeden rodzinny dom pomocy (powiat tarnogórski), jeden dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (Bytom), dwie noclegownie (Bytom i powiat tarnogórski) oraz trzy schroniska lub domy dla bezdomnych (jeden w Bytomiu i dwa w powiecie lublinieckim).

Narodowy Spis Powszechny 2011 wykazał, że w obszarze Białego Śląska mieszka 174,5 tys. **osób niepełnosprawnych** (w sensie prawnym lub biologicznym), z czego prawie wszystkie te osoby należą do grup osób w wieku produkcyjnym lub poprodukcyjnym. Najwięcej osób zadeklarowało niepełnosprawność prawną (105,3 tys.), z czego 34,6% niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym, 28,9% w stopniu lekkim, natomiast 25,9% w stopniu znacznym. W przypadku osób, które deklarowały niepełnosprawność biologiczną 69,6% z nich określiło ją jako lekką, 24,8% jako umiarkowaną, a tylko 5,6% jako znaczną. Liczba osób niepełnosprawnych w obszarze Białego Śląska jest wypadkową liczby ludności tj. najwięcej osób niepełnosprawnych zamieszkuje Bytom, następnie powiat tarnogórski, a najmniej powiat lubliniecki.

W 2014 roku w obszarze Białego Śląska zanotowano 11,1 tys. **przestępstw**, z czego najwięcej miało charakter kryminalny (7,1 tys.) oraz przeciwko mieniu (5,6 tys.). W kontekście całego województwa szczególnie mało zanotowano przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu (5,7% ogółu tego typu przestępstw w województwie). Najwięcej przestępstw ogółem zanotowano w Bytomiu (6,5 tys.), następnie w powiecie tarnogórskim (3,2 tys.), a najmniej w powiecie lublinieckim (1,4 tys.).

Wskaźnik liczby przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dla województwa wyniósł 28,5. Szczególnie wysoką wartość wskaźnika zanotował Bytom, bo aż 37,6 przestępstw na 1000 mieszkańców. Generalnie wskaźniki dla Bytomia w prawie wszystkich kategoriach tj. przestępstw kryminalnych, o charakterze gospodarczym i przeciwko mieniu kształtują się znacznie ponad średnią wojewódzką. Powiat tarnogórski charakteryzuje stosunkowo wysoki wskaźnik przestępstw o charakterze kryminalnym i przeciwko mieniu, natomiast powiat lubliniecki przestępstw o charakterze gospodarczym, jednak w każdym z tych przypadków wartości indeksów są niższe niż średnia dla województwa.

Wykres 22 Liczba przestępstw wg rodzaju w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Najwyższy wskaźnik wykrywalności przestępstw zanotowano w powiecie lublinieckim (79%) oraz Bytomiu (72%). Wskaźnik ten dla powiatu tarnogórskiego jako jedyny kształtował się poniżej średniej dla województwa i wyniósł 67%. Wskaźnik wykrywalności wyższy był w przypadku przestępstw gospodarczych aniżeli kryminalnych. W przypadku pierwszej wskazanej grupy oscylował wokół 90%, natomiast w przypadku drugiej wyniósł ok. 60%.

OFERTA EDUKACYJNA

Ofertę edukacyjną można rozumieć jako zestawienie kierunków oferowanych przez szkoły ponadgimnazjalne i wyższe na analizowanym terenie. Jak wykazano w części dotyczącej edukacji w niniejszym opracowaniu, w obszarze Białego Śląska funkcjonuje wiele techników, szkół zawodowych oraz policealnych. Funkcjonują też szkoły wyższe będące ośrodkami zamiejscowymi uczelni z innych miast. Kształcą one na następujących kierunkach i specjalnościach:

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu (Wydział nauk społecznych w Tarnowskich Górach)

Kierunek: ekonomia, specjalności:

- Eurologistyka i transport
- Gospodarka i administracja publiczna
- Rachunkowość i finanse

Kierunek: pedagogika, specjalności:

- Asystent rodziny
- Doradztwo zawodowe i społeczne
- Gerontopedagogika
- Guwernantka/Guwerner
- Pedagogika medialna
- Pedagogika opiekuńcza i terapia pedagogiczną
- Pedagogika pracy i ekonomia społeczna
- Pedagogika pracy i zarządzanie bezpieczeństwem
- Pedagogika pracy i zarządzanie zasobami ludzkimi
- Pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna
- Pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna z neurodydaktyką
- Pedagogika zdrowia i pedagogika opiekuńcza
- Pracownik służb medycznych
- Psychopedagogika twórczości
- Resocjalizacja i profilaktyka społeczna
- Streetworking – pedagogika ulicy
- Zarządzanie w oświacie i doradztwo

Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna im. Ludwika Solskiego w Krakowie (Wydział Teatru Tańca z siedzibą w Bytomiu)

Kierunek: aktorstwo, specjalność: aktor teatru tańca

Analiza kierunków kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych wykazała, że technika oferują najwięcej kierunków związanych ze sporządzaniem potraw oraz planowaniem i realizacją usług w recepcji, a także informatycznych takich jak: montaż i eksploatacja komputerów osobistych i urządzeń peryferyjnych oraz projektowanie lokalnych sieci komputerowych i administrowanie sieciami. Informatyczne kierunki szczególnie zauważa się w szkołach w Bytomiu oraz powiecie lublinieckim. Szkoły zawodowe nakierowane są w głównej

mierze na kierunki związane ze sporządzaniem potraw i napojów oraz prowadzeniem sprzedaży. Wśród kierunków oferowanych przez szkoły policealne dominują: wykonywanie zabiegów kosmetycznych twarzy, wykonywanie zabiegów kosmetycznych ciała, dłoni i stóp, świadczenie usług opiekuńczych osobie chorej i niesamodzielnej, wykonywanie kompozycji florystycznych oraz zarządzanie bezpieczeństwem w środowisku pracy. W większości wskazanych przypadków usługi edukacyjne oferowane są w Bytomiu. Analiza kierunków kształcenia w technicach, szkołach zawodowych i szkołach policealnych została umieszczona w aneksie.

Potrzeby rynku pracy można zidentyfikować m.in. na podstawie analizy wyników badania "Barometr zawodów"¹⁷. "Barometr zawodów" to jednoroczna **prognoza sytuacji w zawodach**. Barometr dzieli zawody na trzy grupy: deficytowe, zrównoważone i nadwyżkowe. **Zawody deficytowe** to takie, w których w najbliższym roku nie powinno być trudności ze znalezieniem pracy, gdyż zapotrzebowanie pracodawców będzie w ich przypadku duże, a podaż pracowników chętnych do podjęcia zatrudnienia i mających odpowiednie kwalifikacje – niewielka. **Zawody nadwyżkowe** to takie, w których znalezienie pracy może być trudniejsze ze względu na małe zapotrzebowanie oraz wielu kandydatów chętnych do podjęcia pracy i spełniających wymagania pracodawców.

Na podstawie analizy zawodów deficytowych i nadwyżkowych dla Bytomia oraz powiatów lublinieckiego i tarnogórskiego sporządzono zestawienie zawodów obu kategorii, które wystąpiły przynajmniej w 2 obszarach na 3. Szczególnie deficyt w 2016 roku dotknie takie zawody jak: blacharz i lakiernik samochodowy, kierowca autobusu, kierowca samochodu ciężarowego, kierownik budowy, monter instalacji budowlanych czy przedstawiciel handlowy. Z drugiej strony nadwyżka podaży pracy wystąpi wśród: ekonomistów, filologów i tłumaczy, socjologów i specjalistów ds. badań społeczno-ekonomicznych oraz specjalistów technologii żywności i żywienia.

Wiele zawodów uzupełnia się między powiatami. W przypadku takich zawodów jak fryzjerzy, inżynierowie budownictwa, murarze czy technicy mechanicy zauważa się deficyt w Bytomiu i powiecie lublinieckim, ale nadwyżkę w powiecie tarnogórskim. Podobnie w przypadku piekarzy – deficyt dotyczy Bytomia i powiatu tarnogórskiego, a nadwyżka powiatu lublinieckiego. Nadwyżka zawodów takich jak cukiernicy, operatorzy obrabiarek skrawających, opiekunowie osób starszych lub niepełnosprawnych, pielęgniarki czy ślusarze występująca w powiatach lublinieckim i tarnogórskim może być wykorzystana przy zaspokojeniu deficytu na te zawody w Bytomiu.

Tabela 9 Zawody deficytowe i nadwyżkowe w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim – prognoza 2016.¹⁸

zawody deficytowe	B¹⁹	PL	PT	zawody nadwyżkowe	B	PL	PT
agenci ubezpieczeniowi		x	x	biolodzy, biotechnolodzy, biochemicy		x	x
blacharze samochodowi	x	x	x	cukiernicy		x	x
brukarze	x		x	ekonomiści	x	x	x
cieśle i stolarze budowlani	x		x	farmaceuci		x	x

¹⁷ Ogólnopolskie badanie „Barometr zawodów” realizowane na zlecenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

¹⁸ Wybrano te zawody, które pojawiają się w przynajmniej 2 obszarach na 3

¹⁹ B – Bytom, PL – powiat lubliniecki, PT – powiat tarnogórski

dekarze i blacharze budowlani	x		x	filolodzy i tłumacze	x	x	x
doradcy finansowi i inwestycyjni		x	x	fizjoterapeuci i masażyści		x	x
fryzjerzy	x	x		inżynierowie chemicy i chemicy		x	x
graficy komputerowi		x	x	krawcy i pracownicy produkcji odzieży		x	x
inspektorzy nadzoru budowlanego	x	x		kucharze		x	x
inżynierowie budownictwa	x	x		malarze budowlani		x	x
kierowcy autobusów	x	x	x	mechanicy maszyn i urządzeń		x	x
kierowcy ciągnika siodłowego	x		x	nauczyciele nauczania początkowego		x	x
kierowcy samochodu ciężarowego	x	x	x	nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących		x	x
kierownicy budowy	x	x	x	ogrodnicy		x	x
lakiernicy samochodowi	x	x	x	operatorzy obrabiarek skrawających		x	x
monterzy instalacji budowlanych	x	x	x	opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej		x	x
murarze	x	x		palacze kotłów CO		x	x
piekarze	x		x	pedagodzy		x	x
pielęgniarki	x			pielęgniarki		x	x
posadzkarze	x		x	plastycy i dekoratorzy wnętrz		x	x
przedstawiciele handlowi	x	x	x	politolodzy, historycy i filozofowie	x		x
robotnicy budowlani	x	x		pracownicy biur podróży i organizatorzy obsługi turystycznej	x		x
robotnicy obróbki drewna i stolarze		x	x	pracownicy socjalni		x	x
technicy mechanicy	x	x		rolnicy i hodowcy		x	x
technologzy robót wykończeniowych w budownictwie	x		x	socjolodzy i specjaliści ds. badań społeczno-ekonomicznych	x	x	x
tylnkarze		x	x	specjaliści administracji publicznej		x	x
				specjaliści ds. finansowych		x	x
				specjaliści ds. zastosowań informatyki		x	x
				specjaliści elektroniki i telekomunikacji	x		x
				specjaliści rolnictwa i leśnictwa		x	x
				specjaliści technologii żywności i żywienia	x	x	x
				ślusarze		x	x
				technicy budownictwa		x	x

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.barometrzwodow.pl.

Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb lokalnych rynków pracy jest bardzo dużym wyzwaniem, zwłaszcza, że z badania przeprowadzonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach²⁰ wynika, że w ocenie tylko 27,5% badanych pracodawców śląskie szkoły ponadgimnazjalne kształcą w kierunkach przydatnych do pracy w firmach/instytucjach. Odmiennego zdania jest 31,1% respondentów, którzy dostrzegają brak kształcenia w zawodach odpowiadających potrzebom danej firmy lub instytucji, brak praktyki i przygotowania zawodowego

²⁰ „Zmiany aktualnych i przyszłych oczekiwań pracodawców co do kwalifikacji i umiejętności pracowników oraz ocena kompetencji zatrudnianych absolwentów”, Wojewódzki Urząd Pracy, Katowice 2015.

absolwentów, brak odpowiedniej ilości szkół, brak kwalifikacji i umiejętności wśród absolwentów, brak szkół kształcących na wysokim poziomie, brak wiedzy teoretycznej posiadanej przez absolwentów, brak rozpoznania przez szkoły potrzeb pracodawców oraz brak chęci do nauki wśród uczniów szkół.

ZASOBY KULTUROWE

Obszar Białego Śląska ze względu na swoją bogatą przeszłość historyczną pełen jest zabytków oraz miejsc wartych odwiedzenia.

Na szczególną uwagę zasługują podziemia Kopalni Rud Srebronośnych oraz **Sztolni „Czarnego Pstrąga”** w Tarnowskich Górach. Oprócz statusu pomnika historii obiekt ten pretenduje do wpisu na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Oprócz Sztolni „Czarnego Pstrąga” znajdującej się na terenie parku w Reptach Śląskich, zwiedzać można także **Zabytkową Kopalnię Srebra**, która oprócz podziemnych korytarzy na powierzchni udostępnia Multimedialne Muzeum Górnictwa oraz Skansen Maszyn Parowych.

Kopalnia Srebra oraz Sztolnia „Czarnego Pstrąga” należą do Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego. Oprócz tych obiektów na Szlaku znajdują się:

- **Elektrociepłownia Szombierki w Bytomiu** – elektrownia węglowa wzniesiona po zakończeniu I wojny światowej, wykorzystująca węgiel pobliskiej kopalni Bobrek. W czasie II Wojny Światowej jedna z największych elektrowni w Europie.
- **Górnośląskie Koleje Wąskotorowe** – kolej wąskotorowa powstała w połowie XIX wieku jako system transportu pomiędzy kopalniami, hutami i setkami innych zakładów. Od lat 90-tych XX wieku pełni funkcje turystyczne i łączy Bytom z zalewem Nakło-Chechło w Miasteczku Śląskim (po drodze m.in. przystanki: Elektrociepłownia Szombierki, Dolomity Sportowa Dolina czy Kopalnia Srebra).
- **Stacja Wodociągowa Zawada** – wybudowana pod koniec XIX wieku miała na celu uzupełnianie braków wody w GOP-ie, dziś to zabytek, w którym można zobaczyć m.in. tłokowy zespół pompowy, sprzężarki parowe czy inne sprzęty.
- **Muzeum Chleba, Szkoły i Ciekawostek w Radzionkowie** (opisane w pkt. Człowiek/Kultura niniejszego opracowania).

W obszarze Białego Śląska znajduje się także wiele obiektów włączonych w Szlak Architektury Drewnianej, w szczególności na uwagę zasługuje najstarszy drewniany kościół w Księżym Lesie (Zbrosławice) oraz obiekty na szlaku architektury drewnianej w Koszęcinie, Boronowie, Bruśku, Cieszowie, Miasteczku Śląskim, Woźnikach i Lublińcu.

Mieszczą się tutaj także historyczne kompozycje krajobrazowe np. w Koszęcinie czy Świerklańcu, zespoły rezydencjonalne i pałacowo-parkowe np. w Brynku, Nakle Śląskim, Kamieńcu (Zbrosławice) czy miejscowości Łubie (Zbrosławice). Na uwagę także zasługuje XX-wieczna architektura obronna – obiekty obszaru warownego „Śląsk” oraz umocnienia niemieckie z lat 30: obiekty żelbetowe w Bytomiu oraz Tarnowskich Górach.

W Bytomiu na uwagę zasługuje średniowieczny układ urbanistyczny, typowy dla miast lokowanych na prawie niemieckim oraz Kościół pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny pochodzący z początku XIII wieku wybudowany w stylu gotyckim. Ponadto uwagę przykuwa charakterystyczna zabudowa miejska z licznymi kamienicami i domami mieszkalnymi. Szczególnie ciekawą aranżacją architektoniczną jest Bolko Loft (budynek lampiarni dawnych Zakładów Górniczo-Hutniczych Orzeł Biały).

Jedną z wizytówek Tarnowskich Gór jest rynek wraz z budynkami, w tym z podcieniami ratusza, Domu Sedlaczka czy Kościoła ewangelicko-augsburskiego. Ponadto w powiecie na szczególną uwagę zasługują: pałac rodu Donnersmarcków w Nakle Śląskim, zespół pałacowo-parkowy w Świerklańcu z Pałacem Kawalera czy pałace w Rybnej, Tworogu, Zbrostawicach i Brynku.

W Lublińcu uwagę przykuwa zamek zbudowany w sąsiedztwie miasta (obecnie hotel), a także drewniana świątynia pod wezwaniem św. Anny oraz gotycki kościół parafialny św. Mikołaja z XVI wieku. Ponadto w powiecie mieści się kompleks pałacowo-parkowy w Koszęcinie (znany przede wszystkim jako siedziba Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”), pałac Ballestremów wraz z parkiem w Kochcicach (ze względu na roślinność w parku co roku obchodzone jest tutaj Święto Kwitnącego Różanecznika) oraz liczne kościoły, w tym drewniane (Sanktuarium Matki Boskiej Lubeckiej w Lubecku, kościółki drewniane pod wezwaniem św. Trójcy w Koszęcinie, św. Jana Chrzciciela w Brušku, kościół św. Marcina w Cieszowie, kościółek NMP Królowej Różańca Świętego w Boronowie, kościół św. Walentego w Woźnikach).

W Tarnowskich Górach na uwagę zasługuje także park kulturowy Hałda popłuczkowa. Ponadto na terenie Bytomia zorganizowany został ośrodek Dolomity Sportowa Dolina, czyli miejsce całorocznych sportów narciarskich, a w Nakle Śląskim zlokalizowany jest Zalew Nakło-Chechło – miejsce wypoczynku i ośrodek sportów wodnych.

Zgodnie z danymi Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach w obszarze Białego Śląska zlokalizowanych jest 210 obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Należą do nich obiekty sakralne takie jak kościoły, cmentarze, obiekty historyczne – pałace, parki pałacowe, industrialne – kopalnie, elektrownie, obiekty mieszkalne, kamienice, stanowiska archeologiczne czy układy urbanistyczne miast. Najwięcej obiektów wpisanych do rejestru pochodzi z Bytomia (69), Tarnowskich Gór (48) oraz Zbrostawic (27). Spis obiektów wpisanych do rejestru znajduje się w aneksie.

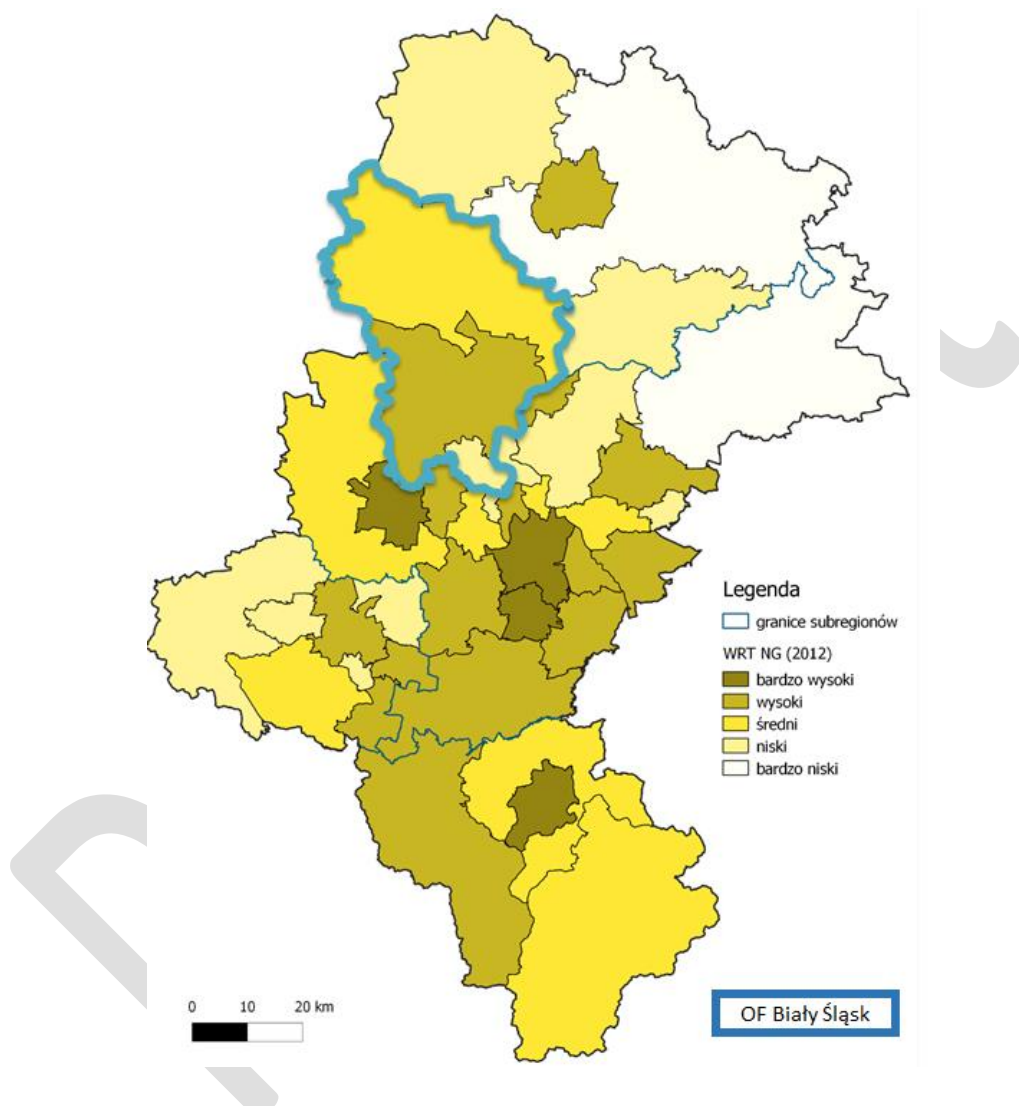
2.3 ANALIZA OBSZARU W SFERZE GOSPODARCZEJ

Opierając się na analizach regionalnych²¹ służących monitorowaniu Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego można dokonać m.in. oceny pod względem grupy wskaźników charakteryzujących zróżnicowanie społeczno-

²¹ „Moduł gospodarczy: Część II Regionalne mierniki rozwoju” – opracowanie RCAS, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego.

gospodarcze na poziomie powiatów. Analiza przeprowadzona przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego pozwoliła wygenerować wskaźnik rozwoju WRT, którego jedną z głównych składowych jest wskaźnik syntetyczny w zakresie „Nowoczesnej Gospodarki”. Wyniki badania pozwalają zakwalifikować obszar powiatu tarnogórskiego do klasy powiatów o wysokim poziomie analizowanego wskaźnika, powiat lubliniecki do grupy powiatów o średnim poziomie i miasto Bytom do grupy o niskim poziomie syntetycznego wskaźnika.

Rysunek 11 Wskaźnik rozwoju terytorialnego – Nowoczesna Gospodarka w powiatach województwa śląskiego w 2012 r.

Źródło: „Moduł gospodarczy: Część II Regionalne mierniki rozwoju” – opracowanie RCAS, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego.

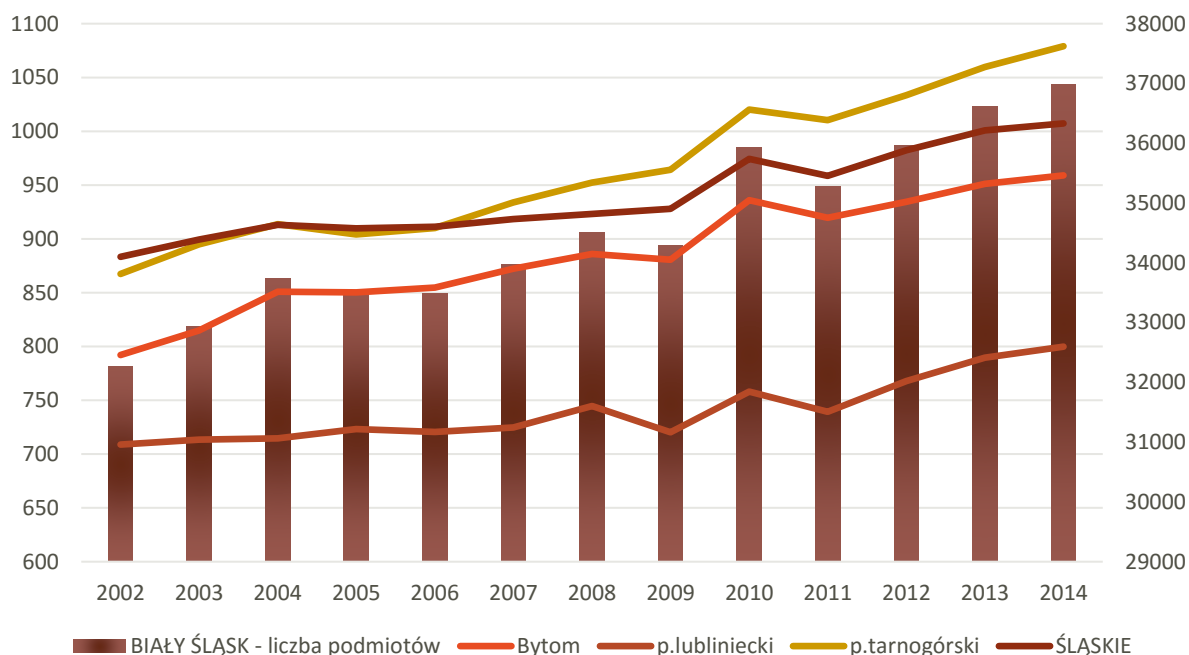
Analizując gospodarkę należy zwrócić uwagę na takie aspekty jak: liczba i rodzaj podmiotów gospodarczych, kształtowanie się wymiany międzynarodowej, rynek pracy, oferta edukacyjna i inwestycyjna oraz powiązania funkcjonalne.

PODMIOTY GOSPODARCZE

W 2014 roku w obszarze Białego Śląska zarejestrowanych było w bazie REGON 37,0 tys. podmiotów gospodarczych i od 2002 roku zauważa się stałą tendencję wzrostową. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców najwyższą wartością wskaźnika w 2014 roku charakteryzował się powiat tarnogórski – 1079,0 i również na tym

obszarze zaobserwowano najwyższy przyrost wskaźnika w stosunku do 2002 roku (o 211,6 pkt.). Najniższa wartość indeksu i również najniższy jego przyrost dotyczył powiatu lublinieckiego (odpowiednio 799,8 i 91,0 pkt.). Wartość wskaźnika dla powiatu lublinieckiego zdecydowanie w całym okresie analizy odstaje wartościowo od pozostałych obszarów.

Wykres 23 Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Bytomiu, powiatach lublinieckim, tarnogórskim i województwie śląskim oraz liczba podmiotów ogółem w obszarze Białego Śląska w latach 2002-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Najwięcej podmiotów w obszarze Białego Śląska w 2014 roku zarejestrowanych było w Bytomiu (16,5 tys.), Tarnowskich Górach (7,7 tys.) oraz Lublińcu (2,3 tys.). W stosunku do roku 2000 najwyższy wzrost liczby podmiotów zaobserwowano w: Świerkłańcu, Tworogu i Zbrostawicach (od 58% do 67,9%), natomiast najniższy w: Ciasnej, Koszęcinie i Lublińcu (od 12% do 15,6%). W Świerkłańcu najwyższy wzrost liczby podmiotów przekłada się na najwyższy w tym obszarze wskaźnik liczby podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. ludności oraz liczby osób fizycznych prowadzących działalność na 100 osób w wieku produkcyjnym (odpowiednio 102,0 i 15,12). Podobnie stosunkowo wysokimi wskaźnikami charakteryzują się Tarnowskie Góry. Niskie wskaźniki dotyczą w szczególności gminy Ciasna, a także Boronowa, Pawonkowa, Krupskiego Młyna i Miasteczka Śląskiego.

Tabela 10 Wskaźniki dotyczące liczby podmiotów i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminach Białego Śląska.

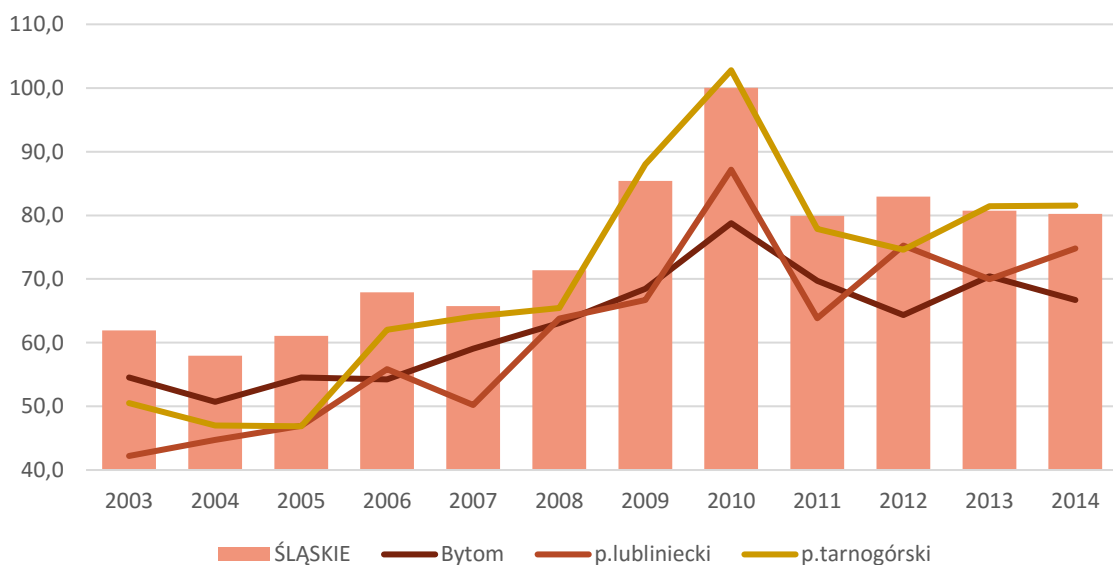
	liczba podmiotów 2014	zmiana liczby podmiotów 2014/2000	liczba podmiotów na 10 tys. ludności 2014	os. fizyczne prowadzące działalność na 100 osób w wieku produkcyjnym 2014
ŚLĄSKIE	4 619 33	19,8%	80,2	11,6
Bytom	16 524	19,7%	66,7	9,8

Lubliniec	2 339	15,6%	79,6	10,9
Boronów	253	39,0%	59,9	9,6
Ciasna	476	12,0%	57,2	7,7
Herby	538	25,4%	74,1	8,9
Kochanowice	474	23,1%	64,2	8,7
Koszęcin	914	13,3%	78,6	10,1
Pawonków	404	40,3%	79,1	7,3
Woźniki	759	30,6%	82,5	10,3
Tarnowskie Góry	7 699	26,8%	91,2	14,4
Kalety	690	32,9%	72,2	9,5
Krupski Młyn	283	39,4%	51,8	8,1
Miasteczko Śląskie	508	36,6%	55,1	8,8
Radzionków	1 668	22,4%	70,4	11,6
Świerklaniec	1 424	66,0%	102,0	15,1
Tworóg	659	58,0%	63,3	9,9
Zbrosławice	1 367	67,9%	75,9	10,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Najwięcej podmiotów zarejestrowano w 2014 roku w Bytomiu i powiecie tarnogórskim (po 1,1 tys.), w przeliczeniu jednak na 10 tys. ludności zdecydowanie lepszym wskaźnikiem charakteryzuje się powiat tarnogórski (81,5 wobec 66,7 w Bytomiu). W Lublińcu zarejestrowano 577 podmiotów co w przeliczeniu na liczbę ludności daje indeks 74,8. Na przestrzeni lat wskaźnik nowozarejestrowanych podmiotów ulegał wahaniom – do 2010 przyjmował tendencję wzrostową, natomiast w roku 2011 zauważa się znaczny jego spadek we wszystkich analizowanych obszarach. Wyłącznie w powiecie tarnogórskim od 2012 roku obserwuje się tendencję wzrostową, w pozostałych obszarach kierunek zmian jest różny.

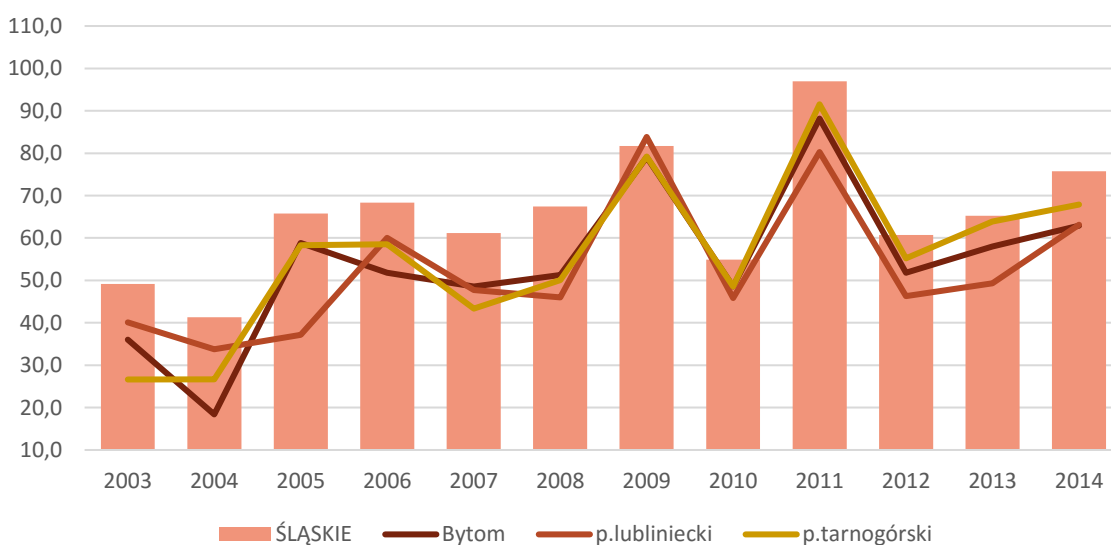
Wykres 24 Podmioty nowozarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w latach 2003-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W przypadku podmiotów wyrejestrowanych w 2014 roku sytuacja przedstawia się podobnie jak w przypadku nowozarejestrowanych tj. w Bytomiu i powiecie tarnogórskim zaobserwowano najwyższe wartości (1,1 tys. i 0,9 tys.), a najniższe w powiecie lublinieckim (0,5 tys.). Podobnie wskaźnik wyrejestrowanych podmiotów na 10 tys. ludności w powiecie tarnogórskim był najwyższy (67,9), ale już najniższy zaobserwowano w Bytomiu (62,9). Na przestrzeni lat wskaźnik wyrejestrowanych podmiotów w obszarze Białego Śląska był bardzo zmienny, a jego wahania pokrywały się z tendencją w województwie. Generalnie zauważa się wzrost wartości indeksu od 2003 roku ze sporymi spadkami w latach: 2004, 2010 i 2012 (tendencja przeciwna do liczby nowozarejestrowanych podmiotów).

Wykres 25 Podmioty wyrejestrowane z rejestru REGON na 10 tys. ludności w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w latach 2003-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

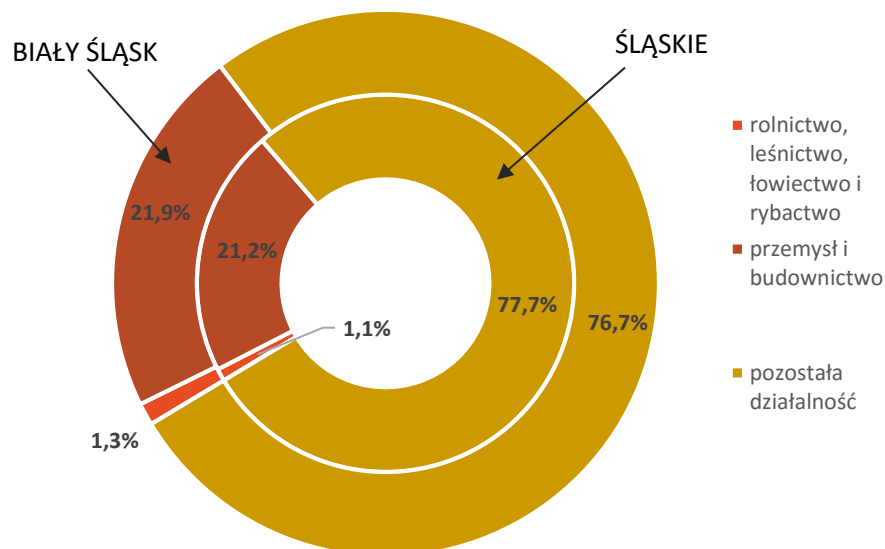
W większości tj. w ponad 95% zarejestrowane podmioty działają w sektorze prywatnym. W sektorze publicznym w 2014 roku funkcjonowało w obszarze Białego Śląska 1,7 tys. podmiotów z czego aż 65% w Bytomiu. Wśród podmiotów działających w sektorze prywatnym zdecydowanie dominują osoby fizyczne prowadzące działalność (73,4% ogółu podmiotów prywatnych), a następnie spółki handlowe (7,9% ogółu podmiotów prywatnych). Spółki handlowe częściej zakładane są w dużych miastach jak Bytom czy Tarnowskie Góry, natomiast na pozostałym obszarze chętniej rejestrowane są osoby fizyczne prowadzące działalność.

Charakter własności przekłada się także na wielkość podmiotów – najwięcej bo aż 95% jednostek z Białego Śląska to mikroprzedsiębiorstwa czyli zatrudniające do 9 osób, 4,1% to przedsiębiorstwa małe (10-49 pracowników). Podmioty bardzo duże zatrudniające powyżej 1000 osób zlokalizowane były tylko w Bytomiu.

Podmioty gospodarcze podobnie jak w przypadku całego województwa najczęściej rejestrowane są w sekcjach PKD dotyczących usług. W 2014 roku 76,7% podmiotów w obszarze Białego Śląska działało w tych sekcjach PKD. Największy odsetek zanotowano w Bytomiu, bo aż 81,7%. W przemyśle i budownictwie działa 21,9% podmiotów, jednak w takich gminach jak Ciasna, Kochanowice, Koszęcin, Pawonków, Woźniki wskaźnik ten wynosi powyżej

30%, a w Boronowie nawet 40,3%. Bardzo niski jest odsetek podmiotów działających w rolnictwie – blisko 1% ogółu. Jednak w obszar Białego Śląska wchodzi takie gminy, gdzie odsetek podmiotów rolniczych jest znacznie wyższy: Boronów i Ciasna (powyżej 5%), Zbrosławice, Woźniki i Koszęcin (powyżej 4%) i Pawonków – 10,6%.

Wykres 26 Podmioty gospodarcze wg grup sekcji PKD w obszarze Białego Śląska i województwie śląskim w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Analizując podmioty gospodarcze należy odnieść się także do przemysłu ciężkiego, który przez lata kształtował charakter śląska i był głównym pracodawcą. W wyniku działań restrukturyzacyjnych na terenie Białego Śląska zostało zlikwidowanych wiele zakładów przemysłowych. Wśród największych do dziś funkcjonujących zakładów należą:

- Kopalnia Węgla Kamiennego Bobrek (część dawnej kopalni Centrum);²²
- CARBO-KOKS Spółka z o.o.²³
- Huta Zygmunt w Bytomiu – obecnie należy do grupy Zamet Industry;²⁴
- Huta cynku „Miasteczko Śląskie” S.A.

RYNEK PRACY

W 2014 roku w województwie śląskim liczba zatrudnionych ogółem wyniosła 1 292,6 tys., z czego 82,8 tys., czyli zaledwie 6,4%, zatrudnionych było w obszarze Białego Śląska. Najwięcej pracujących lokalizował powiat tarnogórski (33,5 tys.), a następnie Bytom (31,2 tys.). W stosunku do roku 2005 liczba pracujących na terenie Białego Śląska wzrosła o 1,4 tys. i było to zastugą głównie pracodawców zlokalizowanych w powiecie lublinieckim (wzrost liczby zatrudnionych o 11%) oraz powiecie tarnogórskim (wzrost liczby zatrudnionych o

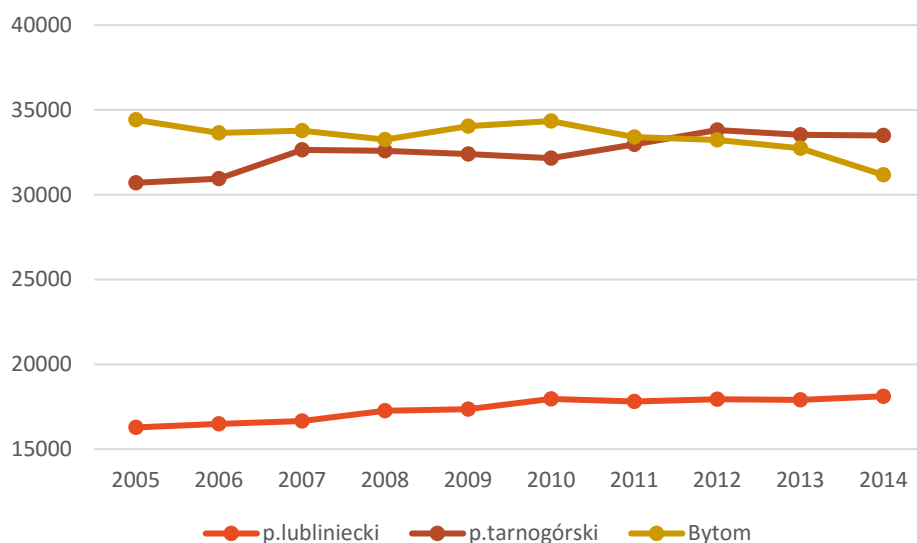
²² Pozostałą część KWK Centrum została przekazana do Spółki Restrukturyzacji Kopalń

²³ Spółka „CARBO – KOKS” powstała w 2003 r., przejmując infrastrukturę koksowni oraz część budynków dawnej huty Bobrek.

²⁴ Zamet Industry posiada również drugi oddział w Tarnowskich Górach.

9%). Tylko w Bytomiu zauważana jest tendencja malejąca liczby zatrudnionych (w stosunku do roku 2005 ich liczba spadła o 9%).

Wykres 27 Zatrudnienie w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim w latach 2005-2014.²⁵

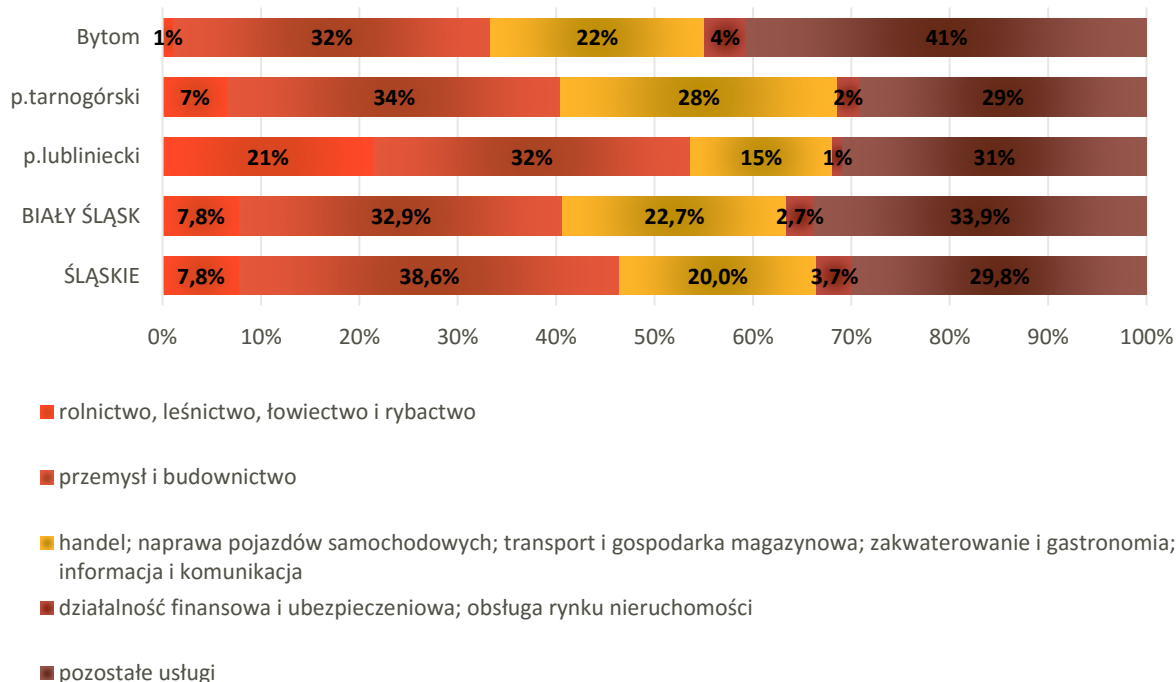

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Najwięcej osób w obszarze Białego Śląska, podobnie jak w przypadku województwa śląskiego jako całości, zatrudnionych jest przemysle i budownictwie oraz pozostałych usługach. Analizując jednak specyfikę poszczególnych jednostek wchodzących w skład Białego Śląska widać, że powiat lubliniecki odznacza się szczególnie wysokim odsetkiem pracujących w rolnictwie, bo aż 21%, powiat tarnogórski w handlu natomiast Bytom w pozostałych usługach.

²⁵ Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, duchownych i pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Dane łącznie z rolnictwem indywidualnym i pracującymi w organizacjach, fundacjach, związkach (SOF), według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

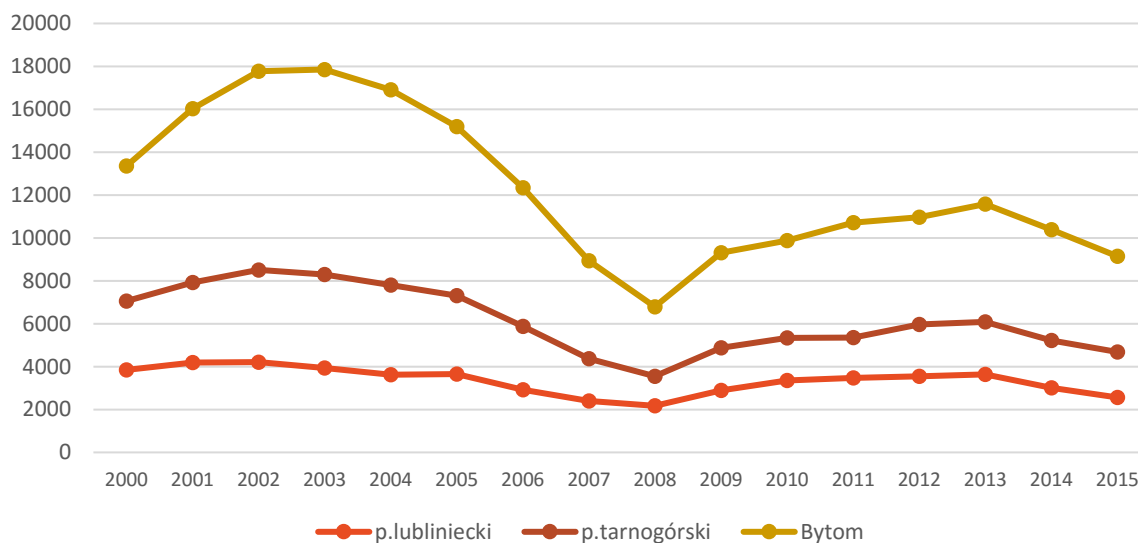
Wykres 28 Zatrudnienie według grup sekcji PKD w obszarze Białego Śląska i w województwie śląskim w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Liczba bezrobotnych w 2015 roku w obszarze Białego Śląska wyniosła 16,4 tys. i stanowiło to aż 11% ogółu bezrobotnych w województwie. Generalnie liczba bezrobotnych od 2000 roku przyjmuje tendencję malejącą zarówno w powiatach lublinieckim i tarnogórskim, jak i Bytomiu, jednak spadek liczby osób bez pracy na tych obszarach oscyluje między 31%-34%, tymczasem w województwie w analogicznym okresie spadek wyniósł 43%.

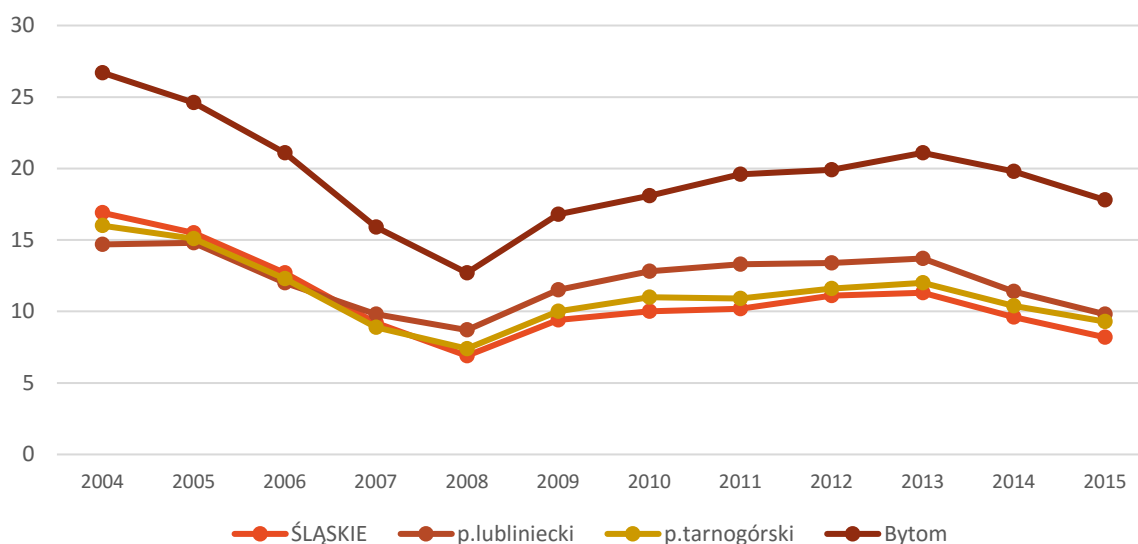
Wykres 29 Bezrobotni zarejestrowani w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim w latach 2000-2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Podobnie kształtuje się stopa bezrobocia rejestrowanego. Od 2004 roku generalnie zauważa się spadek jej wartości na wszystkich obszarach należących do Białego Śląska, najwyższy jednak dotyczył Bytomia (8,9 pp.) oraz powiatu tarnogórskiego (6,7 pp.). W 2015 najwyższą wartością stopy bezrobocia charakteryzował się Bytom – 17,8% (mimo najwyższego spadku w odniesieniu do roku 2004). Wartości indeksu dla powiatów lublinieckiego i tarnogórskiego oscylowały wokół średniej dla województwa (odpowiednio 9,8% i 9,3%).

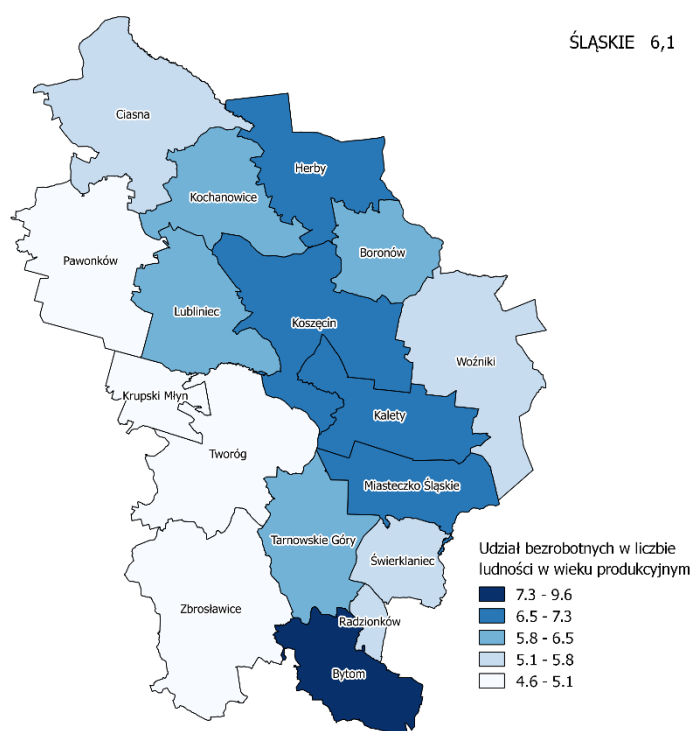
Wykres 30 Stopa bezrobocia rejestrowanego w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w latach 2004-2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Analizując zróżnicowanie wewnętrzne zauważa się, że bezrobocie szczególnie dotyka Bytom oraz gminy położone w pionowym paśmie Białego Śląska tj. Herby, Koszęcin, Kalety i Miasteczko Śląskie. Na tych obszarach udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2014 roku wynosił powyżej 6,5%. Najlepiej sytuacja przedstawiała się w gminach położonych w zachodniej części Białego Śląska tj. Pawonkowie, Krupskim Młynie, Tworogu i Zbrosławicach – tam indeks wynosił między 4,6% a 5,1%.

Rysunek 12 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach Białego Śląska w 2014 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Analizując grupy, które w szczególności dotyczą bezrobocia w obszarze Białego Śląska, należy wskazać przede wszystkim na osoby przebywające na bezrobociu powyżej 24 miesięcy oraz osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym (dotyczy to przede wszystkim Bytomia). Stosunkowo niski odsetek osób bezrobotnych występuje w grupach: 55+, z wykształceniem wyższym i niepełnosprawnych. W Bytomiu zauważa się stosunkowo duży odsetek osób bez stażu pracy, przebywających na bezrobociu 12-24 miesięcy i osób dotychczas niepracujących. Odpowiednia mała osób ma też prawo do zasiłku. W powiecie lublinieckim stosunkowo dużo kobiet nie ma pracy, ponadto osób młodych do 24 roku życia, absolwentów, osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i zasadniczym zawodowym, osób poprzednio pracujących oraz przebywających na zwolnieniu do 3 miesięcy. W przypadku powiatu tarnogórskiego grupami szczególnie obciążonymi są osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym oraz pozostające bez pracy 3-12 miesięcy.

Tabela 11 Bezrobotni wg rodzaju w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w 2015 r.

Grupa	Bytom	p.lubliniecki	p.tarnogórski	BIAŁY ŚLĄSK	ŚLĄSKIE
Bezrobotni ogółem (os.)	18 294	5 134	9 372	32 800	297 016
z prawem do zasiłku (%)	5,7	6,2	6,0	5,9	6,6
kobiety (%)	54,2	55,6	55,5	54,8	53,9
24 lat i mniej (%)	11,4	18,2	14,6	13,4	12,5
55+ (%)	17,7	14,0	16,5	16,8	18,9
bez stażu pracy (%)	8,5	5,2	7,5	7,7	7,1
absolwenci (%)	1,4	3,1	2,6	2,0	2,0

<i>Wykształcenie:</i>						
wyższe (%)	3,3	5,8	6,2	4,5	6,5	
policealne, średnie zawodowe (%)	9,2	11,0	13,0	10,6	11,0	
średnie ogólnokształcące (%)	4,1	5,4	4,2	4,4	4,6	
zasadnicze zawodowe (%)	13,3	16,2	13,8	13,9	13,7	
gimnazjalne i poniżej (%)	20,0	11,6	12,7	16,6	14,2	
<i>Okres pozostawania bez pracy:</i>						
3 miesiące i mniej (%)	15,5	16,3	13,9	15,2	15,6	
3 - 12 miesięcy (%)	13,5	14,4	15,8	14,3	15,6	
12 - 24 miesięcy (%)	7,7	6,9	7,2	7,4	7,4	
powyżej 24 miesięcy (%)	13,3	12,4	13,0	13,1	11,4	
niepełnosprawni (%)	2,4	2,0	2,3	2,3	3,4	
osoby poprzednio pracujące (%)	41,5	44,8	42,5	42,3	42,9	
osoby poprzednio pracujące zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu (%)	2,3	3,1	1,8	2,3	2,7	
osoby dotychczas niepracujące (%)	8,5	5,2	7,5	7,7	7,1	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

WYMIANA MIĘDZYNARODOWA

Obszar Białego Śląska jest istotnym ogniwem w strukturze eksportu z województwa śląskiego. W 2013 roku w obszarze prowadziło działalność 338 eksporterów i 426 importerów, co stanowiło 6,6% wszystkich tego typu podmiotów w regionie. Pod względem wartości eksportu w obszarze dominuje powiat tarnogórski, natomiast najmniejszą wartość charakteryzuje miasto Bytom. Największą dynamikę w okresie 2004-2013 zarówno w zakresie wartości eksportu jak i importu odnotował natomiast powiat lubliniecki – wzrost odpowiednio o 158,6% i 107,4%.

Tabela 12 Eksport i import z obszaru Bytomia i powiatów lublinieckiego i tarnogórskiego w latach 2012 i 2013.

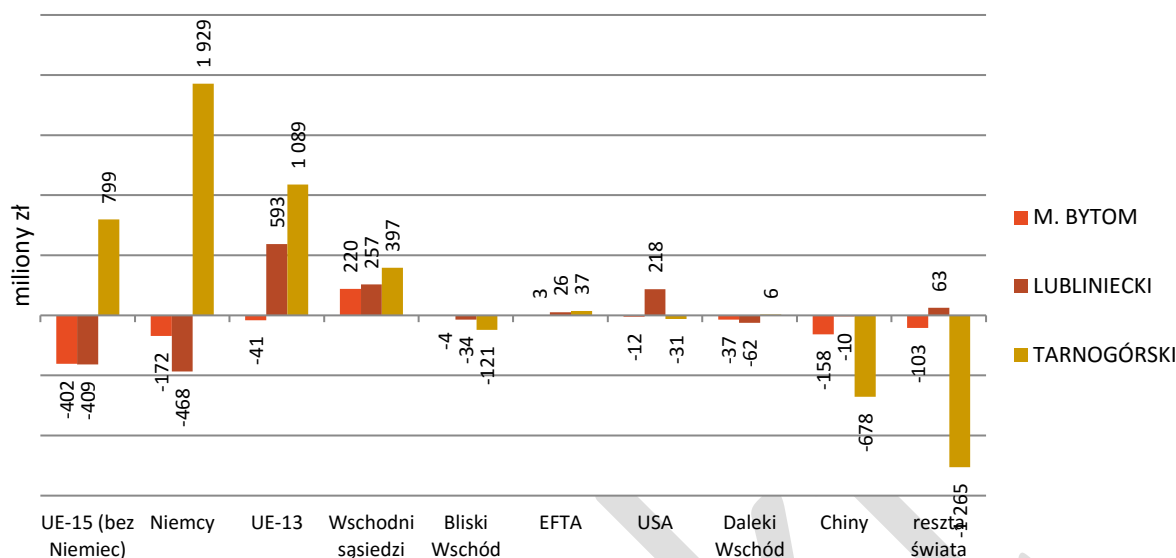
	Bytom		powiat lubliniecki		powiat tarnogórski	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
EKSPORTERZY						
ogółem	93	95	82	76	179	184

udział w województwie	1,76%	1,76%	1,55%	1,41%	3,38%	3,41%
na 100 tys. mieszkańców	53	55	106	98	129	133
EKSPORT						
wartość ogółem	298 031 196	211 885 279	537 354 950	526 259 322	1 390 638 282	1 475 871 739
udział w województwie	0,35%	0,24%	0,63%	0,60%	1,63%	1,69%
na 1 eksportera	3 204 637	2 230 371	6 553 109	6 924 465	7 768 929	8 021 042
na 1 mieszkańca	1 706	1 222	6 947	6 816	10 021	10 668
DYNAMIKA EKSPORTU						
w odniesieniu do 2004 r.	71,3%	21,8%	164,1%	158,6%	89,1%	100,7%
IMPORTERZY						
ogółem	141	141	68	78	200	207
udział w województwie	2,23%	2,18%	1,07%	1,21%	3,16%	3,21%
na 100 tys. mieszkańców	81	81	88	101	145	150
IMPORT						
wartość ogółem	399 677 555	337 227 859	496 291 266	419 361 887	1 123 504 077	921 179 152
udział w województwie	0,67%	0,57%	0,84%	0,70%	1,89%	1,54%
na 1 importera	2 834 593	2 391 687	7 298 401	5 376 434	5 617 520	4 450 141
na 1 mieszkańca	2 287	1 944	6 416	5 432	8 096	6 658
DYNAMIKA IMPORTU						
w odniesieniu o 2004 r.	74,6%	47,3%	145,4%	107,4%	68,3%	38,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Moduł gospodarczy: Część I Powiązania gospodarcze województwa śląskiego z zagranicą” – opracowanie RCAS, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego.

Najkorzystniejszy bilans wymiany z zagranicą charakteryzuje obszar powiatu tarnogórskiego, który dodatnie saldo wymiany ma zarówno ze „starymi” krajami UE, w tym Niemcami jak i krajami wschodnimi. Wszystkie powiaty charakteryzuje dodatni bilans wymiany z krajami sąsiadującymi ze wschodu z Polską oraz krajami grupy EFTA.

Wykres 31 Eksport i import wg kierunku sprzedaży z obszaru Bytomia oraz powiatów lublinieckiego i tarnogórskiego w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Moduł gospodarczy: Część I Powiązania gospodarcze województwa śląskiego z zagranicą” – opracowanie RCAS, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego.

OFERTA INWESTYCYJNA

Jednym ze sposobów zagospodarowania terenów zwłaszcza przemysłowych jest utworzenie specjalnej strefy ekonomicznej. W województwie śląskim funkcjonuje **Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna (KSSE)**, która jest drugą co do powierzchni strefą w Polsce (po wałbrzyskiej) i pierwszą pod względem liczby zatrudnianych osób. W skład KSSE wchodzi obszary Bytomia i Lublińca, które częściowo już przyjęły inwestorów. Obecnie do potencjalnych inwestorów w Bytomiu zaoferowany jest teren ponad 100 ha po byłej kopalni węgla kamiennego Powstańców Śląskich. W Lublińcu teren do zagospodarowania obejmuje obszar ponad 24 ha.²⁶

Należy podkreślić, iż gminy obszaru realizują politykę wspierającą przedsiębiorczość, w tym stosowanie instrumentów wsparci jak np. preferencyjnych stawek podatków lokalnych, a część z gmin aktualnie przygotowuje rozwiązania w zakresie zwolnienia z podatku od nieruchomości dot. budynków i budowli dla małych i średnich przedsiębiorców pod warunkiem stworzenia nowych miejsc pracy.

W bazie **Centrum Obsługi Inwestora** prowadzonej przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego wskazanych jest 12 lokalizacji dla potencjalnych inwestorów zlokalizowanych w obszarze Białego Śląska. Tereny te leżą w granicach Bytomia, Lublińca oraz Ciasnej. Tereny wskazane w Lublińcu pokrywają się z obszarami włączonymi w KSSE. W Bytomiu tylko jedna lokalizacja włączona jest do KSSE.

Tabela 13 Tereny inwestycyjne w obszarze Białego Śląska.

lokalizacja	Powierzchnia (ha)	właściciel
-------------	-------------------	------------

²⁶ Na podstawie mapa.ksse.com, 26.04.2016

Bytom, ul. Magdaleny	16,4	Bytomskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.
Bytom, I. Strzelców Bytomskich	25,0	Grupa Mostostal Zabrze
Bytom, ul. Elektrownia/Racjonalizatorów	23,7	Miasto Bytom
Bytom, ul. Strzelców Bytomskich (teren po byłej KWK Bytom)	17,4	Miasto Bytom
Bytom, ul. Strzelców Bytomskich	13,0	Miasto Bytom
Ciasna, przy Drodze Krajowej	9,5	Gmina Ciasna
Lubliniec, ul. Klonowa	0,6	Gmina Lubliniec
Lubliniec, ul. Klonowa	1,9	Gmina Lubliniec
Lubliniec, ul. Klonowa	1,5	Gmina Lubliniec
Lubliniec, ul. Klonowa	3,00	Gmina Lubliniec
Lubliniec, ul. Klonowa	12,4	Gmina Lubliniec
Lubliniec, ul. Klonowa	5,1	Gmina Lubliniec

Źródło: opracowanie własne na podstawie invest-in-silesia.pl oraz <http://mapa.ksse.com.pl/30.06.2016>

Gminy i miasta celem zagospodarowania terenów próbują rozbudowywać infrastrukturę na swoim terenie, aby bardziej zachęcić potencjalnych inwestorów. Źródłem finansowania tych działań jest zarówno własny budżet jak i środki unijne. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 ogłaszane były konkursy na wsparcie w zakresie infrastruktury gospodarczej oraz promocji inwestycyjnej. Ze środków tych skorzystały Bytom, Radzionków, Tarnowskie Góry oraz powiat tarnogórski, z czego na doinwestowanie infrastruktury tylko Bytom i Lubliniec.

Tabela 14 Projekty dotyczące rozbudowy infrastruktury gospodarczej oraz promocji inwestycyjnej współfinansowane ze środków RPO WSL 2007-2013 zlokalizowane w obszarze Białego Śląska.

Obszar	Tytuł i zakres projektu
Bytom	Stworzenie stref aktywności inwestycyjnej na terenach przemysłowych Bytomia, obszar 1 - rejon ul. Miejska Dąbrowa, Strzelców Bytomskich Przedmiotem projektu było kompleksowe uzbrojenie terenu przemysłowego po byłej KWK Powstańców Śląskich w Bytomiu wraz z budową drogi dojazdowej oraz makroniwelacją terenu.
Bytom	Promocja terenów inwestycyjnych zlokalizowanych w pobliżu Autostrady A1 i Obwodnicy Północnej Aglomeracji Górnośląskiej w Bytomiu Przedmiotem projektu było przeprowadzenie kompleksowej kampanii promocyjnej terenów inwestycyjnych zlokalizowanych w sąsiedztwie dwóch głównych traktów komunikacyjnych Bytomia, tj. Autostrady A1 i bytomskiego odcinka Obwodnicy Północnej Aglomeracji Górnośląskiej. Kampania kierowana była do przedsiębiorców i top managementu, czyli managerów podejmujących decyzje inwestycyjne w firmach.
Lubliniec	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych przy ul. Klonowej w Lublińcu pod działalność gospodarczą Przedmiotem projektu było uzbrojenie w infrastrukturę techniczną terenów inwestycyjnych położonych przy ul. Klonowej w Lublińcu. Inwestycja polegała na: - budowie kanalizacji sanitarnej, deszczowej oraz wodociągu, budowie drogi dojazdowej do strefy, budowie oświetlenia ulicznego, budowie bocznicy kolejowej.
Radzionków	Gmina Radzionków - miejsce moich inwestycji Promowana była 1 oferta inwestycyjna obejmująca 8 obszarów o łącznej powierzchni ok. 57,60ha. W ramach projektu realizowany był udział Gminy w Targach Salon Nieruchomości i Inwestycji INVESTFIELD. Ponadto projekt obejmował przeprowadzenie kampanii promującej tereny inwestycyjne Gminy w mediach: stacje radiowe, telewizyjne, prasa, kampania

	internetowa i outdoorowa. Kampania zainicjowała zorganizowanie konferencji naukowo-gospodarczej.
Radzionków	Inwestuj w Radzionkowie- promocja terenów inwestycyjnych Gminy Radzionków Promowana była 1 oferta inwestycyjna obejmująca 7 obszarów o łącznej powierzchni ok. 64 ha. W ramach projektu Gminy brała udział jako wystawca w Międzynarodowych Targach Nieruchomości i Inwestycji Expo Real 2011 w Monachium. Ponadto projekt obejmował przeprowadzenie kampanii promującej tereny inwestycyjne Gminy, w ramach której nastąpiło zorganizowanie konferencji inicjującej projekt, kampanie w mediach: stacje radiowe, telewizyjne, prasa, kampania internetowa i outdoorowa.
Radzionków	Zainwestuj w Radzionkowie - promocja terenów inwestycyjnych Gminy Radzionków Promowana była 1 oferta inwestycyjna obejmująca 3 obszary o łącznej powierzchni ok. 49,50 ha. W ramach projektu Gmina brała udział jako wystawca w Międzynarodowych Targach Nieruchomości i Inwestycji REAL VIENNA w Wiedniu. Ponadto projekt obejmował przeprowadzenie kampanii promującej tereny inwestycyjne Gminy, w ramach której zorganizowano konferencję, kampanie w mediach: stacje radiowe, telewizyjne, prasa, kampania internetowa i outdoorowa.
Tarnowskie Góry	Inwestuj w Tarnowskich Górach Przedmiotem projektu były działania związane z promocją inwestycyjną terenów zlokalizowanych na terenie Gminy Tarnowskie Góry. Promocji podlegały działki zlokalizowane na siedmiu obszarach inwestycyjnych w Gminie.
Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry - najlepsze dla inwestorów Przedmiotem projektu były działania związane z promocją inwestycyjną terenów zlokalizowanych na terenie Gminy Tarnowskie Góry. Promocji podlegały działki zlokalizowane na pięciu obszarach inwestycyjnych w Gminie: obszar Bobrowniki, obszar Lasowice, obszar Opatowice, obszar Sowice, obszar Obwodnica Miejska.
Powiat Tarnogórski	Inwestuj w MSAG czyli Projekt Promocji Inwestycyjnej Terenów Międzygminnej Strefy Aktywności Gospodarczej w Powiecie Tarnogórskim Głównym celem projektu było przygotowanie i przeprowadzenie kompleksowej kampanii promującej ofertę inwestycyjną terenów wchodzących w skład Międzygminnej Strefy Aktywności Gospodarczej w Powiecie Tarnogórskim oraz uczestnictwo w targach międzynarodowych i krajowych w celu rozpowszechnienia informacji o terenach inwestycyjnych MSAG wśród inwestorów krajowych i zagranicznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie rpo2007-2013.slaskie.pl/mapa

Jednym z efektów ostatniego ze wskazanych projektów, jest stworzenie witryny internetowej skupiającej wszystkie potencjalne lokalizacje nowych inwestycji na terenie powiatu tarnogórskiego (w Międzygminnej Strefie Aktywności Gospodarczej). Podobnie w przypadku projektu realizowanego przez Miasto Bytom – również powstała strona internetowa wizualizująca rozmieszczenie terenów inwestycyjnych wokół autostrady A1.

Dużym wsparciem zarówno dla nowych inwestorów jak i dla już prowadzących działalność są różnego rodzaju instytucje otoczenia biznesu. W obszarze Białego Śląska zlokalizowane są następujące jednostki:

Bytomski Park Przemysłowy²⁷ - powstał na terenie po zrestrukturyzowanych Zakładach Górniczo-Hutniczych „Orzeł Biały. Porozumienie w sprawie utworzenia Parku podpisały: Gmina Bytom, Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A. w Katowicach, Bytomska Spółka Restrukturyzacji Kopalń Sp. z o.o. w Bytomiu, Przedsiębiorstwo Usług Mechanicznych PUMECH-ORZEŁ Sp. z o.o. w Bytomiu, Orzeł Biały S. A. w Bytomiu oraz Górnośląska Agencja Przekształceń Przedsiębiorstw S.A. w Katowicach. Obecnie Park tworzą tylko nieruchomości Górnośląskiej Agencji Przedsiębiorczości i Rozwoju sp. z o.o. w Gliwicach. Na jego terenie działają takie

²⁷ www.gapr.pl/ 27.04.2016

firmy jak: DLH Poland Sp. z o.o., Federal Signal Vama Spółka Akcyjna Oddział w Polsce, HANGSEN Sp. z o.o., NordGlass Sp. z o.o., ZASADA FABRYKA MASZYN Sp. z o.o., czy ZFM TECHNOLOGY Sp. z o.o.

Izba Przemysłowo-Handlowa w Tarnowskich Górach²⁸ - powstała w 1994 roku w wyniku zrzeszenia 104 firm z terenu Górnego Śląska. Obecnie Izba zrzesza ponad 120 przedsiębiorstw. Jest to organizacja samorządu gospodarczego, która działa w celu rozwijania współpracy między firmami, umożliwiania wymiany doświadczeń oraz tworzenia warunków korzystnych dla prowadzenia działalności gospodarczej. Dodatkowo organizuje szkolenia, udziela wsparcia przy pozyskiwaniu środków unijnych, organizuje konkursy czy prowadzi sąd arbitrażowy.

Klaster E-południe w Bytomiu²⁹ - formalnie zarejestrowany jest jako Stowarzyszenie na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Skupia operatorów komunikacyjnych, którzy widzą potrzebę rozwoju poprzez współpracę. Na bazie klastra powstaje Śląska Grupa Telekomunikacyjna, która skupia lokalne firmy telekomunikacyjne chcące w grupie wykorzystać swój innowacyjny potencjał oraz rozwijać się dzięki nowoczesnym usługom.

Inkubator Przedsiębiorczości Sp. z o.o. w Tarnowskich Górach³⁰ - jest organizacją pożytku publicznego oraz instytucją szkoleniową wpisaną do rejestru instytucji szkoleniowych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach. Zadaniem spółki jest tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia oraz powstawaniu nowych miejsc pracy. Celem działania Inkubatora jest **wzmocnienie firm prowadzących działalność gospodarczą nie dłużej niż 3 lata** tak, aby mogły przetrwać najtrudniejszy początkowy okres istnienia na rynku. Obecnie w ramach Inkubatora funkcjonuje 16 firm, a 58 zostało wykubowanych.

Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Dźwignic i Urządzeń Transportowych DETRANS³¹ – stowarzyszenie prowadzące badania naukowe i prace rozwojowe. W wykazie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa wyższego figuruje jako instytut badawczy nadzorowany przez Ministerstwo Gospodarki.

Agencja Rozwoju Lokalnego AGROTUR S.A. - firma doradcza i szkoleniowa kompleksowo obsługująca przedsiębiorstwa i instytucje publiczne w zakresie procesu pozyskania środków, począwszy od przeprowadzenia analizy możliwości dofinansowania, poprzez przygotowanie kompletnego projektu i wniosku, aż do rozliczenia otrzymanego dofinansowania.

POWIĄZANIA FUNKCJONALNE

W opisie poniżej przedstawiono powiązania gospodarczo-przestrzenne stanowiące sumę wszystkich powiązań zidentyfikowanych na podstawie druków PIT-11 (2011 rok), w skład której wchodzi zarówno dojazdy do pracy jak i powiązania organizacyjne przedsiębiorstw.

²⁸ tarnowskiegory.com.pl/ 27.04.2016

²⁹ www.e-poludnie.pl/pl/ 27.04.2016

³⁰ www.inkubator.tarnogorski.pl/ 27.04.2016

³¹ polon.nauka.gov.pl/ 27.04.2016

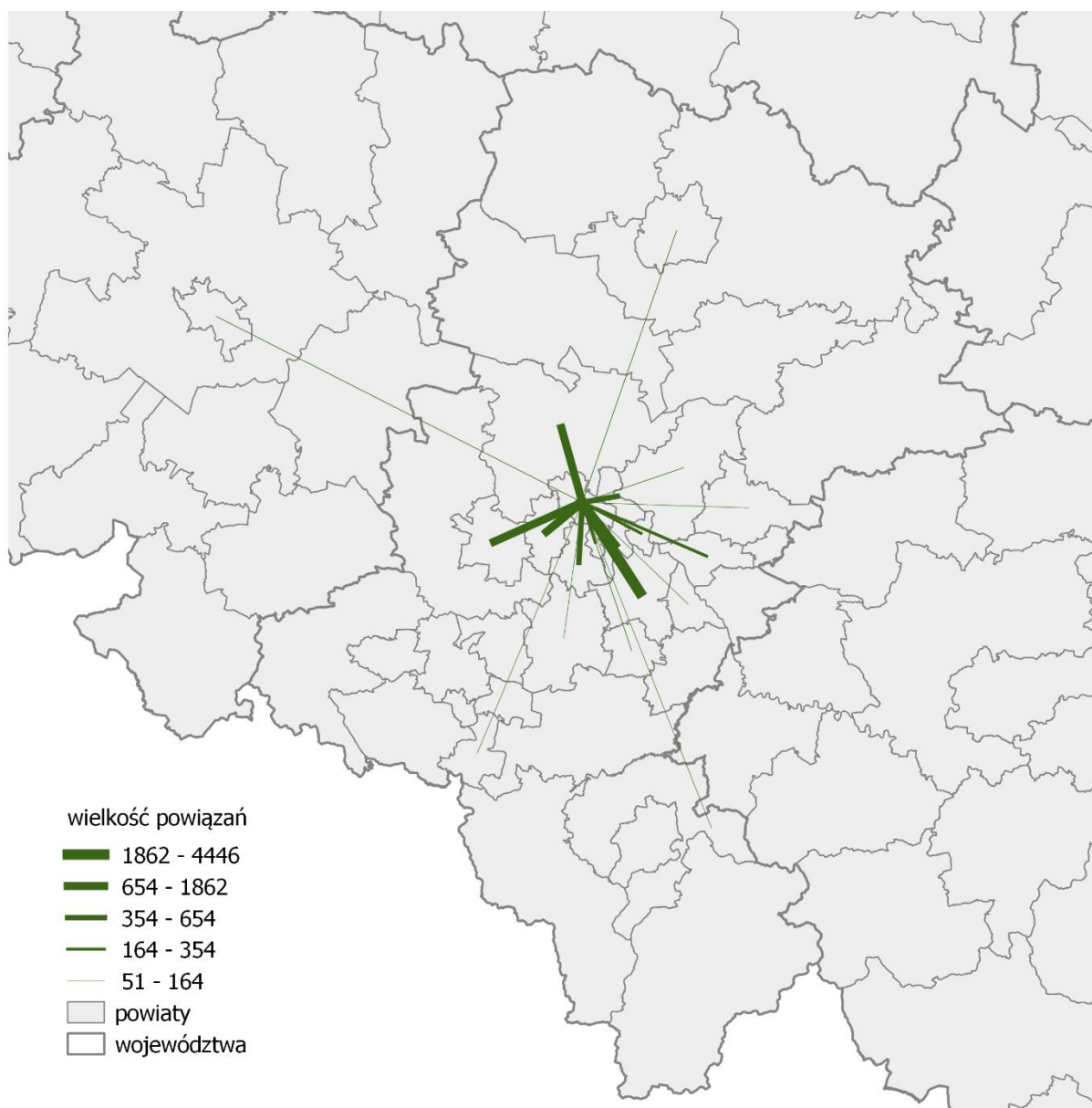
W ramach obszaru Białego Śląska największe powiązania funkcjonalne występują między Bytomiem oraz powiatem tarnogórskim. Z Bytomia do powiatu tarnogórskiego liczba powiązań wynosi 3 tys., w drugą stronę 2,3 tys. Najwięcej powiązań z Bytomia występuje w kierunku Tarnowskich Gór oraz Radzionkowa. Powiązania pomiędzy powiatami lublinieckim i tarnogórskim to 1,5 tys. (powiat lubliniecki -> powiat tarnogórski) oraz 0,5 tys. (powiat tarnogórski ->powiat lubliniecki). Powiązania dotyczą głównie miast powiatowych. Można więc wywnioskować, że mocniej oddziałuje powiat tarnogórski na lubliniecki, niż odwrotnie. Powiązania pomiędzy Bytomiem a powiatem lublinieckim są znikome.

Największymi powiązania z innymi miastami i powiatami w województwie charakteryzuje się Bytom. Zauważa się tutaj szczególnie duże oddziaływanie dużych miast Metropolii. Powiązania Bytom w kierunku: Katowic to wartość rzędu 8,8 tys., kierunek Gliwice to 2,5 tys., kierunek Zabrze to 2,1 tys., a kierunek Chorzów to 1,8 tys. Również powiat tarnogórski ciąży do Metropolii. Największe powiązania występują w kierunku: Katowic (3,3 tys.), Gliwic (2,2 tys.), Zabrze (1,4 tys.) oraz Piekar Śląskich (0,9 tys.) i Chorzowa (0,6 tys.). Powiat lubliniecki w pierwszej kolejności ciąży do Częstochowy (0,8 tys.), w szczególności dotyczy to Lublińca i Herbów. Następnie w kierunku Katowic (0,8 tys.), Gliwic i Piekar Śląskich (po 0,2 tys.) oraz Zabrze (0,1 tys.)

Analizując otoczenie Białego Śląska, zauważa się stosunkowo silne powiązania powiatu lublinieckiego (zwłaszcza Lublińca, Pawonkowa i Ciasnej) z powiatami położonymi w województwie opolskim tj. z powiatem oleskim (0,5 tys. powiązań głównie w kierunku Dobrodzienia i Olesna) oraz powiatem strzeleckim (0,3 tys. powiązań głównie w kierunku miejscowości Zawadzkie oraz Strzelców Opolskich). Ponadto stosunkowo istotne wydają się powiązania z Opolem – 0,2 tys. W przypadku Bytomia i powiatu tarnogórskiego oddziaływanie województwa opolskiego jest znikome w kontekście innych powiązań.

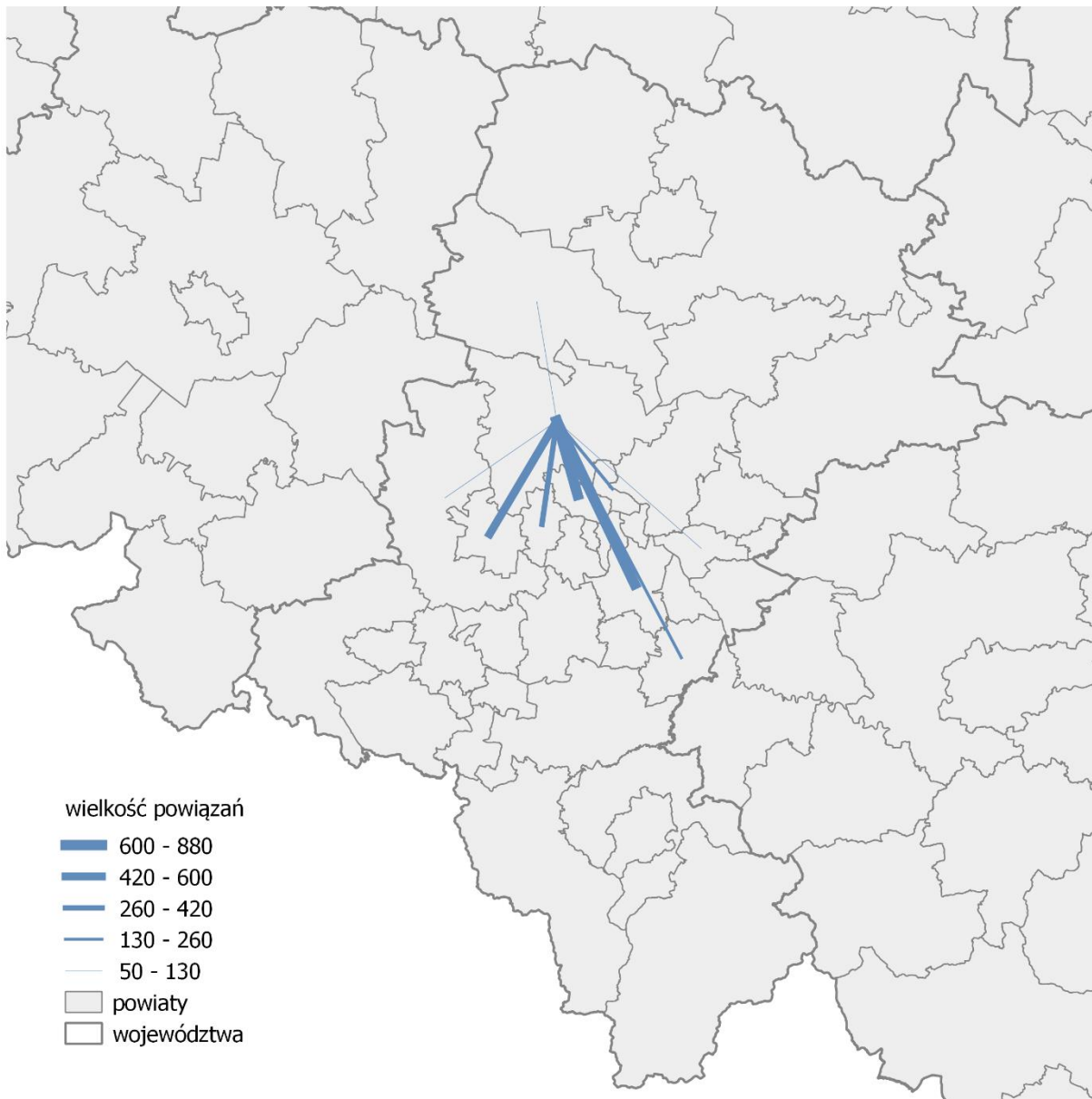
Bardzo wysokie powiązania Białego Śląska występują w kierunku dużych miast Polski np. Warszawa, Kraków, Wrocław. Można jednak domniemywać, że w tych przypadkach są to w szczególności powiązania związane z siedzibą główną firm pracodawców, a nie rzeczywistym przepływem pracowników, dlatego nie zostały tutaj dokładnie omówione.

Rysunek 13 Powiązania gospodarczo-przestrzenne Bytomia (minimum 50 powiazań).

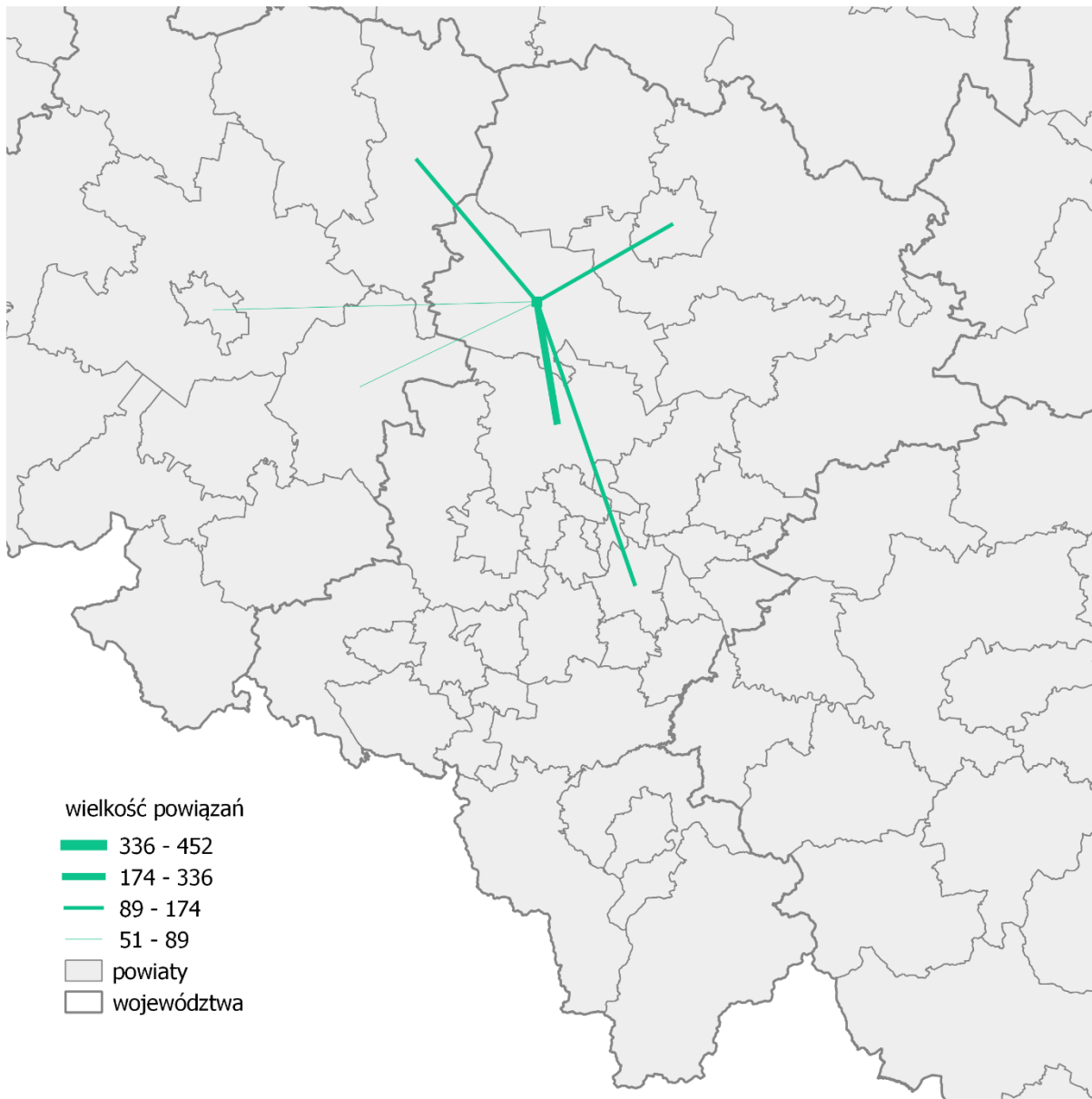
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Izby Skarbowej w Katowicach.

Rysunek 14 Powiązania gospodarczo-przestrzenne powiatu tarnogórskiego (minimum 50 powiązań).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Izby Skarbowej w Katowicach.

Rysunek 15 Powiązania gospodarczo-przestrzenne powiatu lublinieckiego (minimum 50 powiązań).

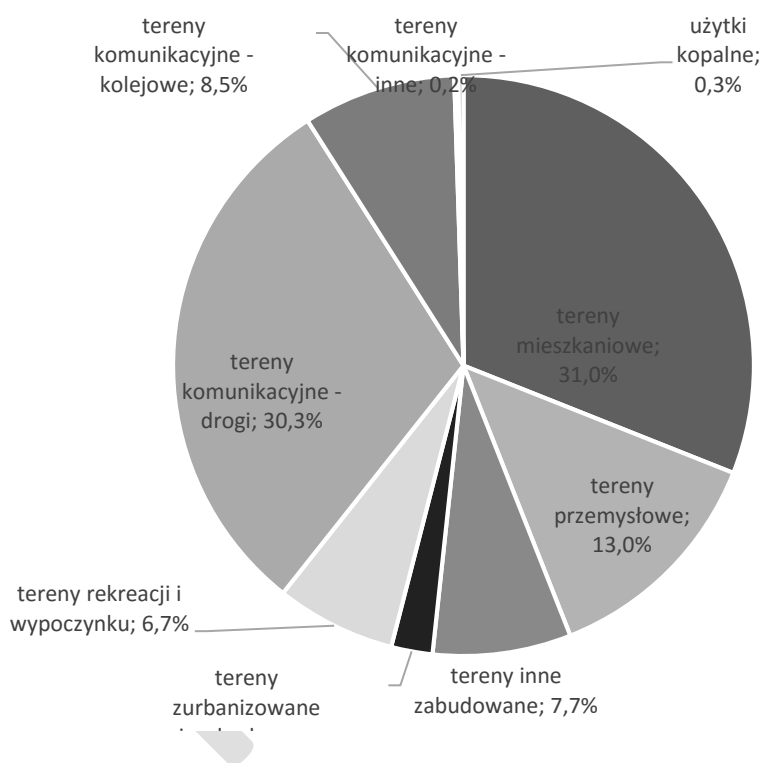
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Izby Skarbowej w Katowicach.

2.4 ANALIZA OBSZARU W SFERZE INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I KOMUNIKACYJNEJ (UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE).

Grunty zabudowane i zurbanizowane stanowią 9,2% powierzchni Białego Śląska (w województwie śląskim odsetek ten wynosi 12,4%). Stosunkowo największym odsetkiem gruntów zabudowanych odznaczają się miasta: Bytom (48,7%), Radzionków (36,1%) oraz Tarnowskie Góry (25,2%). Najniższe wartości dotyczą gmin: Pawonków (3,7%) oraz Boronów, Ciasna, Kochanowice, Koszęcin, Woźniki i Tworóg (poniżej 5%).

Wśród analizowanych terenów zdecydowanie dominują tereny mieszkaniowe (31%) oraz drogi (30,3%), ponadto znaczący odsetek stanowią tereny przemysłowe (13%).

Wykres 32 Rodzaje gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w obszarze Białego Śląska w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Zagospodarowanie przestrzeni ma istotny wpływ na rozwój i lokalizację infrastruktury, w tym transportowej, turystycznej, sportowej i rekreacyjnej, komunalnej, ochrony środowiska i mieszkaniowej.

INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA

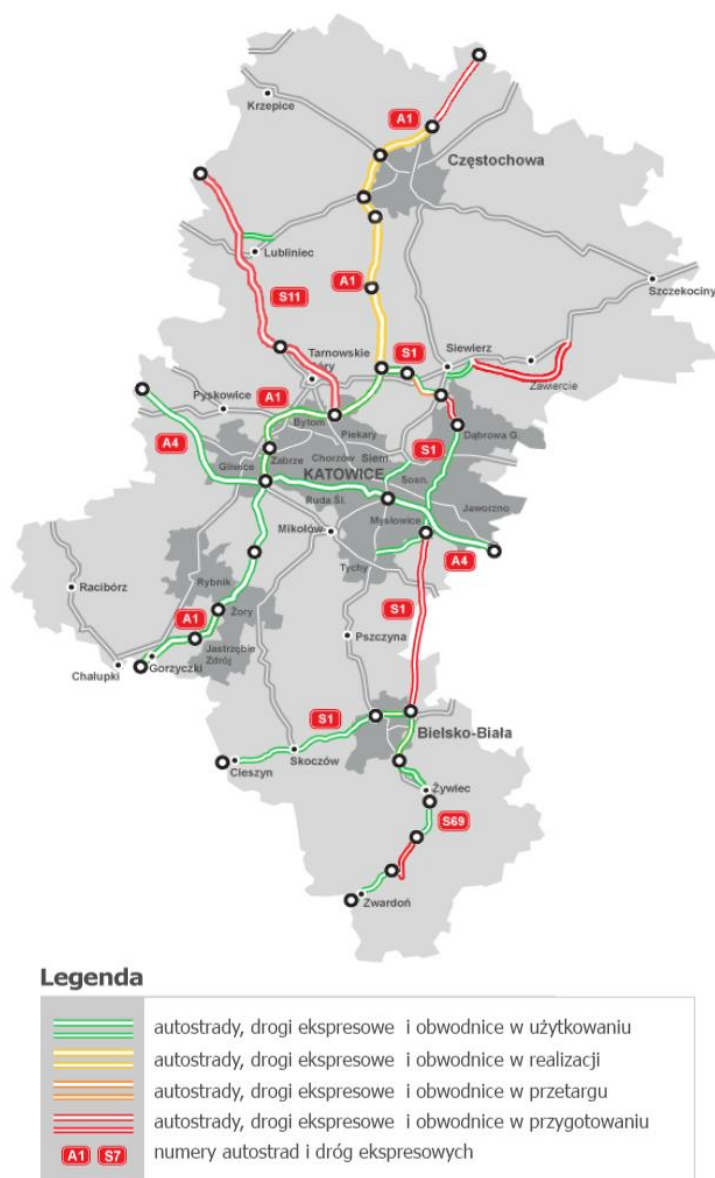
Przez obszar Białego Śląska przebiegają istotne elementy sieci transportowej, w tym drogowej i kolejowej. Na **siec drogową** obszaru składają się drogi krajowe, wojewódzkie oraz powiatowe i gminne. Dla poprawy dostępności i podniesienia atrakcyjności obszaru istotny jest również planowany przebieg autostrady A1 przez

wschodnią część obszaru. Ponadto obszar lepiej zostanie skomunikowany z północno-zachodnią Polską poprzez budowę drogi ekspresowej S11.

Obecnie przez obszar Białego Śląska przebiega autostrada A1, które na chwilę obecną łączy Pyrzowice z Czechami (granica w Gorzyczkach). Bardzo dobrze zlokalizowany jest Bytom, który skomunikowany jest poprzez drogi krajowe z: Gliwicami (DK 88), Katowicami (DK 79) oraz z Krakowem i Wrocławiem (DK 94). Ponadto przez obszar Białego Śląska przebiegają:

- DK 11 – Bytom – Tarnowskie Góry – Lubliniec – Poznań – Kołobrzeg
- DK 46 – Kłodzko – Opole – Lubliniec – Częstochowa – Szczekociny
- DK 78 – Chałupki – Gliwice – Tarnowskie Góry – Zawiercie – Jędrzejów – Chmielnik.

Rysunek 16 Przebieg autostrad i dróg ekspresowych w województwie śląskim według stopnia realizacji w 2016 r.

Źródło: www.gddkia.gov.pl/ 27.04.2016 r.

Przez obszar Bytomia oraz powiatów lublinieckiego i tarnogórskiego przebiegają także liczne drogi wojewódzkie.

Należą do nich:

- DW 789 – Brusiek – Kalety – Woźniki – Kozięgłowy – Żarki – Lelów
- DW 905 – Herby – Boronów – Psary
- DW 906 – Piasek – Koszęcin – Lubliniec
- DW 907 – Konopiska – Boronów – Koszęcin – Tworóg – Kieleczka
- DW 908 – Tarnowskie Góry – Miasteczko Śląskie – Lubsza – Starcza – Częstochowa
- DW 911 – Świerklaniec – Piekary Śląskie – Bytom
- DW 912 – Miasteczko Śląskie – Świerklaniec
- DW 925 – Bytom – Ruda Śląska – Rybnik

Średni dobowy ruch roczny na drogach krajowych w 2015 roku (spośród punktów wybranych przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad do analizy) najwyższy był na autostradzie A1 (16,9 tys. i 19,9 tys. pojazdów). Innymi mocno obciążonymi odcinkami są DK 11 (Tarnowskie Góry (obwodnica B) – skrzyżowanie DK78, Tarnowskie Góry (obwodnica) – granica m. Bytom, Tarnowskie Góry (obwodnica A) – skrzyżowanie DK78,) oraz DK 78 (Tarnowskie Góry (DK 11) – Tarnowskie Góry (DW 908), Tarnowskie Góry (DW 908) – Orzech, Bytom – Tarnowskie Góry (DK 11)). W stosunku do roku 2010 ruch zwiększył się znacznie na odcinku DK 11: Lubliniec (obwodnica A) – skrzyżowanie DK 46. Ponadto w wielu punktach natężenie ruchu spadło szczególnie na DK 78: Zabrze – Bytom oraz Świerklaniec – Pyrzowice.

Tabela 15 Średni dobowy ruch roczny w punktach pomiarowych na droga krajowych zlokalizowanych w obszarze Białego Śląska w 2010 i 2015 r.

Odcinek drogi krajowej	Oznaczenie drogi	Pomiar 2015 (tys.)	Pomiar 2010 (tys.)
węzeł Bytom – węzeł Zabrze Pn.	A1	16,9	-
węzeł Piekary Śląskie – węzeł Bytom	A1	19,9	-
Tarnowskie Góry (obwod.) – granica m. Bytom	DK 11	14,6	15,6
Olesno - Lubliniec	DK 11	4,2	3,6
Lubliniec (obwod.A) – skrz. DK 46	DK 11	8,0	4,6
Lubliniec (obwod.B) – skrz. z ul. Stalmacha	DK 11	4,7	3,9
Lubliniec - Tworóg	DK 11	6,2	5,5
Tworóg – Tarnowskie Góry	DK 11	10,1	9,3
Tarnowskie Góry (obwod.A) – skrz. DK78	DK 11	13,7	12,5
Tarnowskie Góry (obwod.B) – skrz. DK78	DK 11	17,4	18,4
Tarnowskie Góry (DK 11) – Tarnowskie Góry (DW 908)	DK 78	13,3	13,6
Tarnowskie Góry (DW 908) - Orzech	DK 78	15,4	15,2
Zabrze - Bytom	DK 78	6,8	10,0
Bytom – Tarnowskie Góry (DK 11)	DK 78	14,7	12,0

Orzech - Świerklaniec	DK 78	11,5	12,6
Świerklaniec - Pyrzowice	DK 78	5,1	7,8
granica woj. – Lubliniec skrz. z DK 11	DK 46	5,7	6,7
Lubliniec - Herby	DK 46	8,7	9,1
Herby - Blachownia	DK 46	10,1	10,5

Źródło: <http://www.gddkia.gov.pl/> 27.04.2016 r.

Najwyższy **średni dobowy ruch roczny** na drogach wojewódzkich w 2015 roku wystąpił na DW 911 (13,6 tys. pojazdów) oraz na DW 906 fragment Lubliniec-Sadów (11,8 tys. pojazdów). Największy wzrost natężenia ruchu zanotowano na fragmentach dróg: DW 906 (Lubliniec-Sadów), DW 907 (Koszęcin-Brusiek) oraz DW 789 (Kalety-Sośnica). Spadek natężenia zanotowano natomiast na drogach: DW 908 (Sośnica-Miasteczko Śląskie), DW 911, DW 912 oraz DW 905 (Boronów-Bukowiec).

Tabela 16 Średni dobowy ruch roczny w punktach pomiarowych na droga wojewódzkich zlokalizowanych w obszarze Białego Śląska w 2010 i 2015 r.

Odcinek drogi wojewódzkiej	Oznaczenie drogi	Pomiar 2015 (tys.)	Pomiar 2010 (tys.)
Brusiek (DW 907) – Kalety (kier. Koszęcin)	DW 789	0,8	0,7
Kalety (kier. Koszęcin) – Kalety (kier. Centrum)	DW 789	2,9	2,7
Kalety (kier. Centrum) – Sośnica (DW 908)	DW 789	3,8	1,5
Sośnica (DW 908) – Woźniki (kier. Tarnowskie Góry)	DW 789	4,7	4,6
Woźniki (kier. Tarnowskie Góry) – Koziegłowy (DK1)	DW 789	4,0	3,8
Herby (DK 46) – Boronów (DW 907)	DW 905	3,8	2,6
Boronów (DW 907) – Boronów (kier. Babienica)	DW 905	3,3	2,2
Boronów (kier. Babienica) – Bukowiec (DW 906)	DW 905	2,5	2,9
Lubliniec (dawna DK11) – Sadów (kier. Jawornica)	DW 906	11,8	6,9
Sadów (kier. Rusinowice) - Sadów (kier. Jawornica)	DW 906	6,9	5,9
Sadów (kier. Jawornica) – Koszęcin (DW 907)	DW 906	5,7	4,9
Koszęcin (DW 907) – Bukowiec (DW 905)	DW 906	4,4	3,6
Bukowiec (DW 905) – Piasek (DW 908)	DW 906	6,0	4,7
Konopiska (DW 904) – Boronów (DW 905)	DW 907	2,6	1,8
Boronów (DW 905) – Koszęcin (DW 906)	DW 907	4,3	2,7
Koszęcin (DW 906) – Brusiek (DW 789)	DW 907	5,7	2,9
Brusiek (DW 789) – Tworóg (DK 11)	DW 907	2,0	1,8
Tworóg (DK 11) – Kieleczka (DW 901)	DW 907	1,5	1,5
Kamienica (kier. Psary) – Piasek (DW 906)	DW 908	3,8	3,7
Piasek (DW 906) – Sośnica (DW 789)	DW 908	8,2	7,5
Sośnica (DW 789) – Miasteczko Śląskie (Żyglinek, DW 912)	DW 908	9,6	10,4
Żyglinek (DW 912) – Tarnowskie Góry (DK 78)	DW 908	8,7	7,9
Świerklaniec (DK 78) – gr. m. Piekary Śląskie	DW 911	13,6	14,3
Miasteczko Śląskie (Żyglinek, DW 908) – Świerklaniec (DK 78)	DW 912	4,1	4,5

Źródło: <http://www.qddkia.gov.pl/> 27.04.2016 r., www.slaskie.pl 23.05.2016 r.

W 2014 roku w obszarze Białego Śląska łącznie zlokalizowanych było 588,2 km **dróg powiatowych** i prawie dwa razy więcej tj. 1 097,3 km **dróg gminnych**. W stosunku do roku 2001 długość dróg gminnych wzrosła o 51%, a powiatowych o 4%. Najwięcej dróg powiatowych o nawierzchni twardej występuje w powiatach tarnogórskim i lublinieckim, w przypadku dróg gminnych zdecydowanie dominuje powiat lubliniecki.

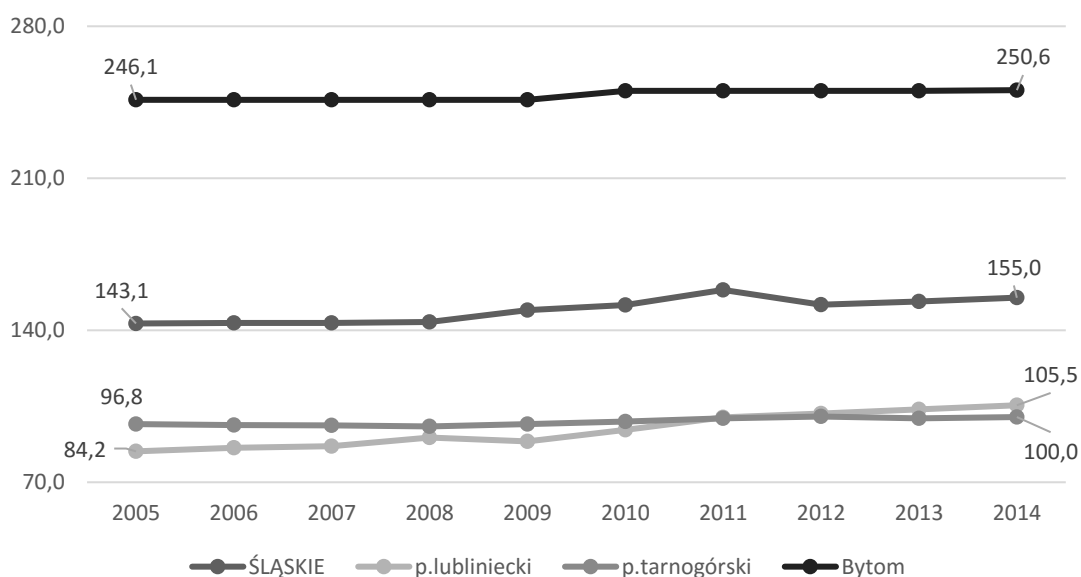
Tabela 17 Długość dróg powiatowych i gminnych w obszarze Białego Śląska i województwa śląskiego w 2001 i 2014 roku.

Obszar	Drogi powiatowe o nawierzchni twardej			Drogi powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej		
	2001	2014	Zmiana 2014/2001	2001	2014	Zmiana 2014/2001
	ŚLĄSKIE	5862,4	6098,8	4,0%	5762,8	6048,1
BIAŁY ŚLĄSK	571,3	588,2	3,0%	543,4	573,6	5,6%
Bytom	54,1	58,2	7,6%	54,1	58,2	7,6%
p.lubliniecki	254,0	262,0	3,1%	229,1	248,0	8,2%
p.tarnogórski	263,2	268,0	1,8%	260,2	267,4	2,8%
	Drogi gminne o nawierzchni twardej			Drogi gminne o nawierzchni twardej ulepszonej		
	2001	2014	Zmiana 2014/2001	2001	2014	Zmiana 2014/2001
ŚLĄSKIE	11 140,4	13 013,9	16,8%	8901	11 536,0	29,6%
BIAŁY ŚLĄSK	726,6	1 097,3	51,0%	561,7	802,0	42,8%
Bytom	111,6	115,8	3,8%	108,0	112,6	4,3%
p.lubliniecki	254,0	605,1	138,2%	155,2	370,4	138,7%
p.tarnogórski	361,0	376,4	4,3%	298,5	319,0	6,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W przeliczeniu na 100 km² zdecydowanie największą gęstością dróg powiatowych i gminnych charakteryzuje się Bytom (w 2014 roku 250,6). Powiat lubliniecki i tarnogórski przybierają wartości znacznie poniżej średniej dla województwa tj. odpowiednio 105,5 i 100 w 2014 roku. Wskaźnik na przestrzeni ostatnich 10 lat kształtuje się raczej stabilnie.

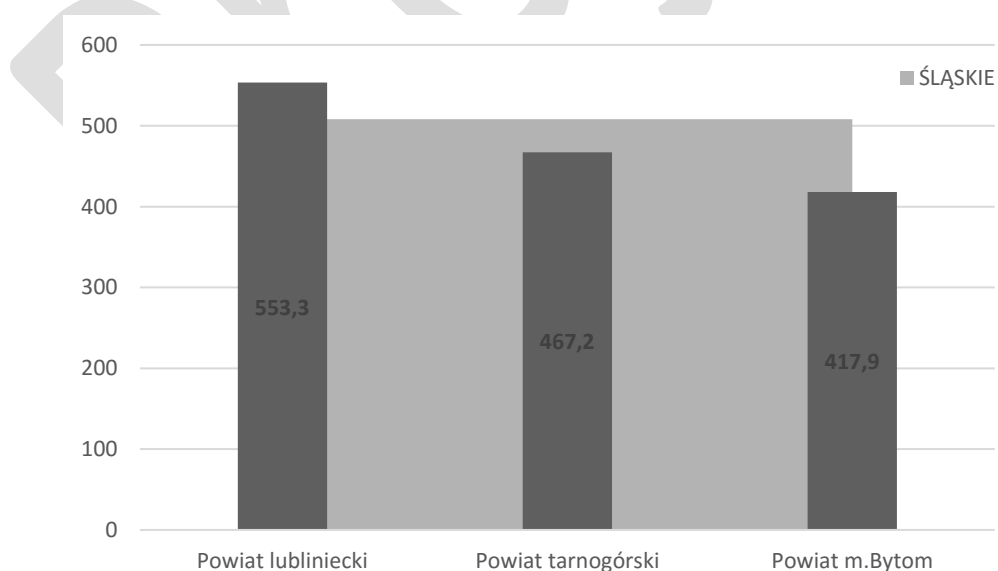
Wykres 33 Drogi powiatowe i gminne na 100 km² w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz województwie śląskim w latach 2005-2014 (km).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W 2014 roku w sumie w obszarze Białego Śląska zarejestrowanych było 179,3 tys. samochodów. Najwięcej, bo aż 72,0 tys. w Bytomiu. W przeliczeniu na 1000 ludności najwięcej zarejestrowanych pojazdów wystąpiło w powiecie lublinieckim (553,3), następnie tarnogórskim (467,2), a na końcu w Bytomiu (417,9). Analizy liczby motocykli wykazuje, że najwięcej zarejestrowanych ich jest w powiecie lublinieckim, następnie w powiecie tarnogórskim, a najmniej w Bytomiu.

Wykres 34 Liczba zarejestrowanych samochodów na 1 000 ludności w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz województwie śląskim w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Obszar Białego Śląska jest relatywnie dobrze skomunikowany poprzez istniejącą **sieć kolejową**. Istotnymi węzłami kolejowymi są Tarnowskie Góry i Lubliniec, a planowana rewitalizacja linii 182 oraz włączenie linii

kolejowej z Katowic do Lublińca do systemu kolei aglomeracyjnej w znacznym stopniu podniesie jakość i szybkość dostępności terenów mieszkaniowych i inwestycyjnych w miastach i gminach obszaru. Ponadto przez Tarnowskie Góry i Lubliniec przebiega towarowa linia kolejowa włączona w sieć TEN-T.

Poprzez sieć kolejową obszar skomunikowany jest z miastami nadmorskimi oraz Polski północno-zachodniej (Szczecin, Kołobrzeg, Świnoujście oraz Poznań) czy Polski wschodniej (Przemyśl, Zamość). Ponadto z Lublińca można bezpośrednio dostać się na Dolny Śląsk (Jelenia Góra, Wrocław), a także do Warszawy, Bielska-Białej czy Zakopanego. Ponadto w ramach połączeń wewnątrzregionalnych (Koleje Śląskie) obszar skomunikowany jest z Metropolią Górnośląską, Częstochową, Kluczborkiem, czy Oświęcimem.

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 2013 r. w sprawie wykazu linii kolejowych o znaczeniu państwowym w obszarze Białego Śląska zlokalizowane są też strategiczne linie kolejowe. Do odcinków umieszczonych w wykazie należą:

- 61 Kielce – Fosowskie
- 131 Chorzów Batory – Tczew
- 132 Bytom – Zabrze Biskupice
- 143 Kalety – Wrocław Mikołajów
- 152 Paczyna – Lubliniec
- 165 Bytom Bobrek – Bytom Karb
- 685 Droniowiczki – Jawornica
- 686 Herby Nowe – Liswarta
- 687 Kalina – Herby Stare
- 704 Herby Stare – Herby Nowe

Rysunek 17 Schemat linii kolejowych w obszarze Białego Śląska.

Źródło: www.plk-sa.pl 24.04.2016

Oprócz wskazanych wcześniej linii kolejowych normalnotorowych w obszarze Białego Śląska zlokalizowana jest także linia wąskotorowa (o rozstawie szyn 1000, 750, 600 mm). Obecnie funkcjonuje jej kilka odcinków: – Bytom - Tarnowskie Góry – Miasteczko Śląskie. Przewozy tą linią są wykonywane od maja do sierpnia/września i wynoszą od 25 do 30 tysięcy pasażerów rocznie.³²

W bezpośrednim sąsiedztwie obszaru zlokalizowany jest również **Międzynarodowy Port Lotniczy Katowice** w Pyrzowicach. Ponadto zgodnie ze Strategią Rozwoju Systemu Transportu Województwa Śląskiego i opracowanej do niej Diagnozy systemu transportu wyznaczone są potencjalne miejsca lokalizacji **terminali multimodalnych**

³² Analizy RCAS „Diagnoza systemu transportu województwa śląskiego”, RCAS, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, 2014.

- Tarnowskie Góry – miejsce lokalizacji największej w kraju stacji rozrządowej, linii kolejowej CE-65 (Magistrala Węglowa), skrzyżowania DK11 i DK78, położone w niewielkiej odległości od Portu Lotniczego w Pyrzowicach,
- Lubliniec – miejsce lokalizacji linii kolejowej, skrzyżowania DK46 i DK11.

TRANSPORT PUBLICZNY

Do głównych podmiotów, które odpowiedzialne są za prawidłowe funkcjonowanie transportu publicznego w obszarze Białego Śląska należą:

- Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (KZK GOP),
- Międzygminnego Związku Komunikacji Pasażerskiej w Tarnowskich Górach (MZKP),
- PKS Lubliniec.

Ponadto transport współtworzą prywatni przewoźnicy.

Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (KZK GOP) – jest organizatorem publicznego transportu zbiorowego na liniach komunikacyjnych lub w sieci komunikacyjnej w gminnych przewozach pasażerskich, na obszarze gmin będących jego uczestnikami, oraz skorelowanych z nim innych usług publicznych. Zadania Związku obejmują planowanie, organizowanie i zarządzanie publicznym transportem zbiorowym.³³ Uczestnikami Związku na chwilę obecną jest 28 gmin, w tym Bytom i Radzionków.

Związek organizuje przewozy autobusowe oraz tramwajowe. Za ruch tramwajowy odpowiedzialna jest spółka „Tramwaje Śląskie”.

W ostatnim okresie w celu ulepszenia usług komunikacyjnych KZK GOP zrealizował projekt „Śląska Karta Usług Publicznych”. Projekt ten miał na celu wdrożenie informatycznego systemu ułatwiającego realizację usług publicznych drogą elektroniczną oraz wspomagającego zarządzanie administracją publiczną. Główną ideą przedsięwzięcia było zbudowanie zintegrowanego systemu pobierania i rozliczania płatności bezgotówkowych za usługi świadczone przez instytucje samorządowe wraz z systemem informacji, pozwalającym na pozyskiwanie danych o popycie na poszczególne usługi oraz relacjach między nimi zachodzących. Projekt realizowany jest na terenie wszystkich gmin należących do KZK GOP oraz na terenie miast Tychy i Jaworzno.³⁴

Ponadto w obszarze działania KZK GOP realizowany jest także projekt „System Dynamicznej Informacji Pasażerskiej”. Przedsięwzięcie związane jest z pilotażowym wdrożeniem systemu monitorowania ruchu na kluczowych ciągach komunikacyjnych aglomeracji górnośląskiej wraz z informowaniem o aktualnej sytuacji ruchowej. System Dynamicznej Informacji Pasażerskiej jako jeden z elementów Inteligentnych Systemów

³³ Statut Komunikacyjnego Związku Komunalnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego w Katowicach z dnia 27 stycznia 2015 r.

³⁴ wydzialowy.kartaskup.pl/ 07.05.2016 r.

Transportowych przyczynia się do zwiększenia dostępności informacji dla pasażerów, a także bezpieczeństwa publicznego transportu. System umożliwi monitorowanie punktualności środków transportu zbiorowego.³⁵

Międzygminnego Związku Komunikacji Pasażerskiej w Tarnowskich Górach (MZKP) – jest organizatorem komunikacji autobusowej na terenie gmin członków, a także w ramach zawartych umów z KZK GOP obsługuje również tereny następujących miast i gmin: Katowice, Siemianowice, Bytom, Radzionków, Zabrze, Gliwice, Będzin, Bobrowniki, Wojkowice, Psary, Pyskowice. Do zadań Związku należy organizacja i koordynacja komunikacji pasażerskiej oraz utrzymanie i rozwój infrastruktury. W skład związku wchodzi gminy: Krupski Młyn, Miasteczko Śląskie, Mierzęcice, Ożarowice, Świerklaniec, Tarnowskie Góry, Tworóg, Wielowieś i Zbrostawice, Toszek.³⁶

Dzięki wsparciu ze środków Unii Europejskiej MZKP przystąpił do realizacji projektu „Przystanek Europa – regionalne centrum obsługi pasażerskiej w Tarnowskich Górach”. Głównym celem projektu była budowa nowego dworca wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Ponadto wdrożono system dynamicznej informacji pasażerskiej. Tablice przystankowe LED wyświetlają informacje o planowanych przyjazdach i odjazdach najbliższych autobusów. System będzie kompatybilny z dyspozytorskim systemem pozycjonowania pojazdów wdrażanym w nowych autobusach PKM Świerklaniec oraz KZK GOP będzie współdziałał w systemie tzw. Karty Usług Publicznych.³⁷

PKS Lubliniec - zajmuje się usługami związanymi z rozkładowym transportem pasażerskim i transportem w komunikacji miejskiej, ponadto świadczy usługi związane z transportem towarowym oraz wynajmu autokarów, uwzględniające indywidualną specyfikę i ich potrzeby. W chwili obecnej oprócz połączeń ponadlokalnych PKS organizuje transport w ramach powiatu oraz gmin ościennych.

INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA, SPORTOWA I REKREACYJNA

W 2014 roku w obszarze Białego Śląska swoje usługi noclegowe oferowało 39 obiektów zbiorowego zakwaterowania. Liczba ta stanowiła zaledwie 6,1% ogółu obiektów w województwie. Usługi te oferowane były w 11 z 17 gmin Białego Śląska.

Zakwaterowanie oferowane było głównie w obiektach hotelowych (21 obiektów, w tym 11 hoteli i 2 motele). Ponadto funkcjonowały także: 2 domy wycieczkowe (Tarnowskie Góry), szkolne schronisko młodzieżowe (Kochanowice), dwa hostele (Tarnowskie Góry, Bytom), zespół domków turystycznych i pole biwakowe w Koszęcinie oraz inne. Łącznie w obiektach tych w 2014 roku udostępniono 2,5 tys. miejsc noclegowych, z których skorzystało 85 tys. turystów, w tym 8,5 tys. zagranicznych. Udzielono łącznie 176,5 tys. noclegów.

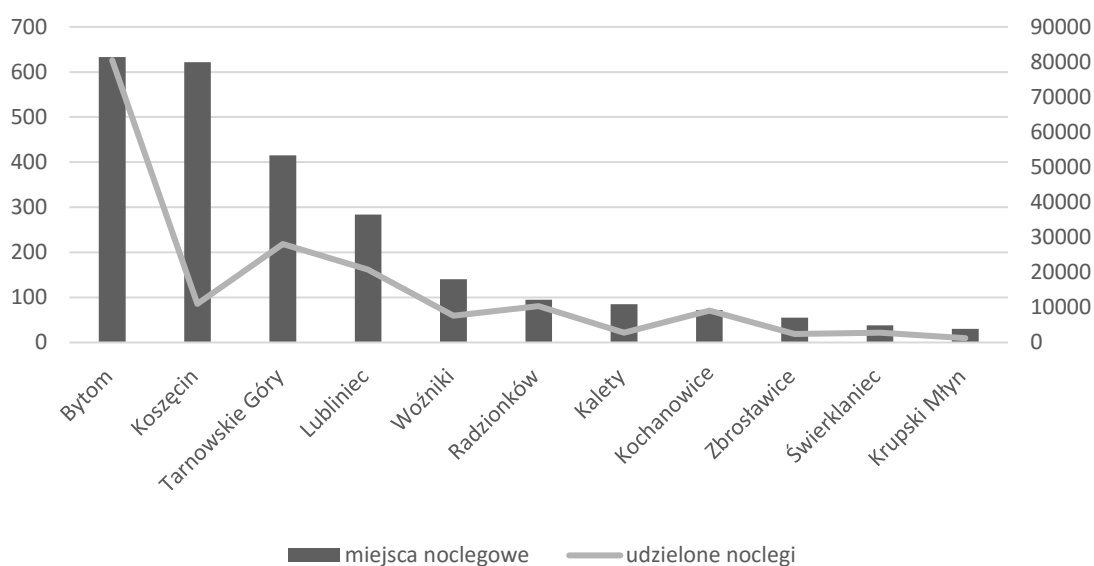
Najwięcej miejsc noclegowych oferowanych było w Bytomiu i Koszęcinie, następnie w Tarnowskich Górach i Lublińcu, jednak najwięcej noclegów udzielono zdecydowanie w Bytomiu.

³⁵ <http://www.kzkgop.com.pl/informacje> 07.05.2016 r.

³⁶ <http://www.mzkp.pl/> 07.05.2016 r.

³⁷ <http://www.mzkp.pl/> 07.05.2016 r.

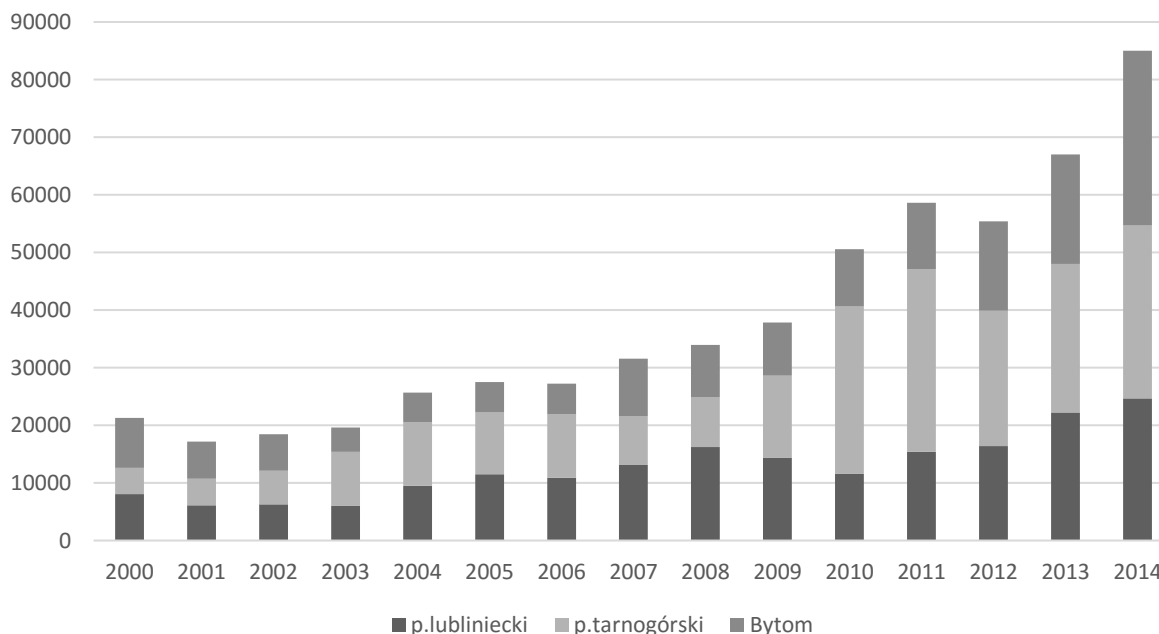
Wykres 35 Miejsca noclegowe oraz udzielone noclegi w gminach Białego Śląska w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W stosunku do roku 2000 liczba turystów odwiedzających Biały Śląsk wzrosła prawie 3-krotnie, co jest bardzo wysoką wartością (dla porównania w województwie śląskim liczba turystów wzrosła o 56%). Szczególnie duży przyrost liczby turystów nastąpił w powiecie tarnogórskim (wzrost ponad 5-krotny). W 2014 roku Bytom i powiat tarnogórski przyjęli zbliżoną liczbę turystów – ok. 30 tys., powiat lubliniecki natomiast ok. 25 tys.

Wykres 36 Liczba turystów w obszarze Białego Śląska w latach 2000-2014³⁸.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

³⁸ Powiat tarnogórski nie obejmuje statystyk dla gminy Ożarówice

W obszarze Białego Śląska zlokalizowana jest jedna duża hala sportowo-widowiskowa³⁹ (z 19 które mieszczą się w województwie śląskim). Hala sportowa „Na skarpie” to obiekt przeznaczony do piłki nożnej, ręcznej, siatkówki, koszykówki oraz imprez kulturalnych z widownią na około 1000 osób. Administrowana jest przez OSIR Bytom. Ponadto w Bytomiu mieści się także jedna z 5 w województwie hal lodowych. Z analizy wykonanej przez Ministerstwo Sportu i Turystyki wynika, że Tarnowskie Góry są jednym z 22 miast w Polsce, które mają liczbę ludności powyżej 50 tys., a nie posiadają dużej hali. Nowa hala sportowa zlokalizowana w Tarnowskich Górach może obecnie pomieścić około 700 osób. Analiza sal gimnastycznych wykazała, że w każdej gminie Białego Śląska znajduje się przynajmniej jeden taki obiekt.⁴⁰

Spośród 120 krytych pływalni zlokalizowanych w województwie – 7 mieści się w obszarze Białego Śląska. W Bytomiu i Herbach mieszczą się baseny pływackie o wymiarach 25m x 12,5m, dodatkowo w jeden basen sportowy mieści się w Parku Wodnym w Tarnowskich Górach. Oprócz tego funkcjonują baseny szkoleniowo-rekreacyjne w: Lublińcu, Bytomiu i dwa w Tarnowskich Górach.⁴¹

Z infrastruktury na wolnym powietrzu na uwagę zasługują budowane do 2012 roku Orliki. W ramach programu w województwie śląskim powstało 175 boisk tego typu, z czego 16 w gminach należących do Białego Śląska. Najwięcej bo aż po 3 kompleksy powstały w Tarnowskich Górach oraz Lublińcu, po dwa w Bytomiu i Ciasnej, natomiast po jednym w: Kaletach, Miasteczku Śląskim, Radzionkowie, Tworogu, Boronowie i Pawonkowie.⁴²

Bazując na infrastrukturze sportowej rozwijają się kluby sportowe. Zgodnie z danymi GUS za 2014 rok w granicach Białego Śląska działało 114 klubów sportowych, w których ćwiczyło 8,5 tys. osób w tym 69% stanowiły osoby do 18 roku życia. Prowadzone były 163 sekcje sportowe. Najwięcej osób ćwiczyło w dużych miastach czyli Bytom, Tarnowskie Góry i Lubliniec. Jednak stosunkowo duża liczba klubów i osób ćwiczących była w Radzionkowie (9 klubów, 351 ćwiczących) i Zbrosławicach (9 klubów i 400 ćwiczących). Największy odsetek dzieci, które aktywnie uczestniczyły w zajęciach klubów występował w Tarnowskich Górach, Bytomiu, Radzionkowie i Kochanowicach (powyżej 70% ogółu ćwiczących), natomiast najmniejszy w Koszęcinie, Tworogu i Miasteczku Śląskim (ok. 36%).

Coraz istotniejszą kwestią stają się ścieżki rowerowe⁴³. W obszarze Białego Śląska w 2014 roku wytyczonych było 58,8 km ścieżek rowerowych. W większości były pod zarządem gminy (33,8 km), zdecydowanie mniej pod zarządem urzędu marszałkowskiego (14,8 km) oraz pod zarządem starostwa (10,2 km). Najwięcej ścieżek wytyczonych jest w Lublińcu (19 km) i Bytomiu (9,4 km), następnie w Kaletach (5,3 km) oraz Koszęcinie (4,9 km). W przeliczeniu na powierzchnię tj. na 10 tys. km² zdecydowanie najwyższym wskaźnikiem charakteryzuje się

³⁹ „Duże hale sportowo-rekreacyjne w Polsce. Inwentaryzacja bazy sportowej” Ministerstwo Sportu i Turystyki, styczeń 2016. Za dużą halę widowiskowo-sportową uważa się taką, która posiada widownię na min. 900 miejsc siedzących.

⁴⁰ „Braki w infrastrukturze – sale gimnastyczne” Ministerstwo Sportu i Turystyki, kwiecień 2015. Sala gimnastyczna – obiekt kubaturowy przeznaczony do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego, treningów i zawodów sportowych, z co najmniej 1 pomieszczeniem wieloprzestrzennym o wymiarach areny min. 24m x 12m.

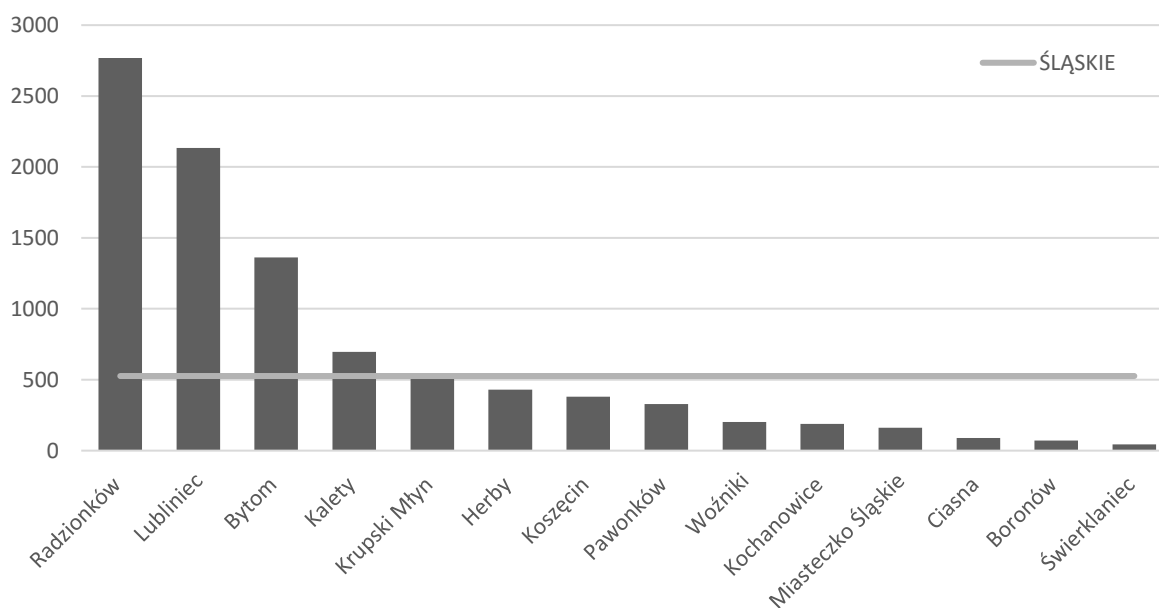
⁴¹ „Pływalnie kryte w Polsce. Inwentaryzacja bazy sportowej” Ministerstwo Sportu i Turystyki, kwiecień 2015.

⁴² www.orlik2012.pl 14.05.2016 r.

⁴³ Zgodnie z metodologią GUS za długość ścieżek rowerowych należy uważać długość dróg dla rowerów przebiegających w jednym kierunku. Długość ścieżek położonych po dwóch stronach drogi jest liczona odrębnie. Ujęto ścieżki rowerowe służące głównie do celów komunikacyjnych, a nie turystycznych, tzw. szlaków rowerowych (np. położonych w lesie).

Radzionków (2769 km/10 tys. km²). Powyżej średniej dla województwa plasują się także: Lubliniec, Bytom i Kalety.

Wykres 37 Ścieżki rowerowe na 10 tys. km² w gminach Białego Śląska w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Należy podkreślić, iż dane statystyczne nie oddają potencjału i intensywności oferty związanej z istniejącymi ścieżkami rowerowymi w obszarze. Szczególnie należy tu wskazać bardzo atrakcyjną sieć tras rowerowych zlokalizowaną w Lublińcu i jego otoczeniu. Łączna długość tras to prawie 120 km i obejmują one zarówno drogi rowerowe wewnątrz miasta „spinające” atrakcje miasta jak również pozwalające na dotarcie do okolicznych atrakcji w tym kulturowych środowiskowych oraz edukacyjnych. W Lublińcu wyznaczonych jest 17 tras, tj.:

- nr 17 tras wewnętrzna o długości - 14,7 km,
- nr 26 łączy Lubliniec-Stebłów z miejscowością Piłka - 10,5 km,
- nr 27 łączy miasto z miejscowością Solarnia i Jawornica 10,5 km,
- nr 30 trasa wewnętrzna o długości 6,4 km,
- nr 30a trasa leśna – 2,6 km,
- nr 425 trasa biegnie od południowej granicy gminy w kierunku miejscowości Piłka i Rusinowice – 6,7 km
- nr 432 trasa biegnąca od zachodnich krańców miasta w rejonie Dziewczej Góry w kierunku drogi na Krupski Młyn oraz do Kokotka o długości 13 km,

- nr 434 trasa przebiega od ul. Skłodowskiej do zachodniej granicy miasta w rejonie miejscowości Solarnia. Następnie leśnymi ścieżkami wytyczonymi na terenie gminy Pawonków wraca do Lublińca w rejonie Dziewczej Góry i kieruje się ku drodze powiatowej na Krupski Młyn o długości 15,3 km,
- nr 435 trasa rozpoczyna się na wschodniej granicy miasta z miejscowością Sadów, przebiega przez przemysłową część miasta. Końcowy odcinek trasy przylega do nowoczesnego boiska piłkarskiego oraz Zalewu Droniowickiego – 3,3 km,
- nr 439 trasa wewnętrzna o długości 3,7 km,
- nr 448 trasa poprowadzona jest w pobliżu wschodniej granicy Lublińca, niedaleko miejscowości Piłka i wiedzie do Rusinowic – 0,8 km,
- nr 455 trasa przebiega rozpoczyna od DK 11 i kieruje się do Kokotka – 5,1 km,
- nr 456 trasa rozpoczyna swój bieg koło leśniczówki Łopian i drogami leśnymi biegnie na południe ku trasie łączącej Lubliniec - Posmyk z Piłką -5,8 km,
- nr 457 trasa biegnie od ul. Myśliwskiej ku trasie łączącej Lubliniec-Posmyk z Rusinowicami -6,5 km,
- nr 458 trasa rozpoczyna się od skrzyżowania ulic Stalmacha i Myśliwskiej biegnie terenami leśnymi do miejscowości Piłka – 3,4 km,
- nr 460 trasa biegnie od pl. Sienkiewicza ku Leśniczówce Łopian i granicy miasta z miejscowością Rusinowice – 6,0 km,
- nr 852 wewnątrzmiejska o długości - 5,5 km.

Przez północno-zachodnią, zalesioną część Bytomia prowadzą odcinki dwóch tras rowerowych wchodzących w skład powstającej śląskiej sieci regionalnej:

- Trasa nr 6: Dąbrowa Miejska – Miechowice – granica Bytomia (dalej w kierunku Zabrze),
- Trasa nr 20: Dąbrowa Miejska – rezerwat Segiet – granica Bytomia (dalej w kierunku Tarnowskich Gór).

Ponadto wytyczone są liczne drogi rowerowe i ciągi pieszo-rowerowe wzdłuż ulic położonych w m.in. takich dzielnicach jak: Śródmieście, Łagiewniki, Karb, Dąbrowa Miejska, Bobrek, Szombierki.⁴⁴ W Bytomiu dla miłośników rowerowych rozbudowano nie tylko infrastrukturę towarzyszącą (wypożyczalnie rowerów, stojaki), ale organizowane są liczne imprezy takie jak: Bytomska Masa Krytyczna czy Bytomski Rodzinny Rajd Rowerowy.

Powiat tarnogórski również posiada bogatą sieć szlaków pieszo-rowerowych. W latach 2009-2012 władze powiatu przy współpracy z tarnogórskim oddziałem Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajobrazowego odnawiały kolejne odcinki tras rekreacyjnych. Szlaki łączą się z Bytomskimi Trasami Rowerowymi (szlak czarny

⁴⁴ www.mzdim.bytom.pl/index.php/sciezki-rowerowe 27.05.2016

przez Segiet). Najdłuższy zielony szlak Stulecia Turystyki, liczy ponad 33 km długości, najkrótszy – czarny szlak Nakielski łączący Nakło Śląskie z Zalewem Chechło-Nakło ma długość 4,6 km. Ponadto wytyczono szlaki: niebieski Powstańców Śląskich i żółty Gwarków Tarnogórskich.⁴⁵

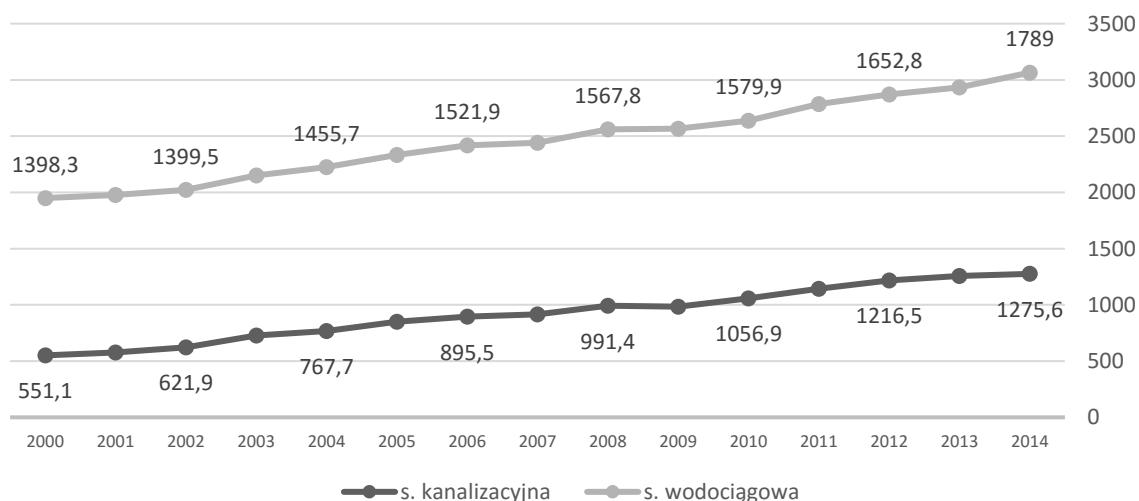
W powiecie lublinieckim bardzo dobrze rozwinięta i opisana jest sieć szlaków w Lublińcu. Poza tym w ramach powiatu wytyczono takie szlaki jak:

- Szlak Papieski,
- Szlak Koszęciński,
- Szlak Jasnogórski,
- Szlak Steblowski,
- Szlak Świętej Anny.

INFRASTRUKTURA KOMUNALNA

Łączna długość sieci wodociągowej w obszarze Białego Śląska w 2014 roku wynosiła 1 789 km i w stosunku do roku 2000 wzrosła o 27,9% tj. o ponad 390 km. W analogicznym okresie w województwie śląskim łączna długość analizowanej infrastruktury wzrosła o 20,7%. Długość sieci kanalizacyjnej w obszarze Białego Śląska w odniesieniu do roku 2000 wzrosła o 131,5% czyli o prawie 725 km (w województwie śląskim o 148,7%) i wyniosła w 2014 roku długość 1 275,6 km. Do gmin Białego Śląska, które zanotowały najwyższy wzrost długości infrastruktury wodociągowej należą Ciasna i Pawonków. Natomiast w przypadku sieci kanalizacyjnej największy wzrost w wartościach względnych zanotowały: Miasteczko Śląskie oraz Ciasna, a w wartościach bezwzględnych Bytom i Tarnowskie Góry.

Wykres 38 Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w obszarze Białego Śląska w latach 2000-2014 (km).

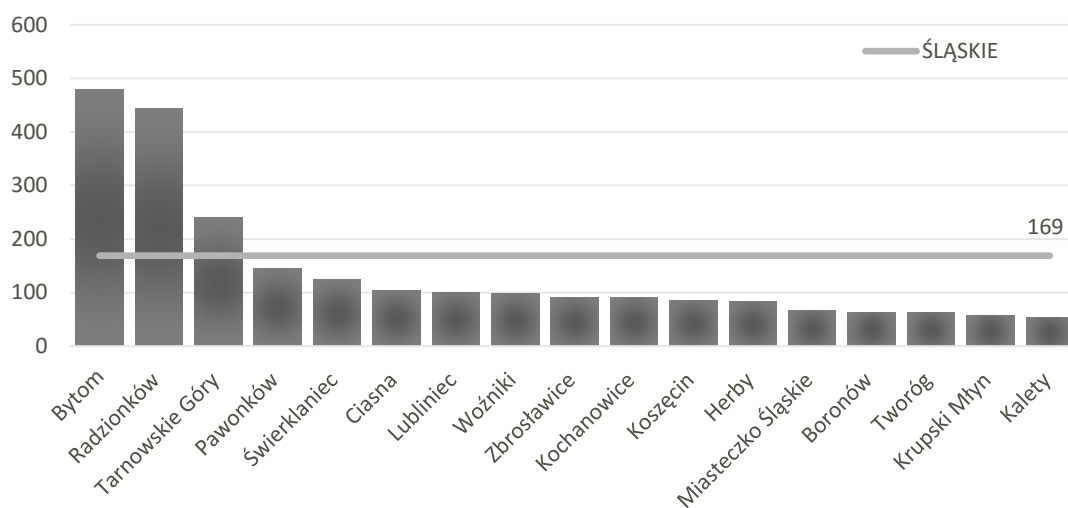

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

⁴⁵ www.powiat.tarnogorski.pl 27.05.2016

Najdłuższa sieć zarówno pod względem długości, jak i w przeliczeniu na powierzchnię, występuje w Bytomiu oraz Tarnowskich Górach. Wskaźnik długości sieci wodociągowej rozdzielczej na 100 km² w Bytomiu wynosi ponad 400 km tymczasem dla województwa jako całości wskaźnik wynosi 169 km. Znacząco powyżej średniej wojewódzkiej plasuje się także Radzionków.

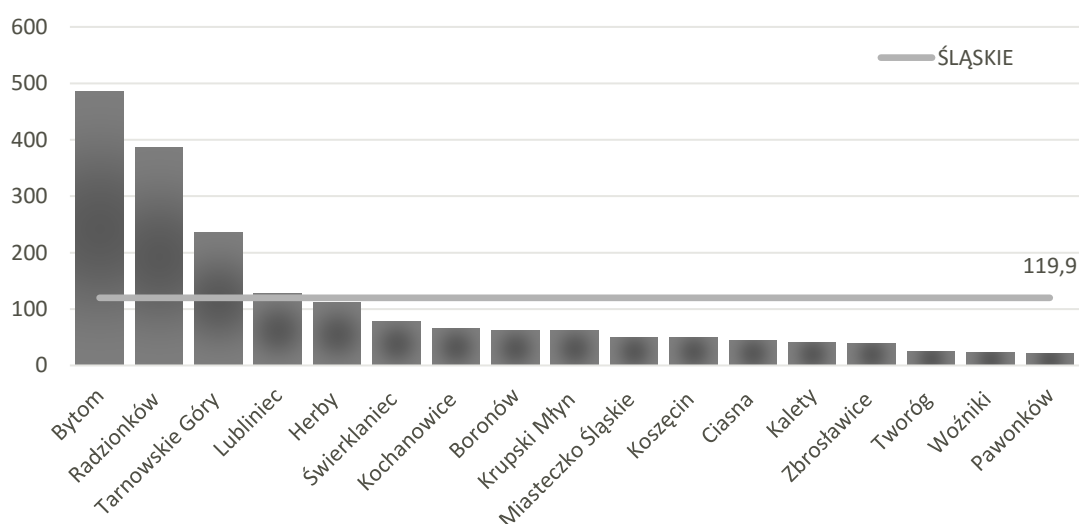
Wykres 39 Sieć rozdzielcza wodociągowa na 100 km² w gminach Białego Śląska w 2014 r. (km).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W przypadku sieci rozdzielczej kanalizacyjnej w przeliczeniu na 100 km² podobnie najwyższe wartości osiąga Bytom i Radzionków. Powyżej średniej wojewódzkiej plasują się także miasta powiatowe: Tarnowskie Góry i Lubliniec.

Wykres 40 Sieć rozdzielcza kanalizacyjna na 100 km² w gminach Białego Śląska w 2014 r. (km).

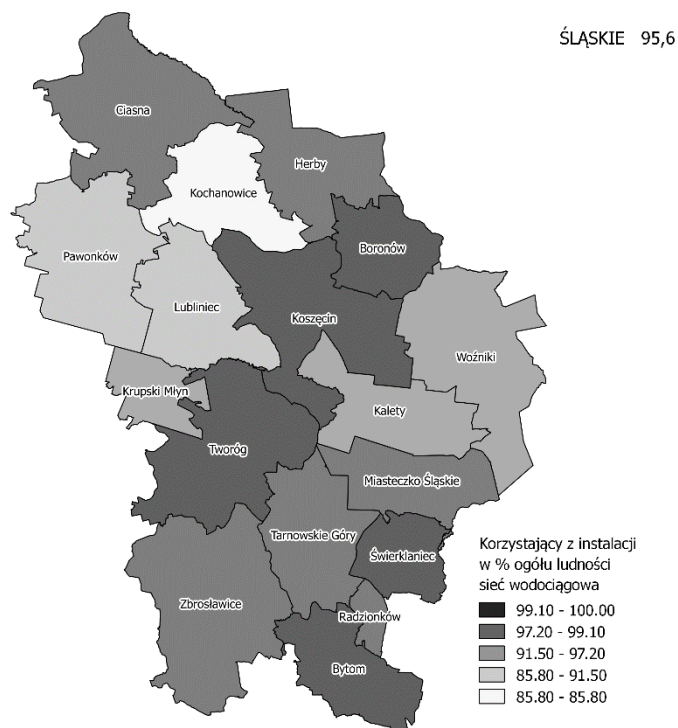

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Odsetek korzystających z sieci wodociągowej w województwie śląskim w 2014 roku wynosił 95,6%. W analizowanym okresie w obszarze Białego Śląska największy odsetek osób korzystał z wodociągów w: Bytomiu i

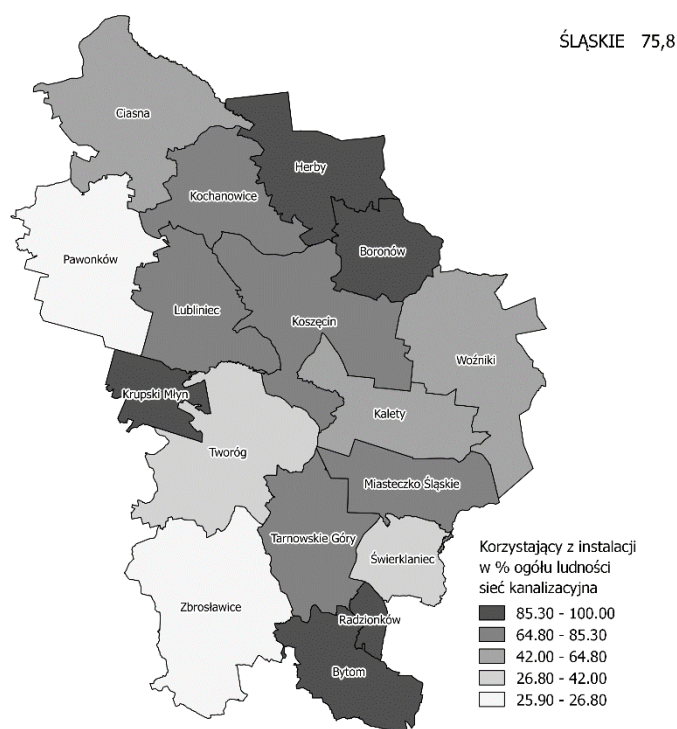
Świerklańcu (100%) oraz Tworogu, Zbrosławicach, Koszęcinie, Herbach i Boronowie (powyżej 99%). Tymczasem najmniej w Kochanowicach (85,8%). W przypadku sieci kanalizacyjnej również Bytom charakteryzuje się największym odsetkiem osób korzystających (100%). Powyżej 90% mieszkańców korzysta z sieci kanalizacyjnej w Boronowie, Herbach oraz Świerklańcu. Najmniej natomiast w Pawonkowie i Zbrosławicach.

Rysunek 18 Korzystający z instalacji wodociągowych w % ogółu ludności w gminach Białego Śląska w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Rysunek 19 Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ogółu ludności w gminach Białego Śląska w 2014 r.

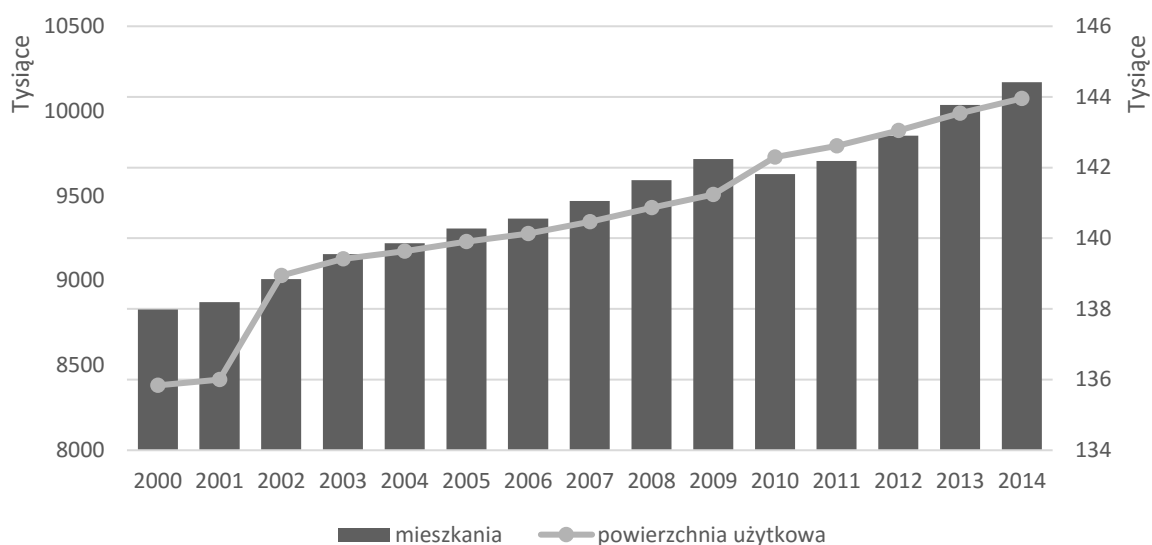
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

INFRASTRUKTURA MIESZKANIOWA

W obszarze Białego Śląska w 2014 roku zlokalizowanych było 144,4 tys. mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 10 074,3 m². Najwięcej mieszkań było w Bytomiu, Tarnowskich Górach oraz Lublińcu. W stosunku do roku 2000 liczba mieszkań wzrosła o 4,7% tj. o 6,4 tys. Tendencja była niższa niż dla województwa ogółem (wzrost o 8,6%). W wyniku zwiększenia liczby mieszkań wzrosła również powierzchnia użytkowa o 20,2%. Najwięcej mieszkań i powierzchni użytkowej (ilościowo) przybyło w Bytomiu oraz Tarnowskich Górach. Procentowo największe wzrosty liczby mieszkań charakteryzowały gminy Herby i Kochanowice, a powierzchni użytkowej: Boronów i Świerklaniec. W dwóch gminach (Miasteczko Śląskie oraz Zbroslawice) zanotowano spadek liczby mieszkań.

Z wszystkich mieszkań zlokalizowanych w obszarze Białego Śląska w 2014 roku 17,1 tys. stanowiło zasoby gmin (11,9% ogółu mieszkań). Najwięcej z nich mieściło się w Bytomiu (12,5 tys.), a następnie w Tarnowskich Górach (1,7 tys.). Z wszystkich tych mieszkań 1,5 tys. było pustostanami, w tym aż 1,4 tys. zlokalizowanych było w Bytomiu. Liczba pustostanów w zasobach gmin zlokalizowanych w obszarze Białego Śląska jest stosunkowo wysoka i stanowi 23% ogółu pustostanów w województwie.

Wykres 41 Liczba mieszkań i powierzchnia użytkowa mieszkań zlokalizowanych w obszarze Białego Śląska w latach 2000-2014 (szt., m²).⁴⁶

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Generalnie teren Białego Śląska charakteryzuje się stosunkowo małą liczbą mieszkań, ale dużymi pod względem powierzchni. Najwięcej mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest w Bytomiu (425,2), następnie w Tarnowskich Górach (385,6). W pozostałych gminach wskaźnik jest niższy niż dla województwa jako całości, a najniższe wartości przyjmuje w Ciasnej, Kochanowicach oraz Świerklańcu (około 280). Największe mieszkania zlokalizowane są w Boronowie, Kochanowicach, Świerklańcu i Zbrosławicach (średnie powierzchnia powyżej 100 m²), z kolei najmniejsze w Bytomiu i Krupskim Młynie (jedyne gminy, dla których wartość wskaźnika kształtuje się poniżej średniej dla województwa). Przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę najwyższa jest w Koszęcinie, Woźnikach oraz Świerklańcu (powyżej 30 m²), z kolei najniższa w Krupskim Młynie i Miasteczku Śląskim.

Tabela 18 Wybrane wskaźniki dotyczące mieszkalnictwa w gminach w obszarze Białego Śląska i województwie śląskim w 2014 r.

Obszar	przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	mieszkania na 1000 mieszkańców
ŚLĄSKIE	70,2	26,5	377,5
Bytom	54,7	23,3	425,2
Lubliniec	79,3	28,3	356,8
Boronów	100,7	29,0	288,0
Ciasna	97,2	27,4	282,1
Herby	84,4	29,0	344,2
Kochanowice	101,5	28,1	276,9
Koszęcin	98,1	31,7	323,3
Pawonków	95,8	28,8	300,7

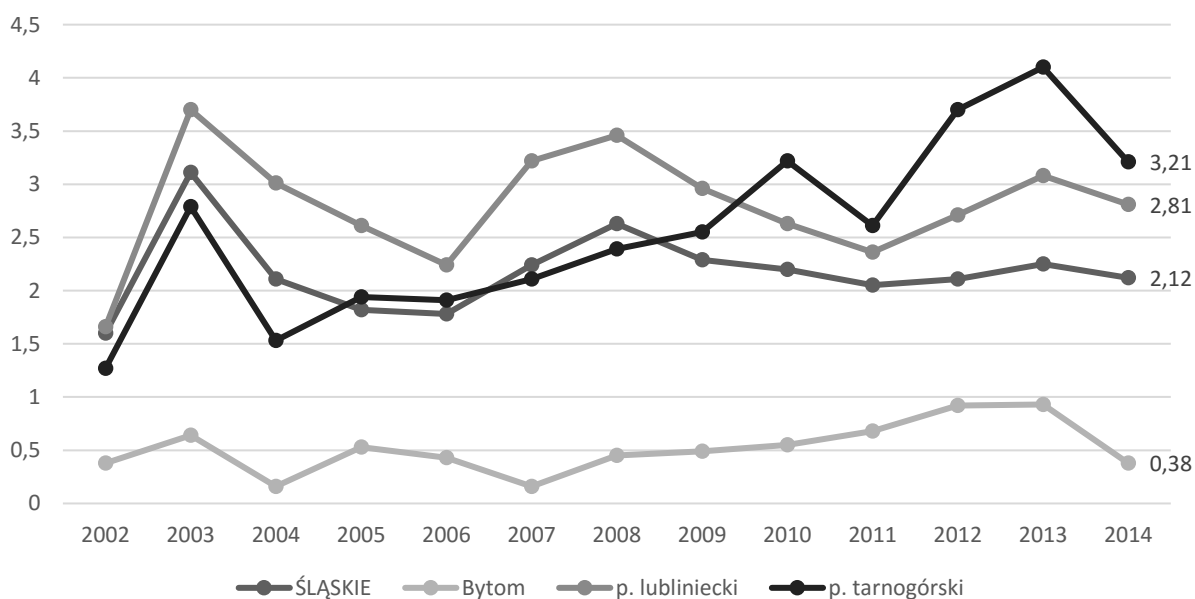
⁴⁶ W 2002 roku nastąpiła zmiana w metodologii gromadzenia danych.

Woźniki	98,5	31,1	316,1
Tarnowskie Góry	76,6	29,5	385,6
Kalety	82,9	29,8	359,3
Krupski Młyn	64,6	23,5	363,6
Miasteczko Śląskie	70,4	21,9	311,3
Radzionków	78,0	27,1	347,3
Świerklaniec	109,0	30,6	281,1
Tworóg	97,3	29,7	305,7
Zbrosławice	102,1	29,2	286,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W 2014 roku w województwie śląskim w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w oddano 2,12 mieszkań była to wartość niższa niż dla powiatów tarnogórskiego (3,21) czy lublinieckiego (2,81), ale znacznie wyższa niż dla Bytomia (0,38). W odniesieniu do roku 2002 sytuacja dotycząca liczby mieszkań poprawiła się w powiecie tarnogórskim oraz lublinieckim, natomiast w przypadku Bytomia można wskazać tylko niewielkie wahania, które znacznie nie zmieniły liczby oddawanych mieszkań.

Wykres 42 Mieszkania oddane do użytku na 1000 mieszkańców w Bytomiu i powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w latach 2002-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Wśród oddawanych mieszkań zdecydowanie dominuje budownictwo indywidualne (82,8% ogółu mieszkań oddanych w obszarze Białego Śląska w 2014 roku). Poza tym w analizowanym okresie oddano mieszkania komunalne (powiat lubliniecki) oraz zakładowe (powiat tarnogórski).

2.5 ANALIZA OBSZARU W SFERZE OCHRONY ŚRODOWISKA NATURALNEGO

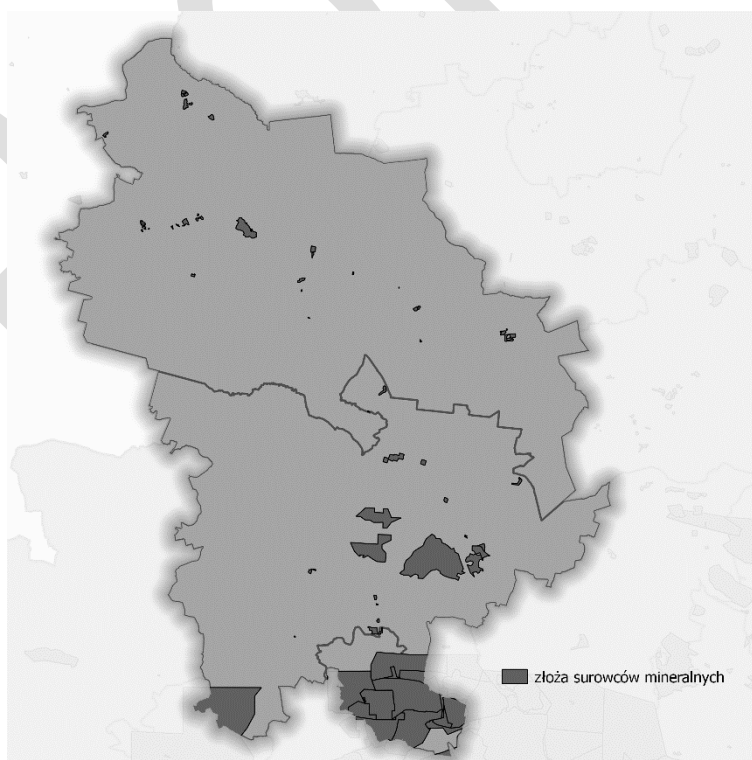
ZASOBY PRZYRODNICZE

Obszar Białego Śląska położony jest w obrębie Wyżyny Śląskiej, Niziny Śląskiej oraz Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej. Jedną z najbardziej charakterystycznych form jest Garb Tarnogórski, składający się z odosobnionych wzgórz skalistych (najwyższe to Księża Góra 353,5 m n.p.m.).

Obszar znajduje się w zlewisku dwóch rzek: Odry i Wisły. Przepływają tutaj takie rzeki jak: Mała Panew, Stoła, Drama, Brynica, Liswarta, Szarlejka. Ponadto zlokalizowany jest tutaj sztuczny zbiornik Kozłowa Góra oraz inne takie jak Nakło-Chechło czy Zielona.

Obszar bogaty jest w złoża surowców mineralnych. W obszarze Bytomia zdecydowanie dominują złoża węgla kamiennego, choć również pojawiają się one w obszarze południowej części powiatu tarnogórskiego. Oprócz węgla kamiennego w Bytomiu występują także surowce ilaste ceramiki budowlanej (gliny i ił), dolomity oraz złoża piasków budowlanych. W powiecie tarnogórskim można spotkać: złoża rudy cynku i ołowiu, kruszywa naturalne, dolomity, kamienie drogowe i budowlane, piaski, wapienie i margle oraz surowce ilaste (złoża kopalin ceglarskich oraz glin ceramiki). Natomiast powiat lubliniecki obfituje w kruszywa naturalne (złoża mieszanek żwirowo-piaskowych, pisaków, żwirków) oraz złoża glinu (glin ceramiki budowlanej i pokrewnych oraz kaolmitowy).

Rysunek 20 Złoża surowców mineralnych w obszarze Białego Śląska.

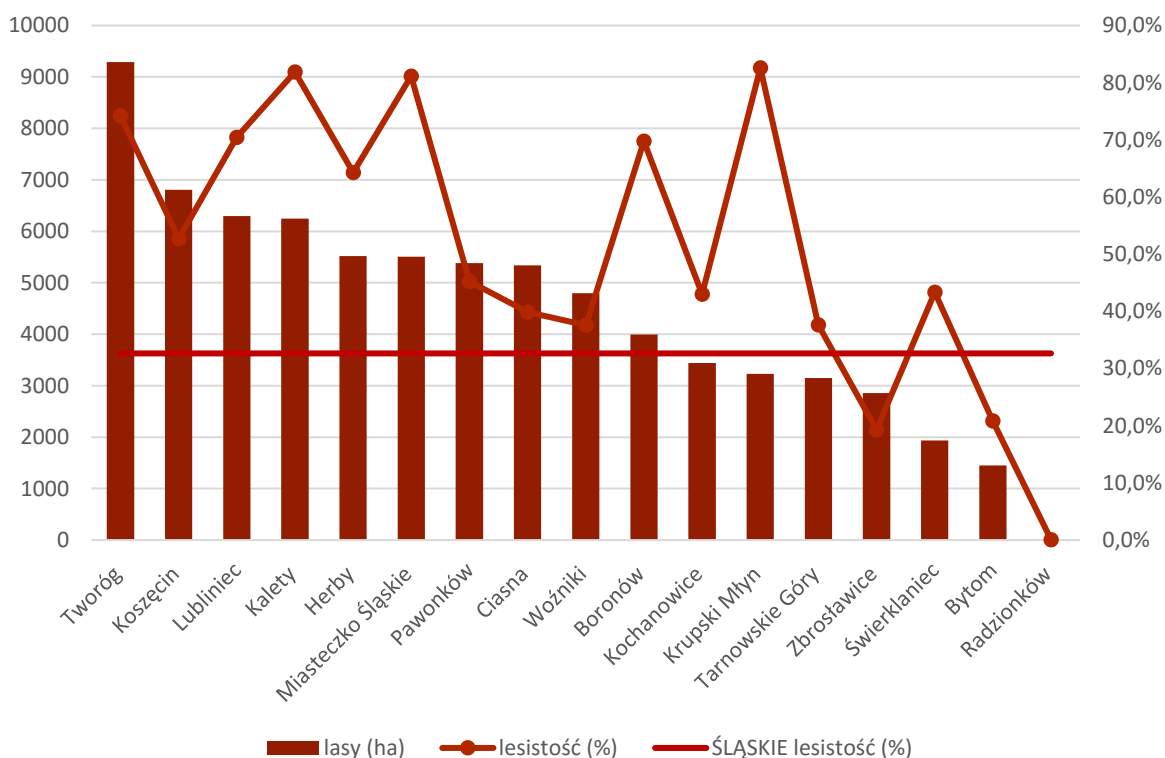
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego.

Ukształtowanie terenu oraz lokalizacja złóż wpływają na zasoby przyrodnicze i kulturowe regionie, jak również na zanieczyszczenie środowiska i jakość przestrzeni.

Połowa obszaru Białego Śląska to tereny leśne (75,2 tys. ha). Ilościowo największą powierzchnią terenów leśnych charakteryzują się gminy w powiecie lublinieckim (41,6 tys. ha), następnie w powiecie tarnogórskim⁴⁷ (32,2 tys. ha). W Bytomiu takich terenów jest zaledwie 1,4 tys. ha. Jednak analizując już lesistość, czyli udział lasów w powierzchni ogółem to w powiecie tarnogórskim wskaźnik ten wynosi najwięcej (53,8%), następnie w powiecie lublinieckim (50,6%). W Bytomiu lesistość wynosi zaledwie 1,7%.

Analizując poziom gmin największa powierzchnia terenów leśnych znajduje się w Tworogu (9,3 tys. ha), następnie w Koszęcinie, Lublińcu oraz Kaletach. Najmniej występuje ich w Radzionkowie (zaledwie 1ha) oraz Bytomiu. Wskaźnik lesistości najwyższe wartości przyjmuje w Krupskim Młynie (82,6%) oraz w Kaletach i Miasteczku Śląskim (po ok. 81%). Wartości niższe niż dla województwa śląskiego tj. 32,6% notuje się w gminach: Zbrostawice, Bytom i Radzionków.

Wykres 43 Powierzchnia lasów oraz ich udział w powierzchni gmin obszaru Białego Śląska i województwa śląskiego w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W obszarze Białego Śląska znajdują się liczne formy ochrony przyrody: rezerваты przyrody, park krajobrazowy, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, obszary NATURA 2000 czy pomniki przyrody. Największym odsetkiem terenów prawnie chronionych w powierzchni ogółem charakteryzuje

⁴⁷ Powiat tarnogórski ujęty bez danych dla gminy Ożarówice

się powiat lubliniecki 34,5%. W Bytomiu odsetek ten wynosi 5,7% natomiast w powiecie tarnogórskim zaledwie 0,9%.

Powiat lubliniecki jest to obszar szczególnie cenny przyrodniczo. Zlokalizowany jest tam park krajobrazowy, rezerwy przyrody oraz użytki ekologiczne. W Bytomiu i powiecie tarnogórskim natomiast stosunkowo dużo powierzchni przeznaczono na zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Najwięcej pomników przyrody zlokalizowanych jest w powiecie tarnogórskim.

Tabela 19 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim w 2014 r.⁴⁸

	rezerwy przyrody (ha)	parki krajobrazowe (ha)	użytki ekologiczne (ha)	stanowiska dokumentacyjne (ha)	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (ha)	Pomniki przyrody (szt.)
Bytom	21,9	0	0	6	370	1
p.lubliniecki	323,7	27897,2	150,4	0	0	97
p.tarnogórski	2,7	0	50,39	0	512,3	150

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W powiecie lublinieckim zlokalizowany jest jedyny park krajobrazowy w obszarze Białego Śląska – jest to park **Lasy nad Górną Liswartą** (jeden z ośmiu parków w województwie). Park został utworzony w 1998 roku i zajmuje powierzchnię 38,7 tys. ha. Oprócz powiatu lublinieckiego, tj. gmin Boronów, Woźniki, Koszęcin, Herby, Kochanowice i Ciasna, jego obszar obejmuje część powiatu kłobuckiego oraz częstochowskiego.

Do rezerwatów przyrody⁴⁹ zlokalizowanych w obszarze Białego Śląska należą:

- Segiet (pow. 24,54 ha) – Tarnowskie Góry, Bytom
- Cisy nad Liswartą (21,16 ha) – Herby
- Cisy w Łębkach (23,84 ha) – Herby
- Cisy koło Sierakowa (8,05 ha) – Ciasna
- Jeleniach Mikuliny (120,26 ha) – Koszęcin
- Rajchowa Góra (8,20 ha) – Boronów
- Góra Grojec (17,53 ha) – Woźniki
- Łęg nad Młynówką (126,79 ha) – Ciasna

Użytki ekologiczne:

- Tworóg: Bagno koło Mikołeski (7,8 ha)

⁴⁸ Powiat tarnogórski ujęty bez danych dla gminy Ożarówce

⁴⁹ Rejestr Form Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego prowadzony przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska <http://bip.katowice.rdos.gov.pl/>

- Herby: Bagienko w Pietrzakach (0,94 ha)
- Lubliniec: Piegża (57,57 ha)
- Kalety: Łąka trzęślicowa w Kaletach (7,52 ha)
- Koszęcin: Torfowisko w Strzebinu (0,24 ha), Torfowisko Dubiele (2,74 ha), Łąka Trzcionka (8,53 ha), Żwirowiska w Cieszowej (28,14 ha)
- Krupski Młyn: Torfowisko w Kotach (10,93 ha), Staw Potępa (3 ha), Starorzecze Małej Panwi Stara Rzeka (0,99 ha), Staw Borowiany (2,1 ha), Staw Stawki (1,79 ha), Staw Oczko (0,96 ha)
- Kochanowice: Brzoza (52,28 ha)

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe:

- „Żabie Doły” (217,66 ha) – Bytom, Chorzów
- „Suchogórski Labirynt Skalny” (19,84 ha) – Bytom
- „Park w Reptach i dolina Dramy” (475,51 ha) - Tarnowskie Góry, Zbrostawice
- „Doły Piekarskie” (26,79 ha) - Tarnowskie Góry
- „Pasieki” (10 ha) – Miasteczko Śląskie
- Miechowicka Ostoja Leśna (305 ha) – Bytom

W obszarze Białego Śląska występuje tylko jedno stanowisko dokumentacyjne – stanowisko przyrody nieożywionej wyrobiska powierzchniowego dolomitu „Błachówka” (6 ha) – Bytom Bobrowniki.

Ponadto należy wskazać na obszary NATURA 2000. W analizowanym obszarze występują⁵⁰:

- Bagno Bruch koło Pyrzowic
- Bagno w Korzonku
- Dolina Małej Panwi
- Łęgi w lasach nad Liswartą
- Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie

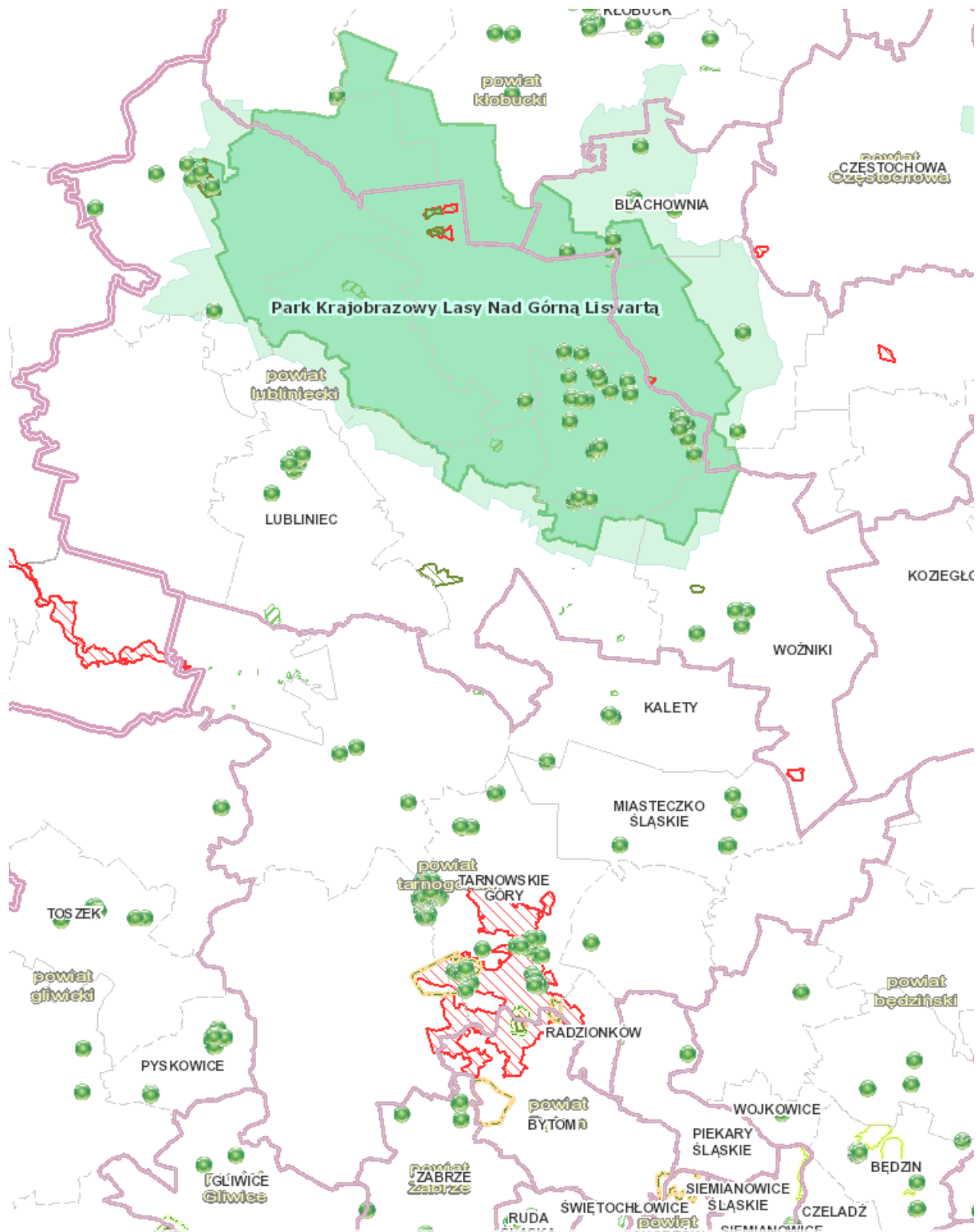
W Radzionkowie zlokalizowany jest również Śląski Ogród Botaniczny w Radzionkowie będący częścią Związku Stowarzyszeń - Śląski Ogród Botaniczny. Jest to obszar siedlisk naturalnych oraz kolekcji roślin ozdobnych. Celem działalności Ogródu jest ochrona gatunków roślin oraz rzadkich zbiorowisk roślinnych zagrożonych w środowisku naturalnym. Na jego obszarze zorganizowano dwa działki :

- kolekcji tematycznych obejmujące kolekcje prezentujące różnorodność form roślin drzewiastych,

⁵⁰ <http://natura2000.gdos.gov.pl/> 22.05.2016

- kolekcji siedliskowych obejmujące rzadkie i zagrożone zbiorowiska roślinne naturalnie występujące w środowisku.

Rysunek 21 Ochrona przyrody w obszarze Białego Śląska.

Źródło: ORSIP, 22.05.2016 r.

Projekt

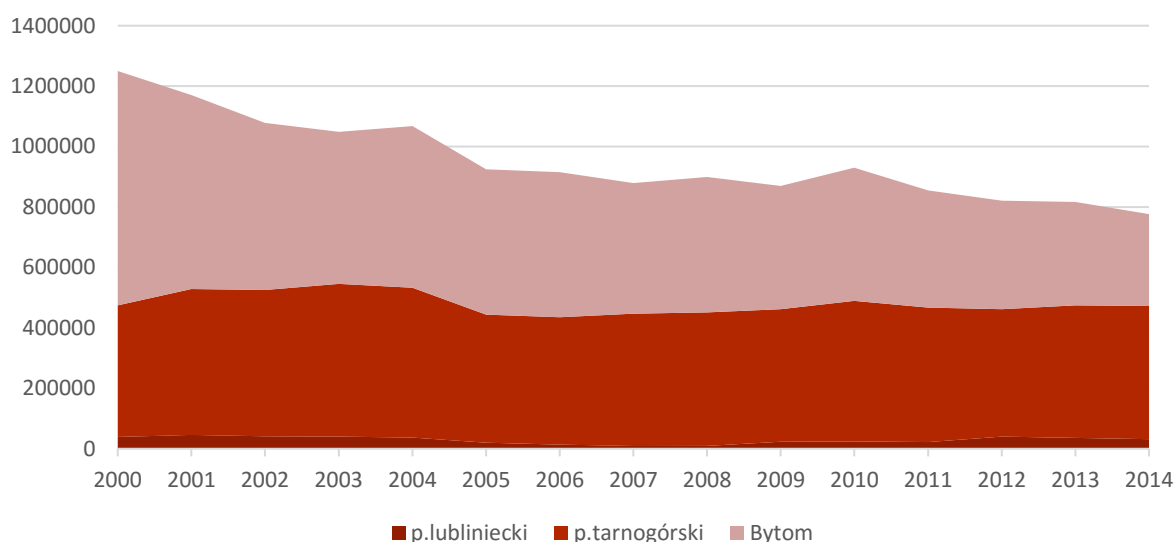
ZANIECZYSZCZENIE ŚRODOWISKA

Czynnikiem w istotnym stopniu wpływającym na jakość życia w obszarze oraz stan zdrowia mieszkańców jest poziom zanieczyszczenia środowiska.

W 2014 roku zakłady szczególnie uciążliwe zlokalizowane w obszarze Białego Śląska wyemitowały łącznie do atmosfery 776,3 tys. ton zanieczyszczeń gazowych, co stanowiło zaledwie 2,1% ogółu tego typu zanieczyszczeń w województwie. Najwięcej zanieczyszczeń wyemitowały zakłady z powiatu tarnogórskiego (440,9 tys. ton) oraz Bytomia (303,7 tys. ton), natomiast w powiecie lublinieckim łączna emisja wyniosła zaledwie 31,7 tys. ton.

Na przestrzeni ostatnich lat emisja zanieczyszczeń gazowych sukcesywnie spada. W odniesieniu do roku 2000 emisja została ograniczona o 37,9%, z czego największy spadek zanotował Bytom (60,8%). W powiecie tarnogórskim nastąpił niewielki przyrost emisji – o 1,3%.

Wykres 44 Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim w latach 2000-2014 (tys. ton).

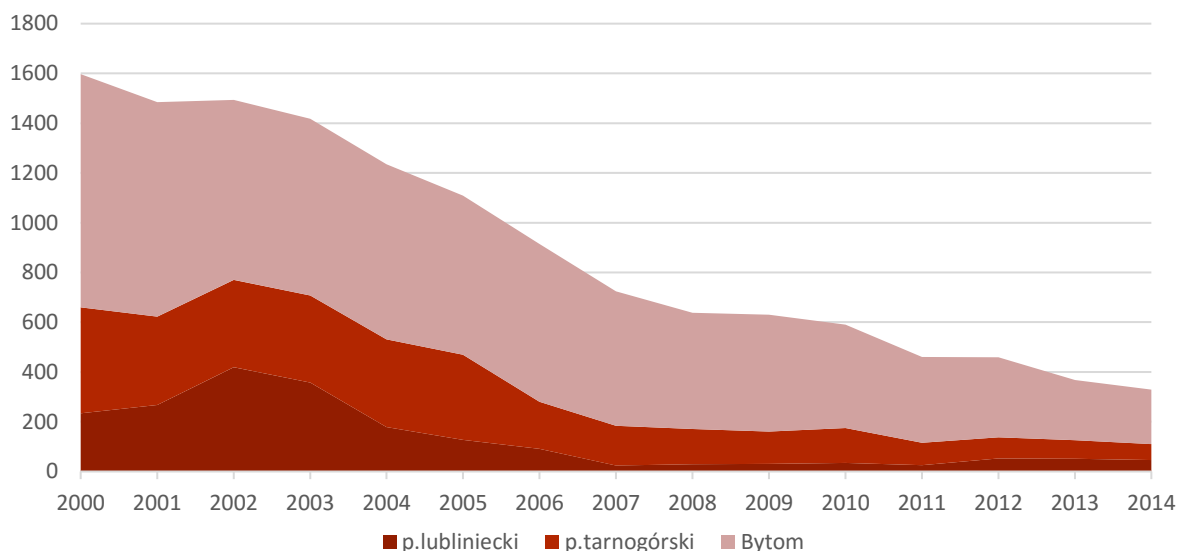
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W 99,3% do atmosfery emitowany jest dwutlenek węgla (w 2014 jego łączna emisja w obszarze Białego Śląska wyniosła 771,3 tys. ton). W następnej kolejności emitowany był dwutlenek siarki (2,4 tys. ton/rok), tlenek węgla (1,7 tys. ton/rok) oraz tlenek azotu (0,8 tys. ton/rok). W przypadku wszystkich związków Bytom i powiat lubliniecki zanotowały spadek emisji w odniesieniu do roku 2000. Powiat tarnogórski w przypadku dwutlenku węgla i tlenku węgla zanotował wzrost. Również w przypadku tych związków powiat tarnogórski jest największym emitentem w obszarze Białego Śląska. Najwięcej tlenku azotu i dwutlenku siarki emitują do atmosfery zakłady zlokalizowane w Bytomiu.

W 2014 roku emisja zanieczyszczeń pyłowych w obszarze Białego Śląska wyniosła 329 tys. ton (3,2% tego typu zanieczyszczeń w województwie). Największym emitentem tych zanieczyszczeń były zakłady zlokalizowane w Bytomiu (219 tys. ton), w mniejszym stopniu w powiecie tarnogórskim (64 tys. ton) i powiecie lublinieckim (46 tys. ton). W odniesieniu do roku 2000 nastąpił znaczny spadek emisji – w całym obszarze o 79,4%. Największy

spadek emisji zanieczyszczeń pyłowych zanotowały zakłady działające w powiecie tarnogórskim (85%), następnie w powiecie lublinieckim (80,3%), a na końcu w Bytomiu (76,6%). Mimo znacznego spadku zanieczyszczeń w Bytomiu nadal bardzo wysoko utrzymuje się wskaźnik wielkości emisji zanieczyszczeń pyłowych w przeliczeniu na 1km². Dla województwa śląskiego wartość ta wynosi 0,83, natomiast dla Bytomia aż 3,17.

Wykres 45 Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim w latach 2000-2014 (tys. ton).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Najwięcej zanieczyszczeń pyłowych pochodziło ze spalania paliw, bo aż 80,2% (tj. 264 tys. ton). Spadek emisji w odniesieniu do roku 2000 wyniósł dla całego obszaru 80,1%, a dla powiatu tarnogórskiego aż 88,9%.

Istotną informacją jest także odsetek zanieczyszczeń zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w ogóle zanieczyszczeń wytworzonych. W przypadku zanieczyszczeń pyłowych odsetek ten jest bliski 100%. Dla województwa śląskiego wynosi 99,7%, a dla powiatu tarnogórskiego 99,9%, lublinieckiego 98,2% i Bytomia 98,1%. Dużo niższe wyniki osiąga redukcja zanieczyszczeń gazowych. Dla województwa śląskiego wskaźnik ten wynosi 27,5%, a dla powiatu lublinieckiego 29%, Bytomia 11,4%. Szczególnie wysokie wartości osiąga redukcja zanieczyszczeń w powiecie tarnogórskim, gdzie wskaźnik wynosi 96,5%.

Do kluczowych wyzwań środowiskowych na terenie obszaru funkcjonalnego m.in. wpływających na zdrowie mieszkańców i obniżające atrakcyjność obszaru zaliczyć należy:

- składowisko odpadów niebezpiecznych pochodzących z Zakładów Chemicznych „Tarnowskie Góry”
- działalność produkcyjną Huty Cynku „Miasteczko Śląskie” S.A.

Działalność przemysłowa na Zakładów Chemicznych „Tarnowskie Góry” obejmowała wydobycie rudy srebra i ołowiu, następnie rozwijano produkcję atunu glinowo-potasowego i kwasu siarkowego oraz produkcję farb olejnych, dwuchromianu sodu i chlorku baru, kwasu borowego, boraksu, azotanu baru, siarczanu baru, tlenku cynkowego, siarczanu cynkowego oraz nadboranu sodowego, siarczanu glinowego, litopon 30%, boraksu,

nadboranu sodowego oraz chlorku barowego, siarczanu barowego, siarczanu miedziowego, siarczanu cynkowego i ałunu glinowo-potasowego. Odpady poprodukcyjne zostały składowane na niezabezpieczonym gruncie o powierzchni ok. 28 ha powodując przenikanie toksycznych substancji (głównie: boru, baru, strontu, arsenu, miedzi, cynku) do gleby, wód powierzchniowych i podziemnych, co spowodowało realne zagrożenie dla Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) 330 Gliwice, który stanowi rezerwar wody pitnej dla ok. 600 tys. mieszkańców województwa śląskiego⁵¹.

Pomimo znacznych nakładów oraz podejmowanych działań na rzecz unieszkodliwienia tego zagrożenia składowisko stanowi nadal jeden z głównych obszarów problemowych wymagających znacznych nakładów finansowych.

Znacznym źródłem zanieczyszczeń jest również działalność produkcyjna Huty Cynku „Miasteczko Śląskie” S.A.. Badania wód potoku Woda Graniczna prowadzone w celu zbadania wpływu odprowadzanych wód z Huty na całą zlewnię Stoły i Małej Panwi potwierdzają zanieczyszczenie cieku. Spośród badanych elementów fizykochemicznych poniżej potencjału dobrego zaklasyfikowano: OWO, przewodność, azot amonowy, azot Kjeldahla, azot ogólny, fosforany oraz cynk i tal. Badane substancje priorytetowe – kadm i ołów przekraczały środowiskowe normy jakości dla stężeń średniorocznych, a kadm dla maksymalnych⁵². Raport z badań dzieci w zakresie narażenia na ołów w 2014 r. przeprowadzony przez Fundację Na Rzecz Dzieci „Miasteczko Śl.” wykazał wyniki w przedziale 0,9-19,5 µg Pb/dl(B), które są identyczne do uzyskanych w 2013 r. z tendencją regresu (wzrost śr. stężeń oraz 2-krotny wzrost przypadków podwyższonych stężeń ołowiu (powyżej 6 µg Pb/dl oraz wyższych) przy stężeniu ołowiu uznawanym za bezpieczny dla dzieci <2 µg Pb/dl. Występuje wysoki odsetek dzieci (30-50% badanych w wieku szkoły podst. i 25% w gimnazjum) z ołowiem podwyższonym powyżej 4 µg Pb/dl. Występują częste przypadki stężeń przekroczonych (powyżej 8 i 10 µg Pb/dl). Odnotowano także jeden wynik wysoki 19 µg Pb/dl.

JAKOŚĆ PRZESTRZENI

Jakość przestrzeni ma coraz większe znaczenie w kontekście atrakcyjności miejsca zamieszkania. Analizując przestrzeń należy zwrócić uwagę zarówno na obecne zagospodarowanie terenów (udział terenów zieleni), jak również aktywność władz zmierzająca do polepszenia tego stanu.

Jakość przestrzeni (zwłaszcza w obszarach miejskich) wiąże się z występowaniem tzw. terenów zieleni. W obszarze Białego Śląska zlokalizowanych jest 30 parków spacerowo-wypoczynkowych (w tym 12 w Bytomiu, a 13 w powiecie tarnogórskim, 5 w powiecie lublinieckim) oraz 173 zieleńce (89 w powiecie lublinieckim, 64 w powiecie tarnogórskim i 20 w Bytomiu).

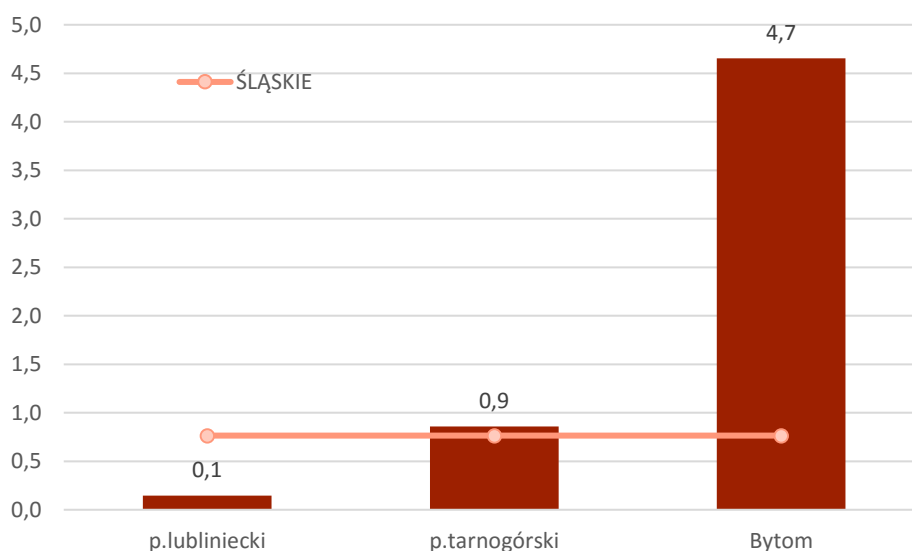
⁵¹ Mariusz Wasik, Zespół Ochrony Atmosfery i Powierzchni Ziemi, WFOSiGW w Katowicach, <http://www2.wfosigw.katowice.pl/>

⁵² „Stan środowiska w województwie śląskim w 2013 r.”, WIOŚ w Katowicach s. 72, 95

Łączna powierzchnia parków spacerowo-wypoczynkowych w obszarze Białego Śląska wynosi 595,90 ha co stanowi aż 15% powierzchni parków w województwie. Nieco mniej, głównie ze względu na charakter terenu stanowią tereny zieleni osiedlowej (330,08 ha) oraz zieleń uliczna (187,60 ha). Powierzchniowo najmniej jest zieleńców (69,66 ha). Największa powierzchnia terenów zieleni osiedlowej oraz zieleni ulicznej przypada na Bytom, zieleńców na powiat lubliniecki natomiast parków na powiat tarnogórski.

Tereny zieleni występują głównie na terenach miejskich, dlatego analizując udział tego typu obszarów w powierzchni ogółem można zauważyć znaczną przewagę wskaźnikową Bytomia (4,7%) nad powiatami tarnogórskim (0,9%) i lublinieckim (0,1%). Schodząc na poziom gmin znaczny odsetek analizowanych terenów posiadają także: Radzionków (4,8%), Tarnowskie Góry (3,4%) oraz Świerklaniec (3,8%). Dla pozostałych gmin Białego Śląska wskaźnik wynosi poniżej 1%.

Wykres 46 Udział terenów zieleni w powierzchni ogółem w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w 2014 r. (%)

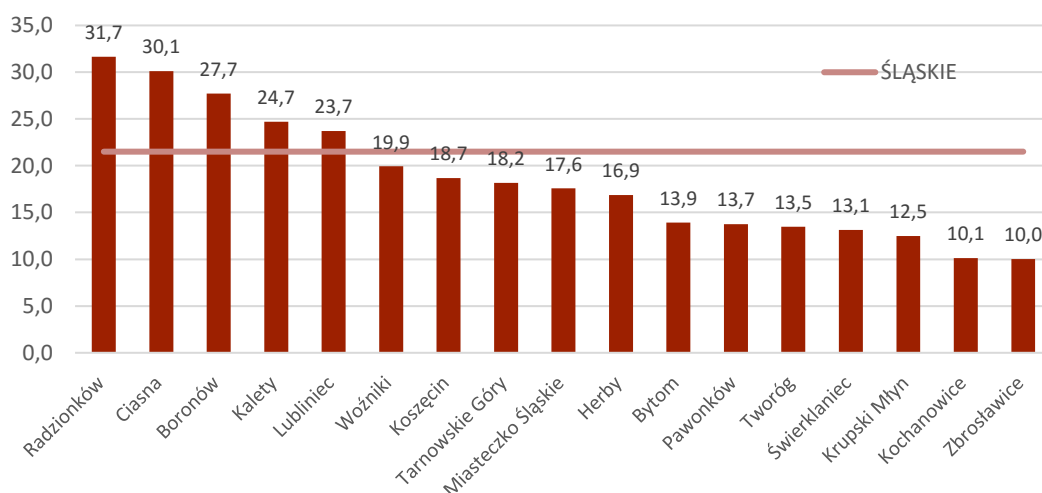

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W celu poprawy warunków w miastach i gminach władze podejmują się licznych inwestycji. Łączne wydatki inwestycyjne miast i gmin Białego Śląska w 2014 roku wyniosły 233,5 mln i były prawie 6-krotnie wyższe niż w 2000 roku (dla porównania wydatki łącznie we wszystkich miastach i gminach województwa wzrosły 3,5-krotnie). Najwyższy wzrost wydatków inwestycyjnych zanotowały Radzionków oraz Ciasna.

Wzrost wydatków przełożył się na wskaźnik udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem. Najwyższe wartości wskaźnik przyjął w Radzionkowie i Ciasnej (powyżej 30%). Stosunkowo wysokie wartości (wyższe od średniej dla województwa) charakteryzują także: Boronów, Kalety i Lubliniec. Najmniejszą część budżetu przeznaczają na inwestycje w Zbrosławicach i Kochanowicach.

Wykres 47 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w gminach Białego Śląska w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Niektóre z podjętych inicjatyw współfinansowane są ze środków Unii Europejskiej. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 można było sfinansować m.in. działania rewitalizacyjne w miastach. Łącznie w ramach Priorytetu w obszarze Białego Śląska zostało sfinansowanych 13 projektów na łączną wartość 74,2 mln złotych. Najwięcej projektów zostało zgłoszonych w Bytomiu (9 projektów o łącznej wartości 53,4 mln). W powiecie tarnogórskim (w obszarze Białego Śląska) zrealizowano 3 projekty (14,7 mln), a w powiecie lublinieckim 1 projekt (6,1 mln).

Tabela 20 Projekty zrealizowane w ramach RPO WSL 2007-2013 Priorytet VI Zrównoważony rozwój miast w obszarze Białego Śląska.⁵³

Z obszaru miasta Bytom	
1.	Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa budynku biurowego na zakład aktywności zawodowej o profilu restauracyjnym wraz ze zmianą sposobu jego użytkowania w Bytomiu
2.	Rewitalizacja zasobów mieszkalnych Górnicy Spółdzielni Mieszkaniowej przy ul. Łużyckiej nr 52-56, 58-64, 66-68, 70-74, 76-82 w Bytomiu.
3.	Rewitalizacja terenów po byłej KWK Rozbark - Etap I budynek cechowni i administracyjny
4.	Rewitalizacja zaniedbanych przestrzeni miejskich poprzez utworzenie Kolorowych Podwórek w Bytomiu
5.	Rewitalizacja Zespołu Zabytkowego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Bytomiu. Etap 1. Rewitalizacja Cisy Syjonu na potrzeby działalności Centrum Ewangelickiego im. Matki Ewy
6.	Rewitalizacja przemysłowych dzielnic Bytomia - utworzenie nowoczesnego centrum rekreacyjnego, edukacyjnego i kulturalnego na Rozbarku
7.	Rewitalizacja zasobów mieszkaniowych Spółdzielni Mieszkaniowej Miechowice przy ul. Felińskiego w Bytomiu- etap I: nr 165-187
8.	Rewitalizacja zasobów mieszkaniowych – Budynek Mieszkalny Wspólnoty Mieszkaniowej przy ul. Sikorskiego 9a-h w Bytomiu-Osiedle Gen. Ziętka
9.	Rewitalizacja zasobów mieszkaniowych – Budynek Mieszkalny Wspólnoty Mieszkaniowej przy ul. Worpie 45 w Bytomiu-Karbiu
Na terenie powiatu lublinieckiego	
10.	Rzeka jako oś rekreacji rodzinnej w Lublińcu – etap II – zagospodarowanie terenów zielonych wzdłuż rzeki Lublinicy na odcinku od ul. Grunwaldzkiej do ul. Sobieskiego.
Na terenie powiatu tarnogórskiego	
11.	Atelie rzemiosła – ośrodek dydaktyczno-szkoleniowy z praktycznymi warsztatami rzemiosła w Tarnowskich Górach
12.	Budowa systemu monitoringu w mieście Tarnowskie Góry

⁵³ W powiecie tarnogórskim nie ujęto 1 projektu realizowanego w gminie Ożarówce

13. Rewitalizacja przestrzeni miejskiej w centrum Tarnowskich Gór

Źródło: opracowanie własne na podstawie rpo2007-2013.slaskie.pl/mapa/ 26.05.2016 r.

Coraz większe znaczenie nabiera jakość inwestycji czyli realizowanie urbanistycznych i architektonicznych wizji kształtujących ciekawą przestrzeń publiczną. W województwie śląskim co roku organizowany jest Konkurs Najlepsza Przestrzeń Publiczna Województwa Śląskiego. W latach 2006-2015 łącznie do konkursu zgłoszone zostały 22 projekty. Dotyczyły one w szczególności przebudowy centrów miast (placów, skwerów), aranżacji terenów rekreacyjnych, budowy szkół i hal sportowych, zagospodarowanie terenów przemysłowych etc. Dokładny wykaz zgłoszonych inwestycji w tabeli poniżej.

Tabela 21 Inwestycje złożone w ramach konkursu Najlepsza Przestrzeń Publiczna Województwa Śląskiego z obszaru Białego Śląska w latach 2006-2015.

2006 (2)
Przebudowa Placu Mikołaja Kopernika (Lubliniec) Budowa szkoły w Kochcicach wraz z kompleksem użyteczności publicznej (Kochanowice)
2010 (2)
Forum Miejskie w Radzionkowie (Radzionków) Gminna hala sportowa przy gimnazjum w Woźnikach (Woźniki)
2011 (5)
Galeria Handlowa Agora Bytom (Bytom) Budowa wielofunkcyjnej hali sportowej Na Skarpie w Bytomiu (Bytom) Rewitalizacja Placu Jana III Sobieskiego w Bytomiu wraz z otaczającymi go budynkami użyteczności publicznej (Bytom) Dostosowanie terenu pogórniczego parku Księża Góra dla potrzeb rekreacyjno-sportowych (Radzionków) Przebudowa placu przy ul. Kuźaja 17-19 w Radzionkowie (Radzionków)
2012 (2)
Pole do ćwiczeń gry w golfa wraz z wiatą (driving range) i obiektami towarzyszącymi w Bytomiu przy ul. Zabrzeńskiej (Bytom) Zagospodarowanie terenu zielonego w rejonie Alei Solidarności w Lublińcu – Skwer Rodziny Stein (Lubliniec)
2013 (2)
Rewitalizacja terenów położonych przy rzece Lublinicy (Lubliniec) Sala Konferencyjna Budynku Hotelowo – Restauracyjnego. Rozbudowa z przebudową (Woźniki)
2014 (5)
Skwer w centrum Koszęcina przy wjeździe do Kompleksu Pałacowo-Parkowego. (Koszęcin) Kompleksowa likwidacja dzikich składowisk odpadów. (Bytom) Budowa sali gimnastycznej w Krupskim Młynie. (Krupski Młyn) Rewitalizacja amfiteatru w ramach projektu „Konservacja zabytkowych obiektów założeń Pałacowo – Parkowych w Świerklańcu jako dziedzictwa kulturowego ziemi śląskiej. (Świerklaniec) Zagospodarowanie terenu sportowo – rekreacyjnego w Krupskim Młynie. (Krupski Młyn)
2015 (4)
Centrum Dokumentacji Deportacji Górnoślązaków do ZSRR w 1945 roku (Radzionków) Przebudowa skweru wraz z zagospodarowaniem terenu wokół kościoła św. Jacka (Bytom) Przebudowa budynku byłej cechowni oraz terenów przyległych w ramach realizacji zadania pn.: „Rewitalizacja terenów po byłej KWK Rozbark” (Bytom) Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa budynku biurowego na Zakład Aktywności Zawodowej (Bytom)

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.slaskie.pl/npp> 26.05.2016 r.

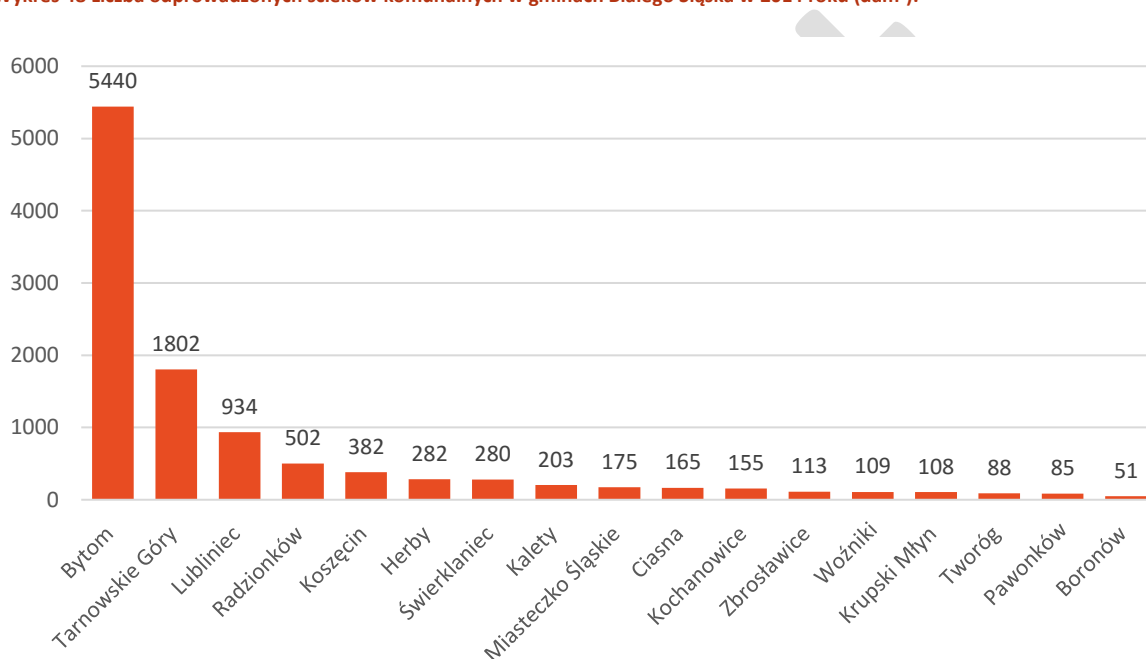
INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA

W obszarze Białego Śląska zlokalizowanych jest 29 komunalnych oczyszczalni ścieków oraz 19 oczyszczalni przemysłowych. Łączna przepustowość oczyszczalni komunalnych w 2014 roku wynosiła 76,2 tys. m³ na dobę, natomiast przemysłowych 91,2 tys. m³ na dobę. Wśród oczyszczalni komunalnych funkcjonują oczyszczalnie biologiczne oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów. Zlokalizowane są we wszystkich gminach Białego Śląska prócz Radzionkowa (miasto obsługiwane jest przez oczyszczalnię przynależną administracyjnie do Bytomia).

Oczyszczalnie przemysłowe to przede wszystkim mechaniczne, chemiczne i biologiczne, które zlokalizowane są w Bytomiu, Lublińcu, Tarnowskich Górach oraz Boronowie, Miasteczku Śląskim, Krupskim Młynie oraz Zbrostawicach.

W analizowanym okresie w obszarze Białego Śląska odprowadzono i jednocześnie oczyszczono 10,9 tys. dam^3 ścieków komunalnych. Zdecydowanie najwięcej w Bytomiu, następnie w Tarnowskich Górach, Lublińcu i Radzionkowie. Najmniej w Tworogu, Pawonkowie i Boronowie. Procentowo najwięcej ludności skorzystało z oczyszczalni ścieków w Bytomiu – 91,2% oraz powiecie lublinieckim – 78,3%, natomiast najmniej w powiecie tarnogórskim – 68,3%.

Wykres 48 Liczba odprowadzonych ścieków komunalnych w gminach Białego Śląska w 2014 roku (dam^3).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W tym samym czasie odprowadzono 21,9 tys. dam^3 ścieków przemysłowych, z czego 16,4 tys. dam^3 oczyszczono. Największy stopień oczyszczenia ścieków przemysłowych osiągnięto w Boronowie, Miasteczku Śląskim i Zbrostawicach.

Obszar Białego Śląska należy do dwóch regionów, które zostały wyznaczone w województwie śląskim w celu organizacji gospodarki odpadami. Powiat lubliniecki należy do regionu I (wraz z północną częścią województwa, natomiast powiat tarnogórski i Bytom należą do regionu II obejmującego centralną część regionu).⁵⁴ W obszarze Białego Śląska zlokalizowane są 4 składowiska odpadów komunalnych oraz 3 odpadów niebezpiecznych. Dodatkowo z danych GUS wynika, że zlokalizowane są także dzikie wysypiska (w 2014 takich wysypisk było zidentyfikowanych aż 81 w Bytomiu i 2 w powiecie lublinieckim). W zakresie segregacji i przetwarzania

⁵⁴ Planu gospodarki odpadami dla województwa śląskiego 2014 z późn. Zmianami (dok. obowiązujący)

funkcjonują 2 sortownie odpadów komunalnych oraz 10 instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych (zlokalizowanych w 7 gminach).

Oprócz odpadów komunalnych gromadzone i przetwarzane są także odpady przemysłowe. W obszarze Białego Śląska funkcjonuje 36 instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów innych niż niebezpieczne pochodzących z sektora gospodarczego zlokalizowanych w 8 gminach, a składowiska odpadów przemysłowych funkcjonują w 4 gminach.

W 2014 roku (zgodnie z danymi GUS), łącznie przemysł w obszarze Białego Śląska wytworzył 767 tys. ton odpadów, z czego zaledwie 155,3 tys. ton zostało poddanych odzyskowi przez zakłady, 12,7 tys. ton unieszkodliwiono, a 593,1 tys. ton przekazano innym odbiorcom.

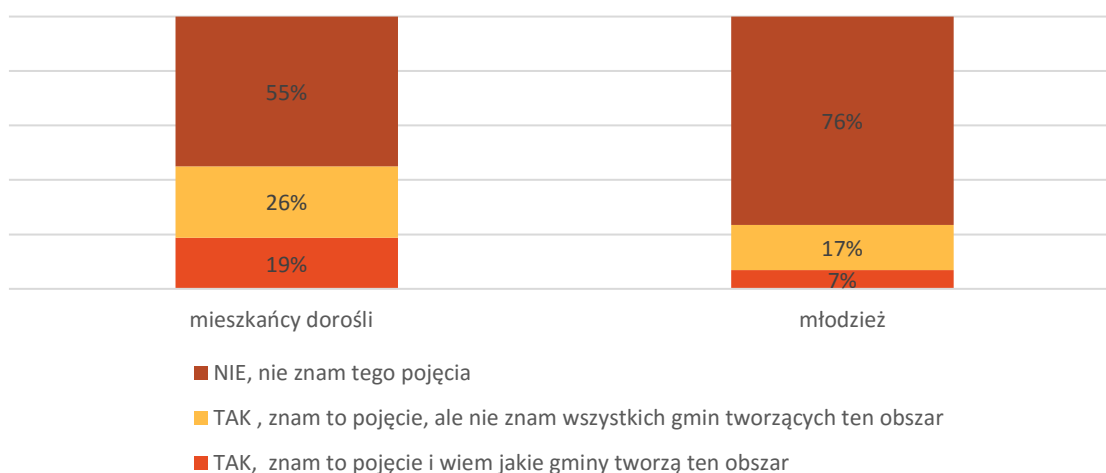
2.6 OCENA JAKOŚCI ŻYCIA I WARUNKÓW GOSPODARCZYCH OBSZARU

W toku prac związanych z przygotowaniem Strategii przeprowadzono badania opinii mieszkańców i przedsiębiorców działających w obszarze funkcjonalnym Biały Śląsk.

W badaniach przeprowadzonych metodą CAWI i wywiadów telefonicznych – badanie przedsiębiorców, wzięło udział 1175 osób, z czego 793 to osoby uczące się (w szkołach ponadgimnazjalnych i wyższych) oraz łącznie 96 przedsiębiorców. Badania przeprowadzono w miesiącu kwietniu 2016 r.

Na podstawie odpowiedzi, udzielonych przez zarówno osoby dorosłe i młodzież, wyzwaniem stojący w zakresie tworzenia wspólnoty działań jest potrzeba budowy i promocji marki Biały Śląsk. Zaledwie 12% mieszkańców obszaru zna pojęcie Białego Śląska i wie jakie gminy tworzą ten obszar, natomiast aż 68% nie zna tego pojęcia. Należy podkreślić, iż świadomość podjęcia działań i znajomość kreowania takiego obszaru jest lepsza wśród dorosłych mieszkańców niż wśród osób uczących się.

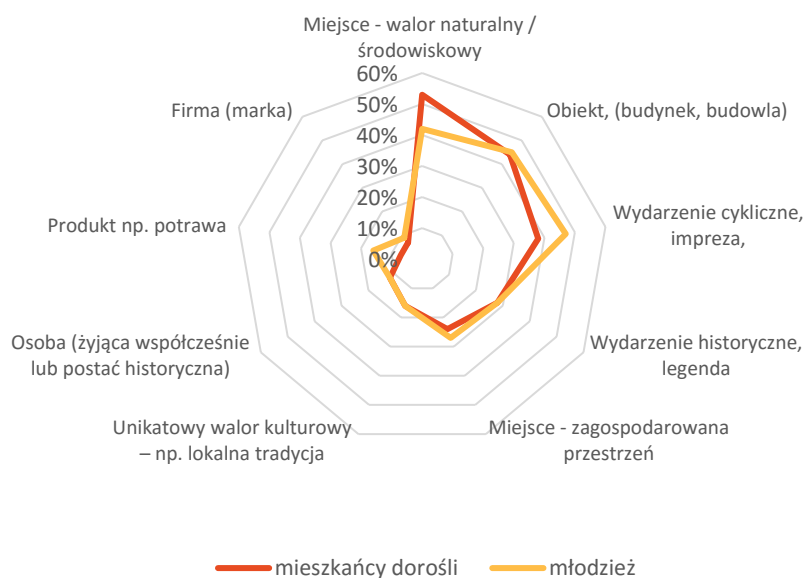
Wykres 49 Znajomość pojęcia i zakresu terytorialnego obszaru funkcjonalnego wśród mieszkańców.

Źródło opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Mieszkańcy obszaru zarówno osoby dorosłe, jak i młodzież uważa że główną wizytówką obszaru funkcjonalnego są walory środowiskowe i naturalne, obiekty oraz istniejące wydarzenia cykliczne organizowane na terenie Białego Śląska.

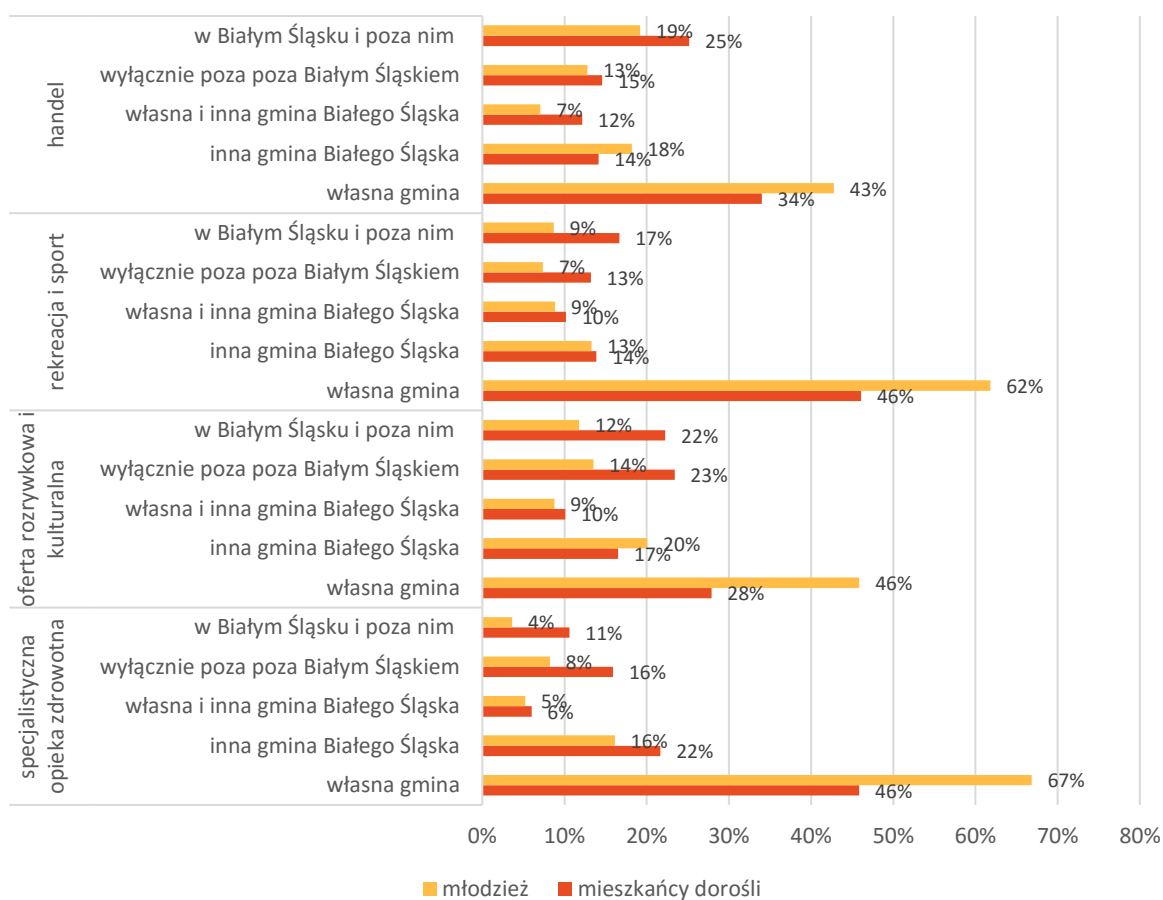
Wykres 50 Co jest atrakcją Państwa gminy, która może stanowić wizytówkę obszaru całego Białego Śląska?

Źródło opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Generalnie mieszkańcy korzystają z usług publicznych i komercyjnych na terenie własnych gmin. Z usług handlowych, rekreacji i sportu, kultury oraz usług zdrowotnych mieszkańcy dorośli częściej niż młodzież korzystają poza obszarem Białego Śląska.

Wykres 51 Miejsce korzystania z usług i udogodnień we wskazanych zakresach

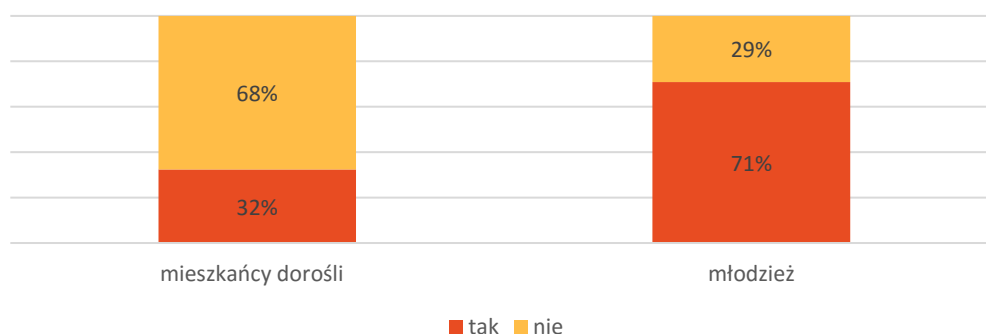

Źródło opracowanie własne na podstawie badań CAWI

W aspekcie prognoz demograficznych dla województwa śląskiego szczególnego znaczenia nabiera skłonność mieszkańców do wyjazdu i zmiany miejsca zamieszkania poza obszar Białego Śląska co może negatywnie wpływać na jego potencjał.

Wśród osób dorosłych grupa 32% ankietowanych jest skłonna zmienić miejsce zamieszkania, szczególnie niepokojącym informacją jest fakt, że aż 71 osób aktualnie uczących się rozważa wyjazd po zakończeniu edukacji.

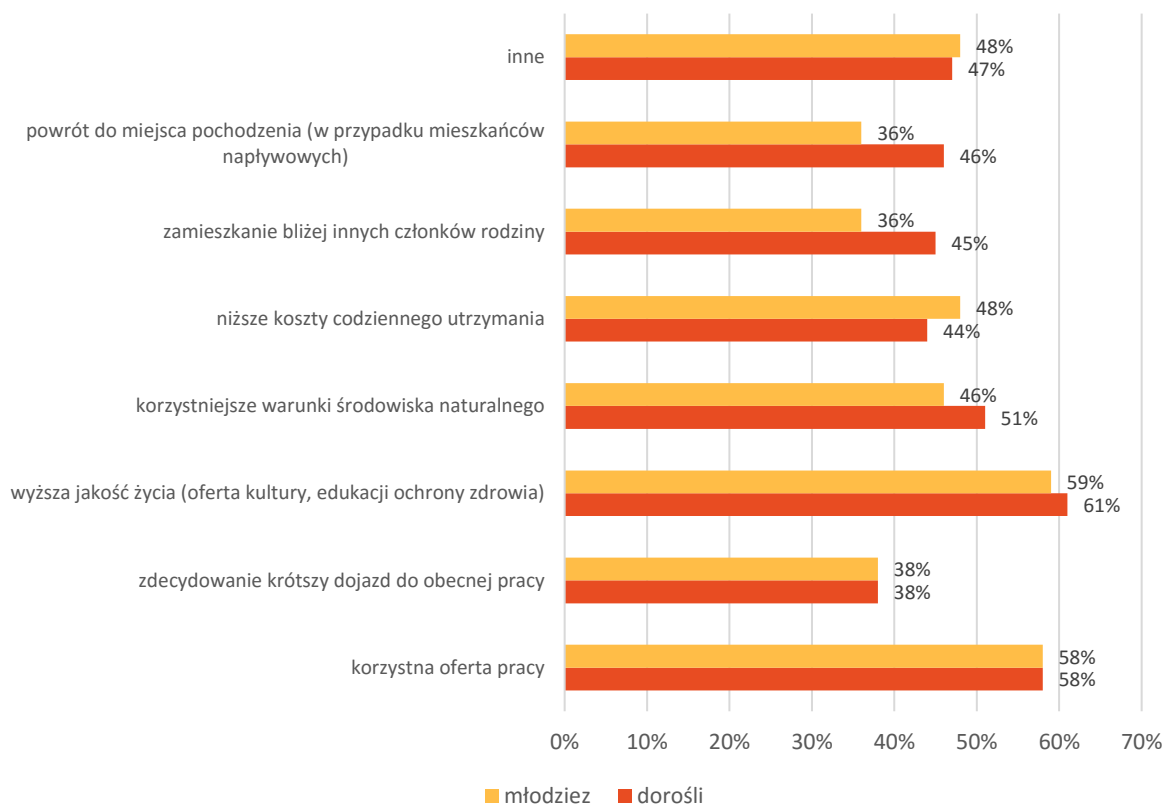
Wykres 52 Skłonność do zmiany miejsca zamieszkania

Źródło opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Do głównych czynników wpływających na podjęcie decyzji dotyczącej ewentualnej zmiany zamieszkania poza granice Białego Śląska zaliczyć należy: otrzymanie korzystnej oferty pracy oraz łatwiejszy dostęp do niej. Ponadto czynnikiem takim jest również wyższa jakość życia i dostępność do lepszej oferty usług kultury, edukacji i ochrony zdrowia.

Wykres 53 Czynniki wpływające na decyzję o zmianie miejsca zamieszkania poza obszar funkcjonalny

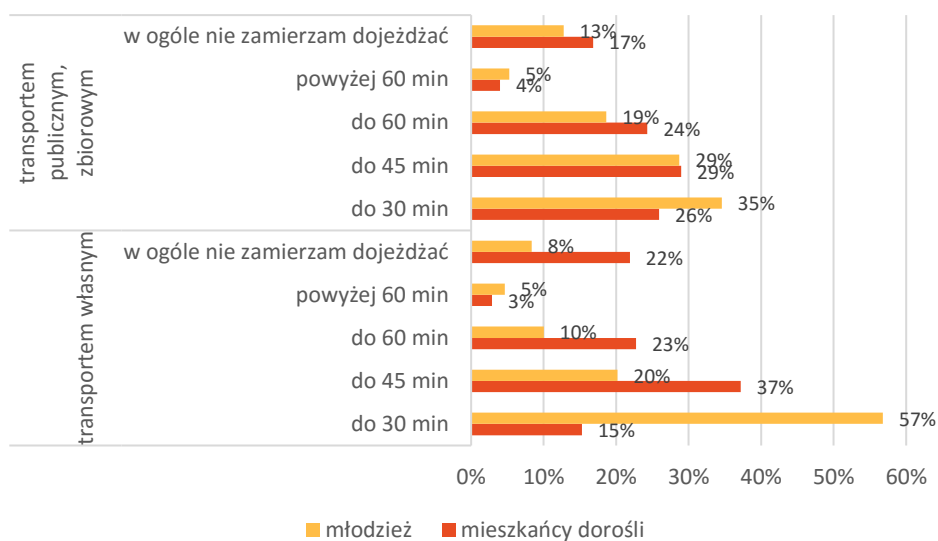

Źródło opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Odmienne kształtuje się natomiast deklarowana mobilność codzienna mieszkańców. Generalnie mieszkańcy obszaru cechują się niewielką skłonnością do codziennego dojazdu do pracy zarówno transportem własnym, jak i publicznym.

Wśród osób dorosłych zaledwie 29% skłonna jest dojeżdżać transportem zbiorowym do pracy oddalonej do 45 minut i tylko 37% transportem własnym. W przypadku młodzieży wskaźnik skłonności dojazdów transportem publicznym jest jeszcze niższy i wyniósł zaledwie 20%. Taki niski poziom mobilności powinien skłaniać do promocji zmian zachowań komunikacyjnych oraz do poprawy i promocji transportu publicznego.

Wykres 54 Skłonność do dojeżdżania do pracy poza miejsce zamieszkania

Źródło opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Mieszkańcy zarówno młodzież, jak i osoby dorosłe, deklarują dosyć spore potencjalne zaangażowanie w działalności społecznej i publicznej. Ponad 50% anektowanych jest skłonna zaangażować się w aktywność sportową i rekreacyjną oraz w działania na rzecz promocji zdrowego trybu życia oraz ponad 40% w organizację akcji i wydarzeń lokalnych.

Wykres 55 Działania na rzecz wspólnoty lokalnej, w które chcieli by zaangażować się mieszkańcy

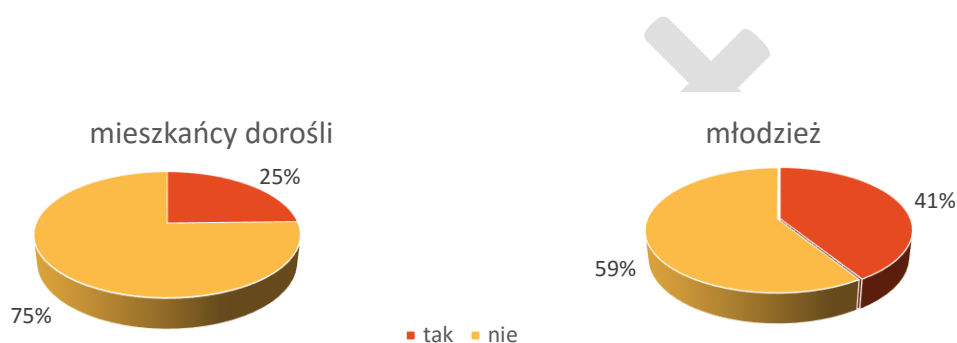

Źródło opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Deklarowana skłonność ankietowanych mieszkańców do prowadzenia własnej działalności gospodarczej jest niewielka. Ogółem 66% mieszkańców nawet przy wsparciu zewnętrznym nie jest zainteresowana rozpoczęciem działalności. W grupie osób uczących się wskaźnik ten jest nieznacznie niższy niż wśród osób dorosłych i wyniósł 59%.

Wśród osób planujących rozpoczęcie prowadzenia własnej działalności najbardziej oczekiwanym wsparciem jest wsparcie finansowe na rozpoczęcie działalności, w szczególności w formie bezzwrotnej dotacji oraz usługi z zakresu obsługi prawnej i proceduralnej.

Wykres 56 Zainteresowanie rozpoczęciem własnej działalności gospodarczej w gminie lub na terenie Białego Śląska przy wsparciu doradczym /finansowym/ organizacyjnym

Źródło opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Natomiast działający na terenie Białego Śląska przedsiębiorcy najbardziej oczekują wsparcia w zakresie usług doradczych w zakresie pozyskiwania środków na dalszy rozwój firmy oraz usług w zakresie promocji firm oraz ich usług i produktów.

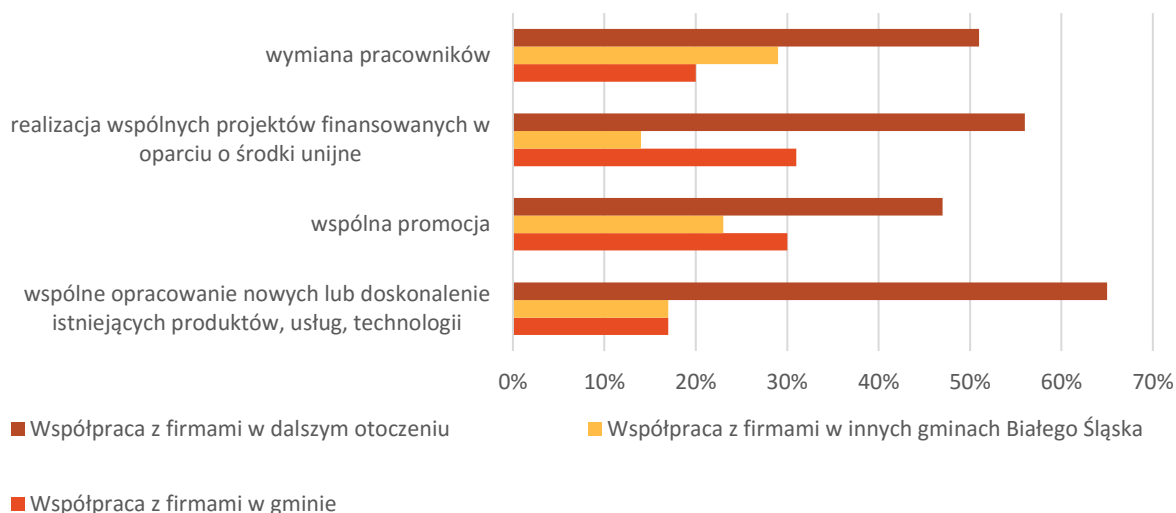
Wykres 57 Usługi, które należy rozwinąć na rzecz rozwoju przedsiębiorczości

Źródło opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Przedsiębiorcy działający w obszarze współpracują generalnie z innymi firmami spoza obszaru Białego Śląska. Ponad 60% prowadzi współpracę w zakresie opracowania nowych lub doskonalenia istniejących produktów, usług, technologii oraz realizacji wspólnych projektów finansowanych w oparciu o środki unijne. Z innymi firmami w obszarze funkcjonalnym główną płaszczyzną współpracy jest natomiast wymiana pracowników oraz wspólna promocja.

Wykres 58 Zakres realizowanej współpracy przedsiębiorców z innymi firmami

Źródło opracowanie własne na podstawie badań CAWI

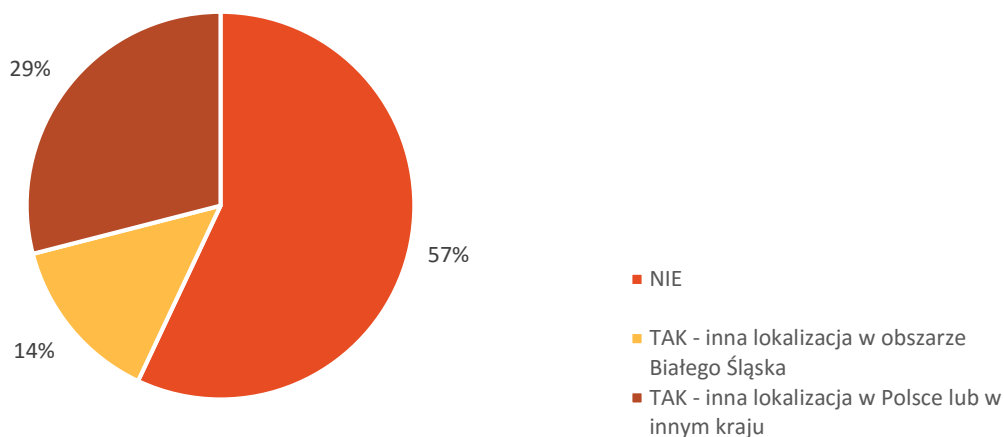
Ankietowani przedsiębiorcy wskazali, że w ich gminach w istnieją problemy z:

- pozyskiwaniem pracowników o kwalifikacjach potrzebnych na rynku pracy,
- pozyskaniem miejsc (tereny/obiekty) do prowadzenia działalności gospodarczej,
- pozyskaniem kooperantów,
- wizerunkiem gminy wpływającym na funkcjonowanie na rynkach zewnętrznych oraz pozyskiwaniu partnerów w otoczeniu.

Należy jednak podkreślić, iż we wskazanych powyżej problemach występuje znaczne zróżnicowanie w poszczególnych gminach. Z tego też względu wyzwaniem jest wymiana informacji pomiędzy gminami oraz tworzenie komplementarnej oferty sieciowej.

Niepokojącym zjawiskiem jest deklarowana skłonność do przenoszenia działalności poza obszar Białego Śląska. Prawie 30% ankietowanych działających przedsiębiorców deklaruje możliwość zmiany miejsca prowadzenia działalności.

Wykres 59 Skłonność do zmiany miejsca prowadzenia działalności (lokalizacji) firmy na inną lokalizację poza gminą

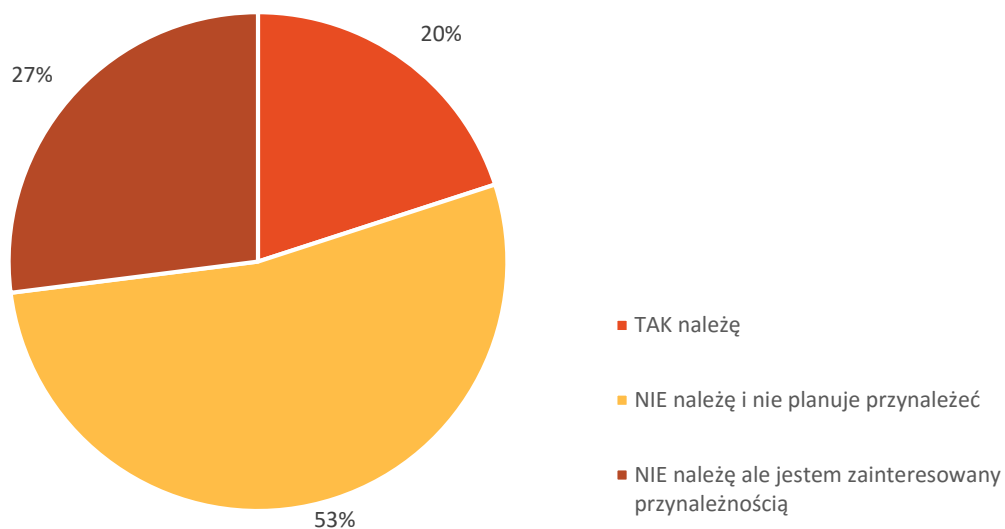

Źródło opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Przedsiębiorcy w 48% oceniają, że w perspektywie 3 kolejnych lat utrzymają dotychczasową skalę działalności, natomiast 33% deklaruje jej rozszerzenie. Tylko 10% ankietowanych firm deklaruje wzrost wielkości zatrudnienia w okresie 3 letnim.

Ponad połowa ankietowanych firm nie należy i nie widzi konieczności zrzeszania się w organizacjach przedsiębiorców, potrzebę taką i chęć takiej przynależności zadeklarowało 27% przedsiębiorców.

Wykres 60 Przynależność do organizacji samorządu gospodarczego

Źródło opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Ankietowani przedsiębiorcy oraz przedsiębiorcy uczestniczący w wywiadach generalnie wskazują na potrzebę zaangażowania się władz samorządowych we wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, do głównych potrzeb należy:

- rozwój wsparcia doradczego w zakresie rozwoju przedsiębiorstw,
- dostosowanie rynku pracy a co za tym idzie systemu kształcenia do potrzeb przedsiębiorców,
- ułatwienie współpracy z podmiotami sektora naukowego oraz partnerami spoza obszaru.

Tabela 22 Ocena sytuacji przedsiębiorców w gminach Białego Śląska

Jednostka terytorialna	Klimat dla przedsiębiorczości	Dostępność i jakość terenów i obiektów	Główne problemy i potrzeby
Bytom	+ ocena korzystna	+ ocena korzystna	wsparcie doradcze w zakresie rozwoju przedsiębiorstw braki w zakresie kadr
Tarnowskie Góry	+ ocena korzystna	+ ocena korzystna	braki w zakresie kadr bariery we współpracy z uczelniami rozwój doradztwa
Lubliniec	+ ocena korzystna	+ ocena korzystna	braki w zakresie kadr bariery we współpracy z uczelniami rozwój doradztwa
Radzionków	+ ocena korzystna	- obszar wymagający poprawy	braki w zakresie kadr
Zbrosławice	- obszar wymagający poprawy	- obszar wymagający poprawy	braki w infrastrukturze wsparcie doradcze w zakresie rozwoju przedsiębiorstw
Świerklaniec	- obszar wymagający poprawy	- obszar wymagający poprawy	braki w zakresie kadr wsparcie doradcze w zakresie rozwoju przedsiębiorstw
Koszęcin	- obszar wymagający poprawy	- obszar wymagający poprawy	zły stan infrastruktury brak doradztwa
Woźniki	- obszar wymagający poprawy	- obszar wymagający poprawy	zły stan infrastruktury brak doradztwa
Kalety	- obszar wymagający poprawy	- obszar wymagający poprawy	braki w zakresie kadr brak doradztwa
Tworóg	- obszar wymagający poprawy	- obszar wymagający poprawy	zły stan infrastruktury, braki w zakresie kadr brak doradztwa
Ciasna	- obszar wymagający poprawy	- obszar wymagający poprawy	braki w zakresie kadr brak doradztwa
Miasteczko Śląskie	- obszar wymagający poprawy	+ ocena korzystna	braki w zakresie kadr wsparcie doradcze w zakresie rozwoju przedsiębiorstw
Kochanowice	+ ocena korzystna	- obszar wymagający poprawy	braki w zakresie kadr wsparcie doradcze w zakresie rozwoju przedsiębiorstw
Herby	+ ocena korzystna	+ ocena korzystna	braki w zakresie kadr wsparcie doradcze w zakresie rozwoju przedsiębiorstw
Pawonków	+ ocena korzystna	- obszar wymagający poprawy	braki w zakresie kadr wsparcie doradcze w zakresie rozwoju przedsiębiorstw
Boronów	- obszar wymagający poprawy	- obszar wymagający poprawy	przepływ informacji, brak doradztwa
Krupski Młyn	- obszar wymagający poprawy	- obszar wymagający poprawy	zły stan infrastruktury braki w zakresie kad

Źródło opracowanie własne na podstawie mix badań CAWI i wywiadów bezpośrednich

PODSUMOWANIE

Obszar funkcjonalny Białego Śląska obejmujący swoim zasięgiem Bytom, powiat lubliniecki oraz prawie cały powiat tarnogórski jest obszarem o wysokim poziomie urbanizacji, ale także wysokim udziale terenów wiejskich i leśnych. To determinuje zróżnicowanie szeregu zjawisk zachodzących na jego terenie. Różne procesy zachodzą w obszarze miejskim zwłaszcza Bytomia, Tarnowskich Gór, Lublińca (czyli terenów o stosunkowo wysokim wskaźniku gęstości zaludnienia), a inne w pozostałej części obszaru.

Analizując rozmieszczenie ludności zauważa się silną koncentrację ludności w miastach. Podobnie jak w całym województwie dochodzi tutaj do silnych procesów depopulacyjnych, co jest szczególnie efektem utrzymującego się ujemnego przyrostu naturalnego. Na korzyść można zapisać, że niekorzystne wskaźniki dotyczące migracji (będące wynikiem głównie wyjazdów za granicę) z roku na rok są coraz mniej odczuwalne. W kontekście prognoz demograficznych obszarowi grozi zmiana struktury ludności i związane z tym zwiększenie odsetka osób w wieku poprodukcyjnym kosztem pozostałych grup wiekowych. Niepokojąca jest również deklarowana przez mieszkańców, w szczególności młodzieży, wysoka skłonność do opuszczenia na stałe obszaru i zamieszkania poza nim. Bez stworzenia odpowiednich warunków zamieszkania oraz atrakcyjnych miejsc pracy tendencja ta może się pogłębiać.

Mimo dobrej dostępności do infrastruktury szkolnej, w tym również zlokalizowania w granicach Białego Śląska różnych typów szkół ponadgimnazjalnych (liceów ogólnokształcących, techników, techników uzupełniających, szkół policealnych i zasadniczych szkół zawodowych), ze spadkiem liczby ludności skorelowany jest silnie ubytek dzieci i młodzieży na wszystkich poziomach kształcenia na przestrzeni ostatnich lat. Stosunkowo niskie są również wyniki dzieci i młodzieży ze sprawdzianu szóstoklasisty oraz egzaminu gimnazjalnego – język polski. Odpowiednio wyższe wyniki zauważa się w przypadku egzaminu gimnazjalnego z matematyki. Zdawalność egzaminu dojrzałości oraz egzaminu zawodowego jest mocno zróżnicowana przestrzennie, zauważa się jednak stosunkowo niskie wyniki w przypadku powiatu tarnogórskiego.

Na terenie Białego Śląska funkcjonują filie uczelni wyższych kształcące na kierunkach ekonomicznym, pedagogicznym oraz aktorskim. Odczuwalne są natomiast braki w zakresie możliwości współpracy sektora przedsiębiorstw z ośrodkami naukowymi w zakresie wdrażania i tworzenia nowoczesnych rozwiązań technologicznych i innowacji. Ponadto lokalizacja Białego Śląska powoduje, że jest on bardzo dobrze skomunikowany z innymi ośrodkami akademickimi w ramach Metropolii Górnośląskiej, co powoduje, że na lokalnym rynku pracy swoje usługi oferują osoby z wysokimi kompetencjami. Rozwinięte jest także szkolnictwo ponadgimnazjalne. Technika kształcą głównie na kierunkach gastronomicznym i informatycznym, szkoły zawodowe – kierunki gastronomiczne i sprzedażowe, policealne – kosmetyka, usługi opiekuńcze, florystyka, bezpieczeństwo w pracy. Z analiz wynika jednak, że w obszarze w najbliższym czasie dojdzie do deficytu w zakresie blacharzy i lakierników samochodowych, kierowców (autobusów, samochodów ciężarowych), kierowników budowy, monterów instalacji budowlanych czy przedstawicieli handlowych.

Należy jednak podkreślić niepełne dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb gospodarki lokalnej, co przejawia się również w opiniach przedsiębiorców wskazujących jako jeden z istotnych problemów brak odpowiednich kadr.

Obok infrastruktury edukacyjnej dobrze rozwinięta jest także infrastruktura ochrony zdrowia. W obszarze zlokalizowanych jest wiele kluczowych placówek stacjonarnej opieki zdrowotnej, szczególnie dużo łóżek oferowanych jest w przypadku takich specjalizacji jak: rehabilitacja, ginekologia, dziecięca, psychiatryczna. Oddziaływanie jednostek można określić jako centralno-zachodnią część województwa śląskiego. W ostatnich latach nastąpił znaczny spadek umieralności niemowląt. Obecnie najczęstszą przyczyną zgonów (podobnie jak w całym województwie) są nowotwory oraz choroby układu krążenia.

W obszarze zlokalizowanych jest wiele instytucji kultury, w tym wojewódzkich o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym. Obszar charakteryzuje stosunkowo niski poziom aktywności społecznej przejawiającej się w m.in. w niskiej liczbie organizacji pozarządowych oraz słabej frekwencji w wyborach (za wyjątkiem wyborów samorządowych),

Obszar dotyka wiele problemów natury społecznej. Stosunkowo dużo gospodarstw domowych korzysta z pomocy społecznej, a głównymi powodami zgłaszania się po pomoc są ubóstwo i bezrobocie. Zauważa się także duże zróżnicowanie wewnętrzne ilości popełnianych przestępstw z ich koncentracją w Bytomiu. Przestępstwa głównie mają charakter kryminalny lub przeciw mieniu.

Obszar Białego Śląska jest mocno rozwinięty gospodarczo. Mimo procesów restrukturyzacyjnych, które szczególnie dotknęły Bytom, teren charakteryzuje się stosunkowo dużą liczbą podmiotów gospodarczych. Dominują podmioty prywatne, a w obszarach poza głównymi ośrodkami miejskimi zauważa się stosunkowo duży odsetek osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Generalnie w obszarze dominują mikroprzedsiębiorstwa, a duże przedsiębiorstwa powyżej 1000 pracowników zlokalizowane są w Bytomiu. W zakresie rodzaju dominującej działalności podmiotów występuje znaczne zróżnicowanie wewnętrzne. Generalnie dominują podmioty świadczące usługi, jednak w części miast i gmin zauważa się znaczący udział przemysłu lub działalności rolniczej. W wymianie międzynarodowej z krajami wschodnimi oraz krajami grupy EFTA Białe Śląsk charakteryzuje się dodatnim bilansem handlowym. Wewnętrznie zauważa się silne powiązania gospodarczo-przestrzenne między Bytomiem a powiatem tarnogórskim. Ponadto można zauważyć, że generalnie Bytom i powiat tarnogórski ciężą bardziej do Metropolii, natomiast powiat lubliniecki wykazuje również powiązania z Częstochową oraz powiatami przygranicznymi województwa opolskiego.

Mimo dużej liczby podmiotów gospodarczych obszar Białego Śląska charakteryzuje się stosunkowo niską liczbą pracujących oraz wysoką liczbą bezrobotnych. Pracujący zatrudniani są głównie w przemyśle i budownictwie, choć również w tym przypadku występuje znaczne zróżnicowanie terytorialne. Mimo znacznego spadku poziomu bezrobocia na przestrzeni ostatnich lat, zauważa się niestety że tempo tego spadku jest słabe. Wśród bezrobotnych dominują osoby długotrwale bezrobotne (powyżej 24 miesiące) oraz z wykształceniem niskim (lub bez wykształcenia). Relatywnie mało osób posiada prawo do zasiłku.

W celu zwiększenia konkurencyjności Białego Śląska, konieczne jest przyciąganie nowych inwestycji. W analizowanym obszarze występuje wiele terenów przemysłowych pod nowe inwestycje, ale brakuje jednej wspólnej bazy gromadzącej w jednym miejscu całą ofertę. Obecnie dane prezentowane są na różnych stronach internetowych i administrowane przez wiele osób/institucji. Obszar tymczasem oprócz swoich walorów przestrzennych oferuje także wsparcie instytucjonalne w postaci IOB-ów (park przemysłowy, izba przemysłowo-handlowa, klaster, inkubator przedsiębiorczości itp.). Problemem jest też słaba współpraca przedsiębiorców wewnątrz obszaru ograniczone instrumenty wsparcia w szczególności zakresie doradztwa oraz dofinansowania na etapie rozpoczynania jak również rozwoju potencjału przedsiębiorstw.

Obszar Białego Śląska jest bardzo dobrze skomunikowany – przez teren przebiega autostrada A1 oraz liczne drogi krajowe (DK 88, 79, 94, 11, 46 i 78). Ponadto teren pokrywa siatka sieci kolejowej z węzłami w Tarnowskich Górach oraz Lublińcu. Dodatkowo w bliskim sąsiedztwie zlokalizowany jest międzynarodowy port lotniczy, w ramach obszaru zostały wyznaczone potencjalne lokalne terminale multimodalne (Tarnowskie Góry i Lubliniec). Biały Śląsk nie jest obszarem typowo turystycznym. Występuje tutaj mało obiektów zbiorowego zakwaterowania (głównie hotele w większych miejscowościach), ale liczba turystów odwiedzających ten teren wykazuje na przestrzeni ostatnich lat silną tendencję wzrostową. Oprócz wielu walorów kulturowych i przyrodniczych (w obszarze występuje wiele zabytków industrialnych, sakralnych, historycznych, mieszkalnych, układów urbanistycznych, w tym należących do Szlaku Zabytków Techniki, czy Szlaku Architektury Drewnianej), ofertę rekreacyjną obszaru kształtują: jedna duża hala sportowo-widowiskowa w Bytomiu (widownia na 1000 miejsc) oraz druga mniejsza w Tarnowskich Górach (widownia na 700 miejsc). Ponadto w Bytomiu zlokalizowana jest hala lodowa (jedna w pięciu w województwie).

Infrastruktura sportowa jest stosunkowo dobrze rozwinięta. W każdej gminie znajduje się przynajmniej jedna sala gimnastyczna. Ponadto ofertę dopełnia siedem pływalni oraz szesnaście orlików. Biały Śląsk to też bardzo ciekawe miejsce do uprawiania turystyki rowerowej, niestety brak na chwilę obecną spójnej sieci ścieżek obejmującej cały obszar, jak również jednej informacji na temat wytyczonych szlaków.

Ze względu na specyfikę terenu występuje znaczne zróżnicowanie w zakresie infrastruktury komunalnej oraz mieszkaniowej. Infrastruktura wodociągowa oraz kanalizacyjna jest mocno rozwinięta na terenach miejskich, mocno zurbanizowanych. Wskaźniki dotyczące dostępności do sieci znacznie gorzej wypadają na terenach wiejskich, zwłaszcza w gminach o dużym udziale terenów leśnych, czy objętych ochroną. Stąd najlepsze wskaźniki ilościowe w tym zakresie dotyczą Bytomia, Radzionkowa czy Tarnowskich Gór. Jednak w prawie wszystkich gminach zlokalizowane są oczyszczalnie ścieków komunalnych, a same ścieki podlegają oczyszczeniu w całości. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku gospodarki mieszkaniowej – generalnie w obszarze Białego Śląska występuje mniej mieszkań, ale ich powierzchnia jest także większa. Wśród nowych mieszkań dominuje budownictwo indywidualne, co częściowo wskazuje na zachodzące procesy suburbanizacyjne. Ponadto obserwuje się dużą liczbę pustostanów w zasobach gmin (szczególnie w obrębie Bytomia). Tkanka miejska ze względu na złoża węgla kamiennego i związanego z nim wydobycia wymaga stałych nakładów odtworzeniowych.

Obszar posiada wiele walorów przyrodniczych. Stosunkowo duża powierzchnia lasów powoduje, że jest to obszar szczególnie zielony. Ponadto występuje tutaj wiele form ochrony przyrody, w tym park krajobrazowy (jeden z

ośmiu zlokalizowanych w województwie). Ze względu jednak na lokalizację zakładów szczególnie uciążliwych nadal występuje tutaj problem zanieczyszczenia powietrza. Dzięki licznym działaniom ograniczającym emisję na przestrzeni ostatnich lat doszło do spadku emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych. Wiele z nich jest zatrzymywanych w urządzeniach. Jednak nadal w niektórych miejscach stężenia te są stosunkowo wysokie.

Mimo silnych powiązań z przemysłem (zwłaszcza terenu Bytomia) obszar charakteryzuje się stosunkowo dużą powierzchnią terenów zielonych – szczególnie parków spacerowo-wypoczynkowych. Pozytywnym wyznacznikiem jest także, coraz większa świadomość władarzy w zakresie kształtowania przestrzeni publicznej i warunków mieszkaniowych, o czym świadczą sukcesywnie zwiększające się wydatki inwestycyjne gmin i miast. Dalszy rozwój Białego Śląska i działania związane z niwelowaniem słabych stron, oraz wykorzystywaniem potencjałów pozwolą na stworzenie obszaru idealnego do zamieszkania, pracy i inwestowania.

3. ANALIZA SWOT

Ważną częścią Strategii rozwoju ułatwiającą podsumowanie diagnozy wraz z charakterystyką wpływu otoczenia jest zaprezentowanie czynników analizy SWOT. Działanie to polega na rozpoznaniu najważniejszych czynników (potencjałów, procesów, zjawisk, tendencji), które determinują sytuację rozwojową obszaru funkcjonalnego.

Czynniki analizy strategicznej zostały opracowane na podstawie wywiadów z przedstawicielami samorządów tworzących obszar funkcjonalny, prac warsztatowych, a także w oparciu o dostępne dane statystyczne, badania ankietowe oraz opracowania strategiczne i diagnostyczne. Prezentacja czynników uwzględnia jednocześnie dwie płaszczyzny wskazując z jednej strony na czynniki pozytywne i negatywne, a z drugiej strony na czynniki wewnętrzne i zewnętrzne sklasyfikowane w następujący sposób:

	Czynniki pozytywne	Czynniki negatywne
Czynniki wewnętrzne	<p>sity – strenghts (S)</p> <p>wewnętrzne czynniki mające (lub mogące mieć) pozytywny wpływ na rozwój obszaru funkcjonalnego, wyróżniające obszar funkcjonalny w sposób korzystny w otoczeniu, tworzące podstawy dla jego przyszłego rozwoju, podnoszące jego atrakcyjność i konkurencyjność dla mieszkańców, inwestorów, osób odwiedzających</p>	<p>słabości – weaknesses (W)</p> <p>wewnętrzne czynniki mające (lub mogące mieć) negatywny wpływ na rozwój obszaru funkcjonalnego, utrudniające rozwój i realizację zamierzeń; braki w potencjałach, obniżające pozycję obszaru funkcjonalnego zarówno w oczach mieszkańców, jak i podmiotów zewnętrznych</p>

Czynniki zewnętrzne	szanse - opportunities (O)	zagrożenia - threats (T)
	czynniki w otoczeniu sprzyjające (lub mogące sprzyjać) rozwojowi obszaru funkcjonalnego, umożliwiające eliminowanie słabości, wzmacnianie sił, uruchamianie nowych kierunków rozwoju	czynniki w otoczeniu utrudniające (lub mogące utrudniać) rozwój obszaru funkcjonalnego, stanowiące bariery w przełamaniu dzisiejszych trudności i blokujące możliwości podejmowania działań w różnych, istotnych z punktu widzenia rozwoju obszaru funkcjonalnego dziedzinach

Zidentyfikowano następujące, główne czynniki analizy strategicznej:

S1	Potencjał gospodarczy stanowiący podstawę do tworzenia innowacyjnych / sieciowych struktur inkubacyjnych i biznesowych, w tym z wykorzystaniem potencjału Izby Przemysłowo Handlowej w Tarnowskich Górach	W1	Niska świadomość poczucia wspólnoty na poziomie obszaru funkcjonalnego Białego Śląska wśród mieszkańców oraz firm i instytucji
S2	Istniejąca oferta usług specjalistycznych mogąca stanowić kompleksowy wyróżnik obszaru w otoczeniu np. usługi medyczne - rehabilitacyjne - uzdrowiskowe	W2	Niski stopień zintegrowania całego obszaru funkcjonalnego w wymiarze infrastrukturalnym i komunikacyjnym
S3	Zasoby przyrodnicze, w szczególności tereny leśne, stanowiące potencjał turystyczno-rekreacyjny oraz gospodarczy (np. runo leśne)	W3	Brak skutecznych narzędzi przepływu informacji pomiędzy samorządami na poziomie obszaru funkcjonalnego skutkujący między innymi niską koordynacją kalendarzy imprez i wydarzeń
S4	Atrakcyjne wyróżniki miejsc – wydarzenia, osoby, obiekty jako podstawa do tworzenia szlaków tematycznych stanowiących produkty Białego Śląska	W4	Deficyty miejsc pracy wysokiej jakości w połączeniu z niskim poziomem przedsiębiorczości, w szczególności na terenach wiejskich
S5	Silne przywiązanie do śląskiej tradycji i kultury połączeniu z wysokim poziomem tożsamości miejsca i potencjałem historycznym	W5	Deficyty zasobów mieszkaniowych, w szczególności dla młodych osób / rodzin wzmacniające tendencje emigracyjne
S6	Liczne projekty z zakresu energii odnawialnej – fotowoltaika, biogazownie, solary, wiatraki – realizowane przez instytucje publiczne, podmioty gospodarcze i gospodarstwa domowe	W6	Brak rozpoznawalnej marki oraz profesjonalnego systemu wizualizacji obszaru i jego spójnej promocji
S7	Wysoki poziom kompetencyjny menedżerów lokalnych w połączeniu z już istniejącymi relacjami współpracy i partnerstwa pomiędzy	W7	Niska efektywność współpracy w ramach obecnej struktury organizacyjnej Białego Śląska
		W8	Peryferyjne położenie w stosunku do centralnej części województwa i niższy stopień sprawnego skomunikowania obszaru funkcjonalnego z otoczeniem

samorządami i w relacjach z innymi partnerami np. nadleśnictwami	
O1 Możliwy do zagospodarowania potencjał ludnościowy aglomeracji zarówno w wymiarze gospodarczym (np. turystyka weekendowa) jak i osadniczym	T1 Znacznie wyższy potencjał gospodarczy i oferta rynku pracy sąsiadującej aglomeracji w połączeniu z wyższą siłą przetargową i pozycją takich miast jak np. Katowice czy Gliwice w konkurencji o inwestorów
O2 Sąsiedztwo aglomeracji, posiadającej duży potencjał naukowy możliwy do wykorzystania w rozwoju innowacji technologicznych	T2 Bogata oferta usług wyższego rzędu w aglomeracji wzmacniająca tendencje emigracyjne
O3 Możliwość wykorzystania bliskiego sąsiedztwa portu lotniczego w Pyrzowicach	T3 Rosnąca konkurencja i wciąż wysoki stopień biurokratyzacji w pozyskiwaniu i rozliczaniu środków finansowych w unijnej perspektywie 2014-2020 w ramach regionalnego i krajowych programów operacyjnych
O4 Znaczące środki finansowe w unijnej perspektywie 2014-2020 w ramach regionalnego i krajowych programów operacyjnych	T4 Niestabilność i niejednoznaczność przepisów prawnych oraz negatywne zmiany legislacyjne utrudniające np. rozwój energii odnawialnej – m.in. produkowanej z wiatraków.
O5 Rosnąca moda na zdrowy styl życia, zdrową, ekologiczną żywność	
O6 Zewnętrzna presja na rozwój instalacji proekologicznych i energii odnawialnej.	

4. ANALIZA PODMIOTOWA W ASPEKcie POTENCJALNYCH PÓL WSPÓŁPRACY

Celem zapewnienia efektywności procesu wdrażania warunkującego dynamiczny i harmonijny rozwój całego Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk konieczne jest zidentyfikowanie układ podmiotowego oraz znacznie i potencjał poszczególnych aktorów tego procesu.

Kluczowymi aktorami odpowiedzialnymi za kreowanie i polityki rozwoju i jej wdrażanie są jednostki samorządu terytorialnego podejmujące trud współpracy i określenia wspólnych celów i narzędzi. Grupę tych podmiotów ze względu na ich potencjał, funkcje administracyjne oraz aktywność podzielić można na dwie kategorie:

- jednostki centralne tworzące i kreujące kluczowe usługi rozwojowe oraz usługi wyższego rzędu. Do grupy tej zaliczyć należy: Miasto Bytom, Miasto Tarnowskie Góry, Miasto Lubliniec oraz Powiat Lubliniecki,
- jednostki równoważenia rozwoju – pozostałe jednostki, w których zlokalizowane są elementy sieciowych usług i oferty obszaru funkcjonalnego Białego Śląska Do grupy tej zaliczyć należy: Miasto Radzionków, Miasto Kalety, Miasto Miasteczko Śląskie, Miasto i Gmina Woźniki, Gmina Boronów, Gmina Ciasna, Gmina Herby, Gmina Kochanowice, Gmina Koszęcin, Gmina Krupski Młyn, Gmina Pawonków, Gmina Tworóg, Gmina Świerklaniec oraz Gmina Zbrostawice.

To od współpracy oraz podjętych kroków w zakresie stworzenia formalnej struktury organizacyjno-prawnej wybranej przez te podmioty do realizacji zamierzeń strategicznych oraz aktywności zaangażowania wszystkich podmiotów zależeć będzie powodzenie wdrażania Strategii i realnego wykreowania Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk jako obszaru o specyficznej ofercie, znacznym poziomie atrakcyjności i konkurencyjności gospodarczej.

Należy również dążyć do budowania szerokiej platformy współpracy pomiędzy samorządami Białego Śląska oraz innymi partnerami procesu rozwoju tego obszaru. Do kluczowych aktorów w tym zakresie zliczyć należy podmioty sektora gospodarki oraz w szczególności organizacje samorządu gospodarczego. W toku prac diagnostycznych zauważono znaczny potencjał w zakresie rozwoju gospodarczego podmiotów działających w obszarze niemniej odnotowano (w wyniku przeprowadzonych badań ankietowych i wywiadów bezpośrednich) również ograniczoną aktywność przedsiębiorców w zakresie świadomości i potrzeby współdecydowania o kierunkach rozwoju obszaru i narzędziach wykorzystanych w tym procesie. Szczególnie aktywnym podmiotem, o dużym znaczeniu dla kształtowania polityki gospodarczej oraz podnoszenia jakości oferty inwestycyjnej jest Izba Przemysłowo-Handlowa w Tarnowskich Górach, będąca jednym z inicjatorów Deklaracji Tarnogórskiej później deklaracji Białego Śląsk.

Z tego też względu jednostki samorządowe tworzące porozumienie Biały Śląsk oraz powołana w przyszłości struktura organizacyjna wraz z Izbą Przemysłowo-Handlową powinny budować relacje partnerskie z innymi podmiotami działającymi już na terenie Białego Śląska jak również z podmiotami pożądanymi z punktu widzenia atrakcyjności Białego Śląska a na chwilę obecną nie działające w obszarze, tj. podmiotami z sektora:

- gospodarki, w tym w szczególności kreowania i implementacji nowoczesnych rozwiązań technologicznych i innowacji w procesach gospodarczych, tj. funduszami finansującymi badania i rozwój parkami technologicznymi, przedsiębiorstwami o wysokim poziomie zaawansowania technologicznego (kooperacja, inwestycje), funduszami i podmiotami wspierającymi rozwój przedsiębiorczości.
- kultury – w zakresie stworzenia oferty służącej rozwojowi mieszkańców,
- nauki i edukacji, w tym szkołami wyższymi w zakresie dostosowania oferty i kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy oraz potrzeb przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów,
- turystyki - w zakresie tworzenia oferty pakietowej we współpracy z tour operatorami.

5. STUDIA SCENARIUSZOWE

Studia scenariuszowe wykonane w ramach prac nad Strategią obejmowały postawienie hipotez na temat zmian głównych procesów decydujących o rozwoju obszaru funkcjonalnego Białego Śląska. W oparciu o zrealizowane konsultacje z podmiotami lokalnymi wybrano 10 takich procesów, które zostały poddane analizie. Jej syntetyczne wyniki zawiera poniższa tabela. Należy podkreślić, że w obserwowanej rzeczywistości występują zarówno zjawiska, które wspierają realizację scenariusza optymistycznego, jak i scenariusza pesymistycznego. O tym, który scenariusz uzyska realną przewagę zadecyduje rodzaj i skuteczność działań podejmowanych w ramach Strategii, szczególnie działań integrujących podmioty obszaru funkcjonalnego Białego Śląsk.

Tabela 23 Potencjalne scenariusze kontrastowe Obszaru Funkcjonalnego Białego Śląsk

Cecha obszaru	Potencjalne procesy tworzące scenariusz optymistyczny	Potencjalne procesy tworzące scenariusz pesymistyczny
1. ograniczone doświadczenia w zakresie współpracy samorządów w ramach funkcjonalnego obszaru	<p>↗ realny wzrost świadomości znaczenia współpracy dla rozwoju poszczególnych jednostek terytorialnych,</p> <p>↗ wzrost kapitału zaufania między władzami jednostek terytorialnych,</p>	<p>↘ niski poziom współpracy na rzecz konsekwentnej realizacji wspólnej polityki rozwoju,</p> <p>↘ dominacja relacji konkurencyjnych nad kooperacyjnymi,</p> <p>↘ wycinkowe i doraźne działania nie przekładające się na</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ↗ uzgodnienie zakresu współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego, ↗ podejmowanie działań na rzecz realizacji wspólnych projektów, ↗ wytworzenie elementarnej tożsamości obszaru funkcjonalnego, 	<ul style="list-style-type: none"> ↘ spójny, strategiczny rozwój obszaru, ↘ brak uzyskania korzyści skali i wzmocnienia rangi obszaru w otoczeniu,
	<p>Warunki realizacji scenariusza optymistycznego i ograniczania prawdopodobieństwa wystąpienia scenariusza pesymistycznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wdrażanie zapisów Strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego ▪ ustrukturalizowanie współpracy samorządów lokalnych, ▪ kreowanie kolejnych projektów współpracy, ▪ systemowy monitoring sytuacji obszaru wraz z tworzeniem wspólnych odpowiedzi na strategiczne zmiany w ramach obszaru i w jego otoczeniu, 	
<p>2. ograniczone relacje między podmiotami gospodarczymi obszaru funkcjonalnego</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↗ wzrost świadomości środowiska biznesowego w zakresie możliwości kształtowania polityk lokalnych związanych z tworzeniem klimatu dla biznesu, ↗ pokonanie barier informacyjnych utrudniających pozyskiwanie partnerów biznesowych w bezpośrednim sąsiedztwie, ↗ wzrost inicjatyw integrujących firmy obszaru funkcjonalnego w aspekcie rynkowym, ↗ wzmacnianie firm, które aktualnie są liderami technologicznymi obszaru tworzenie wokół nich sieci kooperacji, 	<ul style="list-style-type: none"> ↘ niskie zaangażowanie przedsiębiorców w samorząd gospodarczy, ↘ niepełne wykorzystywanie przez firmy lokalne możliwości wzajemnej współpracy (współpraca z partnerami poza obszarem funkcjonalnym kosztem podmiotów w bezpośrednim sąsiedztwie), ↘ mała liczba innowacyjnych inicjatyw łączących firmy lokalne w łańcuchy podażowe,
	<p>Warunki realizacji scenariusza optymistycznego i ograniczania prawdopodobieństwa wystąpienia scenariusza pesymistycznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost przepływu informacji między firmami lokalnymi w ramach obszaru funkcjonalnego, ▪ wzmocnienie świadomości przedsiębiorców na temat znaczenia samorządu gospodarczego, ▪ wzrost wiedzy i kompetencji przedsiębiorców w zakresie różnych form integracji biznesu, ▪ integracja inicjatyw na rzecz rozwoju gospodarczego podejmowanych w jednostkach terytorialnych obszaru funkcjonalnego, ▪ strategie rozwoju przedsiębiorczości inicjowane przez samorząd gospodarczy z uwzględnieniem wszystkich jednostek terytorialnych obszaru funkcjonalnego, ▪ inicjatywy partnerstwa publiczno-prywatnego integrujące podmioty gospodarcze obszaru funkcjonalnego, 	
<p>3. trudności w podtrzymywaniu i podnoszeniu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↗ rozwój firm nowej gospodarki obecnych na obszarze Białego Śląska, 	<ul style="list-style-type: none"> ↘ niski udział działalności innowacyjnych i kreatywnych w gospodarce lokalnej,

<p>konkurencyjności podmiotów gospodarczych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↗ powstanie pewnej liczby nowych firm mogących stanowić załóżek dla branż nowej gospodarki, ↗ wdrażanie w części istniejących firm gospodarki tradycyjnej rozwiązań innowacyjnych i kreatywnych, 	<ul style="list-style-type: none"> ↘ skupianie się w firmach lokalnych na podtrzymywaniu poziom konkurencyjności opartej na obniżaniu kosztów, trudności w przyciągnięciu inwestorów z branż nowoczesnych technologii, ↘ ograniczone możliwości finansowe wdrażania rozwiązań innowacyjnych w firmach lokalnych, ↘ bariery kadrowe utrudniające rozwój gospodarki innowacyjnej i kreatywnej,
<p>Warunki realizacji scenariusza optymistycznego i ograniczania prawdopodobieństwa wystąpienia scenariusza pesymistycznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ integracja rozwoju kadr obszaru funkcjonalnego z potrzebami nowej gospodarki, ▪ wzmocnienie dostępności do funduszy typu venture capital, ▪ kształtowanie spójnego wizerunku gospodarczego obszaru funkcjonalnego, ▪ kształtowanie między firmami sieci powiązań umożliwiających dyfuzję innowacji i kreatywności, 		
<p>4. lokalne warunki dla rozwoju biznesu i przyciągania inwestycji</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↗ powstawanie nowych firm zakładanych przez mieszkańców obszaru, ↗ realizacja lokalnych polityk w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorczości, ↗ rosnąca aktywność sfery edukacyjnej w zakresie dostosowania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy, ↗ aktywność samorządu gospodarczego na rzecz tworzenia warunków dla rozwoju biznesu, 	<ul style="list-style-type: none"> ↘ poszerzająca się luka między zapotrzebowaniem firm na kwalifikacje a kapitałem ludzkim kreowanym przez system edukacji, ↘ jednostronnie ukształtowana promocja inwestycyjna skupiająca się na fizycznych cechach terenów przeznaczanych do zagospodarowania, ↘ ekstensywne wykorzystywanie posiadanych atutów gospodarczych obszaru, ↘ utrzymujący się deficyt instytucji otoczenia biznesu,
<p>Warunki realizacji scenariusza optymistycznego i ograniczania prawdopodobieństwa wystąpienia scenariusza pesymistycznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ realizacja jasnej polityki rozwoju gospodarczego, ▪ włączanie przedsiębiorców w kształtowanie lokalnych polityk rozwoju gospodarczego, ▪ integracja działań edukacji i biznesu w zakresie kształtowania kapitału ludzkiego, ▪ eksponowanie w ofercie inwestycyjnej unikatowych cech obszaru, zwłaszcza tych, które są związane z postawami mieszkańców, usytuowaniem obszaru oraz jakością środowiska przyrodniczego, ▪ wspieranie powstawania firm i instytucji wzbogacających otoczenie biznesu w obszarze funkcjonalnym, 		
<p>5. dysonans między słabym rozwojem gospodarki czasu wolnego a wysokim</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↗ rosnąca liczba osób odwiedzających obszar funkcjonalny Białego Śląska, 	<ul style="list-style-type: none"> ↘ niski poziom komercyjnego wykorzystania napływu odwiedzających,

<p>potencjałem przyrodniczo-kulturowym obszaru</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↗ utrwalanie w świadomości potencjalnych odbiorców wizerunku obszaru oraz jego głównych atrakcji, ↗ wypromowanie symbolicznych obiektów i miejsc obszaru funkcjonalnego, ↗ procesy rewitalizacji wspierające wykorzystanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego na rzecz rozwoju usług czasu wolnego, 	<ul style="list-style-type: none"> ↘ negatywny wpływ wzrostu liczby odwiedzających na wartości przyrodnicze oraz koszty utrzymania porządku, ↘ deficyt usług dla osób odwiedzających obszar utrudniający realne ukształtowanie turystyki jako dziedziny gospodarki, ↘ negatywny stereotyp Śląska jako obszaru zdegradowanego i niebezpiecznego dla zdrowia,
<p>Warunki realizacji scenariusza optymistycznego i ograniczania prawdopodobieństwa wystąpienia scenariusza pesymistycznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ potraktowanie turystyki jako dziedziny gospodarczej umożliwiającej wdrażanie innowacji i podwyższanie jakości życia, ▪ integracja ofert poszczególnych jednostek terytorialnych w spójną ofertę usług czasu wolnego Białego Śląska, ▪ wykreowanie produktów turystycznych umożliwiających atrakcyjne spędzanie na obszarze Białego Śląska więcej niż jednego dnia, ▪ konsekwentne promowanie Białego Śląska jako miejsca pozytywnie odmiennego od przemysłowej części regionu, a równocześnie posiadającego wszystkie atuty wynikające ze śląskości tego obszaru, ▪ integracja podmiotów – biznesowych i publicznych – działających w sferach związanych z kreowaniem produktu turystycznego, 		
<p>6. niezadowolające powiązania między gospodarką a sferą badawczo-rozwojową i sferą kreatywności (kultury)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↗ rozwój firm lokalnych aktualnie inwestujących w badania i wdrażających innowacje, ↗ innowacyjne wykorzystywanie tradycji gospodarczych obszaru (produkty, rzemiosło, receptury itp.), 	<ul style="list-style-type: none"> ↘ relatywny spadek wartości i konkurencyjności produktów lokalnych, ↘ utrwalenie struktury gospodarczej obszaru i powiększanie dystansu w stosunku do miast i metropolii, ↘ niska jakość miejsc pracy, ↘ odpływ firm innowacyjnych do ośrodków o wysokim potencjale wiedzy, ↘ mała liczba markowych produktów obszaru,
<p>Warunki realizacji scenariusza optymistycznego i ograniczania prawdopodobieństwa wystąpienia scenariusza pesymistycznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wykorzystanie położenia w sąsiedztwie Aglomeracji Górnośląskiej dla tworzenia powiązań między firmami z Białego Śląska a podmiotami akademickimi, badawczo-rozwojowymi, kulturalnymi, ▪ dalsze wykorzystywanie tradycji gospodarczych dla kreowania unikatowego wizerunku gospodarczego obszaru, ▪ wykorzystywanie innowacji technologicznych, procesowych, marketingowych dla podwyższania konkurencyjności produktów tradycyjnych, ▪ tworzenie przestrzeni spotkani nauki, kultury i biznesu, 		
<p>7. procesy migracyjne</p>	<ul style="list-style-type: none"> ↗ napływ mieszkańców o ustabilizowanej sytuacji rodzinnej i zawodowej, ↗ wzrost potencjału rynku wewnętrznego i wynikające 	<ul style="list-style-type: none"> ↘ odpływ młodych, przedsiębiorczych, wykształconych mieszkańców poszukujących lepszych warunków życia,

	<p>stąd szanse rozwoju dla firm lokalnych,</p> <p>↗ podwyższenie wartości nieruchomości na lokalnym rynku ze względu na wzrost zainteresowania Białym Śląskiem jako miejscem zamieszkania,</p>	<p>w szczególności atrakcyjniejszych ofert pracy, zubożenie kwalifikacji na lokalnym rynku pracy,</p> <p>↘ ograniczenie liczby nowo powstających innowacyjnych firm,</p> <p>↘ presja na tereny przyrodnicze, wzrost kosztów utrzymania infrastruktury technicznej i społecznej oraz konflikty z dotychczasowymi mieszkańcami generowane przez napływ nowych mieszkańców,</p> <p>↘ problemy demograficzne – starzenie się społeczeństwa,</p>
	<p>Warunki realizacji scenariusza optymistycznego i ograniczania prawdopodobieństwa wystąpienia scenariusza pesymistycznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ jakościowy rozwój lokalnego rynku pracy, ▪ wzrost dostępności młodych mieszkańców do usług i udogodnień wspierających funkcjonowanie rodzin, ▪ wzrost dostępności mieszkań dla ludzi młodych, ▪ planowanie przestrzenne ograniczające procesy rozlewania się zabudowy, ▪ wzbogacenie usług społecznych o usługi dla osób starszych, ▪ wspieranie możliwości migrowania mieszkańców w ramach obszaru funkcjonalnego, ▪ komplementarność usług i udogodnień dostępnych w ośrodkach tworzących obszar funkcjonalny, 	
<p>8. położenie obszaru na obrzeżach Metropolii Silesia</p>	<p>↗ zachowanie unikatowych cech obszaru umożliwiających pełnienie funkcji komplementarnych względem Metropolii,</p>	<p>↘ peryferyzacja obszaru związana z koncentracją procesów rozwoju w rdzeniowych miastach Metropolii i drenażem potencjałów z ich bezpośredniego otoczenia,</p>
	<p>Warunki realizacji scenariusza optymistycznego i ograniczania prawdopodobieństwa wystąpienia scenariusza pesymistycznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ określenie specjalizacji obszaru funkcjonalnego wartościowych dla podmiotów w otoczeniu, ▪ realizacja rozwoju w zgodzie z zasadami rozwoju zrównoważonego, ▪ wykorzystanie potencjału Metropolii Silesia dla rozwijania potencjałów Białego Śląska, w szczególności potencjału kapitału ludzkiego, ▪ wykorzystanie zróżnicowanych cech poszczególnych jednostek terytorialnych Białego Śląska dla tworzenia relacji z Metropolią Silesia: <ul style="list-style-type: none"> - jednostki pełniące funkcję zwornika między obszarem funkcjonalnym a Metropolią Silesia, - jednostki komplementarne względem Metropolii Silesia wchodzące w różnego rodzaju powiązania z podmiotami aglomeracyjnymi (łańcuchy podażowe, sieci współpracy, struktury partnerskie itp.), - jednostki o słabszych powiązaniach ze strukturami w Metropolii, ale istotne dla swojego aglomeracyjnego 	

		sąsiedztwa dzięki wyrazistości i odmienności: gospodarczej, społecznej, przyrodniczej.	
9. niski poziom świadomości mieszkańców na temat Białego Śląska	<ul style="list-style-type: none"> ↗ działalność LGD łącząca część społeczności lokalnych, ↗ rozwój infrastruktury integrującej obszar, w tym ścieżki rowerowe, ↗ zainteresowanie środowisk lokalnych realizacją projektów z partnerami w sąsiednich gminach, 	<ul style="list-style-type: none"> ↘ niekonsekwentne działania w ramach Białego Śląska, niewspierające procesy integracji społeczności lokalnych, ↘ brak transportu zbiorowego integrującego obszar, ↘ brak wyraźnych motywów umożliwiających utożsamianie się mieszkańców z Białym Śląskiem, 	
		Warunki realizacji scenariusza optymistycznego i ograniczania prawdopodobieństwa wystąpienia scenariusza pesymistycznego: <ul style="list-style-type: none"> ▪ przepływ informacji o jednostkach terytorialnych i społecznościach lokalnych, ▪ wspólne projekty podejmowane przez mieszkańców różnych jednostek terytorialnych, ▪ integracja kalendarza wydarzeń społecznych i kulturalnych realizowanych w ramach obszaru funkcjonalnego, ▪ promowanie wiedzy o historii Białego Śląska i jego wyróżnikach, ▪ wzrost wewnętrznej dostępności komunikacyjnej Obszaru funkcjonalnego, 	
10. wysoka jakość środowiska przyrodniczego i unikatowość dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> ↗ rosnąca świadomość ekologiczna mieszkańców, ↗ rozwój infrastruktury umożliwiającej ochronę środowiska, ↗ wzrost liczby inicjatyw zmierzających do zachowania dziedzictwa kulturowego i pielęgnowania historii obszaru, ↗ procesy rewitalizacji zmierzające do przywrócenia wartości terenom i obiektom pełniącym w przeszłości ważne funkcje w rozwoju poszczególnych jednostek terytorialnych, 	<ul style="list-style-type: none"> ↘ rozwój gospodarczy degradujący wartości przyrodnicze lub kulturowe obszaru, ↘ preferencja dla rozwoju gospodarczego kosztem wartości przyrodniczych i kulturowych na obszarach w trudnej sytuacji ekonomicznej, ↘ presja mieszkaniowa na tereny o wysokiej wartości przyrodniczej, ↘ utrata tradycyjnych wartości na skutek trendów społecznych napływających z otoczenia, ↘ ograniczenie stosowania rozwiązań proekologicznych w gospodarce, rolnictwie, gospodarstwach domowych wynikające z wysokich kosztów, 	
		Warunki realizacji scenariusza optymistycznego i ograniczania prawdopodobieństwa wystąpienia scenariusza pesymistycznego: <ul style="list-style-type: none"> ▪ podtrzymywanie działań zmierzających do kształtowania odpowiedzialności mieszkańców za dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe, ▪ specjalizacja gospodarcza ośrodków w ramach obszaru funkcjonalnego, ▪ planowanie przestrzenne na rzecz zrównoważonego rozwoju. 	

Opisane w powyższej tabeli procesy uwzględniają **prawdopodobne, kontrastowe scenariusze ewolucyjne**. **Scenariusz rozwoju pożądanego zawiera wizja** obszaru funkcjonalnego opisana w rozdziale 7.

6. GŁÓWNE WYZWANIA OBSZARU FUNKCJONALNEGO

W oparciu o wieloaspektową diagnozę Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk – jego potencjałów, barier i systemu zarządzania oraz integralności wskazać można pięć głównych wyzwań nawiązujących do opracowanych scenariuszy ewolucyjnych.

Tabela 24 Wyzwania wynikające z cech wyznaczających scenariusze rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk

Cechy wyznaczające scenariusze ewolucyjnego rozwoju obszaru funkcjonalnego Biały Śląsk	Wyzwania stojące przed obszarem funkcjonalnym Biały Śląsk
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ograniczone doświadczenia w zakresie współpracy samorządów lokalnych w ramach obszaru funkcjonalnego, ▪ ograniczone relacje między podmiotami gospodarczymi obszaru funkcjonalnego, ▪ dysonans między słabym rozwojem gospodarki czasu wolnego a wysokim potencjałem przyrodniczo-kulturowym obszaru, ▪ procesy migracyjne, ▪ położenie obszaru na obrzeżach Metropolii Silesia, ▪ niski poziom świadomości mieszkańców na temat Białego Śląska, 	<p>→ integracja obszaru</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ograniczone doświadczenia w zakresie współpracy samorządów lokalnych w ramach obszaru funkcjonalnego, ▪ ograniczone relacje między podmiotami gospodarczymi obszaru funkcjonalnego, ▪ trudności w podtrzymywaniu i podnoszeniu konkurencyjności podmiotów gospodarczych, ▪ lokalne warunki dla rozwoju biznesu i przyciągania inwestycji, 	<p>→ podnoszenie atrakcyjności i konkurencyjności gospodarczej obszaru</p>

- dysonans między słabym rozwojem gospodarki czasu wolnego a wysokim potencjałem przyrodniczo-kulturowym obszaru,
- niezadowalające powiązania między gospodarką a sferą badawczo-rozwojową i sferą kreatywności (kultury),
- procesy migracyjne,
- położenie obszaru na obrzeżach Metropolii Silesia,
- wysoka jakość środowiska przyrodniczego i unikatowość dziedzictwa kulturowego,

- ograniczone doświadczenia w zakresie współpracy samorządów lokalnych w ramach obszaru funkcjonalnego,
- trudności w podtrzymywaniu i podnoszeniu konkurencyjności podmiotów gospodarczych,
- lokalne warunki dla rozwoju biznesu i przyciągania inwestycji,
- dysonans między słabym rozwojem gospodarki czasu wolnego a wysokim potencjałem przyrodniczo-kulturowym obszaru,
- niezadowalające powiązania między gospodarką a sferą badawczo-rozwojową i sferą kreatywności (kultury),
- procesy migracyjne,
- położenie obszaru na obrzeżach Metropolii Silesia,
- wysoka jakość środowiska przyrodniczego i unikatowość dziedzictwa kulturowego

→ **specjalizacja ośrodków w ramach obszaru sprzyjająca wykształceniu obszaru funkcjonalnego jako synergicznego systemu**

- trudności w podtrzymywaniu i podnoszeniu konkurencyjności podmiotów gospodarczych,
- lokalne warunki dla rozwoju biznesu i przyciągania inwestycji,
- procesy migracyjne,
- położenie obszaru na obrzeżach Metropolii Silesia,
- niski poziom świadomości mieszkańców na temat Białego Śląska,

→ **rozwijanie kapitału ludzkiego obszaru**

- ograniczone doświadczenia w zakresie współpracy samorządów lokalnych w ramach obszaru funkcjonalnego,
- lokalne warunki dla rozwoju biznesu i przyciągania inwestycji,
- dysonans między słabym rozwojem gospodarki czasu wolnego a wysokim potencjałem przyrodniczo-kulturowym obszaru,
- procesy migracyjne,
- położenie obszaru na obrzeżach Metropolii Silesia,

→ **zarządzanie rozwojem i promocja obszaru**

- niski poziom świadomości mieszkańców na temat Białego Śląska,
- wysoka jakość środowiska przyrodniczego i unikatowość dziedzictwa kulturowego

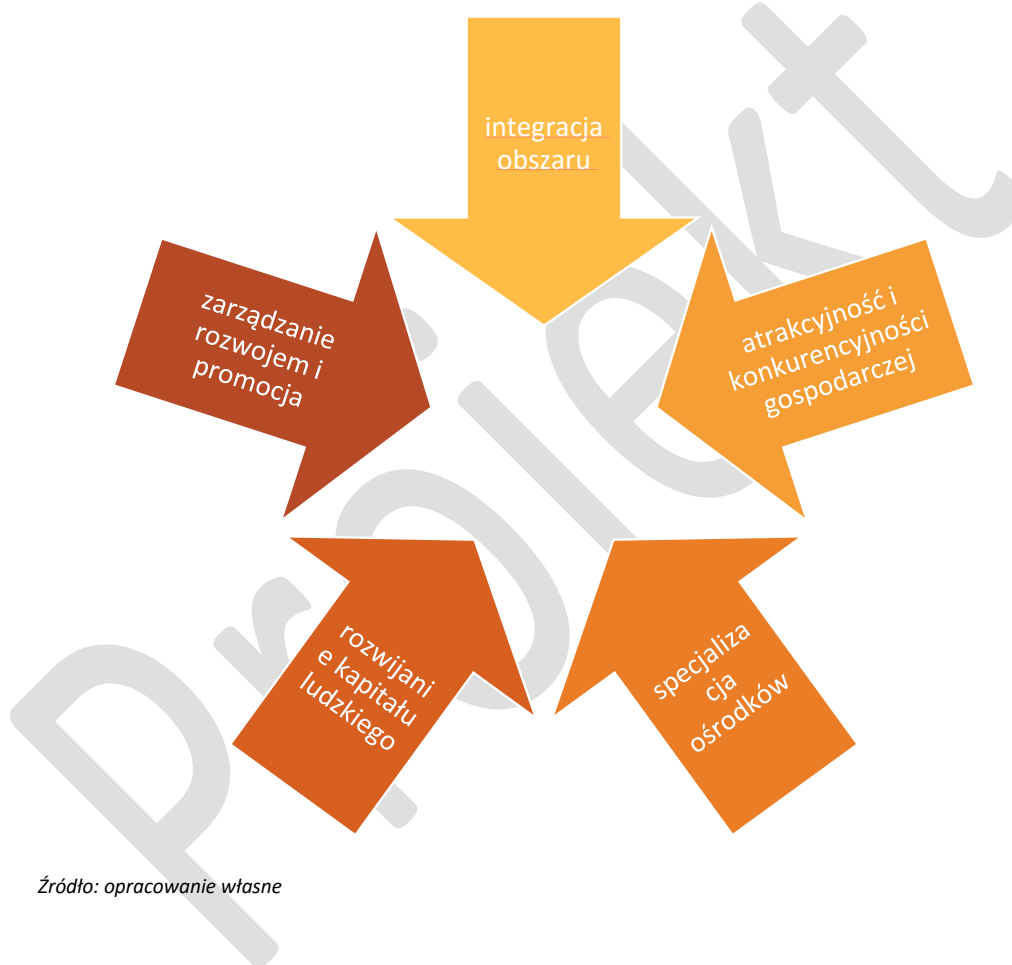
Tabela 25 Wyzwania rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk

Wyzwanie	Składowe wyzwania
→ integracja obszaru w aspekcie:	<ul style="list-style-type: none"> → wspólnego gospodarowania posiadanymi potencjałami: uzyskiwanie komplementarności zasobów oraz dodawanie potencjałów podobnych, → przestrzeni, instytucji, badań, działań promocyjnych, → tworzenia strategicznych i taktycznych relacji między gminami obszaru, → wzrostu rangi obszaru dla podmiotów w otoczeniu;
→ podnoszenie atrakcyjności i konkurencyjności gospodarczej obszaru przejawiające się w:	<ul style="list-style-type: none"> → warunkach dla rozwoju podmiotów wewnętrznych oraz przyciągania podmiotów zewnętrznych wraz z ich zasobami, → zdolności do przetwarzania potencjałów w ofertę /korzyści/ atrakcyjną dla podmiotów wewnętrznych i zewnętrznych – mieszkańców, inwestorów, turystów, środowisk innowacyjnych i kreatywnych,
→ specjalizacja ośrodków w ramach obszaru sprzyjająca wykształceniu obszaru funkcjonalnego jako synergicznego systemu, na który składają się ośrodki:	<ul style="list-style-type: none"> → o wysokim potencjale innowacyjności i kreatywności, → koncentrujące i najefektywniej wykorzystujące specyficzne potencjały, → decydujące o budowaniu wizerunku i pozycji obszaru w otoczeniu, → o dużych możliwościach współpracy z ośrodkami rozwoju w regionie, kraju i w Europie /na świecie/ oraz zdolne do wykorzystywania szans w otoczeniu kreatywnym i innowacyjnym,
→ rozwijanie kapitału ludzkiego obszaru będące wynikiem:	<ul style="list-style-type: none"> → współpracy międzysektorowej tworzącej nowe pola dla aktywizacji lokalnych podmiotów, → tworzenia warunków dla stymulowania przedsiębiorczości, innowacyjności, kreatywności, wykorzystywania pomysłowości i aktywności mieszkańców, → ukształtowania mechanizmów stałego dialogu i współpracy między lokalnymi podmiotami, → otwierania obszaru na współpracę z podmiotami w otoczeniu,
→ zarządzanie rozwojem i promocja obszaru w wymiarze:	<ul style="list-style-type: none"> → wewnętrznym, to jest podnoszenie atrakcyjności obszaru w oczach mieszkańców i innych podmiotów lokalnych oraz trwałe związanie tych podmiotów z

obszarem, w tym ograniczanie potencjalnego zjawiska emigracji,

- zewnętrznym, związanym z tworzeniem wyróżników obszaru w otoczeniu oraz przyciąganiem uwagi takich podmiotów jak potencjalni mieszkańcy, inwestorzy, środowiska twórcze i naukowe, turyści etc.
- wzrostu rangi obszaru dla podmiotów w otoczeniu.

Rysunek 22 Wyzwania rozwojowe wpływające na cele rozwojowe obszaru funkcjonalnego

Źródło: opracowanie własne

7. WIZJA OKREŚLAJĄCA MIEJSCE I ROLĘ OF W PROCESACH ROZWOJU REGIONU

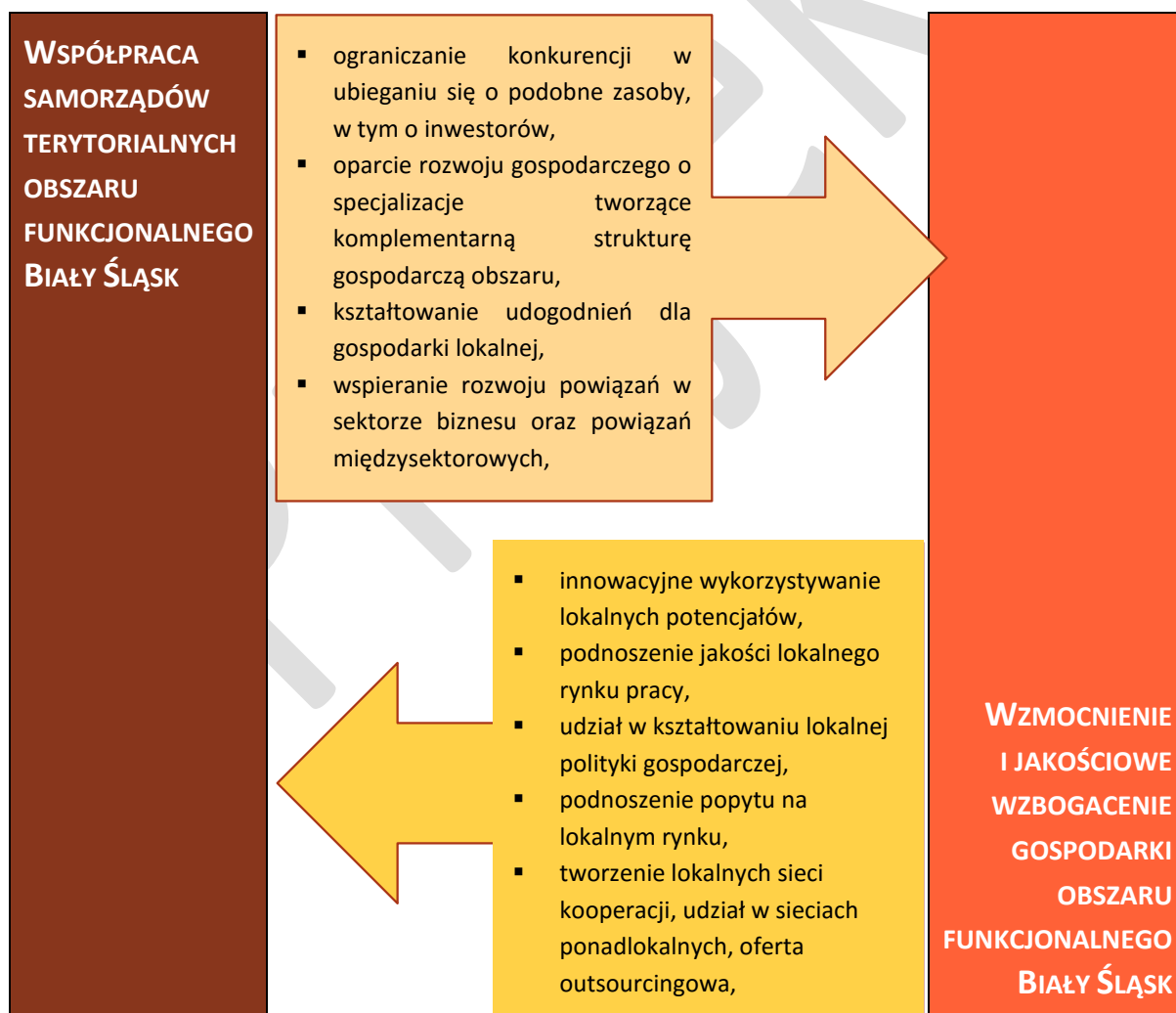
Biały Śląsk to obszar, którego ukształtowanie powinno dostarczać nowych szans rozwoju jednostkom terytorialnym wchodzącym w jego skład, a także podmiotom, które z obszarem są – aktualnie lub potencjalnie – związane. Dlatego wizja przyszłości Białego Śląska uwzględnia wartości, które mogą być osiągnięte dzięki:

8. współpracy samorządów terytorialnych,

oraz

9. uzyskaniu nowej dynamiki rozwoju obszaru w wyniku wzmocnienia i jakościowego wzbogacenia gospodarki,

Rysunek 23 Mechanizm rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk w oparciu o współpracę samorządów i rozwój gospodarki

źródło: opracowanie własne

Wizja rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Białego Śląska jest skonstruowana w oparciu o cztery pola rozwoju, współpracy i integracji. W każdym z pól określono wymiary nawiązujące do zaprezentowanych we wcześniejszych rozdziałach scenariuszach i wyzwaniach.

Tabela 26 Pola i wymiary wizji Obszaru Funkcjonalnego Białego Śląska

Pole rozwoju, współpracy i integracji	Wymiar
spójność wewnętrzna	planistyczny
	przestrzenny
	społeczny
	gospodarczy
	ekologiczno-kulturowy
oferta dla otoczenia	mieszkańcy
	inwestorzy
	turyści
	osoby nieaktywne zawodowo
	nauka i badania
jakość życia	funkcje lokalne i ponadlokalne
	mobilni mieszkańcy
	rodziny
pozycja w otoczeniu	promocja
	wizerunek
	relacje z Metropolią Silesia

W kolejnej tabeli zawarto wizję rozwoju, współpracy i integracji Obszaru Funkcjonalnego Białego Śląska. Kolejne wartości składające się na wizję oznaczono literą V (od value – wartość) oraz kolejnymi numerami. Wartości zostały pogrupowane zgodnie ze zdefiniowanymi polami oraz tworzącymi je wymiarami.

Wizja odzwierciedla pożądaną przyszłość w zakresie, który jest możliwy do osiągnięcia dzięki współpracy lokalnych podmiotów: szczególnie samorządów terytorialnych, środowisk gospodarczych, ale także różnych instytucji, organizacji pozarządowych i różnych grup społecznych.

Ze względu na duże zróżnicowanie obszaru oraz wielość zagadnień, które są ważne dla strategicznego rozwoju Białego Śląska przyjęto opisowy sposób formułowania wizji.

Tabela 27 Wizja rozwoju, współpracy i integracji Obszaru Funkcjonalnego Białego Śląska

Pole rozwoju, współpracy i integracji	Wymiar	Wartość w wizji
		<i>Biały Śląsk w wyniku realizacji Strategii oraz kooperacji tworzących go jednostek terytorialnych, współpracy środowisk gospodarczych, zacieśniających się relacji między społecznościami lokalnymi stanie się obszarem:</i>
spójność wewnętrzną	planistyczny	<i>V1. składającym się z gmin i powiatów wspólnie wykorzystujących posiadane potencjały i nadarzające się szanse, integrowanym dzięki kolektywnie wyznaczanym i realizowanym priorytetom współpracy,</i>
	przestrzenny	<i>V2. spójnym przestrzennie, ze zróżnicowaną infrastrukturą techniczną oraz sprawnym systemem połączeń transportu zbiorowego,</i>
	społeczny	<i>V3. poznających się społeczności lokalnych, realizujących wspólne przedsięwzięcia, w szczególności wykorzystujące i wzmacniające cechy decydujące o tożsamości (śląskiej) obszaru,</i>
	gospodarczy	<i>V4. współpracy podmiotów gospodarczych, wzmacniających się i poszerzających sieci kooperacji wspierających powstawanie kolejnych lokalnych firm i tworzenie nowych miejsc pracy, kreowania spójnej oferty udogodnień dla lokalnego biznesu,</i>
	ekologiczno-kulturowy	<i>V5. dobrze rozpoznanych, docenianych przez mieszkańców, systemowo chronionych, wzmacnianych i wykorzystywanych zgodnie z zasadami rozwoju zrównoważonego wartości przyrodniczych i kulturowych,</i>
oferta dla otoczenia	mieszkańcy	<i>V6. przyciągającym nowych mieszkańców swoimi walorami przyrodniczymi oraz dogodną dostępnością do rynku pracy, usług i edukacji zarówno w obszarze Białego Śląska, jak również w miastach Metropolii Silesia,</i>
	inwestorzy	<i>V7. atrakcyjnej lokalizacji dla inwestorów realizujących działalność bezpieczną dla środowiska przyrodniczego oraz tworzących miejsca pracy dla specjalistów,</i>
	turyści	<i>V8. stanowiącym przestrzeń wypoczynku, z rozwiniętą i zintegrowaną ofertą rekreacji oraz markowych pakietowych produktów turystycznych, w tym: turystyki weekendowej, wypoczynkowej, kwalifikowanej, edukacyjnej i poznawczej, zdrowotnej, biznesowej,</i>
	osoby nieaktywne zawodowo	<i>V9. atrakcyjnym dla osób starszych poszukujących miejsca na swoje nowe spokojne miejsce zamieszkania, wśród życzliwych społeczności lokalnych, z zapewnionym dostępem do usług opiekuńczych i walorów przyrodniczo-rekreacyjnych,</i>
	nauka i badania	<i>V10. funkcjonowania środowisk naukowych, badawczych i edukacyjnych będących partnerami dla podmiotów w otoczeniu, szczególnie w zakresie medycyny i ekologii,</i>
	jakość życia	funkcje lokalne i ponadlokalne
mobilni mieszkańcy		<i>V12. tworzącym szanse rozwoju dla osób o wysokich kwalifikacjach, przedsiębiorczych, swobodnie podejmujących decyzje o swojej przyszłości,</i>
rodziny		<i>V13. oferującym udogodnienia i usługi o wysokiej jakości umożliwiające rozwój rodzin, a w konsekwencji stabilizację demograficzną gmin,</i>

pozycja w otoczeniu	promocja	V14. <i>systemowo tworzonych ofert adresowanych do podmiotów wewnętrznych i zewnętrznych, kreujących i utrwalających markę Białego Śląska, wykorzystujących komplementarne atuty gmin, opierających się na specyfice lokalnej, umożliwiających ograniczenie konkurencji między gminami obszaru i wzmacnianie ich pozycji względem otoczenia, a w rezultacie wspólne partycypowanie w uzyskiwanych korzyściach,</i>
	wizerunek	V15. <i>o wyrazistym pozytywnym wizerunku, ukształtowanym w oparciu o komplementarne atuty tworzących go jednostek, wyróżniającym Biały Śląsk i wzbogacającym wizerunek całego województwa,</i>
	relacje z Metropolią Silesia	V16. <i>tworzącym komplementarny biegun rozwoju Metropolii Silesia, z Bytomiem i Tarnowskimi Górami jako ośrodkami stanowiącymi północną bramę Metropolii Silesia i bezpośrednio integrującymi Biały Śląsk z obszarem metropolitalnym.</i>

10. STRATEGICZNE CELE I KIERUNKI ROZWOJU OBSZARU FUNKCJONALNEGO BIAŁY ŚLĄSK

Struktura celów rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk została określona wykorzystaniem przy zapisów zawartych w wizji oraz wyprofilowana z uwzględnieniem oczekiwań różnych grup odbiorców. Zostały sformułowane cztery cele strategiczne. Z kolei do celów strategicznych sformułowano cele operacyjne, które powiązano z głównymi grupami odbiorców.

Cele strategiczne Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk:

C1. Biały Śląsk obszarem współpracy oraz tworzenia komplementarnych ofert.

C2. Biały Śląsk partnerem dla otoczenia i obszarem przyciągającym podmioty, potencjały i aktywności.

C3. Biały Śląsk obszarem wysokiej jakości życia wykorzystującej wewnętrzne atuty i bliskość Metropolii Silesia.

C4. Biały Śląsk obszarem unikatowym w skali regionu i odgrywającym istotną rolę w procesach rozwoju województwa śląskiego.

Strategia rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk powinna prowadzić do poprawy warunków funkcjonowania różnych podmiotów z tym obszarem powiązanych. Podmioty te są traktowane jako:

11. beneficjenci realizacji Strategii,

lub jako:

12. partnerzy realizacji Strategii.

W pierwszym ujęciu, Strategia powinna dostarczać efektów wspierających podmioty w realizacji ich aspiracji i oczekiwań. W drugim przypadku, zwracana jest uwaga na niezbędny udział podmiotów lokalnych w procesie partnerskiego wdrażania Strategii. Grupy odbiorców uwzględnione przy formułowaniu celów operacyjnych obejmują:

- mieszkańców,
- przedsiębiorców,
- odwiedzających/turystów,
- społeczności lokalne.

Tabela 28 Cele strategiczne i cele operacyjne Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk

Cele strategiczne	Podmioty	Kierunki rozwoju związane z podmiotami
C1. Biały Śląsk obszarem współpracy oraz tworzenia komplementarnych ofert.	mieszkańcy	C.1.1. Zapewnienie powiązań komunikacyjnych i funkcjonalnych wewnątrz Białego Śląska zapewniające mieszkańcom dostęp do szerokiego wachlarza usług i udogodnień.
	przedsiębiorcy	C.1.2. Tworzenie nowoczesnej struktury gospodarczej opierającej się na współpracy lokalnych firm oraz aktywnym udziale samorządu gospodarczego w kształtowaniu i realizowaniu lokalnej polityki rozwoju.
	odwiedzający	C.1.3. Stworzenie spójnej i komplementarnej oferty Białego Śląska dla odwiedzających generowana w partnerstwie samorządów i przedsiębiorców
	społeczności lokalne	C.1.4. Zintegrowanie społeczności lokalnej działające na rzecz zachowania i promowania dziedzictwa Białego Śląska.
C2. Biały Śląsk partnerem dla otoczenia i obszarem przyciągającym podmioty, potencjały i aktywności	mieszkańcy	C.2.1 Tworzenie atrakcyjnych warunków zamieszkania przyciągające kapitał ludzki z miast Metropolii Silesia oraz wzmacniające potencjał rynkowy i fiskalny gmin Białego Śląska.
	przedsiębiorcy	C.2.2 Podnoszenie poziomu innowacyjności lokalnych firm wzmacniany przez: lokalizację inwestorów wpływających na dyfuzję wiedzy do lokalnej gospodarki oraz współpracę z firmami i jednostkami naukowymi i badawczo-rozwojowymi w Metropolii Silesia i w regionie
	odwiedzający	C.2.3 Wspieranie rozwoju branż usług czasu wolnego stanowiące ważną część lokalnej struktury gospodarczej, rynku pracy oraz siłę napędową dla rozwoju produktów lokalnych.
	społeczności lokalne	-

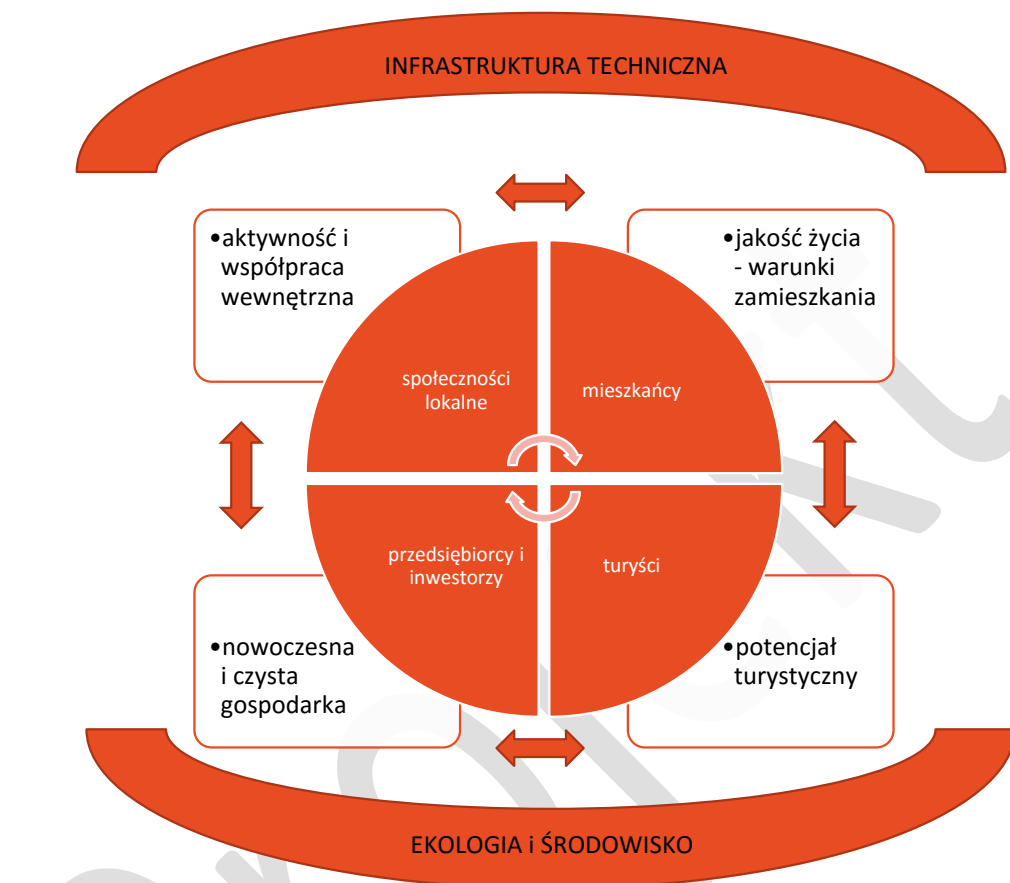
C3. Biały Śląsk obszarem wysokiej jakości życia wykorzystującej wewnętrzne atuty i bliskość Metropolii Silesia	mieszkańcy	C3.1. Podnoszenie atrakcyjności przyrodniczej obszaru oraz rozwijające się usługi rynkowe i publiczne wspierające rozwój rodzin i funkcjonowanie różnych grup społecznych na obszarze Białego Śląska
	przedsiębiorcy	C3.2. Tworzenie dogodnych warunków dla rozwoju firm lokalnych tworzących miejsca pracy o wysokiej jakości.
	odwiedzający	-
	społeczności lokalne	C3.3. Tworzenie i implementacja innowacji społecznych podnoszących jakość życia mieszkańców i poziom aktywności społeczności lokalnych
C4. Biały Śląsk obszarem unikatowym w skali regionu i odgrywającym istotną rolę w procesach rozwoju województwa śląskiego	mieszkańcy	-
	przedsiębiorcy	C4.1. Tworzenie i implementacja przełomowych innowacji w gospodarce regionu, w szczególności w branżach związanych z technologiami proekologicznymi, technicznymi oraz zdrowiem i usługami opiekuńczymi.
	odwiedzający	C4.1. Wykreowanie wyróżniającej oferty turystycznej Białego Śląska wpływającej na przełamanie negatywnego wizerunku regionu postindustrialnego
	społeczności lokalne	C4.1. Wsparcie unikatowych inicjatyw społecznych wpływających na zachowanie śląskich tradycji i kultury regionu oraz poprawę wizerunku województwa śląskiego.

Sformułowane cele operacyjne oraz powiązane z nimi podmioty obrazuje kolejny rysunek gdzie przedstawiono:

- obszary priorytetowe odpowiadające podmiotom uwzględnionym przy formułowaniu celów:
 - przedsiębiorcy → nowoczesna i czysta gospodarka,
 - mieszkańcy → jakość życia - warunki zamieszkania,
 - odwiedzający → potencjał turystyczny,
 - społeczności lokalne → aktywność i współpraca wewnętrzna,
- sfery ingerencji horyzontalnej:
 - infrastruktura techniczna,
 - ekologia i środowisko.

Ten rodzaj uporządkowania wykorzystano w dalszych częściach Strategii dla uporządkowania przedsięwzięć rozwojowych.

Rysunek 24 Główni odbiorcy i pola strategiczne (wykorzystujące potencjały wewnętrzne i zasoby Białego Śląska) oraz wymiary horizontalne wpływające na harmonijny rozwój obszaru funkcjonalnego

Źródło: opracowanie własne

13. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII

System wdrażania i monitorowania Strategii stanowi spójny zbiór narzędzi oparty na współpracy gmin i innych podmiotów z obszaru. Podstawowym celem systemu jest efektywna realizacja przedsięwzięć i projektów własnych już zdefiniowanych w Strategii oraz wspierania działań innych podmiotów podejmujących działania służące osiągnięciu celów rozwojowych obszaru funkcjonalnego.

W ramach systemu wdrażania zakłada się podjęcie działań w zakresie:

- strukturalno-instytucjonalnym – zmierzające do: stworzenia organizacyjnego wsparcia procesu wdrażania Strategii, konsolidowania wiedzy o sytuacji i rozwoju obszaru oraz kontroli uwarunkowań i

efektów wdrażania Strategii, budowania struktur sieciowych pozwalających na wspólne działanie różnych podmiotów lokalnych;

- analityczno-diagnostyczny – umożliwiających prowadzenie pełnego systemu monitoringu stwarzającego podstawy do korygowania Strategii i rozwijania przedsięwzięć;
- planistyczno-programowe – nakierowane na uszczegółowianie zapisów Strategii w kluczowych polach rozwoju obszaru; ze Strategii – dokumentu o najwyższym stopniu ogólności – powinny być wyprowadzane kolejne plany i programy zawierające szczegółowe działania i przedsięwzięcia odnoszące się do kolejnych horyzontów wdrażania;
- informacyjno-promocyjne – związane z pozyskiwaniem kolejnych podmiotów/sojuszników dla wdrażania Strategii, włączanie podmiotów lokalnych w aktywności wdrażające strategię, budowanie pozycji miasta w otoczeniu i zainteresowanie ofertą miasta nowych użytkowników, informowanie o efektach wdrażania.

Rysunek 25 System wdrażania Strategii

Źródło: opracowanie własne

Kluczowym elementem warunkującym powodzenie Strategii jest wykreowanie efektywnej i sprawnej struktury organizacyjnej. Podstawowym i pierwszym krokiem powinna być decyzja o formie współpracy w ramach grupy podmiotów samorządu terytorialnego oraz relacje i płaszczyzny współpracy z Izbą Handlową w Tarnowskich Górach będąca podmiotem uczestniczącym w zawiązaniu porozumienia na rzecz rozwoju obszaru Białego Śląska.

Oczywiście ostateczna forma zależności będzie od decyzji partnerów samorządnych, niemniej formalizacja współpracy oraz stworzenie odpowiedniej struktury organizacyjnej zajmującej się rozwojem obszaru i realizacją konkretnych projektów jest warunkiem koniecznym pełnej realizacji zaplanowanych działań.

W zakresie konsolidacji działań grupy jednostek samorządu terytorialnego Obszaru Biały Śląsk przeprowadzona analiza funkcjonowania podobnych porozumień podmiotów samorządowych⁵⁵ i dyskusja oraz ocena skali korzyści i formalizacji relacji partnerskich skłania do rekomendacji formy organizacyjnej stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego jako najbardziej korzystnej dla procesu zarządzania i wdrażania polityki rozwoju. Należy jednak podkreślić, że ta forma ogranicza pełne włączenie w proces decyzyjny partnera procesu tj. Izby Przemysłowo-Handlowej w Tarnowskich Górach.

Tabela 29 Ocena forma współpracy JST w ramach procesu wdrażania Strategii

Forma	Zalety	Wady
Porozumienie	<ul style="list-style-type: none"> Najmniej sformalizowana forma; Minimalne koszty organizacyjne; 	<ul style="list-style-type: none"> Niestabilność formuły współpracy; Brak pewności i planowania średnio- i długookresowego działań; Konieczność budowy struktury zarządzania w każdym działaniu oddzielnie; Brak systemu dojrzewiania organizacji i nabierania doświadczenia; Niska efektywność i skuteczność poprzez nietrwałość współpracy; Brak podmiotowości obszaru Biały Śląsk, Konieczność doraźnego angażowania pracowników danej jednostki w prace będące poza stałym zakresem obowiązków (traktowanie tej pracy jako dodatkowej obciążającej);
stowarzyszenie	<ul style="list-style-type: none"> Forma akceptowalna i szeroko stosowana w sektorze publicznym; Jasny podział zadań i odpowiedzialności podmiotów tworzących; Duża elastyczność w zakresie obszaru działania i sposobów realizacji; Łatwość powołania i elastyczność w zakresie finansowania stowarzyszenia w zależności od zakresu działania, 	<ul style="list-style-type: none"> Konieczność stałego (przynajmniej w minimalnym zakresie) finansowania działalności struktury organizacyjnej

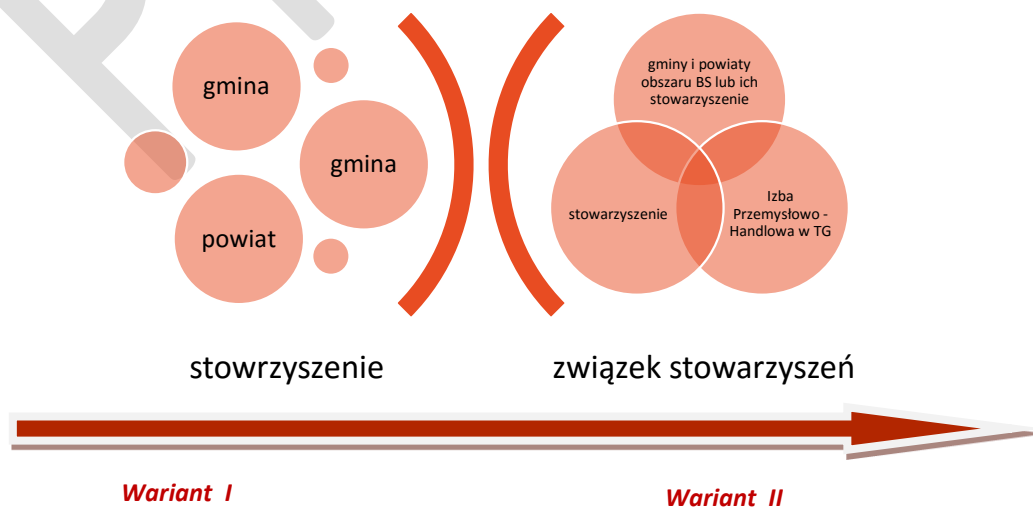
⁵⁵ Należy zwrócić uwagę że często tego typu podmioty posiadające w nazwie określenie „Związek” są formalnie właśnie stowarzyszeniami ze względu na większą łatwość powołania i elastyczność późniejszego działania i realizacji zadań

	<ul style="list-style-type: none"> Niewielki zakres obowiązków sprawozdawczych i proceduralnych (pod warunkiem właściwego zapisu statutu) przy zachowaniu pełnej transparentności działań, Możliwość wykreowania struktury działającej na rzecz całego obszaru jak również wspierającej merytorycznie poszczególne jednostki; Nadanie podmiotowości obszarowi funkcjonalnemu Biały Śląsk; 	
Związek	<ul style="list-style-type: none"> Forma akceptowalna i stosowana w sektorze publicznym, Jasny podział zadań i odpowiedzialności podmiotów tworzących; Znaczna trwałość struktury Możliwość wykreowania struktury działającej na rzecz całego obszaru jak również wspierającej merytorycznie poszczególne jednostki; Nadanie podmiotowości obszarowi funkcjonalnemu Biały Śląsk. 	<ul style="list-style-type: none"> Konieczność stałego (przynajmniej w minimalnym zakresie) finansowania działalności struktury organizacyjnej; Znaczne obciążenia sprawozdawcze i sztywność zakresu działania; Przekazanie kompetencji jednostki w pewnym zakresie pod działanie związku.

Źródło: opracowanie własne

W procesie konsolidacji i tworzenia ram organizacyjnych funkcjonowania i zarządzania obszaru i biorąc pod uwagę ze inicjatorami i uczestnikami prac nad opracowaniem niniejszej Strategii są jednostki samorządu terytorialne tj. gminy i powiat oraz podmiot spoza sektora samorządu terytorialnego - Izba Przemysłowo Handlowa w Tarnowskich Górach, można rozważyć powołanie formy organizacyjnej jaką jest związek stowarzyszeń.

Rysunek 26 Warianty konsolidacji i budowy struktury operatora rozwoju obszaru funkcjonalnego Biały Śląsk

Źródło: opracowanie własne

Niezależnie od wyboru ostatecznej formy organizacyjnej „operatora rozwoju obszaru funkcjonalnego Biały Śląsk” oraz realizacji wariantu, ramowa struktura podmiotowa obejmuje organy o charakterze:

- stanowiącym,
- kontrolnym,
- zarządczym i realizacyjnym.

Ich ostateczny układ oraz kompetencje i liczebność organów określić powinien Statut podmiotu.

Organami podmiotu zarządzającego rozwojem obszaru funkcjonalnym Biały Śląsk powinny być:

- **Walne zebranie członków** - obejmujące wszystkie podmioty – członków, którymi mogą być są gminy i powiaty deklarujące wspólne dziania zmierzające do realizacji celów rozwoju obszaru zdefiniowanego jako Biały Śląsk obejmujący powiaty lubliniecki, tarnogórski oraz miasto Bytom a w przypadku związku stowarzyszeń - osoby prawne, w tym stowarzyszenia mające cele związane z rozwojem obszaru Białego Śląska. Do organizacji mogą przystąpić również gminy z poza wskazanego obszaru, które bezpośrednio graniczą z inną gminą należącą do stowarzyszenia tak by zachować integralność i ciągłość funkcjonalno-przestrzenną obszaru.

Ramowe wytyczne w zakresie uzyskiwania członkowska obejmują:

- Uzyskanie członkostwa wymaga podjęcia przez odpowiednią radę jednostki samorządu terytorialnego uchwały o przystąpieniu do stowarzyszenia/związku.
- Jednostka staje się członkiem z chwilą podjęcia przez Walne Zebranie Członków uchwały o przyjęciu w poczet członków.
- Obowiązkiem członka jest uczestnictwo w realizacji celów stowarzyszenia oraz celów określonych w Strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego.
- Członka związku na posiedzeniach walnego zebrania reprezentuje organ wykonawczy jednostki samorządu lub umocowany na piśmie stały pełnomocnik.
- Poszczególni członkowie reprezentują na posiedzeniu liczbę głosów zależną od liczby mieszkańców.
- Utrata członkostwa następuje po wystąpieniu ze struktury po upływie 9 miesięcy od złożenia pisemnej deklaracji wystąpienia ze stowarzyszenia/związku.
- Członka można wykluczyć również w przypadku uchylania się od wnoszenia składek członkowskiej przez okres dłuższy niż 9 miesięcy.
- Do kompetencji Walnego Zgromadzenia należeć powinno w głównej mierze:
 - uchwalenie statutu i jego zmian,
 - uchwalenie planu działania stowarzyszenia/związku oraz Strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego,
 - zatwierdzanie rocznego planu finansowego,
 - zatwierdzanie sprawozdań finansowych stowarzyszenia/związku,
 - określanie wysokości składek członkowskich,
 - wybór członków Zarządu oraz członków Komisji Rewizyjnej.
- **Zarząd** – będący organem wykonawczym i kieruje działalności stowarzyszenia/związku stowarzyszeń, składającym się z 8-12 członków wybieranych przez Walne Zgromadzenie Członków.
 - W skład zarządu wchodzi przedstawiciele: 3 największych gmin obszaru, powiatu ziemskiego oraz 2-3 przedstawicieli gmin z obszaru powiatu lublinieckiego i 2-3 przedstawicieli gmin z obszaru powiatu tarnogórskiego, przedstawiciela/li Izby Przemysłowo - Handlowej oraz w przypadku powołania związku stowarzyszeń innych osób prawnych będących członkiem tego związku.
 - Do zadań Zarządu należeć powinno m.in.:
 - wykonywanie uchwał walnego zgromadzenia,

- przygotowanie bieżących planów działalności stowarzyszenia/związku,
- gospodarowanie majątkiem stowarzyszenia/związku.
- podejmowanie działań dotyczących realizacji Strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego, w szczególności przygotowania partnerskich projektów we współpracy z jednostkami tworzącymi obszar,
- Zarząd związku może powoływać zespoły zadaniowe i doradcze (komitety doradcze) kształtujące sektorowe polityki rozwoju oraz instrumenty realizacji celów obszaru w szczególności ds. gospodarki, edukacji, produktów markowych. W skład zespołów wchodzi przedstawiciele członków stowarzyszenia/związku oraz partnerzy społeczno-gospodarczy zaproszeni do współpracy.
- powołuje Dyrektora Biura stowarzyszenia/związku.
- **Komisja Rewizyjna** będąca organem nadzoru i kontroli składa się z 5-12 członów wybieranych przez Walne Zgromadzenie Członków.
 - Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należeć powinno m.in.:
 - kontrola działalności Zarządu i biura pod kątem celowości i legalności
 - kontrola rocznych sprawozdań z działalności Zarządu i sprawozdań finansowych oraz wydawanie opinii i rekomendacji w tym zakresie,
 - opiniowanie wniosków w zakresie istotnych decyzji finansowych, w tym zaangażowania w realizację projektów o znacznej wartości.
- **Dyrektor Biura i Biuro** stowarzyszenia/Związku stowarzyszeń odpowiada za:
 - prowadzenie spraw bieżących
 - promocję obszaru i funkcjonalnego oraz jednostek go tworzących,
 - prowadzenie działań lobbingsowych na rzecz realizacji Strategii obszaru i jego rozwoju,
 - przygotowywanie propozycji merytorycznych w zakresie wdrażania Strategii ii Obszaru w tym przygotowywanie projektów dokumentacji o dofinansowanie projektów partnerskich
 - wspieranie jednostek poprzez doradztwo w zakresie pozyskiwania funduszy zewnętrznych
 - monitoring , we współpracy z JST, Strategii rozwoju i formułowanie rekomendacji w zakresie jej aktualizacji lub ryzyk związanych z zaniechaniem działań.
 - obsługa posiedzeń organów stowarzyszenia/związku stowarzyszeń.

Źródłem finansowania działalności stowarzyszenia/związku powinna być w głównej mierze:

- składka wnoszona przez członków,
- środki finansowe pozyskane z dotacji oraz źródeł zewnętrznych, w tym związanych z realizacją projektów współfinansowanych ze środków EFRR i EFS.

Rysunek 27 Ramowa struktura organizacyjna podmiotu zarządzającego rozwojem obszaru funkcjonalnego Biały Śląsk (operator rozwoju obszaru funkcjonalnego Biały Śląsk)

Źródło: opracowanie własne

13.2 ZASADY WDRAŻANIA STRATEGII

Proces wdrażania Strategii oparty powinien być o grupę uniwersalnych i horyzontalnych zasad. Do tych podstawowych zasad wdrażania polityki rozwoju obszaru funkcjonalnego zaliczyć należy zasady:

- partnerstwa – oznaczającą stałą współpracę pomiędzy samorządami tworzącymi obszar oraz pomiędzy administracją i przedsiębiorcami oraz partnerami społecznymi i środowiskami naukowymi,
- spójności – zakładająca zgodność podejmowanych działań w ramach obszaru z politykami lokalnymi oraz zgodności polityk lokalnych z ustalonymi kierunkami rozwoju obszaru funkcjonalnego Biały Śląsk,
- efektywności - poniesione nakłady na realizację projektów powinny maksymalizować korzyści dla mieszkańców obszaru w zakresie podnoszenia jakości życia, warunków zamieszkania, pracy oraz możliwości rozwoju,
- korelacji działań poszczególnych partnerów w ramach stworzonej struktury organizacyjnej oraz z celami partnerów społeczno-gospodarczych i mieszkańców,

- monitoringu i wieloetapowej oceny – zakładająca opracowanie oceny ex-ante planowanych działań przed ich wdrożeniem oraz dokonywanie oceny w trakcie realizacji i po ukończeniu realizacji w oparciu o sprawy system monitoringu,
- zrównoważonego rozwoju – nakładająca obowiązek szczególnej dbałości o efektywne wykorzystanie dostępnych zasobów i równoważeniu rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i infrastrukturalnym przy poszanowaniu i zachowaniu zasobów środowiska dla potrzeb przyszłych pokoleń oraz z zachowaniem równowagi przyrodniczej,
- zapobiegania i przeczności – postulującej przeciwdziałanie potencjalnym i występującym negatywnym skutkom dla środowiska podejmowanych działań już na etapie planowania i przygotowywania projektów i inwestycji.

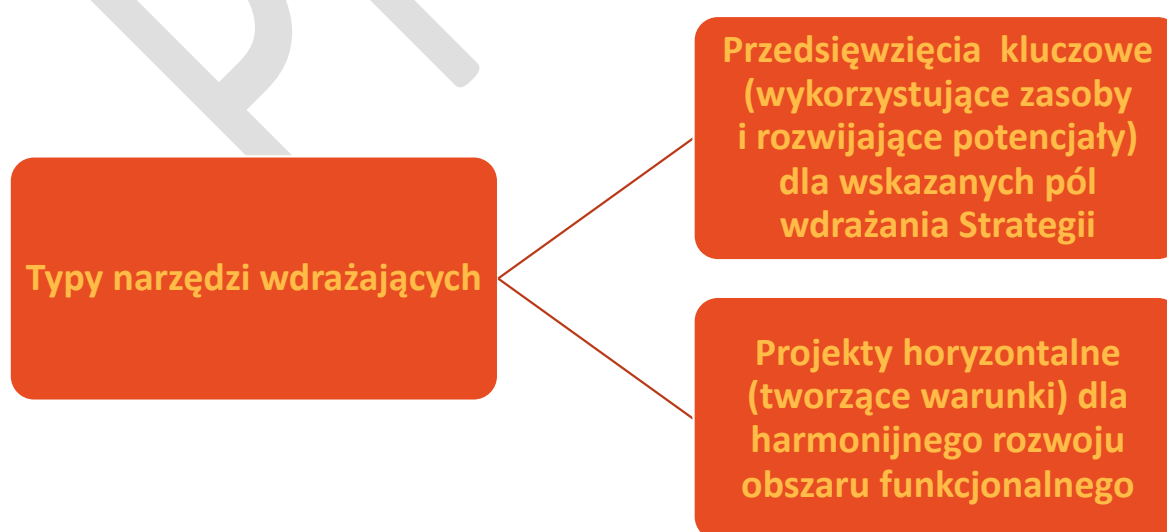
13.3 KLUCZOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA PARTNERSKO-ROZWOJOWE OBSZARU FUNKCJONALNEGO.

Głównymi instrumentami realizacji Strategii będą przedsięwzięcia, projekty i zadania realizowane przez podmioty samorządowe tworzące obszar funkcjonalny Biały Śląsk. Przedsięwzięcia te opierać się powinny w głównej mierze na wykorzystaniu potencjału obszaru i poszczególnych gmin go tworzących, ale również być nakierowane na przełamywanie największych barier rozwojowych. Należy podkreślać, iż nie wszystkie wskazane przedsięwzięcia i zadania mogą być realizowane przez podmioty tworzące obszar ze względu zarówno na ich wielkość finansową jak również fakt, że część z nich jest poza kompetencjami samorządu lokalnego. W taki przypadku główną rolę tych podmiotów będzie podejmowanie działań i stwarzanie klimatu na rzecz realizacji tych zadań przez inne podmioty publiczne i prywatne.

Władze będą podejmować również inne, nie wskazane na etapie tworzenia Strategii projekty i zadania, które będą służyły osiągnięciu celów rozwojowych obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk.

Wskazane w niniejszym dokumencie narzędzia realizacji podzielono na 2 kategorie, tj. przedsięwzięcia kluczowe oraz projekty horyzontalne.

Rysunek 28 Typy narzędzi wdrażających

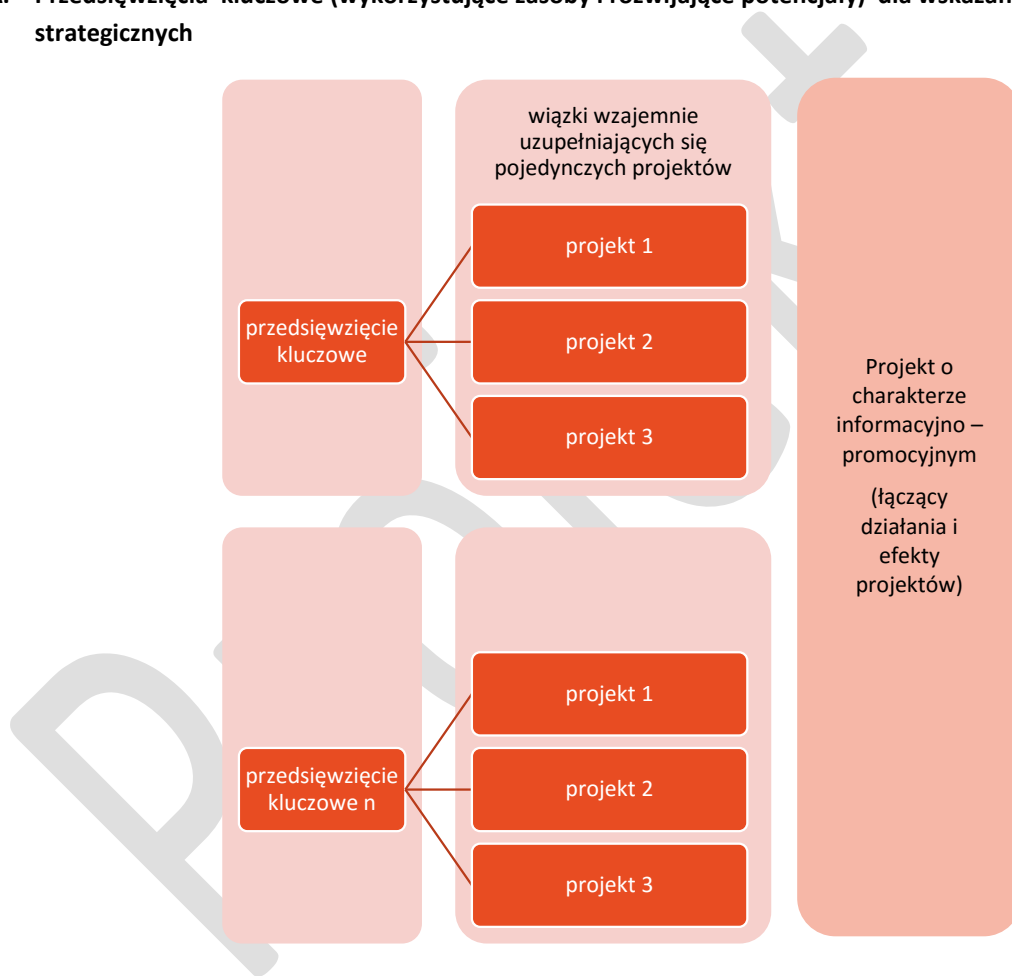

Źródło: opracowanie własne

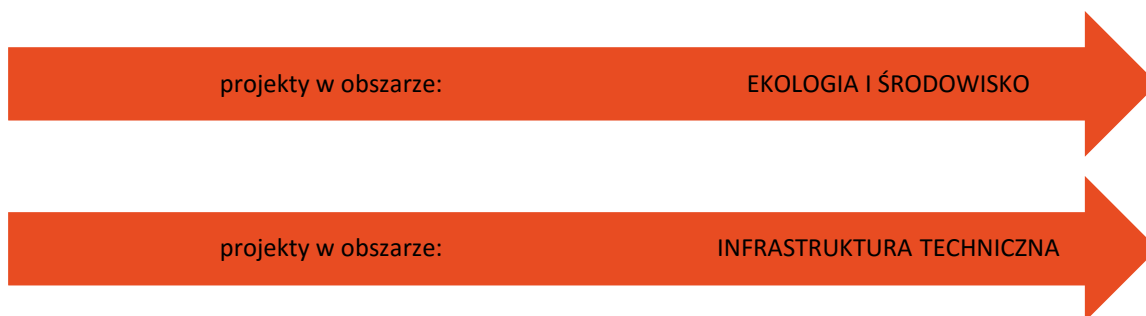
Dla każdego ze zdefiniowanych pól strategicznych określono jedno przedsięwzięcie klucze obejmujące grupę powiązanych ze sobą w wiązki projektów oraz projekt o charakterze informacyjno – promocyjnym. W ramach tego projektu stworzone będą narzędzia i realizowane działania mające na celu wzmocnienie skuteczności i efektywności podejmowanych zadań poprzez wykorzystanie narzędzi informacyjno-komunikacyjnych adresowanych do mieszkańców (odbiorców wewnętrznych), jaki i inwestorów, turystów i osoby odwiedzające obszar (odbiorcy zewnętrzni).

Druga kategoria narzędzia to tzw. projekty horyzontalne będące zadaniami tworzącymi warunki do budowania spójności wewnętrznej obszaru i stwarzającymi warunki do dynamizacji procesów jego rozwoju.

A. Przedsięwzięcia klucze (wykorzystujące zasoby i rozwijające potencjały) dla wskazanych pól strategicznych

B. Projekty horyzontalne (tworzące warunki) dla harmonijnego rozwoju obszaru funkcjonalnego

	DLA MIESZKAŃCA	DLA TURYSTY	DLA BIZNESU	DLA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ
Poziom A – Przedsięwzięcia kluczowe (wykorzystujące zasoby i rozwijające potencjały) dla wskazanych pól strategicznych	BIAŁY ŚLĄSK MÓJ DOM –	AKTYWNOŚĆ, WYPOCZYNEK, RELAKS - SZLAKI BIAŁOŚLĄSKIE	INWESTUJ W BIAŁYM ŚLĄSKU	TOŻSAMOŚĆ BIAŁOŚLĄSKA
Nazwa marketingowa		ACTIVITY, REST, RELAX – SILESIA ROUTES	INVEST IN WHITE SILESIA	
Zakres przedsięwzięcia	Wysoka jakość życia i korzystne warunki zamieszkania dla mieszkańca <ul style="list-style-type: none"> • obecnego • potencjalnego 	Wykreowanie markowych i kompleksowych produktów turystycznych	Wsparcie przedsiębiorczości mieszkańców oraz inwestorów wewnętrznych i zewnętrznych	Wsparcie działalności kulturalno-społecznej dla integracji społeczności lokalnych
Poziom B – wiązki wzajemnie uzupełniających się pojedynczych projektów	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie spójnej oferty terenów mieszkaniowych • Bbiałośląski TBS • przystosowanie MPZP dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego • Białośląska karta <ul style="list-style-type: none"> ○ usług publicznych ○ seniora ○ dużej rodziny (usługi publiczne wspierające funkcjonowanie rodziny – dostęp do systemu)	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój markowych produktów turystycznych w zakresie rodzajów turystyki np. weekendowa, kwalifikowana, medyczna, biznesowa itp. lub spójnych grup produktów np. kulinarny, architektoniczny, atrakcji przyrodniczych, rozrywkowo-rekreacyjny, zabytków przemysłowych itp. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sieciowy inkubator przedsiębiorczości, • Sieciowy park gospodarczy • Markowe produkty białośląskie np. przetwórstwo runa leśnego, miody itp. • Organizacja białośląskiego funduszu inwestycyjnego i pożyczkowego na wsparcie działalności w szczególności o 	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja białośląskiego forum NGO • Platforma promocji i współpracy z lokalnymi społecznikami i organizacjami społecznymi • Organizacja białośląskiego kalendarza imprez (Inwentaryzacja i koordynacja wydarzeń w ramach kalendarza) • Organizacja klubów seniora i zajęć w ramach Uniwersytetu III wieku

	<p>(komplementarność, koordynacja)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Efektywna szkoła – kwalifikacje dla gospodarki • Organizacja akcji profilaktyki i promocja zdrowia • Stworzenie białośląskiego inkubatora ekonomii społecznej • Lokalny fundusz stypendialny 	<ul style="list-style-type: none"> • Powołanie Białośląskiej Organizacji Turystycznej • Paszport białośląski – system rezerwacji, sprzedaży, zniżek 	<p>wysokim poziomie innowacyjności i kreatywności.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Białośląska Izba Przemysłowo-Handlowa w oparciu o Izbę w TG • Białośląski klaster „moto-electric” (samochodu elektrycznego) 	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja ligi sportowej w szkołach białego Śląska
PROJEKTY / PRZEDSIĘWZIĘCIA ŁĄCZĄCE/SPINAJĄCE	<ul style="list-style-type: none"> • Uruchomienie kompleksowego portalu informacyjnego o zasobach i ofercie turystycznej, ofercie mieszkaniowej i gospodarczej • Certyfikacja obiektów terenów i usług • Wspólna promocja i misje gospodarcze na rzecz pozyskania inwestorów zewnętrznych • Wspólna wizualizacja graficzna obszaru i produktów • System wsparcia promocyjnego (wydruki, broszury, foldery, mapy, informatory itp.) • Projekty szkoleniowe 			
KLUCZOWE PROJEKTY HORYZONTALNE				
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja i przebudowa drogi ekspresowej S-11, • Realizacja i przebudowa drogi ekspresowej S- 46, • Realizacja szybkiej kolei aglomeracyjnej na trasie Katowice-Lubliniec, • Rewitalizacji linii kolejowej nr 182, • Poprawa jakości i szybkości połączeń drogowych z budowaną autostradą A1 • Stworzenie sieci subregionalnych centrów przesiadkowych w Bytomiu, Tarnowskich Górach oraz Lublińcu 			
EKOLOGIA I ŚRODOWISKO	<ul style="list-style-type: none"> • Promocja odnawialnych źródeł energii, • Systemowa realizacji projektów ograniczających niską emisję w gminach. 			

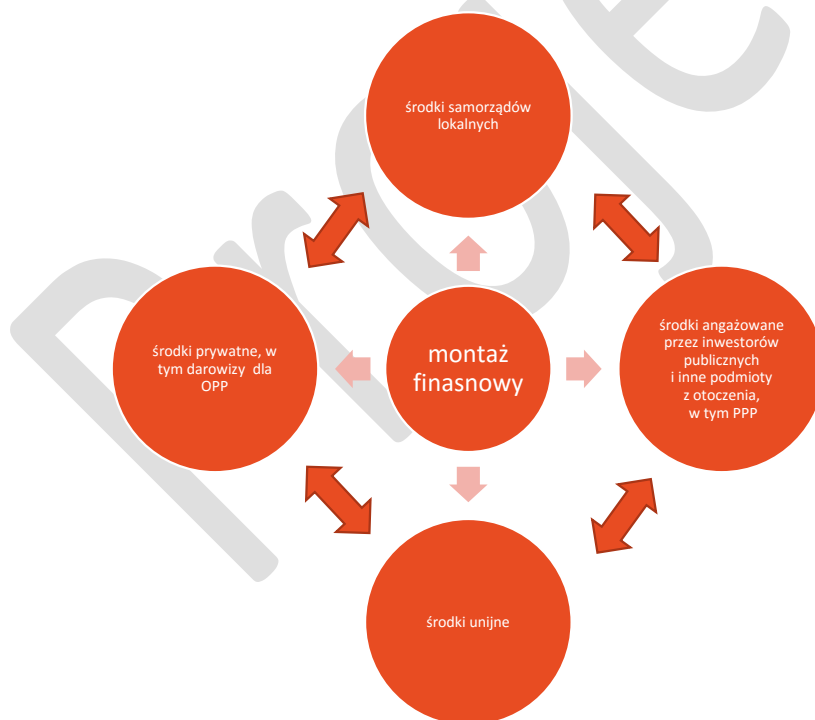
13.4 ZASADY I GŁÓWNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA WDRAŻANIA ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W DOKUMENCIE.

Strategia obszaru funkcjonalnego poza zaangażowaniem i wsparciem organizacyjnym ze strony uczestników samorządowych wymaga także umiejętnego łączenia strumieni finansowych oraz wypracowania mechanizmów finansowania i współfinansowania zewnętrznych zamierzeń inwestycyjnych.

Środki własne jednostek samorządu, w tym składki na działalność podmiotu zarządzającego oraz dotacje związane z udziałem tego podmiotu (wkład własny w realizację konkretnych projektów, w tym inwestycyjnych) stanowią podstawę do pozyskania środków z innych budżetów publicznych oraz prywatnych do realizacji działań i projektów (uzyskiwanie efektów mnożnikowych).

Możliwe będzie również otrzymanie darowizn i dotacji, na konkretne działania głównie w sferze społecznej, zarówno od osób prawnych jak i fizycznych oraz udział w pozyskaniu środków w ramach 1 % podatku dochodowego od osób fizycznych po uzyskaniu przez Stowarzyszenie statusu Organizacji pożytku publicznego (OPP).

Rysunek 29 Finansowanie realizacji Strategii

Źródło: opracowanie własne

Z tego też względu obok środków własnych jednostek tworzących obszar funkcjonalny głównymi źródłami finansowania będą programy współfinansowane ze środków UE oraz innych programów pomocowych .

Tabela 30 Potencjalne główne źródła finansowania i współfinansowania projektów realizujących Strategię Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk

Program	Charakterystyka
<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Wsparcie mogą uzyskać projekty inwestycyjne od tych wspierających przedsiębiorców, poprzez infrastrukturę telekomunikacyjną, drogową i sanitarną, aż po przedsięwzięcia mające na celu ochronę środowiska czy infrastrukturę ochrony zdrowia. Obok działań inwestycyjnych przewidziane są środki na wspieranie osób mających trudności na rynku pracy, a także chcących założyć własną firmę lub podnieść swoje kwalifikacje. dofinansowany zostanie rozwój i właściwe ukierunkowanie edukacji, w sposób zwiększający szanse absolwentów na znalezienie pracy. promowane będzie też nawiązywanie i zacieśnianie więzi i współpracy pomiędzy przedsiębiorcami i naukowcami. do głównych obszarów i typów projektów należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nowoczesna gospodarka • wzmocnienie konkurencyjności firm • rynek pracy • cyfrowe śląskie • efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna • transport • rewitalizacja • infrastruktura edukacyjna i zdrowotna
<p>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020</p>	<p>Celem głównym PROW poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Program będzie realizował priorytety wyznaczone w unijnej polityce rozwoju obszarów wiejskich, tj.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich. • poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych. • poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie. • odtwarzanie, chronienie i wzmocnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa. • wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.

	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.
Program Inteligentny Rozwój 2014-2020	Program będzie wspierał prowadzenie badań naukowych, rozwój nowych, innowacyjnych technologii oraz działania na rzecz podnoszenia konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw. Jego głównym celem będzie pobudzenie innowacyjności polskiej gospodarki, poprzez zwiększenie nakładów prywatnych na B+R oraz kreowanie popytu przedsiębiorstw na innowacje i prace badawczo-rozwojowe.
Program Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	Zakres wsparcia Programu opiera się na dwóch filarach: poprawie funkcjonowania poszczególnych polityk sektorowych oraz interwencji w obszarach, dla których większą efektywność zapewni wsparcie z poziomu krajowego (wsparciu osób młodych, szkolnictwie wyższym, innowacjach społecznych, programach mobilności i współpracy ponadnarodowej).
Program infrastruktura i środowisko 2014-2020	krajowy program wspierający gospodarkę niskoemisyjną, ochronę środowiska, przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczny. Środki unijne z programu przeznaczone zostaną również w ograniczonym stopniu na inwestycje w obszary ochrony zdrowia i dziedzictwa kulturowego.
Program ESPON 2020	Celem programu jest zapewnienie wsparcia poprzez opracowywanie i dostarczanie danych i analiz o europejskich, regionalnych i lokalnych trendach z zakresu, na przykład, zatrudnienia i rynku pracy, modeli inwestycyjnych, obszarów miejskich i regionów metropolitalnych, zmian demograficznych czy zmian klimatu. Analizy te przyczyniają się do zbadania nowych możliwości rozwoju i wzrostu gospodarczego.
Program URBACT III	Program służy wymianie wiedzy i dobrych praktyk pomiędzy miastami i różnymi szczeblami administracji publicznej. Jego celem jest promowanie zintegrowanego, zrównoważonego rozwoju oraz poprawa efektywności realizacji polityki regionalnej i polityki spójności
Program Interreg Europa 2014-2020	Program promuje wymianę doświadczeń w zakresie celów tematycznych, wśród partnerów z całej Unii, tak aby umożliwić identyfikację i upowszechnianie dobrych praktyk celem ich transferu, głównie do programów operacyjnych w ramach Inwestycji na rzecz wzrostu i zatrudnienia, a w uzasadnionych wypadkach także do programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT). Powyższe zostanie zrealizowane poprzez ułatwianie i wsparcie procesu pogłębiania wiedzy z zakresu polityk, przekazywania wiedzy i transferu dobrych praktyk pomiędzy władzami regionalnymi i lokalnymi oraz innymi podmiotami o znaczeniu regionalnym.
Program Polska Cyfrowa 2014-2020	Celem głównym Programu jest wzmocnienie cyfrowych fundamentów dla społeczno-gospodarczego rozwoju kraju (szeroki dostęp do szybkiego Internetu, efektywne i przyjazne użytkownikom e-usługi publiczne oraz stale rosnący poziom kompetencji cyfrowych społeczeństwa).

<p>Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (czyli tzw. fundusze norweskie i fundusze EOG)</p>	<p>Instrument obejmuje bezzwrotną pomoc przyznana przez Norwegię, Islandię i Liechtenstein nowym członkom UE. Fundusze te są związane z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz z jednoczesnym wejściem naszego kraju do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (UE + Islandia, Liechtenstein, Norwegia). Pomoc finansowa udzielana jest w kilku obszarach, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ochrona środowiska i energia odnawialna • społeczeństwo obywatelskie • rozwój społeczny i regionalny • ochrona dziedzictwa kulturowego • badania naukowe i stypendia • wychwytywanie i składowanie CO2
<p>Mieszkanie +</p>	<p>Rządowy Program Mieszkanie Plus ma się opierać się na trzech głównych filarach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mieszkaniach budowanych na gruntach skarbu państwa (Narodowy Fundusz Mieszkaniowy) • wsparciu budownictwa społecznego, • wsparciu oszczędzania na cele mieszkaniowe (Indywidualne Konta Mieszkaniowe). <p>Uzupełnieniem programu Mieszkanie Plus oraz jego drugim filarem będzie zwiększenie rządowego wsparcia dla społecznego budownictwa czynszowego. Samorządy będą mogły wnioskować o dofinansowanie w wysokości od 35 do 55% kosztów budowy mieszkań komunalnych. Co więcej, samorządy, spółki gminne i towarzystwa budownictwa społecznego mogą także ubiegać się o preferencyjne kredyty w Banku Gospodarstwa Krajowego na budowę społecznych mieszkań czynszowych. Nowym instrumentem wsparcia będzie dotacja dla gmin (20% kosztów inwestycji), które wspólnie z inwestorami będą budowały mieszkania o określonym niskim czynszu przeznaczone dla określonej (m.in. kryteriami dochodowymi) grupy osób. Instrument będzie szeroko dostępny m.in. dla towarzystw budownictwa społecznego, spółdzielni mieszkaniowych, ale również deweloperów.</p>
<p>Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019</p>	<p>Celem programu jest</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawa stanu technicznego dróg; • poprawa przepustowości dróg gminnych i powiatowych; • promowanie budowy ciągów o jednorodnych standardach technicznych. <p>Poziom dofinansowania nie może przekroczyć 50%, zaś kwota 3 mln złotych. Zadanie musi zostać ukończone w roku, w którym dotacja została udzielona. W każdym roku gmina, w tym miasto na prawach powiatu, może skorzystać z dofinansowania nie więcej niż jednego zadania. Powiat może skorzystać z dofinansowania dwóch zadań z dofinansowaniem do 50 proc. przy niezmienionej kwocie maksymalnego dofinansowania</p>

Fundusz Inwestycji Samorządowych	Przewiduje się finansowanie projektów inwestycyjnych w sektorach m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • Ciepłowniczym; • Gospodarki odpadami; • Infrastruktury wspierającej rozwój biznesu; • Infrastruktury miejskiej; • Infrastruktury drogowej; • Infrastruktury społecznej; • Infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej; • Obiektów infrastruktury sportowej; • Transportu miejskiego
Program wieloletni Senior - WIGOR na lata 2015-2020	Wsparcie mogą uzyskać jednostki samorządu terytorialnego, których strategie rozwoju pomocy społecznej uwzględniają rozwój infrastruktury dla osób starszych lub w których brak jest innej infrastruktury pomocy społecznej tego typu
Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej	W ramach programu można ubiegać się o środki na następujące działania <ul style="list-style-type: none"> • Przebudowa, remonty i dofinansowanie inwestycji obiektów sportowych; • Rozwijanie sportu wśród dzieci i młodzieży; • Rozwijanie sportu wśród osób niepełnosprawnych.
Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego	W ramach programu wspierane są różnorodne obszary działalności kultur, w tym m.in. rozwój infrastruktury kultury. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań inwestycyjnych służących prowadzeniu działalności kulturalnej: <ol style="list-style-type: none"> 1) budowa, roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych i wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej; 2) zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej; 3) przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko; 4) zadania w ramach projektów współfinansowanych ze środków europejskich.

Opracowanie własne na podstawie www.funduszeuropejskie.gov.pl/, <http://prow.slaskie.pl>, www.eog.gov.pl, www.mib.gov.pl, mr.gov.pl

Obok środków własnych samorządów terytorialnych tworzących obszar oraz środków pomocowych w ramach różnego typu programów operacyjnych istotnym instrumentem finansowym może być formuła Partnerstwa Publiczno-Prywatnego (PPP)

W Wytycznych Komisji Europejskiej z 2003 r. dotyczących PPP (Komisja Europejska, Bruksela 2003, (EC (2003)) definiuje się jej jako partnerstwo sektora publicznego i prywatnego ukierunkowane na realizację przedsięwzięć lub świadczenie usług, tradycyjnie dostarczanych przez sektor publiczny.

Do kluczowych elementów współpracy w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego wymienić należy⁵⁶: współpracę sektora publicznego z sektorem prywatnym;

- umowny charakter (w ramach stosunku cywilnoprawnego);

⁵⁶ <http://www.ppp.parp.gov.pl/> pobranie 11.06.2016r.

- charakter celowy: realizacja przedsięwzięć (budowa infrastruktury, dostarczanie usług)
- tradycyjnie wykonywanych przez stronę publiczną;
- optymalny podział zadań;
- podział ryzyk;
- obustronną korzyść.

Prowadzenie działań w formule PPP uregulowane jest w **ustawie z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym** (tj. Dz.U. 2015 nr 0 poz. 696), która określa zasady współpracy obu stron czyli podmiotu publicznego i prywatnego wskazując że przedmiotem jest realizacja przedsięwzięcia oparta na podziale zadań i ryzyk pomiędzy podmiotem publicznym i partnerem prywatnym.

Zgodnie z art 2 ustawy podmiotem publicznym jest przede wszystkim jednostka sektora finansów publicznych w rozumieniu przepisów o finansach publicznych oraz inna osobą prawną, utworzona w szczególnym celu zaspokajania potrzeb o charakterze powszechnym niemających charakteru przemysłowego ani handlowego. Natomiast partner prywatny to przedsiębiorca lub przedsiębiorca zagraniczny.

Przedsięwzięciem zgodnie z zapisami Ustawy w trybie PPP jest:

- budowa lub remont obiektu budowlanego,
- świadczenie usług,
- wykonanie dzieła, w szczególności wyposażenie składnika majątkowego w urządzenia podwyższające jego wartość lub użyteczność, lub
- inne świadczenie

– połączone z utrzymaniem lub zarządzaniem składnikiem majątkowym, który jest wykorzystywany do realizacji przedsięwzięcia publiczno-prywatnego lub jest z nim związany.

Natomiast wkładem własnym jest świadczenie podmiotu publicznego lub partnera prywatnego polegające w szczególności na poniesieniu części wydatków na realizację przedsięwzięcia, w tym sfinansowaniu dopłat do usług świadczonych przez partnera prywatnego w ramach przedsięwzięcia, lub wniesienie składnika majątkowego.

Wybór partnera prywatnego wymaga w zależności od sposobu wynagrodzenia partnera prywatnego, wymaga zastosowania albo Ustawy o koncesji na roboty budowlane lub usługi lub Prawo zamówień publicznych.

13.5 WYTYCZNE DO POLITYK LOKALNYCH I POSTULATY DO POLITYK PONADLOKALNYCH W ZAKRESIE WSPARCIA REALIZACJI STRATEGII OBSZARU FUNKCJONALNEGO

Warunkiem realizacji Strategii jest partnerska współpraca, wykorzystanie lokalnych potencjałów i kreowanie oferty sieciowej w ramach całego obszaru.

Z tego też względu na poziomie lokalnym rekomenduje się podjęcie działań zmierzających do:

- ujęcia w strategiach oraz lokalnych planach rozwojowych celów oraz kierunków działań Strategii Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk w szczególności w strategiach rozwoju gmin, strategiach rozwiązywania obszarów społecznych,
- ujęcie w systemach monitorowania polityk lokalnych mierników umożliwiających pozycjonowanie gminy w obszarze funkcjonalnym,

- wskazania w dokumentach strategicznych kluczowych elementów potencjału lokalnego tworzącego ofertę obszaru funkcjonalnego Biały Śląsk,
- wyznaczenia w miejscowych planach zagospodarowania, obszarów pod inwestycje oraz terenów pod kluczowe inwestycje, tj. projekty kluczowe i horyzontalne o charakterze infrastrukturalnym, wynikające ze Strategii.

W zakresie polityk ponadlokalnych postuluje się:

- uwzględnienie w dokumentach strategicznych oraz planistycznych szczebla regionalnego (tj. strategii rozwoju województwa oraz planie zagospodarowania przestrzennego województwa) ujęcia obszaru funkcjonalnego Biały Śląsk jak obszaru zintegrowanego i podmiotu prowadzącego wspólną politykę rozwoju,
- stworzenie mechanizmów premiujących partnerskie projekty służące rozwojowi obszarów funkcjonalnych i ich integracji w ramach systemu wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020,
- stworzenie mechanizmów premiujących partnerskie projekty służące rozwojowi obszarów funkcjonalnych i ich integracji w ramach systemu wdrażania krajowych programów operacyjnych współfinansowanych ze środków UE,
- wykreowanie na szczeblu krajowym instrumentów prawno-finansowych wspierający rozwój obszarów funkcjonalnych np. ulgi inwestycyjne w takich obszarach, zwiększeniu udziału stowarzyszonych samorządów w podatkach CIT i PIT,
- intensyfikację działań władz regionu zmierzających do realizacji zadań inwestycyjnych - szybkiej kolei aglomeracyjnej na trasie Katowice-Lubliniec oraz rewitalizacji linii kolejowej nr 182,
- intensyfikację działań władz krajowych w zakresie przygotowania i realizacji przebudowy drogi ekspresowej S - 11, oraz drogi ekspresowej S - 46.

14. SYSTEM MONITOROWANIA STRATEGII

Dla zapewnienia skuteczności i efektywności wdrażania Strategii konieczne jest elastyczne reagowanie na zmieniające się warunki jej realizacji oraz potrzeby społeczności obszaru Białego Śląska. Z tego też względu należy stworzyć systemowe rozwiązanie dostarczające, zarówno podmiotowi zarządzającemu rozwojem obszaru, ale również poszczególnych członkom stowarzyszenia/związku, bieżących informacji o stanie realizacji, możliwych ryzykach oraz zmianie warunków.

Rysunek 30 System monitoringu Strategii

Źródło: opracowanie własne

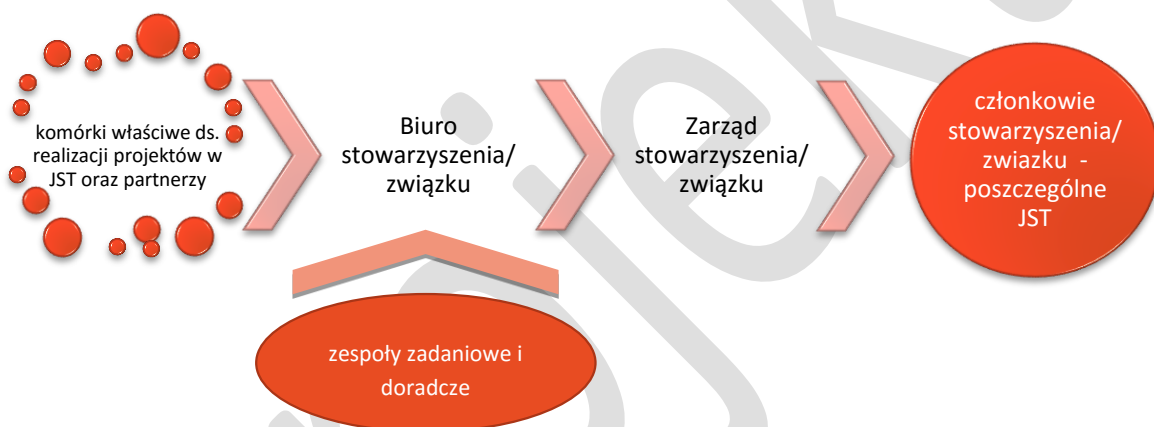
Za prowadzenie bieżącego monitoringu odpowiedzialne powinno być Biuro Stowarzyszenia/Związku, które przygotować będzie okresowe raporty na potrzeby Zarządu oraz poszczególnych członków stowarzyszenia/związku.

Zakłada się, że raporty będą przygotowane corocznie i stanowić powinny element sprawozdania Zarządu Stowarzyszenia/Związku z działalności.

W zakresie merytorycznym raport powinien zawierać następujące elementy:

- diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej w obszarze funkcjonalnym,
- zestawienie wskaźników monitoringowych i określeni tendencji ich zmiany,
- stan realizacji projektów wynikających ze Strategii,
- określenie ryzyk związane z realizacją podejmowanych projektów ,
- propozycje nowych projektów w zakresie poszczególnych celów obszaru funkcjonalnego.

Rysunek 31 Układ podmiotowy systemu monitorowania

Źródło: opracowanie własne

Przed przystąpieniem do realizacji oraz na koniec każdego roku sprawozdawczego podmioty realizujące projekty (JST oraz partnerzy) sporządzają informacje o konkretnym projekcie według wzoru karty projektu i przekazują je do Biura stowarzyszenia/związku. Informacje o projektach realizowanych stanowią wkład do raportu rocznego, natomiast koncepcji projektów nowych podlegają ocenie Zarządu celem ich dalszego przygotowania do realizacji. Raporty będą miały charakter ewaluacji on-going, czyli bieżącej ocena dokonywanej w trakcie wdrażania.

Ponadto każdy z zakończonych projektów podlegać będzie ocenie ex-post w zakresie oceny stopnia osiągnięcia założeń oraz oceny skuteczności i efektywności interwencji.

WSKAŹNIKI MONITORINGU

Realizując zadania związane z monitorowaniem realizacji Strategii obszaru funkcjonalnego Biały Śląsk określone powinny być zbiór wskaźników umożliwiających dokonanie oceny zachodzących procesów. Na potrzeby prowadzenia monitoringu i ewaluacji on-going przyjmuje się ramowy układ wskaźników na poziomie:

- uwarunkowań rozwoju obszaru funkcjonalnego jako relacje wskaźników charakteryzujących obszar do wielkości średnich regionalnych,
- poziomu osiągnięcia celów.

Ponadto określa się dla poziomu realizacji przedsięwzięć kategorie wskaźników.

Tabela 31 Główne wskaźniki monitorowania

Obszar	Wskaźnik	Oczekiwana pożądana tendencja	Źródło informacji
Wskaźniki osiągnięcia celów			
aktywność i współpraca wewnętrzna	Liczba aktywnych NGO	wzrost	GUS BDL
	Liczba osób zaangażowanych w działalność społeczną	wzrost	GUS BDL
	Liczba imprez wspólnych realizowanych w partnerstwie międzygminny	wzrost	Urzędy Gmin
nowoczesna i czysta gospodarka	Liczba nowo zarejestrowanych firm	wzrost	GUS BDL
	Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą	wzrost	GUS BDL
	Powierzchnia terenów inwestycyjnych	wzrost	Urzędy Gmin
	Liczba nowych podmiotów na terenach inwestycyjnych	wzrost	Urzędy Gmin
jakość życia - warunki zamieszkania	Liczba osób długotrwale bezrobotnych podejmujących pracę	spadek	WUP
	Liczba osób kontynuujących naukę	wzrost	GUS BDL
	Liczba mieszkańców obszaru	wzrost	GUS BDL
	Poprawa oceny jakości życia	wzrost	Badanie ankietowe
potencjał turystyczny	Liczba turystów	wzrost	GUS BDL
	Liczba udzielanych noclegów	wzrost	GUS BDL
	Liczba obiektów turystycznych	wzrost	GUS BDL

Wskaźnik przedsięwzięć i projektów	Źródło informacji
Liczba zmodernizowanych obiektów rekreacyjnych i sportowych	Na podstawie raportu podmiotu realizującego dane przedsięwzięcie lub projekt zgodnie z kartą projektu
Powierzchnia terenów inwestycyjnych w ofercie BS	
Długość zmodernizowanej infrastruktury drogowej	
Liczba nowych połączeń komunikacyjnych	
Liczba publikacji promujących obszar	
Liczba udzielonych porad osobom bezrobotnym i chcącym rozpocząć działalność gospodarczą w ramach realizowanych projektów	
Długość wybudowanych /zmodernizowanych ścieżek rowerowych	
liczba zorganizowanych szkoleń/ liczba uczestników	
Liczba przyznanych stypendiów	

Tabela 32 Minimalny zakres informacji karty projektu

Nazwa projektu:			
Ogólna charakterystyka projektu			
Lider projektu:		Partnerzy realizacji projektu	
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:		Planowany termin zakończenia realizacji:	
Źródła finansowania	własne		zewnętrzne
		%	%
Spodziewane efekty w tym wskaźniki produktowe	Osiągnięcia w roku sprawozdawczym:		
	% wskaźnika docelowego		
Poniesione nakłady finansowe na realizację projektu: (całkowite)	W danym roku budżetowym:		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Propozycje działań minimalizujących ryzyka		

15. OKREŚLENIE AKTUALNYCH I POTENCJALNYCH RYZYK REALIZACJI I SPOSOBÓW ICH PRZEŁAMANIA

Realizacji Strategii narażona jest na wiele ryzyk, a jej sukces zależy od czynników o charakterze wewnętrznym oraz zewnętrznym.

Podstawowym i kluczowym ryzykiem jest brak porozumienia podmiotów inicjujących prace nad przygotowaniem Strategii w zakresie określania sposobu zarządzania oraz finansowania rozwoju obszaru. W tym zakresie mogą występować również ryzyka na etapach działania już powołanej struktury związane z chęcią wystąpienia ze stowarzyszenia/związku. Dla minimalizacji tego ryzyka proponuje się ograniczenie obciążenia wynikającego ze składki przy jednoczesnej maksymalizacji korzyści wynikających ze wsparcia danej jednostki samorządowej w zakresie doradztwa np. przy pozyskiwaniu finansowania zewnętrznego lub np. obsługi działań związanych z pozyskaniem inwestora. W systemie realizacji Strategii założono współfinansowanie zarówno działań operatora powołanej struktury podmiotu zarządzającego obszarem jak również realizacji projektów w oparciu o montaż środków własnych i zewnętrznych. W zakresie projektów inwestycyjnych możliwe ryzyka mogą wystąpić na etapie:

- przygotowania dokumentacji projektowej, technicznej planowanych inwestycji,
- uzyskania niezbędnych dokumentów i pozwoleń, w tym wydanie decyzji: o ustaleniu lokalizacji celu publicznego, pozwolenia na budowę, na prace inwestycyjne przy obiektach i terenach przeznaczonych na inwestycje,
- przygotowania wniosków aplikacyjnych do programów, z których działania będą mogły być współfinansowane.

W zakresie projektów nieinwestycyjnych możliwe ryzyka mogą wystąpić na etapie:

- zaangażowania odpowiednich środków finansowych w realizację projektów,
- przygotowania wniosków aplikacyjnych do programów, z których działania będą mogły być współfinansowane.

Ryzyka na etapie przygotowania i wdrażania projektów powinny zostać organiczne poprzez stworzenie profesjonalnej struktury zarządczej i kontrolnej w ramach powołanego operatora, który będzie wspierał samorządy uczestniczące w projektach, a jednocześnie będzie mógł korzystać z doświadczeń poszczególnych partnerów, jak również ze wsparcia profesjonalnego doradztwa wewnętrznego.

16. KARTY PROJEKTÓW

Przedsięwzięcie: BIAŁY ŚLĄSK MÓJ DOM

Tytuł projektu:	Stworzenie spójnej oferty terenów mieszkaniowych		
Ogólny zakres projektu	Projekt obejmuje przygotowanie oraz promocję oferty terenów pod budownictwo mieszkaniowe indywidualne oraz zbiorowe. W ramach projektu każda z gmin partnerów przygotowuje kompleksową informację o udostępnionych terenach oraz warunkach i zastosowanych preferencjach oraz korzyściach danej lokalizacji. Opracowana wspólna oferta powinna być przedmiotem wspólnej informacji promowanej na targach nieruchomości oraz w prasie i portalach specjalizujących się w rynku nieruchomości.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związeku	Partnerzy realizacji projektu	Gminy stowarzyszone
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Co roczna nowa edycja
Źródła finansowania	Środki własne gmin + środki prywatne		
Spodziewane efekty	W wyniku działania nastąpi wzrost i ożywienie rynku nieruchomości w obrocie nieruchomościami oraz napływ mieszkańców co powinno korzystnie wpłynąć na sytuację demograficzną obszaru. W połączeniu z oferta inwestycyjną może wpłynąć na zwiększenie wielkości produkcji lokalnego sektora budowanego.		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Pojawienie się konkurencji wewnętrznej	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Profilowanie oferty

Tytuł projektu:	Białośląski TBS
Ogólny zakres projektu	<p>Rozszerzenie obszaru działania, już działającego podmiotu na cały obszar Białego Śląska. TB zgodnie z ustawą z dnia 26. października 1995 r. o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego (tekst jednolity Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1070 ze zm.), w obszarze powinien realizować zadania związane z budową domów mieszkalnych i ich eksploatacją na zasadach najmu, świadczenie usług zarządzania i administrowania oraz prowadzenie działalności związanej z budownictwem mieszkaniowym i infrastrukturą towarzyszącą we wszystkich zainteresowanych gminach.</p> <p>Podmiot ten powinien również uczestniczyć w realizacji rządowego programu Mieszkanie + zgodnie z którym samorządy będą mogły wnioskować o dofinansowanie w wysokości od 35 do 55% kosztów budowy mieszkań komunalnych. Towarzystwa budownictwa społecznego będą mogły także ubiegać się o preferencyjne kredyty w Banku Gospodarstwa Krajowego na budowę społecznych mieszkań czynszowych.</p> <p>Nowym instrumentem wsparcia będzie dotacja dla gmin (20% kosztów inwestycji), które wspólnie z inwestorami będą budowały mieszkania o określonym niskim czynszu przeznaczone dla określonej (m.in. kryteriami dochodowymi) grupy osób.</p>

Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Międzygminne Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o.	Partnerzy realizacji projektu	
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe - wieloletnie
Źródła finansowania	Środki TBS, budżetu gmin oraz BGK oraz budżet państwa		
Spodziewane efekty	Poprawa dostępności do mieszkań szczególnie dla młodych osób i zatrzymanie ich w obszarze tworząc możliwości do rozwoju i założenia rodziny		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Opóźnienie w realizacji programu Mieszkanie +	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Przygotowanie organizacyjne oraz zawiązanie PPP

Tytuł projektu:	Przystosowanie MPZP dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego		
Ogólny zakres projektu	Przystąpienie i opracowanie aktualizacji MPZP z uwzględnieniem nowych obszarów pod budownictwo mieszkaniowe wraz z kompleksowy uzbrojeniem tych terenów.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu (koordynator) :	Biuro Stowarzyszenia/Związków	Partnerzy realizacji projektu	Gminy tworzące obszar
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	2020
Źródła finansowania	Budżety gmin		
Spodziewane efekty	Poprawa dostępności oraz przyspieszanie procedur w zakresie uzyskania pozwolenie na budowę przy poprawie wizerunku w oczach inwestorów i potencjalnych mieszkańców.		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Problemy proceduralne i długość postpowania	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Koordinacja i wypracowanie standardu

Tytuł projektu:	Białośląska karta usług publicznych usług publicznych, seniora, dużej rodziny		
Ogólny zakres projektu	Karta to pakiet ulg na bilety komunikacji publicznej dla osób mieszkających i płacących podatek PIT na terenie białego śląska, opłaty przy strefach płatnego parkowania przy centrach przesiadkowych oraz zniżek i preferencji w instytucjach kultury, sportu i rekreacji na terenie obszaru Biały Śląsk. Kata powinna być adresowana do mieszkańców oraz dodatkowe preferencje dla seniorów oraz rodzin wielodzietnych.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska

Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	Gminy tworzące obszar
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2018	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe
Źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny, budżety własne gmin i powiatów		
Spodziewane efekty	Podniesienie atrakcyjności zamieszkania oraz aktywności mieszkańców w szczególności grup narażonych na ryzyko marginalizacji.		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Niskie zainteresowanie oraz mała atrakcyjność oferty	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Działania

Tytuł projektu:	Efektywna szkoła – kwalifikacje dla gospodarki		
Ogólny zakres projektu	<p>Celem projektu jest stworzenie kompleksowej platformy współpracy sektora edukacyjnego oraz gospodarczego celem podniesienia poziomu zatrudnialności mieszkańców oraz zaspokojenie potrzeb przedsiębiorców w zakresie kapitału ludzkiego i wypracowanie mechanizmów umożliwiających nawiązanie i prowadzenie dialogu z pracodawcami. W ramach zaplanowanych działań planuje się powołanie stałego zespołu w skład, którego wejdą przedstawiciele organizatorów systemu edukacji ponadgimnazjalnej dyrektorzy placówek edukacyjnych oraz przedsiębiorcy i organizacje gospodarcze co pozwoli na koordynację decyzji w zakresie określenia potrzeb edukacyjnych i kierunków kształcenia w obszarze Białego Śląska. Nawiązania współpraca powinna pozwolić na wdrożenia dualnego systemu kształcenia. Wynikiem powinno być również wypracowanie mechanizmów angażowania pracodawców w organizację praktycznej nauki zawodu (w tym zasad staży i praktyk, programów praktycznej nauki zawodu czy też zachęt dla pracodawców angażujących się w proces kształcenia zawodowego). W ramach prac corocznie powinna być stała konferencja dotycząca wymiany doświadczeń oraz określania kierunków oferty edukacyjnej.</p>		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N		Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	Tarnowskie Góry, Lubliniec, Bytom, Starostwo powiatowe w Tarnowskich Górach, Izba Przemysłowo Handlowa, Śląski Kurator Oświaty.
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe
Źródła finansowania	Środki Stowarzyszenia Białe Śląsk, MEN, POWER 2014-2020		
Spodziewane efekty	Poprawa jakości kształcenia w placówkach oświatowych, poprawa zatrudnialności absolwentów, zapewnienie kadr dla firm działających w obszarze.		

Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Niechęć ze strony placówek edukacyjnych oraz konkurowanie	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Wpisanie w zakres obowiązków placówek edukacyjnych uczestnictwo w pracach zespołu
--	---	--	---

Tytuł projektu:	Organizacja akcji profilaktyki i promocja zdrowia		
Ogólny zakres projektu	Projekt polegający na wspólnej organizacji akcji profilaktycznych na terenie białego śląska		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	NFZ, ŚUM, MZ Placówki ochrony zdrowia
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie cykliczne systemowe
Źródła finansowania	NFZ, MZ		
Spodziewane efekty	Poprawa wykrywalności wyleczalności chorób, poprawa dostępności badań profilaktycznych przesiewowych,		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Brak środków ze strony płatników	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Dywersyfikacja kierunków oraz aktywne poszukiwanie możliwości realizacji programów

Tytuł projektu:	Stworzenie białos Śląskiego inkubatora ekonomii społecznej		
Ogólny zakres projektu	Celem utworzenia i działania Inkubatora powinno być podniesienie potencjału sektora ekonomii społecznej obszaru poprzez udzielanie wsparcia w zakresie m.in. tworzenia podmiotów ekonomii społecznej, prawnych aspektów funkcjonowania w sektorze ekonomii społecznej, pozyskiwania źródeł finansowania działalności czy przygotowania i rozliczania projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	JST tworzące obszar
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2018	Planowany termin zakończenia realizacji:	Czas nieograniczony
Źródła finansowania	RPO WŚI 2014-2020		
Spodziewane efekty	Poprawa aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców obszaru, aktywizacja osób zagrożonych marginalizacją.		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Brak środków na realizację projektów własnych	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	

Tytuł projektu:	Lokalny fundusz stypendialny		
Ogólny zakres projektu	Celem projektu jest stworzenie systemu wsparcia młodych i zdolnych uczniów i studentów oraz doktorantów którzy swoją przyszłość wiążą z zamieszkaniem w obszarze Biały Śląsk.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	NGO, JST przedsiębiorstwa, osoby prywatne
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2018	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe
Źródła finansowania	Środki prywatne firm i osób prywatnych, w tym wpłaty 1% podatku dochodowego od osób fizycznych, środki z budżetów jst, środki organizacji pozarządowych		
Spodziewane efekty	Poprawy jakości i kształcenia oraz możliwości rozwojowych osób młodych chcących kontynuować naukę. Możliwe jest również wsparcie określonych kierunków związanych z potrzebami lokalnego rynku pracy.		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Brak zainteresowania a ze strony przedsiębiorców	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Promocja korzyści i stała współpraca ze środowiskami gospodarczymi.

Przedsięwzięcie: AKTYWNOŚĆ, WYPOCZYNEK, RELAKS - SZLAKI BIAŁOŚLĄSKIE

Tytuł projektu:	Rozwój markowych produktów turystycznych		
Ogólny zakres projektu	Projekt którego celem jest stworzenie pakietowych produktów turystycznych w oparciu o zasoby środowiskowe, kulturowe i specjalistyczne obszaru Biały Śląsk. Głównymi obszarami oferty powinny stać się: - flagowe obiekty szlaku zabytków techniki, w tym Sztolnia Białego Pstrąga, - turystyka weekendowa oparta o zasoby infrastruktury rowerowej rekreacyjnej oraz środowiskowej obszaru, - zdrowotna – związana z zasobami specjalistycznych placówek medycznych i sanatoryjnych - edukacyjna – oparta o zasoby przyrodnicze, środowiskowe oraz obiekty edukacyjne – wykreowanie produktu edukacyjnego dla szkół w całego województwa śląskiego (pobyty na turnusach edukacji przyrodniczej)		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Białośląskiej Organizacji Turystycznej/ Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	Śląska Organizacja Turystyczna, Tour operatorzy, Gminy, kuratorium oświaty, NFZ,
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:		Planowany termin zakończenia realizacji:	
Źródła finansowania	Środki własne samorządu terytorialnego, SIOT, środki prywatne podmiotów turystycznych, Tour Operatorzy, NFZ		

Spodziewane efekty	Rozwój sektora turystyki jako elementów bazy gospodarczej obszaru, rozwój przedsiębiorczości,		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Brak chęci współpracy ze strony branży turystycznej	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Przygotowanie kompleksowej oferty, organizacja wizyt studialnych dla organizatorów turystyki

Tytuł projektu:	Powolnie Białośląskiej Organizacji Turystycznej		
Ogólny zakres projektu	Utworzenie podmiotu profesjonalnie obsługującego ruch turystyczny i przygotowującego kompleksową informację o możliwościach spędzenia wolnego czasu na terenie obszaru możliwe jest wyodrębnienie w strukturze biura Stowarzyszenia komórki realizującej zadania Białośląskiej Organizacji Turystycznej.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związk u	Partnerzy realizacji projektu	Gminy, powiat lubliniecki Śląska organizacja turystyczna
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe
Źródła finansowania	Środki własne		
Spodziewane efekty	Poprawa atrakcyjności obszaru Biały Śląsk i stworzenia możliwości wykreowania markowych produktów turystycznych		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Ograniczenia budżetowe	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	

Tytuł projektu:	Paszport białośląski		
Ogólny zakres projektu	Stworzenie systemowego rozwiązania w zakresie rezerwacji biletów noclegów oraz zniżek obiektach kultury, sportu i rekreacji na terenie obszaru funkcjonalnego. Stworzenie jednolitego i komplementarnego kalendarza imprez koncertów oraz pokazów na terenie obszaru.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Białośląska Organizacja Turystyczna/ Biuro Stowarzyszenia/Związk u	Partnerzy realizacji projektu	Śląska organizacja turystyczna, przedsiębiorcy w branży turystycznej, gminne placówki kultury sportu i rekreacji
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Coroczna edycja

Źródła finansowania	Środki własne biura stowarzyszenia		
Spodziewane efekty	Poprawa atrakcyjności obszaru Biały Śląsk i stworzenia możliwości wykreowania markowych produktów turystycznych		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Brak przepływu informacji pomiędzy gminami jednostkami oraz biurem	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Stworzenie zestandaryzowanego narzędzia oraz osób kontaktowych w gminach

Przedsięwzięcie: INWESTUJ W BIAŁYM ŚLĄSKU

Tytuł projektu:	Sieciowy inkubator przedsiębiorczości		
Ogólny zakres projektu	<p>Projekt ma na celu stworzenie funkcjonującego w ramach jednej struktury organizacyjnej sieciowego inkubatora przedsiębiorczości z rozproszonymi lokalizacjami na całym obszarze funkcjonalnym. W ramach jednego podmiotu zapewnione byłoby wsparcie w podstawowych usługach otoczenia biznesu, doradztwie i promocji.</p> <p>Pożądane jest także wykreowanie specjalizacji poszczególnych części / oddziałów inkubatora. Oferta inkubatora odnosi się także do wsparcia w nawiązywaniu relacji biznesowych startupów z średnimi i dużymi firmami w obszarze rozwoju oferty usług podwykonawczych.</p> <p>W wymiarze technicznym konieczna także część projektu umożliwiająca stworzenie / adaptację przestrzeni inkubacyjnej wraz z jej podstawowym wyposażeniem.</p>		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu koordynator :	Biuro Stowarzyszenia/Związk u	Partnerzy realizacji projektu	Gminy tworzące obszar w tym szkoły ponadgimnazjalne, Izba Przemysłowo Handlowa w Tarnowskich Górach, Powiatowe Urzędy Pracy
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągle
Źródła finansowania	Środki własne gminy i partnerów,		
Spodziewane efekty	Samozatrudnienie i powstanie nowych mikro i małych firm oraz nawiązanie reakcji kooperacyjnych z średnimi i dużymi firmami w obszarze		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Ograniczenia budżetowe	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Poszukiwanie możliwości zewnętrznego współfinansowania

Tytuł projektu:	Sieciowy park gospodarczy
Ogólny zakres projektu	Projekt ma na celu stworzenie funkcjonującego w ramach jednej struktury organizacyjnej sieciowego parku gospodarczego z rozproszonymi lokalizacjami na całym obszarze funkcjonalnym. W ramach jednego

	<p>podmiotu zapewniona byłaby wspólna obsługa procesu pozyskania inwestorów / firm osadzających się w parku oraz obsługa administracyjna. Pożądane jest także wykreowanie specjalizacji poszczególnych części / oddziałów parku.</p> <p>W wymiarze technicznym konieczna także część projektu umożliwiająca stworzenie / adaptację przestrzeni (obiekty, tereny) wraz z jej podstawowym wyposażeniem i infrastrukturą</p>		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu koordynator :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	Gminy tworzące obszar w tym szkoły ponadgimnazjalne, Izba Przemysłowo Handlowa w Tarnowskich Górach, Powiatowe Urzędy Pracy
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2018	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe
Źródła finansowania	Środki własne gminy i partnerów, środki firm - inwestorów		
Spodziewane efekty	Rozwój ilościowy i jakościowy rodzimych firm (obroty, zatrudnienie) oraz przyciąganie do obszaru funkcjonalnego nowych podmiotów – firm i inwestorów.		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Ograniczenia budżetowe	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Poszukiwanie możliwości zewnętrznego współfinansowania

Tytuł projektu:	Markowe produkty białos Śląskie np. przetwórstwo runa leśnego, miody itp.		
Ogólny zakres projektu	Projekt ma na celu wykreowanie marki i całej linii produktów białos Śląskich – białos Śląskie miody, białos Śląskie grzyby. Białos Śląskie przetwory runa leśnego itp. w połączeniu ze spójną akcją promocyjną i identyfikacją wizualną wykorzystującą wizualizację / logo białos Śląskie. Projekt do realizacji wraz z systemem certyfikacji produktów białos Śląskich. Konieczne będzie także wsparcie w tworzeniu / promocji i rozwoju punktów skupu runa leśnego		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska

Lider projektu (koordynator) :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	Gminy tworzące obszar Izba Przemysłowo Handlowa w Tarnowskich Górach, Firmy przetwórcze produkujące takie produkty
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe
Źródła finansowania	PROW, RPO		
Spodziewane efekty	Wzrost sprzedaży / przychodów w konsekwencji także zatrudnienia producentów / przetwórców Wzrost zainteresowania zbieractwem runa leśnego w celach zarobkowych. Poprawa aktywności gospodarczej mieszkańców.		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Niskie zainteresowanie ze strony producentów / przetwórców. Nieznana marka i niski popyt	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Kierowana akcja informacyjno promocyjna i wsparcie w promocji i dystrybucji produktów , w tym z wykorzystaniem lokalnych placówek handlowych i turystycznych

Tytuł projektu:	Organizacja białosłaskiego funduszu inwestycyjnego i pożyczkowego na wsparcie działalności w szczególności o wysokim poziomie innowacyjności i kreatywności		
Ogólny zakres projektu	Projekt mający na celu stworzenie instrumentu finansowych wspierających powstawanie i rozwój już istniejących przedsiębiorstwa na terenie obszaru funkcjonalnego.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu (koordynator) :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	Gminy tworzące obszar
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2018	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe
Źródła finansowania	Środki własne gmin i partnerów w tym Izby Przemysłowo-Handlowej, publiczne środki krajowe, RPO		
Spodziewane efekty	Rozwój ilościowy i jakościowy rodzimych firm (obroty, zatrudnienie) oraz przyciąganie do obszaru funkcjonalnego nowych podmiotów – firm i inwestorów. Poprawa aktywności gospodarczej mieszkańców.		

Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Ograniczenia budżetowe	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Poszukiwanie możliwości zewnętrznego współfinansowania
--	------------------------	--	--

Tytuł projektu:	Białośląska Izba Przemysłowo-Handlowa w oparciu o Izbę w TG		
Ogólny zakres projektu	Rozwój instytucjonalny i funkcjonalny – projektowy izby w przekształcenie jej w podmiot obejmujący swym oddziaływaniem cały obszar białego śląska		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu (koordynator) :	Izba Przemysłowo – Handlowa w TG	Partnerzy realizacji projektu	Gminy tworzące obszar
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe
Źródła finansowania	Środki własne		
Spodziewane efekty	Wzrost ilości członków izby. Większa ilość zrealizowanych wspólnych projektów Zwiększona ilość zawartych umów, kontraktów w tym umów podwykonawczych.		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Ograniczenia budżetowe	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Poszukiwanie możliwości zewnętrznego współfinansowania

Tytuł projektu:	Kampania promocyjna oferty inwestycyjnej białego śląska oraz Wspólna promocja i misje gospodarcze na rzecz pozyskania inwestorów zewnętrznych		
Ogólny zakres projektu	Pogotowanie kompleksowej oferty firm produktów oraz terenów i obiektów inwestycyjnych z obszaru. W ramach projektu zorganizowane powinny być misje, wyjazdy studialne oraz zorganizowania kampania promocji inwestycyjnej.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu (koordynator) :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	Gminy tworzące obszar Izba Przemysłowo – Handlowa w TG
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe
Źródła finansowania	Środki własne, publiczne środki krajowe w tym przeznaczone na promocję eksportu		
Spodziewane efekty	Rozwój ilościowy i jakościowy firm (obroty, zatrudnienie) oraz przyciąganie do obszaru funkcjonalnego nowych podmiotów – firm i inwestorów. Poprawa aktywności gospodarczej mieszkańców.		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Ograniczenia budżetowe	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Poszukiwanie możliwości zewnętrznego współfinansowania

Tytuł projektu:	Białośląski klaster „moto-electric” (samochodu elektrycznego)		
Ogólny zakres projektu	Projekt koncepcyjny stanowiący ofertę dla planowanej w Polsce realizacji przygotowania i produkcji samochodu elektrycznego jako specjalizacji gospodarczej. W ramach działań powinno nastąpić przygotowanie oferty oraz stworzenie układu podmiotowego władze samorządowe-przedsiębiorcy ośrodki naukowe i badawcze.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	N	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
			Stworzenie oferty, konsolidacja partnerów
Lider projektu (koordynator) :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	Gminy tworzące obszar Izba Przemysłowo – Handlowa w TG
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe
Źródła finansowania	Środki własne na etapie przygotowania oferty, a na etapie ewentualnej realizacji środki krajowe, prywatne, POIŚ.		
Spodziewane efekty	Dynamizacja sektora gospodarki, wykreowanie specjalizacji obszaru, stworzenie nowych trwałych i atrakcyjnych miejsc pracy		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Wycofanie się z realizacji koncepcji na szczeblu krajowym, decyzja o innej lokalizacji sektora	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Promocja oferty, potencjału obszaru, korzyści i stała współpraca ze środowiskami gospodarczymi, naukowymi i władzami publicznymi

Przedsięwzięcie: TOŻSAMOŚĆ BIAŁOŚLĄSKA

Tytuł projektu:	Organizacja białośląskiego forum NGO		
Ogólny zakres projektu	Projekt zmierza do wykorzystania zróżnicowanego potencjału sektora pozarządowego Białego Śląska oraz zintegrowania działań realizowanych przez NGO's. W ramach projektu wypracowane zostaną narzędzia stałej i doraźnej komunikacji między organizacjami pozarządowymi. Projekt powinien przyczynić się do łączenia doświadczeń i potencjałów różnych organizacji oraz kreowania projektów o większej skali i znaczeniu, w szczególności o oddziaływaniu na cały obszar funkcjonalny.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	Organizacje pozarządowe z gmin stowarzyszonych
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe
Źródła finansowania	Środki własne gmin + zasoby organizacji pozarządowych		
Spodziewane efekty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przepływ doświadczeń między organizacjami pozarządowymi obszaru, ▪ wzajemne czerpanie przez organizacje pozarządowe ze swoich zasobów, 		

	<ul style="list-style-type: none"> realizacja większych projektów o znaczeniu wykraczającym poza jedną gminę, efektywniejsze wykorzystanie środków publicznych przeznaczanych na działalność organizacji pozarządowych, skuteczniejsze włączenie organizacji pozarządowych w zaspokajanie oczekiwań społeczności lokalnych, uporządkowanie działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe oraz tworzenie planów i harmonogramów działań w obszarze funkcjonalnym, skuteczniejsze promowanie działalności społecznej i aktywizacja społeczna mieszkańców Białego Śląska. 		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Konkurencja między NGO's o środki	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Preferencyjne warunki dla finansowania ze środków publicznych projektów partnerskich

Tytuł projektu:	Platforma promocji i współpracy z lokalnymi społecznikami i organizacjami społecznymi		
Ogólny zakres projektu	<p>Istotą projektu jest poszerzanie kontaktów między sektorem obywatelskim a podmiotami reprezentującymi inne sektory na terenie Białego Śląska. Społeczni liderzy rozwoju lokalnego oraz organizacje pozarządowe natrafiają na szereg barier w swoim działaniu, w szczególności są to bariery kompetencyjne (np. w zakresie profesjonalnego przygotowania i rozliczania projektów), organizacyjne (np. brak struktur wspierających realizację planów), finansowe (brak środków na realizację działań lub brak wkładu własnego do projektów finansowanych ze źródeł unijnych) bądź kadrowe. Sposobem na przezwycięzenie tych barier może być współpraca międzysektorowa i wsparcie sektora obywatelskiego przez sektor publiczny i biznesowy.</p> <p>Dla sektora publicznego funkcjonowanie platformy jest szansą na skuteczne włączenie działaczy społecznych i organizacji pozarządowych w realizację zadań umożliwiających zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnych. Jest to też ścieżka do realnego wdrażania zasad subsydiarności.</p> <p>Dla sektora biznesu współpraca z organizacjami pozarządowymi może odbywać się w ramach coraz popularniejszego nurtu społecznej odpowiedzialności biznesu.</p> <p>Platforma umożliwi wymianę informacji o wzajemnych potrzebach i możliwościach oraz pozwoli na kreowanie wspólnych przedsięwzięć finansowanych z różnych źródeł.</p>		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związków	Partnerzy realizacji projektu	Organizacje pozarządowe z gmin stowarzyszonych Samorząd gospodarczy obszaru Samorząd lokalny
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe - wieloletnie
Źródła finansowania	Środki własne gmin, zasoby organizacji pozarządowych, środki firm		
Spodziewane efekty	<ul style="list-style-type: none"> lepsze dostosowanie działań sektora pozarządowego do potrzeb społecznych, 		

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wypełnienie luk w zasobach i poszerzenie możliwości działania sektora pozarządowego, ▪ profesjonalizacja sektora pozarządowego dzięki współpracy z sektorem biznesu, ▪ współpraca różnych sektorów w przygotowaniu lokalnych kadr, 		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	zaniechanie kontynuacji projektu i dostarczania informacji do platformy	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	orientacja na generowanie konkretnych projektów jako wymiernego rezultatu funkcjonowania platformy

Tytuł projektu:	Organizacja białosłaskiego kalendarza imprez (Inwentaryzacja i koordynacja wydarzeń w ramach kalendarza)		
Ogólny zakres projektu	Biały Śląsk to obszar licznych wydarzeń społecznych, kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych, religijnych itp. Część tych wydarzeń ma charakter cykliczny, zaś inne mają charakter okazjonalny. Zintegrowana informacja o wydarzeniach może być jednym z najskuteczniejszych, a równocześnie najprostszyc narzędzi budowania spójności obszaru funkcjonalnego w wymiarze społecznym. Ponadto, kalendarz imprez będzie podstawą dla promocji oferty usług czasu wolnego dostępnej na terenie Białego Śląska. Pozwoli też na łączenie wielu mniejszych wydarzeń w większy produkt, w tym o znaczeniu turystycznym.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu (koordynator) :	Biuro Stowarzyszenia/Związk u	Partnerzy realizacji projektu	Gminy tworzące obszar Instytucje kultury, sportu i rekreacji, Organizacje pozarządowe, Firmy z branż usług czasu wolnego, działanie ciągłe
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	
Źródła finansowania	Budżety gmin		
Spodziewane efekty	Poprawa dostępności oraz przyspieszanie procedur w zakresie uzyskania pozwolenie na budowę przy poprawie wizerunku w oczach inwestorów i potencjalnych mieszkańców.		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Zróznicowana jakość wydarzeń trafiających do kalendarza	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	precyzyjne określenie informacji o imprezach trafiających do kalendarza, weryfikacja jakości wydarzeń organizowanych przez konkretne podmioty (np. ankietowanie uczestników wydarzeń),

Tytuł projektu:	Organizacja Klubów Seniora		
Ogólny zakres projektu	Zmiany demograficzne zachodzące w obszarze Białego Śląska wskazują na konieczność tworzenia nowych usług dla seniorów. Projekt jest zorientowany na stworzenie miejsc spotkań seniorów wraz z ofertą wykreowaną z udziałem seniorów. Kluby seniora powinny stać się łatwo dostępnymi miejscami zapewniającymi integrację i aktywizację osób starszych.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	Gminy tworzące obszar, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, edukacji, rekreacji,
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe
Źródła finansowania	budżety własne gmin i powiatów, środki organizacji pozarządowych oraz instytucji tworzących ofertę czasu wolnego		
Spodziewane efekty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podniesienie poziomu aktywności seniorów, ▪ upowszechnienie wiedzy z dziedzin interesujących dla seniorów, np. z zakresu profilaktyki zdrowotnej, ▪ organizacja czasu wolnego osób starszych, ▪ udzielenie odpowiedzi na słabnące więzi międzypokoleniowe i stopniowe wykluczenie osób starszych, 		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Niskie zainteresowanie oraz mała atrakcyjność oferty	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Konsekwentne działanie i tworzenie oferty z udziałem seniorów

Tytuł projektu:	Organizacja zajęć w ramach Uniwersytetu III Wieku		
Ogólny zakres projektu	Przemiany demograficzne w Białym Śląsku a równocześnie rosnący poziom aktywności seniorów uzasadniają stworzenie stałej oferty edukacyjnej w formie Uniwersytetu III Wieku. Instytucja tego typu byłaby oparta o doświadczenia analogicznych inicjatyw w poszczególnych gminach oraz potencjał instytucji edukacyjnych i kulturalnych obszaru. Podstawowy zakres działań w ramach projektu to wykłady i warsztaty dla seniorów.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	Gminy tworzące obszar, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, edukacji, rekreacji,
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe

Źródła finansowania	Środki Stowarzyszenia Biały Śląsk		
Spodziewane efekty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poprawa wiedzy seniorów, ▪ zachowanie sprawności intelektualnej seniorów, ▪ podtrzymywanie aktywności seniorów, ▪ integracja środowiska seniorów. 		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Niskie zainteresowanie oraz mała atrakcyjność oferty	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Monitorowanie zainteresowania seniorów konkretnymi zajęciami (tematyka, formy realizacji, prowadzący)

Tytuł projektu:	Organizacja ligi sportowej w szkołach Białego Śląska		
Ogólny zakres projektu	<p>Liga sportowa może przyczynić się do poznania przez młodych mieszkańców zasięgu obszaru funkcjonalnego oraz ich poznania się w trakcie sportowej rywalizacji.</p> <p>Zakres projektu obejmuje rozgrywki w wybranych dyscyplinach sportowych ustalonych przy uwzględnieniu potencjału kadrowego i infrastrukturalnego gmin, doświadczeń w realizacji podobnych rozgrywek oraz zainteresowania dzieci i młodzieży.</p> <p>Możliwe jest rozszerzenie w przyszłości ligi sportowej także dla dorosłych mieszkańców.</p>		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	placówki edukacyjne, organizacje pozarządowe, kluby sportowe,
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie cykliczne, ciągłe
Źródła finansowania	budżety gmin, sponsorzy		
Spodziewane efekty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ upowszechnienie aktywnego stylu życia wśród dzieci i młodzieży, ▪ poprawa kondycji fizycznej młodych mieszkańców, ▪ upowszechnienie idei Białego Śląska wśród młodych mieszkańców, 		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Brak środków, zwłaszcza na przejazdy uczestników rozgrywek ligowych	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	montaż finansowy – pozyskanie środków z instytucji zajmujących się profilaktyką zdrowotną (np. instytucje ubezpieczeniowe) oraz związków sportowych,

PROJEKTY / PRZEDSIĘWZIĘCIA ŁĄCZĄCE/SPINAJĄCE

Tytuł projektu:	www.bialyslask.pl www.whitesilesia.eu - uruchomienie kompleksowego portalu informacyjnego o zasobach i ofercie turystycznej, ofercie mieszkaniowej i gospodarczej
-----------------	---

Ogólny zakres projektu	Stworzenie portalu internetowego prezentującego ofertę gospodarczą, inwestycyjną oraz mieszkaniową obszaru Biały Śląsk. Portal poza prezentacją oferty powinien również oferować możliwość kojarzenia podmiotów gospodarczych zainteresowanych współpracą z podmiotami i osobami z obszaru Białego Śląska. Wykorzystanie internetu jako głównego kanału informacyjnego o ofercie obszaru.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związków	Partnerzy realizacji projektu	Gminy, Izba Przemysłowo-Handlowa w Tarnowskich Górach, przedsiębiorcy Instytucje kultury, zarządcy obiektów turystycznych i rekreacyjnych
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2018	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe
Źródła finansowania	Środki własne biura Stowarzyszenia		
Spodziewane efekty	Podniesienie atrakcyjności gospodarczej, turystycznej oraz przyciągnięcie nowych mieszkańców i inwestorów, wypracowanie marki Biały Śląsk		

Tytuł projektu:	Certyfikacja obiektów terenów i usług		
Ogólny zakres projektu	Celem projektu jest stworzenie własnego systemu gwarantującego określony poziom i standard świadczenia usług na terenie Białego Śląska. Certyfikacją objęte były by również oferowane pod inwestycje gospodarcze oraz mieszkaniowe tereny i obiekty.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związków	Partnerzy realizacji projektu	
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe
Źródła finansowania	Środki własne biura Stowarzyszenia		
Spodziewane efekty	Poprawa atrakcyjności rozpoznawalności i dostępności oferty Białego Śląska, wypracowanie marki Biały Śląsk		

Tytuł projektu:	Wizualizacja graficzna obszaru i produktów i system wsparcia promocyjnego (wydruki, broszury, foldery, mapy, informatory itp.)
Ogólny zakres projektu	Wypracowanie i wdrożenie systemu oznakowania i identyfikacji obszaru oraz oferty obszaru poprzez opracowanie loga promocyjnego, wykorzystanie hasła promocyjnego, opracowanie i wydanie informatorów w głównych sferach tj. ofercie inwestycyjnej, mieszkaniowej oraz

	turystycznej, organizacja na rynkach wewnętrznych województwa śląskiego oraz w innych regionach kraju.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2018	Planowany termin zakończenia realizacji:	2019
Źródła finansowania	Środki własne		
Spodziewane efekty	Poprawa rozpoznawalności obszary, wzrost integracji obszar, wykreowanie marki,		

Tytuł projektu:	Projekty szkoleniowe – doskonalenie kadr		
Ogólny zakres projektu	System wsparcia gmin i podmiotów współpracujących z członkami stowarzyszenia Biały Śląsk w zakresie podnoszenia kwalifikacji i potencjału zasobów administracji publicznej oraz jednostek samorządowych, w tym edukacyjnych , kultury oraz pomocy społecznej.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	gminy
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2118	Planowany termin zakończenia realizacji:	Działanie ciągłe do 2023
Źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego		
Spodziewane efekty	Podniesienie jakości świadczenie usług publicznych w obszarze oraz zwiększenie aktywności struktur administracyjnych		

KLUCZOWE PROJEKTY HORYZONTALNE - INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Tytuł projektu:	Realizacja i przebudowa drogi ekspresowej S-11		
Ogólny zakres projektu	Podniesienie standardu istniejącej drogi krajowej DK 11 do poziomu drogi ekspresowej. Projekt obejmować powinien przebudowę odcinków drogi poprawę jakości istniejącego przebiegu.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	N	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
		GDDKIA	Działania lobbingsowe, działania w zakresie planowania przebiegu, tworzenie klimatu sprzyjającego realizacji inwestycji w aspekcie dialogu ze społecznościami lokalnymi
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	gminy

Postulowany termin rozpoczęcia realizacji:	2020	Postulowany termin zakończenia realizacji:	2023
Źródła finansowania	Środki publiczne krajowe, środki w ramach programu operacyjnego infrastruktura i środowisko		
Spodziewane efekty	Poprawa dostępności obszaru i jego integralności wewnętrznej. Otwarcie nowych terenów inwestycyjnych i mieszkaniowych. Dynamizacja procesów inwestycyjnych w gminach obszaru. Poprawa dostępności do usług publicznych świadczonych w Metropolii Górnośląskiej		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Brak wystarczających środków oraz nadanie niskiego priorytetu tej inwestycji	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Stałe działania lobbingsowe na szczeblu krajowym

Tytuł projektu:	Realizacja i przebudowa drogi ekspresowej S- 46		
Ogólny zakres projektu	Podniesienie standardu istniejącej drogi krajowej DK 46 do poziomu drogi ekspresowej. Projekt obejmować powinien budowę nowych i przebudowę odcinków drogi poprawę jakości istniejącego przebiegu.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	N	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
		GDDKIA	Działania lobbingsowe, działania w zakresie planowania przebiegu, tworzenie klimatu sprzyjającego realizacji inwestycji w aspekcie dialogu ze społecznościami lokalnymi
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związków	Partnerzy realizacji projektu	gminy
Postulowany termin rozpoczęcia realizacji:	2025	Postulowany termin zakończenia realizacji:	2028
Źródła finansowania	Środki publiczne krajowe, środki w ramach programu operacyjnego infrastruktura i środowisko		
Spodziewane efekty	Poprawa dostępności obszaru i jego integralności wewnętrznej. Otwarcie nowych terenów inwestycyjnych i mieszkaniowych. Dynamizacja procesów inwestycyjnych w gminach obszaru. Poprawa dostępności do usług publicznych świadczonych w Metropolii Górnośląskiej		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Brak wystarczających środków oraz nadanie niskiego priorytetu tej inwestycji	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Stałe działania lobbingsowe na szczeblu krajowym

Tytuł projektu:	Realizacja szybkiej kolei aglomeracyjnej na trasie Katowice-Lubliniec
-----------------	---

Ogólny zakres projektu	Projekt polegający na poprawie jakości infrastruktury kolejowej umożliwiającej szybkie przemieszanie się pomiędzy węzłami obszaru Biały Śląsk a centrum Metropolii Górnośląskiej.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	N	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
		PKP PLK Województwo Śląskie	Działania lobbingsowe, działania w zakresie planowania przebiegu, tworzenie klimatu sprzyjającego realizacji inwestycji w aspekcie dialogu ze społecznościami lokalnymi
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związk u	Partnerzy realizacji projektu	gminy
Postulowany termin rozpoczęcia realizacji:	2018	Postulowany termin zakończenia realizacji:	2020
Źródła finansowania	Środki publiczne krajowe, środki w ramach programu operacyjnego infrastruktura i środowisko		
Spodziewane efekty	Poprawa dostępności obszaru i jego integralności wewnętrznej. Otwarcie nowych terenów inwestycyjnych i mieszkaniowych. Dynamizacja procesów inwestycyjnych w gminach obszaru. Poprawa dostępności do usług publicznych świadczonych w Metropolii Górnośląskiej		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Brak wystarczających środków oraz nadanie niskiego priorytetu tej inwestycji na poziomie krajowym	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Stale działania lobbingsowe na szczeblu krajowym i regionalnym

Tytuł projektu:	Rewitalizacji linii kolejowej nr 182		
Ogólny zakres projektu	Rewitalizacja oraz modernizacja istniejącej linii kolejowej,		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	N	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
		PKP PLK Województwo Śląskie	Działania lobbingsowe, działania w zakresie planowania przebiegu, tworzenie klimatu sprzyjającego realizacji inwestycji w aspekcie dialogu ze społecznościami lokalnymi
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związk u	Partnerzy realizacji projektu	gminy
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2018	Planowany termin zakończenia realizacji:	2020
Źródła finansowania	Środki publiczne krajowe, regionalne, środki w ramach programu operacyjnego infrastruktura i środowisko		
Spodziewane efekty	Poprawa dostępności obszaru i jego integralności wewnętrznej. Otwarcie nowych terenów inwestycyjnych i mieszkaniowych. Dynamizacja procesów inwestycyjnych w gminach obszaru. Poprawa dostępności do usług publicznych świadczonych w Metropolii Górnośląskiej. Poprawa dostępności do MPL Katowice w Pyrzowicach.		

Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Brak wystarczających środków oraz nadanie niskiego priorytetu tej inwestycji na poziomie krajowym	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Stałe działania lobbingsowe na szczeblu krajowym i regionalnym
--	---	--	--

Tytuł projektu:	Poprawa jakości i szybkości połączeń drogowych z budowaną autostradą A1		
Ogólny zakres projektu	Kompleksowa modernizacja odcinków dróg łączących się z autostradą A 1 oraz dróg łączących autostradę A 1 z postulowanymi drogami ekspresowymi S11 i S46. Działania obejmować powinny poprawę standardu i przebudowę istniejących dróg oraz budowę nowych koniecznych odcinków.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	N	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
		GDDKIA	Działania lobbingsowe, działania w zakresie planowania przebiegu, tworzenie klimatu sprzyjającego realizacji inwestycji w aspekcie dialogu ze społecznościami lokalnymi
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	gminy
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2020	Planowany termin zakończenia realizacji:	2023
Źródła finansowania	Środki publiczne krajowe, regionalne, gminne, środki w ramach programu operacyjnego infrastruktura i środowisko		
Spodziewane efekty	Poprawa dostępności integralności wewnętrznej obszaru i bezpieczeństwa przemieszczania się. Otwarcie nowych terenów inwestycyjnych i mieszkaniowych. Dynamizacja procesów inwestycyjnych w gminach obszaru.		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Brak kompleksowych działań wspierających z poziomu krajowego i regionalnego	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Stałe działania lobbingsowe na szczeblu krajowym i regionalnym

Tytuł projektu:	Stworzenie sieci subregionalnych centrów przesiadkowych w Bytomiu, Tarnowskich Górach oraz Lublińcu		
Ogólny zakres projektu	Budowa i modernizacja istniejących obiektów dworcowych komunikacji publicznej raz z infrastrukturą towarzyszącą np. parkingi i systemy informacji umożliwiających integrację i skorzystanie przez mieszkańców z różnych rodzajów transportu publicznego.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2018	Planowany termin zakończenia realizacji:	2021

Źródła finansowania	Środki własne gmin, środki z programów operacyjnych tj. RPO WSL 2014-2020 i POLIŚ 2014-2020, środki PKP i realizatorów transportu pobocznego		
Spodziewane efekty	Poprawa dostępności integralności wewnętrznej obszaru i bezpieczeństwa przemieszczania się. Dynamizacja procesów inwestycyjnych w gminach obszaru. Zwiększenie mobilności mieszkańców		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Opóźnienia w realizacji programów oraz nieuzyskanie wsparcia zewnętrznego	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Stałe działania lobbujące na szczeblu krajowym i regionalnym, realizacja instrumentu PPP

KLUCZOWE PROJEKTY HORYZONTALNE - EKOLOGIA I ŚRODOWISKO

Tytuł projektu:	Promocja odnawialnych źródeł energii		
Ogólny zakres projektu	Celem projektu jest zwiększenie zainteresowania podmiotów na terenie Białego Śląska wykorzystywaniem odnawialnych źródeł energii. Dotyczy to zarówno mieszkańców, jak również przedsiębiorców i rolników. Promocja będzie zorientowana na poszerzanie wiedzy o możliwościach wykorzystania OZE. Ponadto promowane będą technologie związane z wytwarzaniem energii ze źródeł odnawialnych. W ramach działań promocyjnych przekazywane będą również informacje na temat możliwości finansowania przedsięwzięć związanych z wykorzystaniem OZE.		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związku	Partnerzy realizacji projektu	JST tworzące obszar, organizacje pozarządowe, samorząd gospodarczy, WFOŚiGW
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	2022
Źródła finansowania	środki z budżetów lokalnych, RPO WŚI 2014-2020		
Spodziewane efekty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost zainteresowania wykorzystaniem OZE w gospodarstwach domowych, gospodarstwach rolnych, firmach, ▪ wzrost zainteresowania przedsiębiorców i rolników wytwarzaniem energii ze źródeł odnawialnych, ▪ wzrost innowacyjności firm lokalnych, ▪ poprawa jakości środowiska przyrodniczego, 		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Małe zainteresowanie przekazywanymi informacjami	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Powiązanie informacji z pomocą w pozyskiwaniu środków na wykorzystywanie OZE

Tytuł projektu:	Systemowa realizacja projektów ograniczających niską emisję w gminach
Ogólny zakres projektu	Strategia Białego Śląska zmierza do wypromowania obszaru o wysokiej wartości przyrodniczej. W pierwszej kolejności konieczne jest ograniczenie negatywnego wpływu gospodarki i mieszkalnictwa na stan powietrza. Jest to

	warunek niezbędny podwyższania jakości życia, budowania atrakcyjności mieszkaniowej, poprawy warunków zdrowotnych. Kluczowe znaczenie ma ograniczanie niskiej emisji, do czego wskazane jest podjęcie działań: <ul style="list-style-type: none"> ▪ edukacyjnych – budujących świadomość mieszkańców, ▪ infrastrukturalnych – umożliwiających wykorzystanie bardziej ekologicznych źródeł ciepła, ▪ finansowych – podnoszących dostępność finansową ekologicznych sposobów ogrzewania. 		
Projekt realizowany we własnym zakresie T/N	T	Jeśli NIE to podmiot realizujący projekt	Jeśli NIE to rola podmiotów Białego Śląska
Lider projektu :	Biuro Stowarzyszenia/Związków	Partnerzy realizacji projektu	JST tworzące obszar, organizacje pozarządowe, samorząd gospodarczy, WFOŚiGW, firmy dostarczające ciepło /energię,
Planowany termin rozpoczęcia realizacji:	2017	Planowany termin zakończenia realizacji:	2022
Źródła finansowania	środki z budżetów gmin, środki z WFOŚiGW, środki z RPO województwa śląskiego,		
Spodziewane efekty	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ograniczenie zanieczyszczenia powietrza, ▪ poprawa stanu zdrowia mieszkańców, ▪ rozwój infrastruktury technicznej, ▪ poprawa estetyki miejscowości. 		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu	Brak zainteresowania a ze strony mieszkańców	Propozycje działań minimalizujących ryzyka	Zapewnienie instrumentów finansowych ograniczających koszty ponoszone przez mieszkańców

ANEKSY

I SZKOŁY PODSTAWOWE ZLOKALIZOWANE NA OBSZARZE BIAŁEGO ŚLĄSKA W 2015 R.

Bytom (24 szkoły w tym jedna baletowa, jedna muzyczna, jedna społeczna)
Szkoła Podstawowa nr 3 im. Władysława Broniewskiego
Szkoła Podstawowa nr 4 im. Mikołaja Kopernika
Szkoła Podstawowa nr 5 im. Poli Maciejowskiej w Bytomiu
Szkoła Podstawowa nr 6 im. Księdza Grzegorza Gerwazego Gorczyckiego w Bytomiu
Szkoła Podstawowa nr 9 im. Adama Mickiewicza w Bytomiu
Szkoła Podstawowa nr 16 im. Marii Konopnickiej w Bytomiu
Szkoła Podstawowa nr 21 im. Józefa Lompy w Bytomiu
Szkoła Podstawowa nr 23
Szkoła Podstawowa nr 28 im. Królowej Jadwigi w Bytomiu
Szkoła Podstawowa nr 32 im. Generała Jerzego Ziętka przy Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 11 w Bytomiu
Szkoła Podstawowa nr 33
Szkoła Podstawowa nr 36 z Oddziałami Sportowymi (ZSO 7)
Szkoła Podstawowa nr 38 im. Jana III Sobieskiego
Szkoła Podstawowa nr 42 im. Ziemi Bytomskiej w Bytomiu
Szkoła Podstawowa nr 43 w Bytomiu
Szkoła Podstawowa nr 44 im. UNICEF
Szkoła Podstawowa nr 45 w Bytomiu
Szkoła Podstawowa nr 46 im. Leona Kruczkowskiego w Bytomiu
Szkoła Podstawowa nr 51 z Oddziałami Integracyjnymi
Szkoła Podstawowa nr 54 im. Wacława Kuchara w Bytomiu
Szkoła Podstawowa nr 37
Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna im. Fryderyka Chopina w Bytomiu
Społeczna Szkoła Podstawowa Społecznego Towarzystwa Oświatowego w Zespole Ogólnokształcących Szkół Społecznych w Bytomiu
Ogólnokształcąca Szkoła Baletowa im. Ludomira Różyckiego w Bytomiu
Lubliniec (3 szkoły)
Szkoła Podstawowa nr 1 im. Marii Konopnickiej
Szkoła Podstawowa nr 3 im. Bohaterów Westerplatte
Szkoła Podstawowa im. św. Edyty Stein Katolickiego Stowarzyszenia Wychowawców
Boronów (1 szkoła)
Szkoła Podstawowa w Zespole Placówek Oświatowych im. Unii Europejskiej w Boronowie
Ciasna (3 szkoły)
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Ciasnej Szkoła Podstawowa im. Powstańców Śląskich
Szkoła Podstawowa w Sierakowie Śląskim
Publiczna Szkoła Podstawowa
Herby (3 szkoły)
Szkoła Podstawowa im. Juliusza Słowackiego w Zespole Placówek Oświatowych w Herbach

Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Zespole Placówek Oświatowych w Olszynie
Zespół Placówek Oświatowych w Lisowie Szkoła Podstawowa im. Juliana Tuwima
Kochanowice (3 szkoły)
Szkoła Podstawowa im. Karola Miarki w Zespole Szkół w Kochanowicach
Zespół Szkół w Lubecku Publiczna Szkoła Podstawowa im. K. Damrota w Lubecku
Publiczna Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Kochcicach
Koszęcin (4 szkoły)
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zespole Szkół w Koszęcinie
Szkoła Podstawowa im. Juliusza Ligonia w Strzebinie
Szkoła Podstawowa w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Rusinowicach
Szkoła Podstawowa im. 74 Górnoląskiego Pułku Piechoty w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Sadowie
Pawonków (5 szkół)
Szkoła Podstawowa w Gwoździanach
Publiczna Szkoła Podstawowa im. Wandy Kawy i Bronisławy Kawy w Kośmidrach
Szkoła Podstawowa w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Lisowicach
Szkoła Podstawowa w Łagiewnikach Małych
Publiczna Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Pawonkowie
Woźniki (6 szkół)
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Psarach
Szkoła Podstawowa im. J. Lompy w Woźnikach
Szkoła Podstawowa im. Powstańców Śląskich w Kamienicy Śl.
Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Kamieńskich Młynach
Szkoła Podstawowa im. J. Lompy w Lubszy
Szkoła Podstawowa w Ligocie Woźnickiej
Tarnowskie Góry (10 szkół)
Publiczna Szkoła Podstawowa nr 3 im. ks. Franciszka Blachnickiego w Tarnowskich Górach
Szkoła Podstawowa nr 5 im. Królowej Jadwigi w Tarnowskich Górach
Szkoła Podstawowa nr 6 im. Alfonsa Zgrzebnioka w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 1 w Tarnowskich Górach
Szkoła Podstawowa nr 9 im. Mikołaja Kopernika w Tarnowskich Górach
Szkoła Podstawowa nr 10
Szkoła Podstawowa nr 11 im. Władysława Broniewskiego w Tarnowskich Górach
Szkoła Podstawowa nr 12 w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 3 w Tarnowskich Górach
Szkoła Podstawowa nr 13
Szkoła Podstawowa nr 15
Szkoła Podstawowa nr 16 w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 2 w Tarnowskich Górach
Kalety (1 szkoła)
Publiczna Szkoła Podstawowa nr 1
Krupski Młyn (3 szkoły)
Szkoła Podstawowa im. J. Dąbrowskiego w Zespole Szkół w Krupskim Młynie
Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego
Szkoła Podstawowa nr 2
Miasteczko Śląskie (2 szkoły)

Szkoła Podstawowa nr 1 im. ks. Teodora Christopa w Miasteczku Śląskim
Szkoła Podstawowa nr 2 im. Gustawa Morcinka w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Miasteczku Śląskim
Świerklaniec (4 szkoły)
Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Nowym Chechle
Szkoła Podstawowa w Nakle Śląskim
Szkoła Podstawowa im. Rodziny Wieczorków w Orzechu w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Orzechu
Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Świerkłańcu
Radzionków (4 szkoły)
Szkoła Podstawowa nr 1 im. Adama Mickiewicza w Radzionkowie
Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jana Pawła II
Szkoła Podstawowa nr 4 im. Józefa Lompy w Zespole Szkół Podstawowo-Gimnazjalnych w Radzionkowie
Szkoła Podstawowa nr 41
Tworóg (4 szkoły)
Szkoła Podstawowa im. Powstańców Śląskich w Tworogu
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Boruszowicach Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II
ZSP Szkoła Podstawowa w Wojsce
Niepubliczna Szkoła Podstawowa im. ks. Jerzego Popiełuszki w Wojsce
Zbrostawice (9 szkół w tym jedna specjalna)
Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Zespole Szkół w Zbrostawicach
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kamieńcu
Szkoła Podstawowa
Szkoła Podstawowa w Kopienicy
Szkoła Podstawowa w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Miedarach
Szkoła Podstawowa w Przechlebiu
Szkoła Podstawowa im. gen. Jerzego Ziętka w Zespole Szkół w Wieszowie
Szkoła Podstawowa w Ziemęcicach
Szkoła Podstawowa Specjalna przy Ośrodku Lecznico-Rehabilitacyjnym dla Dzieci Kamieniec-Zbrostawice w Kamieńcu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Jaworzno.

II GIMNAZJA ZLOKALIZOWANE NA OBSZARZE BIAŁEGO ŚLĄSKA W 2015 R.

Bytom (20 szkół w tym jedna muzyczna, dwie sportowe, baletowa, z oddziałami integracyjnymi, dwie dla dorosłych, jedna przysposabiająca do PZDZ)
Gimnazjum nr 1 z Oddziałami Integracyjnymi im. ks. J. Szafranka
Gimnazjum nr 2 Bytom
Gimnazjum nr 3 z Oddziałami Sportowymi (ZSO 7)
Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 2 w Bytomiu Gimnazjum nr 4 im. Kamili Skolimowskiej
Gimnazjum nr 5 w Bytomiu
Gimnazjum nr 6 im. Karola Goduli w Zespole Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Bytomiu
Gimnazjum nr 7
Gimnazjum nr 8 im. Janusza Korczaka
Gimnazjum nr 9
Gimnazjum nr 10 przy Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 11 w Bytomiu
Gimnazjum nr 11
Gimnazjum nr 14 w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 5 im. J. F. Kennedy'ego w Bytomiu
Gimnazjum nr 15
Gimnazjum Mistrzostwa Sportowego
Gimnazjum Społecznego Towarzystwa Oświatowego w Zespole Ogólnokształcących Szkół Społecznych w Bytomiu
Ogólnokształcąca Szkoła Baletowa im. Ludomira Różyckiego w Bytomiu
Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II st. im. F. Chopina w Bytomiu
Gimnazjum dla Młodzieży w Bytomiu Prowadzące Oddziały Przeposabiające do Pracy Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Katowicach
OMEGA Gimnazjum dla Dorosłych w Bytomiu
Gimnazjum nr 2 dla Dorosłych Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Wojciecha Korfantego w Bytomiu
Lubliniec (3 szkoły)
Gimnazjum nr 1 im. 74 Górnosląskiego Pułku Piechoty w Lublińcu
Gimnazjum nr 2 im. Jana Pawła II w Lublińcu
Gimnazjum im. św. Edyty Stein Katolickiego Stowarzyszenia Wychowawców
Boronów (1 szkoła)
Gimnazjum w Zespole Placówek Oświatowych im. Unii Europejskiej w Boronowie
Ciasna (1 szkoła)
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Ciasnej Gimnazjum
Herby (2 szkoły)
Gimnazjum nr 1 im. Lecha Wałęsy w Zespole Placówek Oświatowych w Herbach
Zespół Placówek Oświatowych w Lisowie Gimnazjum nr 2
Kochanowice (2 szkoły)
Gimnazjum im. Jana Pawła II w Zespole Szkół w Kochanowicach
Zespół Szkół w Lubecku Gimnazjum im. św. Jadwigi Śląskiej w Lubecku
Koszęcin (2 szkoły)
Zespół Szkół w Koszęcinie Gimnazjum nr 1
Gimnazjum im. Armii Krajowej w Strzebinie
Pawonków (1 szkoła)
Gimnazjum w Pawonkowie

Woźniki (3 szkoły)
Gimnazjum w Psarach
Gimnazjum w Woźnikach
Niepubliczne Gimnazjum w Kamieńskich Młynach
Tarnowskie Góry (7 szkół w tym jedna sportowa, jedna dla dorosłych i jedna z oddziałami integracyjnymi)
Publiczne Gimnazjum nr 1 im. Jana III Sobieskiego w Tarnowskich Górach
Publiczne Gimnazjum nr 2 Sportowe im. prof. Władysława Babireckiego
Publiczne Gimnazjum nr 3 w Tarnowskich Górach
Publiczne Gimnazjum nr 4 im. Pułku 3. Ułanów Śląskich
Publiczne Gimnazjum nr 5 w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 4 w Tarnowskich Górach
Niepubliczne Gimnazjum dla Dorosłych "Żak" w Tarnowskich Górach
Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi w Salezjańskim Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Tarnowskich Górach
Kalety (3 szkoły)
Publiczne Gimnazjum im. ks. Pawła Rogowskiego w Zespole Szkół w Kaletach
Publiczne Gimnazjum w Zespole Szkół i Przedszkola w Kaletach Miotku
Gimnazjum Specjalne przy Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Kaletach
Krupski Młyn (2 szkoły)
Gimnazjum w Zespole Szkół w Krupskim Młynie
Publiczne Gimnazjum nr 2
Miasteczko Śląskie (1 szkoła)
Publiczne Gimnazjum im. ks. Teodora Christopha w Miasteczku Śląskim
Świerklaniec (2 szkoły)
Gimnazjum w Nakle Śląskim
Gimnazjum im. Jana Pawła II w Świerklańcu
Radzionków (3 szkoły)
Gimnazjum im. Ojca Ludwika Wrodarczyka w Radzionkowie
Gimnazjum nr 2 w Zespole Szkół Podstawowo-Gimnazjalnych w Radzionkowie
Publiczne Gimnazjum nr 1
Tworóg (1 szkoła)
Gimnazjum w Brynku
Zbrostawice (4 szkoły)
Gimnazjum w Zespole Szkół w Zbrostawicach
Gimnazjum w Zespole Szkół Ogólnokształcących im. Jana Pawła II w Kamieńcu
Gimnazjum w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Miedarach
Gimnazjum w Zespole Szkół w Wieszowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Jaworzno.

III SZKOŁY ŚREDNIE PRZYGOTOWUJĄCE DO EGZAMINU MATURALNEGO ZLOKALIZOWANE NA
OBSZARZE BIAŁEGO ŚLĄSKA W 2015 R.

Bytom (16 szkół, w tym 7 dla dorosłych, jedna muzyczna, jedna sportowa, jedna baletowa)
I Liceum Ogólnokształcące im. J. Smolenia
Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 2 w Bytomiu II Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego w Bytomiu
IV Liceum Ogólnokształcące im. Bolesława Chrobrego
V Liceum Ogólnokształcące Mistrzostwa Sportowego im. Kamili Skolimowskiej
VII Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół Administracyjno-Ekonomicznych i Ogólnokształcących w Bytomiu
X Liceum Ogólnokształcące w Państwowych Szkołach Budownictwa - Zespole Szkół w Bytomiu
Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. Fryderyka Chopina w Bytomiu
Ogólnokształcąca Szkoła Baletowa im. Ludomira Różyckiego w Bytomiu
Liceum Ogólnokształcące w Bytomiu Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Katowicach
Liceum Ogólnokształcące Dla Dorosłych w Bytomiu Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Katowicach
Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Copernicus
IX Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych
Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Centrum Edukacji "Szansa"
Prywatne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych
OMEGA Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Bytomiu
Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Centrum Edukacji Siódemka
powiat lubliniecki (7 szkół w tym 2 dla dorosłych)
I Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza w Zespole Szkół nr 1 im. Adama Mickiewicza w Lublińcu
II Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół Ogólnokształcących - Technicznych w Lublińcu
III Liceum Ogólnokształcące
Liceum Ogólnokształcące im. św. Edyty Stein Katolickiego Stowarzyszenia Wychowawców
Liceum Ogólnokształcące w Psarach
I Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych
Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Lublińcu
powiat tarnogórski (9 szkół w tym 2 dla dorosłych i jedna z oddziałami integracyjnymi)
I Liceum Ogólnokształcące im. Stefanii Sempołowskiej w Tarnowskich Górach
II Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Staszica
III Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół Chemiczno-Medycznych i Ogólnokształcących im. Marii Skłodowskiej-Curie w Tarnowskich Górach
VI Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół Techniczno - Usługowych im. Jana Pawła II w Tarnowskich Górach
Liceum Ogólnokształcące im. Powstańców Śląskich w Radzionkowie
Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół Ogólnokształcących im. Jana Pawła II w Kamieńcu
III Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych
Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych "ŻAK"
Salezjański Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Integracyjnymi nr XI w Tarnowskich Górach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Jaworzno.

IV SZKOŁY ZAWODOWE ZLOKALIZOWANE W OBSZARZE BIAŁEGO ŚLĄSKA, KTÓRE PRZYGOTOWYWAŁY DO EGZAMINÓW ZAWODOWYCH W 2015 R. (STARY I NOWY EGZAMIN, SESJA LETNIA)

Bytom (7 techników, 5 szkół zasadniczych zawodowych w tym 1 specjalna, 2 technika dla dorosłych, 2 technika uzupełniające dla dorosłych, 11 szkół policealnych w tym 1 zaoczna i 1 prywatna)
Technikum nr 1
Technikum nr 2
Technikum nr 3 w Zespole Szkół Mechaniczno-Elektronicznych w Bytomiu
Technikum nr 5 w Zespole Szkół Administracyjno-Ekonomicznych i Ogólnokształcących w Bytomiu
Technikum nr 4 im. Marii Skłodowskiej-Curie w Bytomiu
Technikum nr 6 (Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących)
Państwowe Szkoły Budownictwa-Zespół Szkół w Bytomiu
Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 1
Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 2
Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 3
Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 7
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna nr 8
Centrum Kształcenia Ustawicznego w Bytomiu, Technikum nr 8 dla Dorosłych
Centrum Kształcenia Ustawicznego w Bytomiu, Technikum Uzupełniające nr 7 dla Dorosłych
Technikum dla Dorosłych Centrum Edukacji SZANSA
Technikum Uzupełniające dla Dorosłych Centrum Edukacji SZANSA
Szkoła Policealna nr 1
Szkoła Policealna nr 8
Szkoła Policealna ELPAX im. Johna Lennona
Policealna Szkoła Rozwoju Zawodowego OMEGA
Policealna Szkoła Centrum Edukacji SIÓDEMKA w Bytomiu
Policealna Szkoła Kosmetyki SIÓDEMKA w Bytomiu
Szkoła Policealna dla Dorosłych
Szkoła Policealna nr 7 dla Dorosłych
Szkoła Policealna dla Dorosłych COPERNICUS
Zaoczna Szkoła Policealna COSINUS
Prywatna Szkoła Policealna dla Dorosłych
powiat lubliniecki (2 technika w tym jedno specjalne, 2 zasadnicze szkoły zawodowe w tym 1 specjalna, 2 szkoły policealne w tym jedna dla dorosłych druga specjalna)
Technikum nr 2 w ZSOT w Lublińcu
Technikum Specjalne nr 4 dla Niestyszających i Słabosłyszających
Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 2
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna nr 1
Policealna Szkoła Zawodowa Specjalna dla Niestyszających i Słabosłyszających
Szkoła Policealna nr 1 dla Dorosłych im. prof. Zbigniewa Religi
powiat tarnogórski (12 techników w tym jedno uzupełniające dla dorosłych, 9 zasadniczych szkół zawodowych w tym 4 specjalne, 5 szkół policealnych)
Technikum nr 1 w ZSChMiO w Tarnowskich Górach

Technikum nr 2 przy Zespole Szkół Budowlano-Architektonicznych
Technikum nr 3 w Zespole Szkół Leśnych i Ekologicznych w Brynku
Technikum nr 4 w Zespole Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Tarnowskich Górach
Technikum nr 5 w Wieloprofilowym Zespole Szkół w Tarnowskich Górach
Technikum nr 6 przy Zespole Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich
Technikum nr 7 w Zespole Szkół Artystyczno-Projektowych
Technikum nr 9 w Centrum Edukacji Ekonomiczno-Handlowej w Tarnowskich Górach
Technikum nr 12 w Zespole Szkół Techniczno - Usługowych im. Jana Pawła II w Tarnowskich Górach
Technikum nr 13 w Radzionkowie
Technikum nr 15 w Nakle Śląskim
Technikum Uzupełniające dla Dorosłych nr 6
Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 2
Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 4
Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 8
Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 13
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Radzionków
Szkoła Zawodowa Specjalna
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna nr 2
Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 16 Specjalna
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna EDU RES przy Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Kaletach
Szkoła Policealna nr 1
Policealna Szkoła Detektywów i Pracowników Ochrony LIDER
Policealna Szkoła Centrum Nauki i Biznesu ŻAK
Policealna Szkoła Centrum Edukacji SIÓDEMKA
Szkoła Policealna dla Dorosłych nr 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Jaworzno.

V USŁUGI SPECJALISTYCZNE OFEROWANE W OBSZARZE BIAŁEGO ŚLĄSKA

	Usługi specjalistyczne	
Bytom	<p>Badania endoskopowe przewodu pokarmowego (gastroskopia i kolonoskopia) Rezonans magnetyczny RM Tomografia komputerowa TK Kwalifikacja do przeszczepu i monitorowanie zakwalifikowanych Alergologia Alergologia dla dzieci Chirurgia ogólna Chirurgia dziecięca Chirurgia onkologiczna Choroby metaboliczne Dermatologia i wenerologia Choroby zakaźne Diabetologia Endokrynologia Gastroenterologia Gastroenterologia dla dzieci Gruźlica i choroby płuc Gruźlica i choroby płuc dla dzieci</p> <p>Hematologia Hepatologia Kardiologia Kardiologia dziecięca</p>	<p>Leczenie bólu Leczenie chorób naczyń Leczenie wad postaw u dzieci i młodzieży Logopedia Medycyna sportowa Nefrologia Nefrologia dla dzieci Neonatologia Neurochirurgia Neurologia Neurologia dziecięca Okulistyka Okulistyka dla dzieci Onkologia Ortopedia i traumatologia narządu ruchu Ortopedia i traumatologia narządu ruchu dla dzieci Otolaryngologia Otolaryngologia dziecięca Położnictwo i ginekologia Preluksacja Proktologia Reumatologia Urologia</p>
Lubliniec	<p>Tomografia komputerowa TK Audiologia i foniatria Chirurgia ogólna Dermatologia i wenerologia Diabetologia Gruźlica i choroby płuc Gruźlica i choroby płuc dla dzieci Kardiologia Logopedia Neonatologia</p>	<p>Neurologia Okulistyka Ortopedia i traumatologia narządu ruchu Ortopedia i traumatologia narządu ruchu dla dzieci Otolaryngologia Położnictwo i ginekologia Proktologia Urologia</p>
Koszęcin	<p>Alergologia Dermatologia i wenerologia Diabetologia Endokrynologia Gruźlica i choroby płuc Gruźlica i choroby płuc dla dzieci Kardiologia Leczenie chorób naczyń</p>	<p>Logopedia Neurologia Okulistyka Onkologia Otolaryngologia Położnictwo i ginekologia Reumatologia</p>
Pawonków	<p>Kardiologia Ginekologia i położnictwo</p>	
Woźniki	<p>Chirurgia ogólna Położnictwo i ginekologia</p>	
Tarnowskie Góry	<p>Badania endoskopowe przewodu pokarmowego (gastroskopia) Tomografia komputerowa TK Kompleksowa ambulatoryjna opieka specjalistyczna nad pacjentem z cukrzycą Kwalifikacja do przeszczepu i monitorowanie zakwalifikowanych Alergologia Alergologia dla dzieci Chirurgia ogólna</p>	<p>Leczenie bólu Leczenie wad postaw u dzieci i młodzieży</p> <p>Logopedia Nefrologia Neonatologia Neurologia Neurologia dziecięca Okulistyka Okulistyka dla dzieci Onkologia</p>

	Choroby metaboliczne Dermatologia i wenerologia Diabetologia Endokrynologia Gruźlica i choroby płuc Gruźlica i choroby płuc dla dzieci Kardiologia	Ortopedia i traumatologia narządu ruchu Otolaryngologia Położnictwo i ginekologia Preluksacja Reumatologia Urologia
Kalety	Otolaryngologia Położnictwo i ginekologia	
Miasteczko Śląskie	Alergologia Chirurgia dziecięca Chirurgia ogólna Choroby metaboliczne Leczenie wad postaw u dzieci i młodzieży Logopedia	Neurologia Okulistyka Onkologia Ortopedia i traumatologia narządu ruchu Otolaryngologia Położnictwo i ginekologia
Radzionków	Chirurgia ogólna Dermatologia i wenerologia Diabetologia Kardiologia	Leczenie wad postawy u dzieci i młodzieży Okulistyka Okulistyka u dzieci Położnictwo i ginekologia
Świerklaniec	Położnictwo i ginekologia	
Tworóg	Neurologia Otolaryngologia	Położnictwo i ginekologia
Zbrostawice	Kwalifikacje do przeszczepu i monitorowanie zakwalifikowanych Endokrynologia Leczenie chorób naczyń Nefrologia	Neurologia Otolaryngologia Położnictwo i ginekologia Reumatologia

Źródło: Strona internetowa <http://www.nfz-katowice.pl> stan na 21.04.2016 r.

VI KIERUNKI KSZTAŁCENIA W TECHNIKACH, SZKOŁACH ZAWODOWYCH I SZKOŁACH POLICEALNYCH ZLOKALIZOWANYCH W OBSZARZE BIAŁEGO ŚLĄSKA, KTÓRYCH UCZNIOWIE W 2015 ROKU PRZYSTĄPILI DO EGZAMINU ZAWODOWEGO NA NOWYCH ZASADACH.

Kierunek kształcenia	B1 ⁵⁷	B2	B3	PL1	PL2	PL3	PT1	PT2	PT3	BŚ1	BŚ2	BŚ3
Sporządzanie potraw i napojów	1	3		1	2		2	6		4	11	0
Produkcja wyrobów cukierniczych		1						1		0	2	0
Wykonywanie usług kelnerskich	1									1	0	0
Planowanie i realizacja usług w recepcji	1			1			2			4	0	0
Wykonywanie prac pomocniczych w obiektach świadczących usługi hotelarskie		1								0	1	0
Planowanie i realizacja imprez i usług turystycznych	1						1			2	0	0

⁵⁷ B – Bytom, TL – powiat lubliniecki, PT – powiat tarnogórski, BŚ – Biały Śląsk, 1 – technika, 2 – szkoły zawodowe, 3 – szkoły policealne

Wykonywanie kompozycji florystycznych			5					2	0	0	7
Projektowanie, urządzenie i pielęgnacja roślinnych obiektów architektury krajobrazu	1					1			2	0	0
Ochrona i zagospodarowanie zasobów leśnych						1			1	0	0
Planowanie i prowadzenie działalności w organizacji	2					1			3	0	0
Prowadzenie sprzedaży	1	2			2		1		2	5	0
Sprzedaż produktów i usług reklamowych	1					1			2	0	0
Organizacja i monitorowanie przepływu zasobów i informacji w procesach produkcji, dystrybucji i magazynowania	1					1			2	0	0
Zarządzanie środkami technicznymi podczas realizacji procesów transportowych	1					1			2	0	0
Prowadzenie rachunkowości			1					1	0	0	2
Rozliczanie wynagrodzeń i danin publicznych			1					1	0	0	2
Zarządzanie bezpieczeństwem w środowisku pracy			4					1	0	0	5
Ochrona osób i mienia			1					1	0	0	2
Obsługa klienta w jednostkach administracji			5					1	0	0	6
Organizacja i prowadzenie ruchu pociągów						1			1	0	0
Obsługa podróżnych w portach i terminalach	1		2						1	0	2
Wykonywanie zabiegów fryzjerskich							1		0	1	0
Świadczenie usług w zakresie masażu			1		1			2	0	0	4
Wykonywanie zabiegów kosmetycznych twarzy			4					1	0	0	5
Wykonywanie zabiegów kosmetycznych ciała, dłoni i stóp			6					2	0	0	8

Świadczenie usług opiekuńczych			2					1	0	0	3
Świadczenie usług opiekuńczych osobie chorej i niesamodzielnej			2		1			2	0	0	5
Świadczenie usług opiekuńczych i wspomagających rozwój dziecka			1		1			1	0	0	3
Udzielanie pomocy i organizowanie wsparcia osobie niepełnosprawnej			2						0	0	2
Świadczenie usług w zakresie terapii zajęciowej			1						0	0	1
Sporządzanie i wytwarzanie produktów leczniczych oraz prowadzenie obrotu środkami farmaceutycznymi i materiałami medycznymi			2					1	0	0	3
Prowadzenie działalności profilaktyczno-leczniczej pod nadzorem i na zlecenie lekarza dentystry oraz utrzymanie gabinetu w gotowości do pracy i prowadzenie promocji zdrowia			2						0	0	2
Asystowanie lekarzowi dentyście i utrzymanie gabinetu w gotowości do pracy			2						0	0	2
Wykonywanie dezynfekcji i sterylizacji medycznej			1						0	0	1
Wykonywanie pomiarów sytuacyjnych i wysokościowych oraz opracowywanie wyników pomiarów	1		1						1	0	1
Obsługa geodezyjna inwestycji budowlanych	1								1	0	0
Wykonywanie prac geodezyjnych związanych z katastrzem i gospodarką nieruchomościami			1						0	0	1
Eksploatacja złóż podziemnych	1	1				1			2	1	0
Organizacja i kontrolowanie robót budowlanych	1			1					2	0	0
Wykonywanie robót zbrojarskich i betoniarskich						1			1	0	0
Montaż systemów suchej zabudowy		1					2		0	3	0

Wykonywanie robót murarskich i tynkarskich		1							0	1	0
Wykonywanie robót malarsko-tapeciarskich		1							0	1	0
Wykonywanie robót posadzkarско - okładzinowych		1					1		0	2	0
Użytkowanie obrabiarek skrawających	1		1	1			1		2	2	0
Wykonywanie i naprawa elementów maszyn, urządzeń i narzędzi				1					0	1	0
Montaż i obsługa maszyn i urządzeń			1	1					1	1	0
Montaż urządzeń i systemów mechatronicznych	1					1			2	0	0
Eksploatacja urządzeń i systemów mechatronicznych	1					1			2	0	0
Wykonywanie instalacji urządzeń elektronicznych	1								1	0	0
Montaż i konserwacja instalacji elektrycznych	1			1		1			2	1	0
Diagnozowanie oraz naprawa elektrycznych i elektronicznych układów pojazdów samochodowych	1	1							1	1	0
Diagnozowanie i naprawa podzespołów i zespołów pojazdów samochodowych	1	2							1	2	0
Montaż i eksploatacja komputerów osobistych oraz urządzeń peryferyjnych	1		2	2		1	1	1	4	0	4
Projektowanie lokalnych sieci komputerowych i administrowanie sieciami	2		3	1			1		4	0	3
Tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami			1						0	0	1
Rejestracja i obróbka obrazu	1								1	0	0
Wykonywanie i realizacja projektów multimedialnych	1					1			1	0	0

Przygotowywanie materiałów graficznych do procesu drukowania						1			1	0	0
Realizacja procesów drukowania z form drukowych							1		0	1	0
Prowadzenie chowu, hodowli i inseminacji zwierząt			2			1			1	0	2
Wykonywanie czynności pomocniczych z zakresu realizacji zadań inspekcji weterynaryjnej			2						0	0	2
Wykonywanie czynności pomocniczych z zakresu usług weterynaryjnych						1			1	0	0
Prowadzenie produkcji rolniczej						1			1	0	0
Użytkowanie pojazdów, maszyn, urządzeń i narzędzi stosowanych w rolnictwie							1		0	1	0
Obsługa techniczna oraz naprawa pojazdów, maszyn i urządzeń stosowanych w rolnictwie							1		0	1	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Jaworzno.

VII ZABYTKI WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW PROWADZONEGO PRZEZ WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTKÓW.

Gmina (liczba wpisów do rejestru)	Zabytki
Bytom (69)	<p>Układ urbanistyczny miasta Bytomia na planie owalnym o szachownicowym układzie ulic i prostokątnym rynkiem</p> <p>Kościół filialny pod wezwaniem Świętego Ducha (XVIII wiek, barokowy)</p> <p>Kościół parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP (druga połowa XIII wieku)</p> <p>Kościół parafialny pod wezwaniem Świętej Trójcy wraz z plebanią (XIX wiek, neogotyck)</p> <p>Kościół parafialny pod wezwaniem Świętego Wojciecha (XV wiek, późny barok)</p> <p>Kościół parafialny pod wezwaniem Dobrego Pasterza (początek XX wieku, neogotyck)</p> <p>Kościół pod wezwaniem Świętego Krzyża (pierwsza połowa XIX wieku, neogotyck)</p> <p>Kościół parafialny pod wezwaniem Bożego Ciała (XX wiek, neobarok)</p> <p>Zespół kościoła ewangelicko-augsburskiego (wzniesiony z fundacji matki Ewy von Thiele)</p> <p>Kaplica pod wezwaniem Matki Boskiej (XIX wiek, neogotyck)</p> <p>Zespół kościelny (kościół parafialny pod wezwaniem Świętej Rodziny - początek XX wieku, styl neoromański; plebania, ogrodzenie)</p> <p>Kościół parafialny pod wezwaniem świętego Jacka (XX wiek, styl neoromański)</p> <p>Budynek kościoła ewangelickiego (XX wiek)</p>

	<p>Zespół cmentarza Mater Dolorosa (druga połowa XIX wieku) Cmentarz Parafii Rzymskokatolickiej pod wezwaniem świętego Jacka Krzyż pokutny z granitu, średniowieczny, w formie litery T. (Łagiewniki)</p> <p>Gmach Starostwa Powiatowego Wiejskiego (obecnie budynek Filii Muzeum Górnośląskiego) i powozowni wraz z ogrodzeniem Gmach Opery Śląskiej w Bytomiu Budynek Szkoły Muzycznej Stopnia Podstawowego i Licealnego Budynek szkoły stopnia licealnego imienia Bolesława Chrobrego Budynek Königliches Hygienisches Institut, obecnie Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej Zakład Kąpielowy Budynek Poczty Głównej wraz ze składnicą Budynek główny Szpitala Specjalistycznego Nr 1 Budynek remizy strażackiej (XX wiek, historyzm) Dawne założenie pałacowo-parkowe Thiele-Wincklerów (obecnie Park Ludowy) Dwór z XVIII wieku i murowany spichlerz (Stolarzowice)</p> <p>Zespół zabudowy rejonu głównego dawnej kopalni Rozbark Zespół zabudowy Elektrowni Bobrek (obecnie Elektrociepłowni Szombierki), Dawny budynek siłowni Huty Bobrek Wieża wyciągowa szybu Krystyna dawnej kopalni węgla kamiennego Szombierki</p> <p>Budynki hotelów: Graf von Moltke (obecnie budynek mieszkalny), hotelu Sanssouci (od 1910 roku hotel Kaiserhof, potem Hotel Bristol), hotelu Reichhof (od 1912 roku hotel Europahof, po drugiej wojnie światowej hotel Pionier)</p> <p>Zespół osiedla robotniczego Kolonia Zgorzele oraz tzw. Nowa Kolonia Robotnicza Osiedle robotnicze zbudowane w latach dwudziestych XX wieku</p> <p>Liczne kamienice, budynki mieszkalne, wille, piwnice</p> <p>Park krajobrazowy Fazaniec z drugiej połowy XIX wieku Park Miejski założony około 1840 roku jako park krajobrazowy (43 ha) Stanowisko archeologiczne – grodzisko wczesnośredniowieczne Na Małgorzatce</p>
Lubliniec (7)	<p>Miasto Lubliniec w ramach dawnego założenia miejskiego</p> <p>Drewniany kościół filialny pod wezwaniem Świętej Anny, z XVIII wieku, drewniany Kościół parafialny pod wezwaniem Świętego Mikołaja, barokowy z reminiscencjami gotyckimi</p> <p>Dawny zamek (potem szpital dla psychicznie chorych), z XVII wieku, barokowy Dawny pałac (później zakład wychowawczy dla głuchoniemych), z końca XVIII wieku</p> <p>Budynek mieszkalny z pierwszej połowy XIX wieku</p>

	Kamienica (szkoła muzyczna) wzniesiona w początku XX wieku
Boronów (2)	Drewniany kościół parafialny pod wezwaniem Matki Bożej Różańcowej (XVII wiek) Stanowisko archeologiczne nr 1 – obozowisko neolityczne
Ciasna (8)	Stanowisko archeologiczne nr 1 – średniowieczny gródek stożkowy (Dzielna, Wędzina) Zespół pałacowo–parkowy (pałac z przełomu XIX i XX wieku) - Patoka Zespół dworsko–parkowy (dwór z początku XIX wieku) - Panoszków Pałac (z drugiej połowie XIX wieku wraz z parkiem krajobrazowym z XIX wieku) - Sieraków Zespół pałacowo–parkowy (pałac z drugiej połowy XIX wieku) - Wędzina Kostnica drewniana przy kościele parafialnym z XVI – XVIII wieku Fabryka fajek (z XVIII wieku, przebudowana w 1860 roku), drewniana
Herby (2)	Spichlerz murowany z pierwszej połowy XIX wieku Zabudowania folwarczne z pierwszej połowy XIX wieku: spichlerz, obora, budynek administracyjny
Kochanowice (4)	Kościół parafialny pod wezwaniem Świętego Wawrzyńca (z pierwszej połowy XIX wieku, późno klasycystyczny) Kościół parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny z XVIII wieku Pałac (obecnie szkoła), z początku XIX wieku wraz z dawnymi zabudowaniami folwarcznymi Pałac wraz z parkiem i zabudowaniami gospodarczymi
Koszęcin (10)	Kościół pod wezwaniem Świętego Jana Chrzciciela z drugiej połowy XVII wieku, drewniany Kościół filialny pod wezwaniem Świętego Marcina, z XVIII wieku, drewniany Dawne budynki folwarczne z pierwszej połowy XIX wieku, murowane Zespół kościoła parafialnego pod wezwaniem Najświętszego Serca Pana Jezusa Drewniany kościół odpustowy pod wezwaniem Świętej Trójcy Kościół parafialny pod wezwaniem Świętego Józefa, z XIV wieku, barokowy, z reminiscencjami gotyckimi Park i pałac murowany z XVII wieku wraz z wieżą zegarową, wyposażeniem wnętrza i założeniem urbanistycznym, park o powierzchni 28,87 ha Pałac murowany z XVII wieku, barokowy (Wierzbie) Budynek nadleśnictwa z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny Stajnie murowane z pierwszej połowy XIX wieku
Pawonków (7)	Kościół drewniany Narodzenia Najświętszej Marii Panny Kościół parafialny pod wezwaniem Świętej Katarzyny z pierwszej połowy XIX wieku, późno klasycystyczny Plebania kościoła parafialnego pod wezwaniem Świętej Katarzyny z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczna Zespół pałacowo-parkowy: pałac, z początku XX wieku, spichlerz, park (Draliny) Zespół pałacowo-parkowy: pałac z połowy XIX wieku, styl eklektyczny z użyciem form neobarokowych i neorenesansowych, park z końca XIX wieku

	<p>Zespół dworski (Łągiewniki Wielkie) Budynek dworu wraz z parkiem (Łągiewniki Wielkie Nowe)</p>
Woźniki (8)	<p>Miasto Woźniki w ramach dawnego historycznego założenia miejskiego</p> <p>Kościół parafialny pod wezwaniem Świętego Jakuba Starszego z XVI wieku Plebania przy kościele Świętego Jakuba Starszego, z XIX wieku, klasycystyczna Dawna organistówka (później Muzeum Pamiątek Lompy) z pierwszej połowy XIX wieku Kościół ewangelicki z XVIII wieku, barokowy Kościół (kaplica cmentarna) pod wezwaniem Świętego Walentego z XVII wieku, drewniany Kościół parafialny pod wezwaniem Świętej Katarzyny z XVII wieku</p> <p>Stanowisko archeologiczne nr 1 – grodzisko wczesnośredniowieczne</p>
Tarnowskie Góry (48)	<p>Układ urbanistyczny miasta</p> <p>Kościół parafialny pod wezwaniem świętych Piotra i Pawła (dawny kościół ewangelicki), murowany, tynkowany, z XVI wieku Kościół cmentarny pod wezwaniem świętej Anny, murowany, tynkowany, z wieżą, z XVII wieku Kościół ewangelicki, murowany, tynkowany, z wieżą, z XVII wieku, przebudowany w XIX wieku Kaplica, z XIX wieku, murowana, tynkowana (Bobrowniki Śląskie) Kaplica, z połowy XVIII wieku, murowana, tynkowana, z drewnianym podcieniem (Strzybnica) Kościół parafialny pod wezwaniem świętego Marcina, z XV wieku, murowany, tynkowany, z wieżą, barokowy z pozostałościami gotyckimi (Stare Tarnowice)</p> <p>Budynek kościoła parafialnego pod wezwaniem Świętego Mikołaja wraz z cmentarzem i ogrodzeniem, z XIX wieku w stylu neogotyckim (Repty) Budynek ratusza, wzniesiony w XIX wieku w stylu neorenesansu północnego Budynek poczty z początku XX wieku w stylu neobarokowym Dzwonnica gwarków, drewniana na podmurowaniu z kamienia, z XVI wieku Dawna kopalnia kruszcu z XVI wieku Budynek strzelnicy brackiej w Tarnowskich Górach, z początku XX wieku o cechach eklektycznych Budynek "Sedlaczek", z XVI wieku, murowany, tynkowany Budynek dawnego lazaretu górniczego, z początku XIX wieku Budynki szkolne z XIX i XX wieku Budynki mieszkalne z XVI, XVII, XVIII i XIX wieku</p> <p>Zespół pałacowo-parkowy dawnego zarządu dóbr hrabiów Henckel von Donnersmarck: park, budynek dawnego zarządu w stylu neoklasycyzmu, willa w stylu neoklasycyzmu z elementami secesji, pałacyk w stylu neorenesansu Park krajobrazowy z pozostałościami dawnego zwierzyńca oraz aleją kasztanową, z XIX wieku (Repty) Zespół pałacowo-parkowy: pałac z XVIII wieku, murowany, tynkowany, z przybudówką i park późnobarokowy (Rybna) Zamek wraz z otoczeniem parkowym, z XVI wieku, murowany, tynkowany, z dziedzińcem pośrodku, a także folwark, stodoła, stajnia, obora oraz dwie oficyny (Stare Tarnowice)</p>

	<p>Figury Święty Jan Nepomucen i Święty Florian, późnobarokowe, z pierwszej połowy XVIII wieku, kamienne</p> <p>Stanowisko archeologiczne – otwarta osada kultury łużyckiej z przełomu epoki brązu i okresu halsztackiego, położona na polach ornych pomiędzy rzeką Stołą a torem kolejowym do Brynku</p> <p>Stanowisko archeologiczne - osada z okresu późnorzymskiego – w rozwidleniu rzeki Dramy, po wschodniej stronie dróżki odchodzącej od szosy Tarnowskie Góry – Zbrosławice, na terenie pól ornych dawnego PGR</p> <p>Stanowisko archeologiczne - stożkowaty gródek rycerski, z XIV wiek, otoczony częściowo zachowaną fosą (stare Tarnowice)</p>
Kalety (1)	Pałac
Krupski Młyn (1)	Kaplica Grobu Chrystusa (kaplica pod wezwaniem Bożego Grobu i świętego Medarda), z XVII wieku, murowana
Miasteczko Śląskie (7)	<p>Miasto w ramach historycznego założenia miejskiego</p> <p>Zespół kościelny obejmujący dawny kościół parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP (obecnie Świętego Jerzego i Wniebowzięcia NMP) z XVII wieku, drewniany, dzwonnice, figurę z rzeźbą św. Jana Nepomucena</p> <p>Kościół parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP z XX wieku, neogotycki</p> <p>Kościół parafialny pod wezwaniem Narodzenia NMP z XIX wieku, neogotycki</p> <p>Kaplica z XVIII wieku, barokowa</p> <p>Dworek myśliwski, obecnie budynek mieszkalny, z 1893 roku o architekturze charakterystycznej dla dworców myśliwskich</p> <p>Spichlerz dworski z XVIII wieku, murowany</p>
Radzionków (1)	Kościół parafialny pod wezwaniem świętego Wojciecha z XIX wieku, neogotycki
Świerklaniec (9)	<p>Budynek sierocińca (obecnie Dom Pomocy Społecznej Dla Dzieci) z 1899 roku</p> <p>Zamek wraz z założeniem parkowym, neogotycki z XIX wieku (Nakło)</p> <p>Ruiny zamku usytuowane w lesie na wschód od wsi (Orzech)</p> <p>Park o charakterze parku krajobrazowego z XIX wieku (Świerklaniec)</p> <p>Maszty umieszczone na terenie parku krajobrazowego przy dawnej przystani dla łodzi, z drugiej połowy XIX wieku żeliwne, o cechach klasycyzmu</p> <p>Cztery rzeźby przedstawiające dzieci bawiące się ze zwierzętami, umieszczone przed głównym wejściem do pałacyku <i>Dom Kawalera</i> w parku krajobrazowym.</p> <p>Zespół trzech fontann wraz z misami, stanowiących wspólną kompozycję, usytuowany w parku w Świerklańcu.</p> <p>Pałacyk "Dom Kawalerów" zlokalizowany w centralnej części założenia parku krajobrazowego</p> <p>Kościół filialny pod wezwaniem Dobrego Pasterza (wpisany jako kościół Matki Boskiej Częstochowskiej) oraz dawny zespół kaplicy mauzoleum Donnersmarcków</p>
Tworóg (6)	<p>Zamek z XIX wieku, murowany, tynkowany wraz z parkiem typu angielskiego z ogrodem botanicznym (Brynek)</p> <p>Zespół zamkowy: zamek z XVIII wieku, rokokowo-klasycystyczny, murowany, kaplica w parku zamkowym, murowana, tynkowana, pozostałości parku (Tworóg)</p>

	<p>Kościół parafialny pod wezwaniem świętych Piotra i Pawła, z XVIII wieku, murowany, tynkowany, z wieżą</p> <p>Zespół kościelny: kościół parafialny pod wezwaniem świętego Antoniego Padewskiego z XIX wieku, murowany, tynkowany, z transeptem i wieżą od zachodu, kaplica cmentarna, murowana, tynkowana i mur cmentarny</p> <p>Kaplica z XVII wieku, odnowiona w wieku XIX, murowana, tynkowana</p> <p>Budynek mieszkalny z XIX wieku, drewniany, tynkowany</p>
Zbrostawice (27)	<p>Dawny młyn (obecnie budynek mieszkalny), z przełomu XVII/XVIII wiek (Czekanów)</p> <p>Zespół zabudowy Państwowego Wodociągu "Zawada" wraz z budynkiem stacji transformatorów i rozdzielni (Karchowice)</p> <p>Dwór wraz z najbliższym otoczeniem, z XVIII wieku, barokowy, murowany (Jasiona)</p> <p>Zespół pałacowo-parkowy z XVIII wiek wraz z zespołem trzech obiektów znajdujących się w pałacu: tablica na elewacji wschodniej, tablica z tarczą z herbami Löwenkronów na elewacji zachodniej oraz grupa figuralna <i>Walka Zeusa z gigantami</i> rzeźbiona w marmurze (Kamieniec)</p> <p>„Mysia Wieża" w formie dekoracyjnej ruiny z XIX wieku</p> <p>Dwór z XIX wieku, klasycystyczny, murowany, tynkowany (Kopienice)</p> <p>Spichlerz dworski z XIX wiek, murowany (Łubie)</p> <p>Zespół pałacowo-parkowy w tym z pałacem z XIX wieku, neoklasycystyczny oraz z parkiem krajobrazowym (Łubie)</p> <p>Pałacyk myśliwski z końca XIX wieku (Miedary)</p> <p>Pałac z XIX wieku, murowany, częściowo zachowane osiemnastowieczne piwnice (Szalsza)</p> <p>Założenie parkowe o powierzchni 4,32 ha (Szalsza)</p> <p>Pałac z XVII wieku, wczesnobarokowy (Wieszowa)</p> <p>Pałac z XVIII wieku, późnobarokowy, murowany, tynkowany (Wilkowice)</p> <p>Zamek z przełomu XVI/XVII wieku, murowany, tynkowany (Zbrostawice)</p> <p>Spichlerz z XVIII wieku, murowany (Ziemięcice)</p> <p>Kościół parafialny pod wezwaniem świętego Jana Chrzciciela, wraz z wyposażeniem, z XV wieku, murowany (Kamieniec)</p> <p>Kościół parafialny pod wezwaniem świętej Katarzyny Aleksandryjskiej, z przełomu XV/XVI wieku, murowany (Karchowice)</p> <p>Kościół parafialny pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny, z XVI wieku, barokowy, murowany (Kopienice)</p> <p>Kościół filialny pod wezwaniem świętego Michała, z XV wieku, drewniany, wraz z wyposażeniem (Księży Las)</p> <p>Kościół filialny pod wezwaniem Matki Boskiej, z XVIII wieku, drewniany (Szalsza)</p> <p>Kościół filialny pod wezwaniem świętego Marka z połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany, tynkowany (Zawada)</p> <p>Zespół kościelny obejmujący kościół parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP z XV wieku, barokowy, wieżę z XV wieku, kaplicę przy murze cmentarnym z XIX wieku, mur cmentarny (Zbrostawice)</p> <p>Ruina kościoła pod wezwaniem świętej Jadwigi, z XV-XVI wieku (Ziemięcice)</p> <p>Stanowisko archeologiczne nr 1 – grodzisko z okresu kultury łużyckiej oraz wczesnego średniowiecza (Kamieniec)</p> <p>Stanowisko archeologiczne – osada kultury łużyckiej (Ziemięcice)</p>

Projekt

BIBLIOGRAFIA

Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Otwarty Regionalny System Informacji Przestrzennej - ORSIP

„Barometr zawodów” badanie na zlecenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

„Braki w infrastrukturze – sale gimnastyczne” Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa 2015.

„Diagnoza systemu transportu województwa śląskiego” - opracowanie RCAS, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2014.

„Duże hale sportowo-rekreacyjne w Polsce. Inwentaryzacja bazy sportowej” Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa 2016.

Izba Skarbowa w Katowicach.

„Moduł społeczny: Część I Aktywność społeczna w województwie śląskim, Część II Niedostosowanie społeczne w województwie śląskim” – opracowanie RCAS, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2015.

„Moduł gospodarczy: Część I Powiązania gospodarcze województwa śląskiego z zagranicą, Część II Regionalne mierniki rozwoju” – opracowanie RCAS, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2015.

„Moduł przestrzenny: Część II Siła i zasięg oddziaływania ośrodków akademickich województwa śląskiego” – opracowanie RCAS, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2015.

„Ocena zabezpieczenia opieki zdrowotnej na terenie województwa śląskiego cz.II” Śląski Urząd Wojewódzki, Katowice 2015.

„Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego 2014” (z późniejszymi zmianami)

„Pływalnie kryte w Polsce. Inwentaryzacja bazy sportowej” Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa 2015.

Statut Komunikacyjnego Związku Komunalnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego w Katowicach z dnia 27 stycznia 2015 roku

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”

Strategia Rozwoju Systemu Transportu w Województwie Śląskim

„Zasoby ochrony zdrowia w województwie śląskim w liczbach 2014” Śląski Urząd Wojewódzki, Katowice 2015.

„Zmiany aktualnych i przyszłych oczekiwań pracodawców co do kwalifikacji i umiejętności pracowników oraz ocena kompetencji zatrudnianych absolwentów”, Wojewódzki Urząd Pracy, Katowice 2015.

bazy.ngo.pl

bip.katowice.rdos.gov.pl

Invest-in-silesia.pl

mapa.ksse.com

Natura2000.gdos.gov.pl

polon.nauka.gov.pl

pkw.gov.pl

rpo2007-2013.slaskie.pl/mapa

wydzialowy.kartaskup.pl

www.e-poludnie.pl

www.gapr.pl

www.gddkia.gov.pl

www.inkubator.tarnogorski.pl

www.kzkgop.com.pl

www.mzdim.bytom.pl

www.mzkp.pl

www.nfz.katowice.pl

www.oke.jaworzno.pl

www.orlik2012.pl

www.powiat.tarnogorski.pl

www.pgi.gov.pl

www.plk-sa.pl

www.slaskie.pl

www.tarnowskiegory.com.pl

www.wkz.katowice.pl

Projekt

SPIS RYSUNKÓW, TABEL I WYKRESÓW

Rysunek 1 Logika Strategii Białego Śląska	4
Rysunek 2 Proces opracowania Strategii	5
Rysunek 3 Logika i zakres diagnozy	6
Rysunek 4 Położenie i zasięg terytorialny obszaru funkcjonalnego Białego Śląska.	11
Rysunek 5 Gęstość zaludnienia w gminach Białego Śląska w 2014 r.	13
Rysunek 6 Współczynnik obciążenia demograficznego w gminach Białego Śląska w 2014 r.	18
Rysunek 7 Odsetek osób studiujących na uczelniach województwa śląskiego w liczbie osób w wieku 20-24 lat w 2013 r.	27
<i>Rysunek 8 Odsetek ludności leczącej się w Bytomiu w 2014 r.</i>	<i>33</i>
Rysunek 9 Odsetek ludności leczącej się w powiecie lublinieckim w 2014 r.	33
Rysunek 10 Odsetek ludności leczącej się w powiecie tarnogórskim w 2014 r.	33
Rysunek 11 Wskaźnik rozwoju terytorialnego – Nowoczesna Gospodarka w powiatach województwa śląskiego w 2012 r.	48
Rysunek 12 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach Białego Śląska w 2014 r. (%).....	56
Rysunek 13 Powiązania gospodarczo-przestrzenne Bytomia (minimum 50 powiązań).	64
Rysunek 14 Powiązania gospodarczo-przestrzenne powiatu tarnogórskiego (minimum 50 powiązań).	65
Rysunek 15 Powiązania gospodarczo-przestrzenne powiatu lublinieckiego (minimum 50 powiązań).	66
Rysunek 16 Przebieg autostrad i dróg ekspresowych w województwie śląskim według stopnia realizacji w 2016 r.	68
Rysunek 17 Schemat linii kolejowych w obszarze Białego Śląska.	74
Rysunek 18 Korzystający z instalacji wodociągowych w % ogółu ludności w gminach Białego Śląska w 2014 r. .	83
Rysunek 19 Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ogółu ludności w gminach Białego Śląska w 2014 r.	84
Rysunek 20 Złoża surowców mineralnych w obszarze Białego Śląska.	87
Rysunek 21 Ochrona przyrody w obszarze Białego Śląska.	91
Rysunek 22 Wyzwania rozwojowe wpływające na cele rozwojowe obszaru funkcjonalnego.....	124
Rysunek 23 Mechanizm rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Białego Śląska w oparciu o współpracę samorządów i rozwój gospodarki.....	125
Rysunek 24 Główni odbiorcy i pola strategiczne (wykorzystujące potencjały wewnętrzne i zasoby Białego Śląska) oraz wymiary horyzontalne wpływające na harmonijny rozwój obszaru funkcjonalnego	131
Rysunek 25 System wdrażania Strategii.....	132
Rysunek 26 Warianty konsolidacji i budowy struktury operatora rozwoju obszaru funkcjonalnego Białego Śląska.....	134
Rysunek 27 Ramowa struktura organizacyjna podmiotu zarządzającego rozwojem obszaru funkcjonalnego Białego Śląska (operator rozwoju obszaru funkcjonalnego Białego Śląska)	137
Rysunek 28 Typy narzędzi wdrażających	138
Rysunek 29 Finansowanie realizacji Strategii.....	142
Rysunek 30 System monitoringu Strategii	148

Rysunek 31 Układ podmiotowy systemu monitorowania	149
Tabela 1 Wskaźniki rozwoju społecznego (pozycja w rankingu 36 powiatów województwa śląskiego) w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim w 2012 r.	12
Tabela 2 Liczba ludności w latach 2000 i 2014 oraz współczynnik feminizacji w gminach Białego Śląska.	14
Tabela 3 Organizacje pozarządowe działające w obszarze Białego Śląska oraz w województwie śląskim.	19
Tabela 4 Frekwencja w wyborach w gminach Białego Śląska oraz w województwie śląskim w latach 2014 i 2015.	20
Tabela 5 Zgony według wybranych przyczyn w Bytomiu i powiatach lublinieckim i tarnogórskim w latach 2002 i 2014.	28
Tabela 6 Liczba łóżek w szpitalach ogólnych zlokalizowanych w Bytomiu i powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w 2014 r.	31
Tabela 7 Porady udzielone w specjalistycznej ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w obszarze Białego Śląska oraz w województwie śląskim w 2014 r.	35
Tabela 8 Placówki stacjonarnej pomocy społecznej w obszarze Białego Śląska w 2014 r.	41
Tabela 9 Zawody deficytowe i nadwyżkowe w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim – prognoza 2016.	44
Tabela 10 Wskaźniki dotyczące liczby podmiotów i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminach Białego Śląska.	49
Tabela 11 Bezrobotni wg rodzaju w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w 2015 r.	56
Tabela 12 Eksport i import z obszaru Bytomia i powiatów lublinieckiego i tarnogórskiego w latach 2012 i 2013.	57
Tabela 13 Tereny inwestycyjne w obszarze Białego Śląska.	59
Tabela 14 Projekty dotyczące rozbudowy infrastruktury gospodarczej oraz promocji inwestycyjnej współfinansowane ze środków RPO WSL 2007-2013 zlokalizowane w obszarze Białego Śląska.	60
Tabela 15 Średni dobowy ruch roczny w punktach pomiarowych na droga krajowych zlokalizowanych w obszarze Białego Śląska w 2010 i 2015 r.	69
Tabela 16 Średni dobowy ruch roczny w punktach pomiarowych na droga wojewódzkich zlokalizowanych w obszarze Białego Śląska w 2010 i 2015 r.	70
Tabela 17 Długość dróg powiatowych i gminnych w obszarze Białego Śląska i województwa śląskiego w 2001 i 2014 roku.	71
Tabela 18 Wybrane wskaźniki dotyczące mieszkalnictwa w gminach w obszarze Białego Śląska i województwie śląskim w 2014 r.	85
Tabela 19 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim w 2014 r.	89
Tabela 20 Projekty zrealizowane w ramach RPO WSL 2007-2013 Priorytet VI Zrównoważony rozwój miast w obszarze Białego Śląska.	97
Tabela 21 Inwestycje złożone w ramach konkursu Najlepsza Przestrzeń Publiczna Województwa Śląskiego z obszaru Białego Śląska w latach 2006-2015.	98

Tabela 22 Ocena sytuacji przedsiębiorców w gminach Białego Śląska	108
Tabela 22 Potencjalne scenariusze kontrastowe Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk	115
Tabela 24 Wyzwania wynikające z cech wyznaczających scenariusze rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk	121
Tabela 22 Wyzwania rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk	123
Tabela 26 Pola i wymiary wizji Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk	126
Tabela 27 Wizja rozwoju, współpracy i integracji Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk	127
Tabela 27 Cele strategiczne i cele operacyjne Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk	129
Tabela 29 Ocena forma współpracy JST w ramach procesu wdrażania Strategii.....	133
Tabela 24 Potencjalne główne źródła finansowania i współfinansowania projektów realizujących Strategię Obszaru Funkcjonalnego Biały Śląsk	143
Tabela 31 Główne wskaźniki monitorowania	150
Tabela 32 Minimalny zakres informacji karty projektu.....	151
Wykres 1 Zmiany w liczbie ludności na terenie Białego Śląska oraz w województwie śląskim w latach 2000-2014.	14
Wykres 2 Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców i saldo migracji na 1000 mieszkańców na terenie Białego Śląska i w województwie śląskim w latach 2000-2014.	15
Wykres 3 Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców oraz saldo migracji na 1000 mieszkańców w gminach Białego Śląska w 2014 r.	16
Wykres 4 Piramida wieku i płci dla Białego Śląska w 2014 r.	17
Wykres 5 Udział procentowy grup osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym na terenie Białego Śląska oraz w województwie śląskim w 2014 r. oraz w 2050 r.	17
Wykres 6 Liczba fundacji oraz stowarzyszeń i organizacji społecznych zarejestrowanych w bazie REGON w obszarze Białego Śląska w latach 2000-2014.	19
Wykres 7 Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w gminach Białego Śląska oraz w województwie śląskim w 2014 r.	22
Wykres 8 Uczniowie szkół podstawowych w gminach Białego Śląska oraz w województwie śląskim w latach 2000-2014.	22
Wykres 9 Średni wynik z egzaminu szóstoklasisty ogółem, z języka polskiego i matematyki w Bytomiu, powiatach tarnogórskim i lublinieckim w 2015 r.	23
Wykres 10 Uczniowi gimnazjów w gminach Białego Śląska oraz w województwie śląskim w latach 2000-2014.	24
Wykres 11 Średni wynik z egzaminu gimnazjalnego z języka polskiego i matematyki w Bytomiu, powiatach tarnogórskim i lublinieckim w 2015 r.	24
Wykres 12 Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych i policealnych w powiatach tarnogórskim i lublinieckim oraz mieście Bytom w latach 2010 i 2014.	25
Wykres 13 Odsetek osób ubiegających się z sukcesem o świadectwo dojrzałości po raz pierwszy w 2015 r.	26
Wykres 14 Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w latach 2002 i 2014.	28

Wykres 15 Zgony z powodu nowotworów na 100 tys. ludności w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz województwie śląskim w latach 2003-2014.	29
Wykres 16 Zgony z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. ludności w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz województwie śląskim w latach 2003-2014.	30
Wykres 17 Liczba przychodni i udzielone porady w ramach POZ w gminach Białego Śląska.	34
Wykres 18 Pracujący personel medyczny z wyższym wykształceniem w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz województwie śląskim w 2014 r.	36
Wykres 19 Liczba imprez i uczestników imprez kulturalnych organizowanych w gminach Białego Śląska w 2014 r.	39
Wykres 20 Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej wg ekonomicznych grup wieku w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz województwie śląskim w 2014 r.	40
Wykres 21 Przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim w 2014 r.	40
Wykres 22 Liczba przestępstw wg rodzaju w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w 2014 r.	42
Wykres 23 Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Bytomiu, powiatach lublinieckim, tarnogórskim i województwie śląskim oraz liczba podmiotów ogółem w obszarze Białego Śląska w latach 2002-2014.	49
Wykres 24 Podmioty nowozarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w latach 2003-2014.	50
Wykres 25 Podmioty wyrejestrowane z rejestru REGON na 10 tys. ludności w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w latach 2003-2014.	51
Wykres 26 Podmioty gospodarcze wg grup sekcji PKD w obszarze Białego Śląska i województwie śląskim w 2014 r.	52
Wykres 27 Zatrudnienie w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim w latach 2005-2014.	53
Wykres 28 Zatrudnienie według grup sekcji PKD w obszarze Białego Śląska i w województwie śląskim w 2014 r.	54
Wykres 29 Bezrobotni zarejestrowani w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim w latach 2000-2015.	54
Wykres 30 Stopa bezrobocia rejestrowanego w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w latach 2004-2015.	55
Wykres 31 Eksport i import wg kierunku sprzedaży z obszaru Bytomia oraz powiatów lublinieckiego i tarnogórskiego w 2013 r.	59
Wykres 32 Rodzaje gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w obszarze Białego Śląska w 2014 r.	67
Wykres 33 Drogi powiatowe i gminne na 100 km ² w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz województwie śląskim w latach 2005-2014 (km).	72
Wykres 34 Liczba zarejestrowanych samochodów na 1 000 ludności w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz województwie śląskim w 2014 r.	72
Wykres 35 Miejsca noclegowe oraz udzielone noclegi w gminach Białego Śląska w 2014 r.	77
Wykres 36 Liczba turystów w obszarze Białego Śląska w latach 2000-2014.	77
Wykres 37 Ścieżki rowerowe na 10 tys. km ² w gminach Białego Śląska w 2014 r.	79

Wykres 38 Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w obszarze Białego Śląska w latach 2000-2014 (km). ..	81
Wykres 39 Sieć rozdzielcza wodociągowa na 100 km ² w gminach Białego Śląska w 2014 r. (km).	82
Wykres 40 Sieć rozdzielcza kanalizacyjna na 100 km ² w gminach Białego Śląska w 2014 r. (km).	82
Wykres 41 Liczba mieszkań i powierzchnia użytkowa mieszkań zlokalizowanych w obszarze Białego Śląska w latach 2000-2014 (szt., m ²).	85
Wykres 42 Mieszkania oddane do użytku na 1000 mieszkańców w Bytomiu i powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w latach 2002-2014.....	86
Wykres 43 Powierzchnia lasów oraz ich udział w powierzchni gmin obszaru Białego Śląska i województwa śląskiego w 2014 r.	88
Wykres 44 Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim w latach 2000-2014 (tys. ton).....	93
Wykres 45 Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych w Bytomiu oraz powiatach lublinieckim i tarnogórskim w latach 2000-2014 (tys. ton).....	94
Wykres 46 Udział terenów zieleni w powierzchni ogółem w Bytomiu, powiatach lublinieckim i tarnogórskim oraz w województwie śląskim w 2014 r. (%).....	96
Wykres 47 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w gminach Białego Śląska w 2014 r.....	97
Wykres 48 Liczba odprowadzonych ścieków komunalnych w gminach Białego Śląska w 2014 roku (dam ³).	99
Wykres 49 Znajomość pojęcia i zakresu terytorialnego obszaru funkcjonalnego wśród mieszkańców.	100
Wykres 50 Co jest atrakcją Państwa gminy, która może stanowić wizytówkę obszaru całego Białego Śląska? .	101
Wykres 51 Miejsce korzystania z usług i udogodnień we wskazanych zakresach	102
Wykres 52 Skłonność do zmiany miejsca zamieszkania.....	102
Wykres 53 Czynniki wpływające na decyzję o zmianie miejsca zamieszkania poza obszar funkcjonalny	103
Wykres 54 Skłonność do dojeżdżania do pracy poza miejsce zamieszkania.....	104
Wykres 55 Działania na rzecz wspólnoty lokalnej, w które chcieli by zaangażować się mieszkańcy	104
Wykres 56 Zainteresowanie rozpoczęciem własnej działalności gospodarczej w gminie lub na terenie Białego Śląska przy wsparciu doradczym /finansowym/ organizacyjnym	105
Wykres 57 Usługi, które należy rozwinąć na rzecz rozwoju przedsiębiorczości	105
Wykres 58 Zakres realizowanej współpracy przedsiębiorców z innymi firmami	106
Wykres 59 Skłonność do zmiany miejsca prowadzenia działalności (lokalizacji) firmy na inną lokalizację poza gminą	107
Wykres 60 Przynależność do organizacji samorządu gospodarczego	107